

thomas mann

534

thomas mann
muntele vrăjit

★★

«Literatura secolului nostru cunoaște clasici ai echilibrului și ai dezechilibrului, scriitori armonioși și scriitori exaltați, scriitori născuți sub zodia vieții și scriitori fascinați de misterul morții, scriitori încrezători în soarta omenirii și pesimiști iremediabili... Anii dinaintea și din timpul primului război mondial ca și cei imediat următori — tocmai răstimpul în care a fost conceput și scris *Muntele vrăjit* — au fost anii elaborării edificiilor fundamentale ale unei importante orientări în proza modernă occidentală: *În căutarea timpului pierdut*, *Ulise și America*, *Procesul*, *Castelul*.

O sensibilitate deosebită față de tragic s-a putut remarca la scriitorii de limbă germană, împovărați de moștenirea vechii Germanii wilhelmiene și a Austro-Ungariei habsburgice, de experiența dezastrului național și de înfrângerea mișcărilor revoluționare. *Muntele vrăjit* este tot o carte apocaliptică, în care răsună ecourile tragediei germane, dar o carte deosebită de romanele sau nuvelele lui Franz Kafka, Robert Musil, Hermann Broch, ca și de ale lui Lion Feuchtwanger, Arnold Zweig, Erich Maria Remarque. Particularitatea lui Thomas Mann constă în capacitatea de a uni și sintetiza, de a arunca o punte de legătură între extreme, de a făuri un tip de roman care să valorifice poemele homerice și patimile biblice, seninătatea lui Tolstoi și frenezia lui Dostoievski. El este un umanist german, un optimist cu deznădejde în priviri, un admirator al impunătoarelor construcții, neîncrezător în trăinicia lor, un luptător pentru fericire, conștient de chinurile prin care aceasta va putea fi dobândită. El urmărește o sinteză dialectică între lumină și bezna, între viață și moarte, și năzuința aceasta constantă îi asigură o situație oarecum singulară în proza primei jumătăți de veac...

Thomas Mann este un clasic născut din tăriile romantismului, iar *Muntele vrăjit* — manifestul programatic al acestei simbioze, definită de autor însuși într-o formulă revelatoare în laconismul său: „Romanismul morții plus afirmarea vieții“.

ION IANOȘI

thomas mann

editura pentru literatură

Vol. I-III lei 15

Coperta : *Petre Vulcănescu*

thomas mann

muntele vrăjit

ROMAN

★ ★

TRADUCERE DE
PETRU MANOLIU

1969

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

ETERNA SUPĂ ȘI REVELAȚIE FULGERĂTOARE

Înainte de orice, povestitorul se simte dator să mărturisească propria-i mirare în legătură cu un lucru care se va întâmpla aici, pentru ca nu cumva cititorul să fie el însuși din cale-afară de uimit de cele ce urmează. De fapt, dacă în vreme ce relatarea noastră privind primele trei săptămîni ale șederii lui Hans Castorp la cei de sus (douăzeci și una de zile în miezul verii, la care, potrivit previziunilor omenești, ar fi trebuit să se limiteze această ședere), așadar, dacă în vreme ce relatarea noastră a amestecat devorînd spațiu și timp ale căror întinderi corespund foarte bine așteptării noastre pe jumătate mărturisită — în schimb pentru a ajunge la sfîrșitul celor trei săptămîni care au urmat vizitei sale în acest loc, nu ne-ar mai trebui decît abia tot atîtea cuvinte și clipe, cîte pagini, file, ore și zile de lucru au cerut ele : de altfel ne dăm seama dintr-o clipită că aceste trei săptămîni se vor încheia iute, fiind și îngropate.

Am putea fi mirați de acest fapt ; și totuși el este în ordinea lucrurilor și răspunde legilor povestirii și ascultării ei. Căci este în perfectă ordine și corespunde exact acestor legi ca timpul să nu ne pară mai lung sau mai scurt, și că numai în funcție de propria noastră experiență el se dilată sau se contractă exact

cît și aventura eroului povestirii noastre, surprins de destin într-un mod atît de neașteptat, adică aventura tînărului Hans Castorp ; și că, poate, este folositor, în prezența acestei minuni care este timpul, să-l pregătăm pe cititor pentru încă alte multe minuni și fenomene, în afara acelorora de pînă acum, pe care le va întîlni în tovărășia noastră. Deocamdată este suficient ca fiecare să-și aducă aminte cu cîtă iuțeală se scurge chiar un „lung“ șir de zile atunci cînd, bolnav fiind, le petreci în pat : este mereu aceeași zi care se repetă fără încetare ; dar cum este, în fond, mereu aceeași, nu prea ar fi corect să vorbim de „repetiție“ ; mai precis ar fi dacă am vorbi despre o identitate — adică de un *acum* încremenit — sau despre eternitate. La prînz, ți se aduce supa, așa cum ți-a fost adusă și ieri, și așa cum îți va fi adusă și mîine. Dar în aceeași clipă te adie un fel de boare — nu știi nici cum, nici de unde ; căci, în vreme ce vezi că ți se aduce supa, formele timpului se destramă, iar ceea ce ți se dezvăluie ca adevărată formă a existenței este un prezent încremenit în care ți se aduce eterna supă. Dar ar fi paradoxal să vorbești despre plictis în legătură cu eternitatea ; iar noi vrem să evităm paradoxurile, mai ales în tovărășia eroului nostru.

Așadar, Hans Castorp stătea în pat de sîmbătă după-amiază, deoarece astfel hotărîse consilierul aulic Behrens, suprema autoritate în această lume în care sîntem închiși. Stătea acolo, întins, cu monograma lui pe buzunarul cămășii de noapte, cu mîinile sub cap, în patul curat și alb, patul în care murise americana și, fără îndoială, atîtea alte ființe, și privea în tavanul camerei, cu ochii lui naivi, al căror albastru era încetoșat de guturai, gîndindu-se la ciudățenia situației. De altfel, nu putem admite că fără acest guturai ochii lui ar fi avut o privire limpede și fără echivoc, căci

structura sa lăuntrică, oricît de simplă ar părea, nu era în adevăr de loc simplă, ci din contra foarte întunecată, încîlcită, pe jumătate sinceră și pradă îndoielii. Uneori din străfundurile ființei lui se înălța un rîs nebun și biruitor, care îi zguduia pieptul, domolindu-i inima, iar o bucurie și o speranță necunoscută îl chinuiau îngrozitor ; alteori pălea de spaimă și de neliniște, în vreme ce inima repeta parcă loviturile conștiinței, bătîndu-i lipită de coaste, într-o cadență accelerată.

În prima zi, Joachim îl lăsa în pace și ocoli orice explicație. Grijuliu să-l menajeze, intra de cîteva ori în camera bolnavului, făcu un semn cu capul, întrebînd de formă dacă nu-i lipsea nimic. De altfel, îi era cu atît mai ușor să-l înțeleagă pe Hans Castorp și să-i respecte teama ce-o avea de orice explicație, cu cît împărtășea această teamă, iar în mintea lui se socotea chiar într-o situație și mai chinuitoare decît vărul său.

Dar duminică, înainte de amiază, întorcîndu-se de la plimbarea de dimineată, pe care trebuise s-o facă singur, ca înainte vreme, nu mai amîna convorbirea directă și inevitabilă cu vărul său. Rămase în picioare lîngă pat și spuse oftînd :

— Așadar nu-i nimic de făcut și trebuie să luăm anumite hotărîri. Te așteaptă cei de-acasă.

— Nu încă, răspunse Hans Castorp.

— Nu chiar azi, însă zilele acestea, miercuri sau joi.

— Aș, zise Hans Castorp, nu mă așteaptă cîtuși de puțin, și nu atît de precis, adică într-o zi fixă. Au altceva de făcut decît să mă aștepte pe mine și să numere zilele pînă la întoarcerea mea. Cînd sosesc, sînt binevenit și unchiul Tienappel spune : „Te-ai întors !“, iar unchiul James mă întreabă : „Ei, a fost frumos ?“ Dacă văd că n-am sosit, trebuie să treacă multă vreme înainte ca faptul acesta să-i surprindă,

poți să fii sigur. Bineînțeles că, la urma urmelor, vor trebui să fie înștiințați...

— Îți dai seama, zise Joachim oftînd, cît de neplăcută este situația asta pentru mine ! Acum ce-o să se mai întîmple ? Firește că mă simt oarecum răspunzător. Vii aici să-mi faci o vizită, te introduci în sanatoriu, și iată-te, deodată, ținut la pat și nimeni nu știe cînd vei putea pleca pentru a-ți ocupa serviciul. Trebuie să înțelegi că mi-e penibil în cel mai înalt grad.

— Dă-mi voie ! spuse Hans Castorp fără să-și ia mîinile de sub cap. La ce folosește să-ți faci atîtea gînduri ? E absurd. Oare din întîmplare am venit aici ca să-ți fac o vizită ? Am venit și cu intenția asta ; dar, în primul rînd, ca să mă odihnesc, potrivit sfatului dat de Heidekind. Și iată, acum s-a dovedit pur și simplu că aveam mai multă nevoie de repaos decît și-a închipuit el sau decît ne gîndisem noi toți. De altfel, nu sînt primul care a crezut că face aici doar o scurtă vizită de politețe, și a cărui ședere a luat o cu totul altă întorsătură. E destul să te gîndești cum al doilea fiu al lui *Tous-les-deux* a fost atins încă mult mai grav — și nici nu știm dacă mai trăiește, căci se prea poate să-l fi coborît în timpul vreunui dejun. Este o surpriză pentru mine să aflu că sînt cam bolnav, și trebuie să mă obișnuiesc mai întîi cu ideea că acum mă aflu aici ca internat, pentru tratament, așadar, că sînt într-adevăr unul dintre ai voștri, în loc să fiu, cum aveam impresia pînă acum, doar un oaspete. Și apoi, pe de altă parte, trebuie să-ți mărturisesc că faptul acesta nu mă surprinde de loc, deoarece niciodată nu m-am simțit propriu-zis viguros, și nu uit cît de tineri mi-au murit părinții — astfel că nici nu aveam de la cine moșteni o sănătate excepțională ! Că ai o mică leziune — nu-i așa ? — chiar dacă este, să spunem, vindecată acum,

e o chestiune asupra căreia nu ne facem iluzii, și se prea poate ca familia noastră să aibă asemenea predispoziții, și, de altfel, Behrens a și făcut o remarcă în sensul acesta. Oricum ar fi, iată-mă de ieri în situația de-a mă întreba care mi-erău dispozițiile personale față de tot, înțelegi, adică față de viață și exigențele ei. Am avut întotdeauna o fire serioasă și o anumită antipatie pentru aspectele viguroase și zgomotoase ale vieții — am mai vorbit noi, de curînd, despre asta, și tu știi că am fost ispitit uneori să mă fac preot, fiindcă-mi plac lucrurile triste și înălțătoare — iar o stofă neagră, înțelegi tu, cu o cruce de argint deasupra sau un R.I.P... *Requiescat in pace*¹... reprezintă pentru mine ceva mult mai frumos și infinit mai drag decît un „Mulți ani trăiască!” cu zgomotoasa lui veselie. Totul trebuie să provină din faptul că eu însumi am o leziune și din naștere chiar am avut predispoziții pentru această boală — care a izbucnit acum. Dar dacă lucrurile stau, într-adevăr, astfel, pot să vorbesc despre noroc, întrucît este un noroc faptul că am venit aici și m-am lăsat consultat; în privința asta n-ai nevoie să-ți faci nici cel mai mic reproș. Căci doar ai auzit tu singur că, dacă aș mai fi continuat cîtva timp să duc viața asta, acolo, la șes, s-ar fi putut ca toată bucata de plămîn să se ducă dracului.

— Asta nu se poate ști! zise Joachim. Iată ceva care într-adevăr nu se poate ști. Doar că ai avut odinioară cîteva locuri bolnave de care nimeni nu s-a ocupat, dar care s-au lecut cu desăvîrșire de la sine, astfel că azi nu mai ai decît o oarecare greutate la respirație. Ce s-ar fi petrecut și cu punctul umed pe care se poate să-l ai acum, dacă nu te-ai fi urcat din întâmplare pînă aici, la mine — nu, nu se poate ști!

¹ Odihnească în pace (lat.).

— Nu, nu se poate ști absolut nimic, răspunse Hans Castorp. Și de aceea nu avem dreptul să punem alternativa cea mai rea, de pildă în ceea ce privește durata convalescenței mele. Afirmi că nimeni nu poate ști cînd voi fi în stare să plec de aici și să intru la șantierul naval, însă faci această afirmație într-un sens pesimist, și găsesc că te grăbești prea tare, tocmai pentru că nu se poate ști. Behrens n-a fixat nici un termen, este un om înțelept și nu face pe profetul. De altfel, nu mi s-a făcut încă nici radioscopia și nici radiografia, singurele care vor îngădui o concluzie obiectivă, și cine știe dacă se va constata ceva într-adevăr serios sau dacă pînă atunci nu-mi va trece febra și vă voi putea spune adio. Cred că este mai bine să nu ne dăm prea multă importanță și să nu ne apucăm să istorisim celor de acasă, chiar de la început, asemenea povești de groază. Va fi suficient să le scriem cît mai curînd — de altfel le voi scrie chiar eu, cu mîna mea, săltîndu-mă puțin pe pernă — că am răcit, că stau în pat cu puțină febră și că, deocamdată, nu sînt în stare să călătoresc. După aceea, vom vedea.

— Bine, am înțeles, e tot ce putem face pînă una-alta. Cît pentru rest, mai putem aștepta.

— Pentru rest ?

— Nu mai fi atît de zăpăcit ! Căci doar cu geamantanul tău pentru clasa întîii ești pregătit cu cele necesare numai pentru trei săptămîni. Ai nevoie de albituri, de rufe, de haine pentru iarnă, ai nevoie de încălțăminte. În sfîrșit, trebuie să ți se trimită bani.

— *Dacă*, spuse Hans Castorp, numai *dacă* voi avea nevoie de toate astea.

— Bine, să mai așteptăm. Însă n-ar trebui... nu, zise Joachim și începu, vădit tulburat, să se plimbe prin cameră, nu, n-ar trebui să ne facem nici o iluzie. E prea multă vreme de cînd mă aflu aici și știu la

ce mă pot aștepta. Când Behrens spune că un loc e aspru și că aproape este un zgomot... Dar, bineînțeles, putem aștepta !

Deocamdată se mulțumiră cu atît pentru ziua respectivă, iar programul — cînd era vorba de divertismente fie săptămînale, fie bilunare — intră în drepturile sale. Chiar în situația lui de acum, Hans Castorp lua parte la tot ce se petrecea, dacă nu bucurîndu-se direct, cel puțin prin relatările pe care i le făcea Joachim cînd, vizitîndu-l, se așeza pentru un sfert de oră pe marginea patului.

Tava de ceai pe care i se servise micul dejun duminica dimineață era împodobită cu un mic vas de flori și nu uitaseră să-i trimită cîteva prăjituri din cele servite și în sufragerie. Mai tîrziu, grădina și terasa se însuflețiră cu *tralala* și cu fornaielele clarinetului, în cadrul concertului bilunar, iar Joachim rămase alături de vărul său : urmări programul stînd pe balcon, în vreme ce Hans Castorp ciulea urechile, ridicat pe jumătate, cu capul plecat într-o parte și cu privirea pierdută într-o fervoare duioasă pe valurile de armonie care se îmbulzeau de afară, nu fără a se gîndi cu o interioară ridicare din umeri la discursurile lui Settembrini asupra „caracterului politic suspect al muzicii“.

De altfel, cum am mai spus, îl punea pe Joachim să-i relateze evenimentele și pregătirile din aceste zile, îl întreba dacă duminica fusese onorată cu toalete elegante, neglijouri de dantelă sau ceva asemănător (numai că pentru neglijouri de dantelă fusese prea rece), dacă după masă se făcuseră plimbări cu trăsura (și, în adevăr, fuseseră : clubul jumătăților de plămîni își luase zborul în corpore spre Clavadell ; iar luni după masă, cînd Joachim veni să-l vadă înaintea curei de odihnă, îi ceru să-i facă o dare de seamă asupra conferinței doctorului Krokowski. Joachim se arătă

destul de puțin vorbăreț și de loc dispus să facă rezumatul conferinței — de altfel nu vorbise decît foarte puțin și despre cea precedentă. Dar Hans Castorp stăruia să afle amănunte. „Zac aici și achit tariful întreg, spuse el. Vreau și eu să profit puțin din ceea ce se întîmplă.“ Își reaminti de acea luni, în urmă cu două săptămîni, cînd se apucase de unul singur să plece la plimbarea care-i făcuse atît de rău, și-și exprimă limpede presupunerea că este posibil ca excursia să fie cauza ce-i declanșase revoluția în trup și grăbise izbucnirea bolii.

— Dar cum mai vorbesc oamenii de aici, exclamă el ; oamenii din popor — cu cîtă solemnitate și demnitate : sună aproape ca o poezie. „Rămii cu bine și-ți mulțumesc !“ repetă el imitînd accentul tăietorului de lemne. Așa am auzit în pădure și n-o să uit toată viața. Asemenea întîmplări se asociază cu alte impresii și amintiri, știi și tu, și-ți rămîn în auz pînă la sfîrșitul zilelor tale. — Și Krokowski a vorbit iarăși despre „iubire“ ? întrebă el și se strîmbă rostind acest cuvînt.

— Bineînțeles, îi răspunse Joachim. Despre ce altceva ar fi putut vorbi ? Asta este subiectul lui, la care recurge totdeauna.

— Și cam ce-a spus astăzi ?

— Ei, nimic deosebit. Ai auzit tu însuși, de altfel, cum vorbește.

— Dar ce-a mai emis ca noutate ?

— Ca noutate, nimic deosebit. Azi a debitat chimie pură, adăugă Joachim în silă. Era vorba, în legătură cu „chestia asta“, de un fel de otrăvire, de auto-intoxicația organismului care, spunea doctorul Krokowski, și-ar avea originea în descompunerea unui element încă necunoscut, răspîndit în trup ; iar efectele acestei descompuneri exercită o influență amețitoare asupra anumitor centri ai măduvii spinării,

exact așa cum se întîmplă în cazul absorbtiei obișnuite a otrăvurilor exotice, ca morfina sau cocaina.

— Și atunci obraji se îmbujorează ! spuse Hans Castorp. Ia te uită, dar e cît se poate de interesant. Cîte știe omul ăsta ! Parcă ar fi mîncat știința cu polonicul. Mai așteaptă puțin și o să vezi că într-o bună zi o să sfîrșească prin a descoperi acest element necunoscut, răspîndit în tot trupul, ba o să și fabrice otrăvurile solubile care produc acest efect ameitör asupra centrului nervos, astfel că va putea îmbăta oamenii după metoda lui. Poate că odinioară chiar se ajunsese aici. Auzind toate acestea s-ar putea crede că este ceva adevărat în poveștile cu elixirele de dragoste și alte năzdrăvăanii de care sînt pline cărțile de legende... Ai și plecat ?

— Da, zise Joachim, trebuie neapărat să mai stau puțin culcat. De ieri, temperatura mi se ridică. Chestia asta a ta m-a cam lovit în moalele capului.

Astfel trecură duminica, luna. Apoi seara și dimineata urziră a treia zi a șederii lui Hans Castorp în „depou“, iar marțea trecu fără nimic deosebit. Și totuși era ziua sosirii lui ; se împlineau trei săptămîni încheiate de cînd se găsea aici și se simți în sfîrșit obligat să scrie o scrisoare acasă, ca să-și informeze unchii de starea lui actuală, cel puțin în linii mari. Cu perna în spate, le scris pe hîrtia cu antet a stabilimentului, că plecarea, în pofida proiectelor lui, trebuia amînată. Le mai scris că stătea în pat, avînd o gripă cu febră, pe care consilierul aulic Behrens, conștiincios pînă la exces, cum era îndeobște, nu voia s-o trateze cu ușurință, deoarece o punea în legătură cu constituția generală a bolnavului. În adevăr, chiar de la prima lor întîlnire, medicul-șef îl găsise foarte anemic, astfel că, la urma urmelor, concediul pe care Hans Castorp și-l rezervase a fost socotit insuficient de către acest medic cu înaltă competență. Pe curînd

amănunte mai ample. „Iată un lucru bun, gîndi Hans Castorp. Nu e nici un cuvînt de prîsos și, totuși, scrisoarea aceasta mă va face să cîștig puțin timp.“ Apoi plicul a fost încredințat omului de serviciu de la etaj, care, evitînd întîrzierea cutiilor pentru scrisori, plecă imediat să-l pună la primul tren.

După aceasta, aventurierul nostru, cu cugetul împăcat, socotind că lucrurile au fost aranjate, și cu toate că tusea și temperatura pricinuită de guturai îl făceau să sufere, se apucă să trăiască de pe o zi pe altă, această zi spartă în atîtea bucățele și care, în monotonia ei permanentă, nu se scurgea nici mai iute, nici mai încet, căci era mereu aceeași. De dimineată, după ce bătea foarte tare în ușă, intra băieșul, un tip musculos, pe nume Turnheer, cu mînele cămășii suflecate pe brațele vîinoase, care vorbea din gît cu oarecare dificultate, și numindu-l pe Hans Castorp, ca pe toți ceilalți bolnavi, cu numărul camerei, îl fricționa cu alcool. Abia pleca, și Joachim apărea gata îmbrăcat ca să-i spună bună dimineată, își întreba vărul ce temperatură a avut la ora șapte și apoi i-o comunica pe a sa. Pe cînd el lua masa jos, Hans Castorp, cu perna în spate, făcea la fel, cu pofta de mîncare provocată de o schimbare de regim — abia stingherită de năvălirea medicilor foarte ocupați, care, la această oră, isprăviseră de parcurs sufrageria, ba dăduseră gata, la iuțeală, și vizitarea camerelor cu bolnavii la pat și a muribunzilor. Cu gura plină de dulceată, declara că a dormit bine și pe deasupra marginii ceștii se uita la consilierul aulic care, cu pumnii apăsăți pe masa din mijloc, arunca o privire grăbită pe foaia de temperatură, iar după aceea Hans Castorp răspundea cu voce tărăgănată și indiferentă la bună ziua celor ce ieșeau. Aprindea apoi o țigară și abia sesiza că Joachim plecase să-și facă plimbarea de dimineată, că îl și vedea întorcîn-

du-se. Mai flecăreau iarăși de una de alta, astfel că intervalul dintre două mese — între timp, Joachim își mai făcea și cura de odihnă — era atît de scurt, încît chiar și un cap sec și un sărac cu duhul n-ar fi reușit să se plictisească, și cu atît mai mult nu era cazul lui Hans Castorp, căci el știa să extragă suficientă substanță din impresiile celor trei săptămîni petrecute aici, sus, să mediteze asupra situației lui de acum și să se întrebe ce se va întîmpla cu el, încît abia dacă mai avea vreme să răsfoiască cele două volume groase ale unui magazin ilustrat, împrumutate de la biblioteca sanatoriului și așezate pe noptieră.

Lucrurile nu se petreceau altfel nici cînd Joachim își făcea a doua plimbare, pînă la Davos-Platz, care abia dacă dura o prăpădită de oră. După aceea venea iarăși la Hans Castorp, îi povestea anumite lucruri care îl impresionaseră în timpul plimbării, stătea un moment în picioare sau pe marginea patului, înainte de a se duce pentru cura de odihnă dinaintea prînzului — și cît durau toate acestea? Încă o prăpădită de oră! Abia ți-ai pus mîinile sub cap și abia ți-ai aruncat privirile în tavan, urmărind un gînd, că gongul și invita pe toți internații, cu excepția celor care zăceau în pat și a muribunzilor, să se pregătească pentru dejun.

Joachim pleca, iar după aceea sosea „supa de prînz“ : un epitet de un simbolism stupid, pentru ceea ce era în realitate! Căci Hans Castorp nu avea regim de bolnav — și oare de ce i s-ar fi impus un asemenea regim? Un regim de bolnav, un regim sărăcăcios nu era de loc recomandabil în cazul său. Stătea acolo și plătea tariful întreg, iar ceea ce i se aducea în veșnicia încremenită a acestei ore nu era o simplă supă, ci meniul complet, cel obișnuit la prînzul de la Berghof, alcătuit din șase feluri — o masă succulentă în cursul săptămîinii, iar duminica una de gală, apreciată de cei

mai exigenți cunoscători, pregătită de un șef bucătar de anvergură europeană, într-o bucătărie ca de hotel de lux. Fata de la sufragerie, care avea însărcinarea să servească bolnavii ce stăteau în pat, i-o aducea sub capace nichelate, pe tăvi care ațîtau pofta de mîncare ; împingea de-a curmezișul patului măsuța specială pentru bolnavi la pat, această minune de echilibru, care se găsea acolo ca din întîmplare, și Hans Castorp mîncea în pat, ca în basmul cu băiatul de croitor așezat dinaintea mesei fermecate.

Abia isprăvea dejunul, că Joachim se și întorcea, și mai înainte de a se duce să se întindă pe balcon și marea liniște să se fi lăsat deasupra Berghofului, iată că se făcuse aproape ora trei și jumătate. Poate că nu era chiar atît ; căci, ca să fim preciși nu era, fără îndoială, decît două și un sfert. Dar nu se iau în considerare sferturile de oră suplimentare cînd, în afara unităților întregi, ele se absorb în treacăt, ori de cîte ori timpul este calculat în linii generale, ca de pildă în marile călătorii cu trenul sau în stările intense de așteptare ; cînd toate aspirațiile și parcă întreaga viață sînt concentrate ca să aducă înapoi timpul, ora două și un sfert poate fi două și jumătate, așa cum poate fi, pentru numele lui Dumnezeu, chiar și ora trei, dacă am ajuns să vorbim de trei. Cele treizeci de minute se înțeleg ca un contrapunct față de ora întreagă, de la trei pînă la patru, și în sine ea nu mai contează : astfel se întîmplă în asemenea împrejurări. Și tot astfel se făcea că durata marii cure de odihnă se reducea, în definitiv, la o oră — care era, de altfel, încă și mai micșorată, comprimată, fiind oarecum ocolită printr-o pauză. Iar pauza era doctorul Krokowski.

Da, doctorul Krokowski, făcîndu-și raita de după masă, nu-l mai ocolea pe Hans Castorp. Acum tînrul își avea locul lui bine stabilit, nu mai era un in-

terval și un hiat, ci un bolnav pe care îl chestionau zilnic, adică nu-l mai neglijau așa cum se întâmplase spre nemărturisita și trecătoarea lui nemulțumire. Lucrurile se petrecuseră luni, când doctorul Krokowski își făcu apariția în cameră pentru prima dată — și spunem „apariție“ căci acesta este cuvîntul exact pentru a preciza sentimentul straniu și chiar puțin înspăimîntător avut de Hans Castorp cînd, în această împrejurare, nu știuse cum să se apere. Se afla într-un semi (sau sfert) de somn, cînd, trezit brusc, observă că asistentul intrase în cameră, dar nu pe ușă, ci venind spre el direct de pe balcon. Căci drumul lui nu ducea prin coridor, ci pe balcoane, încît intrase pe ușa deschisă, dînd impresia că sosise prin văzduh. Oricum ar fi fost, se opri în picioare lîngă patul lui Hans Castorp, îmbrăcat în negru, cu umerii lați și bondoc, o pauză în cadrul orei, iar în barba lui, despicată în două, dinții i se dezveliră gălbui într-un surîs jovial.

— Păreți surprins că mă vedeți, domnule Castorp, spuse el cu o dulce voce baritonă, pe un ton puțin afectat și cu un *r* gutural, pe care nu-l rostogolea, ci îl rostea nelovind decît o singură dată cu limba incisivii superiori ; mă limitez să-mi îndeplinesc o plăcută datorie pentru a mă informa dacă aici totul este în regulă. Relațiile dumneavoastră cu noi au intrat într-o nouă fază, căci din musafir ați devenit peste noapte tovarăș... (Cuvîntul „tovarăș“ îl cam neliniști pe Hans Castorp.) Cine ar fi crezut ! glumi doctorul Krokowski cu un accent prietenos... Cine ar fi putut să creadă un asemenea lucru, în seara cînd am avut pentru prima dată plăcerea să vă salut și cînd mi-ați corijat părerea eronată — atunci era eronată — atrăgîndu-mi atenția că erați perfect sănătos. Cred că atunci îmi exprimasem oarecare îndoieli în privința asta, dar, vă asigur, nu-mi închipui-

sem că lucrurile stau astfel. Nu vreau să trec drept mai clarvăzător decât sînt. Nu m-am gîndit la nici un punct umed, căci eu vorbeam într-un mod mai general, mai filozofic, și-mi mărturisesc îndoielile asupra problemei de a ști dacă „om“ și „sănătate perfectă“ sînt cuvinte care ar putea vreodată să rimeze. Și chiar și azi, după examenul la care ați fost supus deunăzi, eu nu pot admite, spre deosebire de scumpul și onoratul meu șef, că acest punct umed de acolo — și cu vârful degetului atinse umărul lui Hans Castorp — trebuie să ne intereseze în primul rînd. Pentru mine este un fenomen secundar... Ceea ce este organic, e întotdeauna secundar...

Hans Castorp tresări.

— ...în consecință, gripa dumneavoastră este în ochii mei un fenomen terțiar, adăugă doctorul Krokowski cu o foarte mare dezinvoltură. Cum vă simțiți deocamdată? Repaosul la pat va avea, cu siguranță, o influență excelentă. Ce temperatură ați avut astăzi? Și o dată cu aceste cuvinte, vizita asistentului căpătă un caracter inofensiv cum vor fi, de altfel, și celelalte din cursul săptămînii. Doctorul Krokowski apărea zilnic, tot de pe balcon, la ora patru fără un sfert, cîteodată puțin mai devreme, saluta cu cordialitate viguroasă pe cel culcat, puneă cele mai banale întrebări în calitate de medic, începea uneori și cîte o scurtă convorbire cu caracter mai personal — și atunci făcea prietenește cîteva glume din acelea cu care, deși au un caracter echivoc, sfîrșești prin a te obișnui, fiindcă te poți obișnui și cu echivocul, numai să rămîna în limitele normalului, astfel că foarte repede Hans Castorp nu mai găsi nimic de obiectat vizitei regulate a doctorului Krokowski, devenită un element firesc al zilei lui normale și împărțea ca un fel de pauză lungă cură de după-amiază.

Așadar, era ora patru cînd asistentul dispărea din nou pe balcon — ceea ce însemna jumătatea după-amiezii ! Dintr-o dată, mai înainte de-ați fi dat seama, te pomeneai în plină după-amiază — care fără întârziere se prefăcea încetul cu încetul în înserare ; atunci era aproape ora 5, venea ceaiul atît în sufragerie cît și la numărul 34, iar cînd Joachim se întorcea de la plimbarea a treia și trecea iarăși pe la vărul său, ora 6 era atît de aproape, încît cura de odihnă pînă la cină se limita la o altă oră care era un adversar ușor de învins — numai să fi avut cîteva gînduri în cap și un *Orbis pictus*¹ pe noptieră.

Joachim își lua rămas bun pentru a se duce la cină. Apoi era adus meniul. Valea se umplea de umbre și în vreme ce Hans Castorp mîncă, întunericul intra văzînd cu ochii în camera albă. După ce sfîrșea, rămînea rezemat pe pernă, în fața mesei curățate, și privea crepusculul ce înainta cu iuțeală, crepusculul de azi pe care era greu să-l deosebești de cele de ieri, de alaltăieri sau de acum opt zile. Se făcea seara — iar dimineata abia trecuse. Și această zi prefăcută în bucățele și prescurtată într-un chip atît de artificial i se prelinsese printre degete, cum constata el însuși cu mirare voioasă sau cel mult îngîndurată ; căci nu avea încă vîrsta la care trecerea timpului să-l înspăimînte. I se părea că deviza cea mai potrivită pentru el este „deocamdată“.

Într-o zi, cam la vreo zece sau douăsprezece zile de cînd Hans Castorp stătea în pat, cineva bătu în ușă pe cînd Joachim nu se întorsese încă de la cină, deci înaintea orei de conversație care urma între cei doi veri, iar la răspunsul „întră“, Lodovico Settembrini apărură în prag — și, în același timp, o lumină orbitoare se răspîndi în cameră. Căci primul gest al vizitato-

¹ *Lumea în imagini* (lat.) — titlul unei reviste ilustrate.

rului a fost acela de-a învîrți comutatorul plafonierci, și, reflectată de tavanul alb, o lumină limpede și tremurătoare umplu camera.

Italianul era singurul dintre internați despre care Hans Castorp se interesase cu insistență, întrebându-l anume pe Joachim. Iar Joachim, oricît de des ar fi venit la vărul său să stea fie pe marginea patului fie în picioare cîteva minute — și asta se întîmpla cam de vreo zece ori pe zi — nu uita să-i relateze micile întîmplări și faptele diverse cotidiene ale vieții din sanatoriu, bineînțeles în limitele întrebărilor generale și impersonale pe care le punea Hans Castorp. Curiozitatea lui de însingurat îl împingea să întrebe dacă au mai sosit noi bolnavi sau dacă plecase vreuna dintre figurile cunoscute ; și să se arate încîntat că doar prima întrebare primea răspuns afirmativ. De fapt, sosise numai unul „nou“, un tînăr cu fața verzuie și scofîlcită, care luase loc la masa fildeşiei Levi și a doamnei Ilitis, chiar la dreapta verilor. Ei, Hans Castorp va aștepta cu răbdare prilejul să-l vadă. Deci, nu plecase nimeni ? Joachim făcu semn că nu, lăsînd ochii în jos. Dar era totuși o întrebare la care trebui să răspundă în repetate rînduri, adică la fiecă două zile, deși, dacă ar fi fost mai puțin îngăduitor, ar fi putut răspunde o dată pentru totdeauna, subliniind că, după cîte era informat, nimeni nu se găsea pe punctul de-a pleca și că de aici nu se pleca atît de ușor.

Așadar, în ce-l privea pe Settembrini, Hans Castorp se informase în mod personal, și-l interesa să știe ce „spunea despre ceca ce i se întîmplase“. De ce ? „Ei, pentru faptul că zac aici și sînt socotit bolnav.“ În adevăr, Settembrini își dăduse o părere, deși foarte rezumativă. Chiar în prima zi a dispariției lui Hans Castorp, îl întrebase pe Joachim ce s-a întîmplat cu vărul său, și, așteptîndu-se, în mod evident, să i se spună că Hans Castorp părăsise societatea internaților,

la explicațiile lui Joachim n-a răspuns decît prin două cuvinte italienești : mai întîi a exclamat „*Ecco !*“ apoi a spus „*Poveretto*“, adică, în traducere : „iată !“ și „sărăcuțul“, căci nu era nevoie să știi mai multă italiană decît știau cei doi tineri pentru a înțelege sensul acestor două exclamații. „Dar de ce «*poveretto*» ?“ întrebă Hans Castorp. Și el este tot atît de cocoțat aici, sus, cu întreaga sa literatură înjghebată din umanism și politică și-i destul de împovărat ca să se mai poată ocupa de progresarea intereselor lumii ! N-are nevoie să se înduioșeze de mine de la înălțimea lui, și, de altfel, eu o să mă întorc la șes mai curînd decît el.“

Prin urmare, iată că domnul Settembrini stătea în picioare, în mijlocul camerei bine luminate — iar Hans Castorp se rezemase în cot cînd el intrase pe ușă, îl recunoscuse și, recunoscîndu-l, clipi iute și roși. Ca întotdeauna, Settembrini purta redingota lui groasă, cu reverele late, un guler cam uzat și pantalonii cadrilați. Cum venea de la masă, avea între buze, potrivit obiceiului său, o scobitoare de lemn. Colțurile gurii, sub eleganta unduire a mustății, erau ca încordate de faimosul lui surîs fin, rece și lucid.

— Bună seara, inginere ! Este îngăduit să ne interesăm de dumneavoastră ? Dacă da, atunci e nevoie de lumină — iertați-mi dezinvoltura, spuse el întinzînd cu un gest plin de avînt mîna mică spre lampa din plafon. Erați cufundat în gînduri și n-aș vrea pentru nimic în lume să vă deranjez. În cazul dumneavoastră este lesne să-mi explic înclinația către meditație, iar pentru a sporovăi aveți, în definitiv, pe vărul dumneavoastră. Vedeți, îmi dau perfect de bine seama că sînt de prisos. Totuși, trăim cu toții înghesuiți într-un spațiu atît de strîmt, încît legătura de la om la om se realizează cu o participare spirituală, cu o participare a inimii... Iată, a trecut o săptămînă întreagă de cînd n-ați mai fost văzut. Mi-am închipuit,

este adevărat, că ați plecat, văzînd că locul dumneavoastră în refector a rămas neocupat. Locotenentul mi-a dezvăluit realitatea, hm, mi-a spus adevărul care este mai puțin trandafiriu, dacă mă pot exprima astfel, fără să fiu indiscret... Pe scurt, cum o duceți? Cum vă descurcați? Cum vă simțiți? Sper că nu prea abătut?

— Sînteți dumneavoastră, domnule Settembrini! Cît sînteți de binevoitor! Ha, ha, ați spus „refector”? Iată că, la iuțeală, ați și făcut o glumă. Luați, vă rog, un scaun. Nu mă deranjați cîtuși de puțin. Zăceam aici și reflectam — deși termenul reflectare este cam exagerat în acest caz. Mi-era pur și simplu prea lene să aprind lumina. Vă mulțumesc mult, și vă rog să mă credeți că din punct de vedere psihic mă simt bine. Repaosul la pat aproape că mi-a vindecat guturaiul, dar se pare că nu-i decît un fenomen secundar, după cum îmi spun aproape toți. Temperatura, este adevărat, nu-i încă așa cum ar trebui să fie, căci oscilează între 37,5 și 37,7, iar zilele acestea nu s-a ameliorat de loc.

— Vă luați regulat temperatura?

— Da, de șase ori pe zi, la fel ca dumneavoastră toți. Ha, ha, ha, iertați-mă, dar mă mai pufnește rîsul gîndindu-mă că sufrageriei noastre i-ați spus „refector”. Așa se spune la mînăstire, nu? Aici, într-adevăr, cam aduce a mînăstire, nu? Este drept că n-am fost niciodată într-o mînăstire, însă așa mi-o închipui. Cunosc de pe acum „regula” și o păzesc cu strășnicie.

— Ca un frate drept credincios. Se poate spune că ați terminat noviciatul și v-ați făcut mărturisirea profesiei de credință. Vă felicit în mod solemn. Văd că ați și început să spuneți „sufrageria noastră”. De altfel — fără să am intenția de a vă atinge demnitatea de bărbat — dumneavoastră îmi evocați mai curînd

o călugăriță tânără decît un călugăr — o mică logodnică a lui Christ, abia tunsă, absolut neprihănită și cu niște ochi mari de victimă. Am văzut odinioară, prin locurile pe care le-am colindat, asemenea mielușele, și totdeauna... da, totdeauna cu un oarecare sentimentalism. Ah ! da, da, domnul vărul dumneavoastră mi-a povestit totul. Prin urmare, nu v-ați lăsat *auscultat* decît în ultima clipă...

— Pentru că aveam febră. Vă rog să mă credeți, domnule Settembrini, că acasă, cu o asemenea răceală, m-aș fi adresat doctorului nostru. Iar aici, unde ești oarecum la izvor și unde sînt doi specialiști la fața locului, ar fi fost prea caraghios să pierd prilejul.

— Desigur, desigur. Și v-ați luat temperatura chiar înainte de-a vi se prescrie ? De altfel știu că vi s-a recomandat din prima clipă. Mylendonka este aceea care v-a silit să achiziționați un termometru ?

— Silit ? Îmi trebuia, și atunci am cumpărat unul.

— Înțeleg. O achiziție absolut necesară. Și cîte luni a mormăit șeful că trebuie să stați ?... Dumnezeule mare, întrebarea aceasta v-am mai pus-o odată ! Vă aduceți aminte ? De-abia sosiserăți. Mi-ați răspuns cu atîta dezinvoltură...

— Îmi amintesc, firește, domnule Settembrini. Am făcut de atunci destule experiențe, totuși îmi aduc aminte de parcă ar fi azi. Ați fost atît de nostim chiar din prima zi, înfățișîndu-ni-l pe consilierul aulic Behrens ca pe judecătorul infernului... Radames... Nu, așteptați puțin, era alt nume...

— Poate Radamante ? Este posibil să-l fi numit și astfel, incidental. Nu rețin tot ce-mi trece înîmplător prin cap.

— Radamante, firește ! Minos și Radamante ! De altfel, chiar din prima zi ne-ați vorbit despre Car-ducci...

— Îngăduie-mi, dragă prietene, ca numele acesta să-l lăsăm deoparte pentru astăzi. În acest moment el capătă în gura dumneavoastră o nuanță ciudată.

— Fie și așa, rîse Hans Castorp. Dar, de altfel, de la dumneavoastră am aflat multe lucruri despre el. Pe atunci nu bănuiam nimic și v-am răspuns că venisem numai pentru trei săptămîni, nici nu-mi trecea prin minte că putea fi altfel. Domnișoara Kleefeld tocmai mă salutase șuierîndu-mi cu pneumotoraxul, așa că mă scosese din sărite. Însă din clipa aceea am simțit că am febră, căci, întrucît aerul de aici nu numai că-i bun împotriva maladiei, ci este și favorabil maladiei, în egală măsură, asta face să-i grăbească evoluția, ceea ce este necesar, fără îndoială, dacă vrei să te vindeci.

— Este o ipoteză seducătoare. Consilierul aulic Behrens nu v-a povestit cumva și despre acea ruso-germană pe care a avut-o aici anul trecut — adică nu : cu un an înainte, cam vreo cinci luni ? Nu ? Ar fi trebuit să vă vorbească. Era o femeie fermecătoare, de origine ruso-germană, măritată și tînără mamă. Venea din răsărit, limfatică, anemică și desigur că suferea de ceva și mai grav. Perfect. A stat aici o lună și apoi a început să se plîngă că se simte tot mai rău. I se spuse să aibă răbdare. A doua lună trecu și ea continuă să pretindă că, departe de-a se simți mai bine, mergea tot mai prost. I se atrase atenția că numai medicul poate să-i aprecieze *starca* sănătății ; ea are dreptul cel mult să spună cum se simte, însă acest din urmă fapt nu prezintă nici o importanță. De altfel i s-a arătat că plămînul ei era în regulă. Perfect, iar femeia nu răspunse nimic, continuă tratamentul și slăbi în fiecare săptămîină care trecea, văzînd cu ochii. Într-a patra lună, era gata să leșine la consultație. N-are nici o importanță, declară Behrens ; căci era încîntat de plămînul ei. Dar

cînd în a cincea lună nu se mai putu ține nici pe picioare, îi dădu de veste soțului din răsărit, iar Behrens primi o scrisoare de la el — pe care era specificat cu caractere energice : „Personal și urgent“, fapt văzut de mine. Da, spuse Behrens ridicînd din umeri, se prea poate ca doamna să nu suporte atît de bine clima de aici. Femeia însă își ieșise din sărute. „Ar fi trebuit să-mi spuneți mai din vreme, îi strigă ea. Mi-am dat seama mereu, aici m-am epuizat complet!“ Să sperăm că în răsărit, la soțul ei, și-a recăpătat puterile.

— Admirabil ! Povestiți atît de frumos, domnule Settembrini, iar vorbele dumneavoastră sînt, ca să zic așa, plastice. La fel am rîs în sinea mea de multe ori amintindu-mi povestea dumneavoastră cu fata care se scâlda în lac, încît a fost nevoie să i se dea o „soră mută“. Da, aici se întîmplă multe lucruri neobișnuite ! Desigur, niciodată nu poți să spui că ți-ai făcut ucenicia. De altfel, cazul meu se află în plină incertitudine. Consilierul aulic susține, este adevărat, că mi-ar fi găsit un fleac — niște puncte mai vechi, ceva de care aș fi suferit odinioară, fără să-mi dau seama, deși el pretinde că mi-a descoperit, după cîte se pare, și un punct proaspăt, nu știu precis unde anume, cam pe aici, pe undeva, dar pe care l-am auzit și eu pe cînd mă ciocănea — deși cuvîntul „proaspăt“ sună destul de curios în legătură cu asemenea lucru. Pînă acum însă n-a fost vorba decît de consultări acustice, astfel că diagnosticul absolut sigur nu-l vom putea avea decît atunci cînd voi fi iarăși pe picioare și mi se va face radioscopia și radiografia. Abia atunci vom avea în mod pozitiv răspunsul la toate.

— Credeți ? Știți că placa fotografică arată, adesea, pete care sînt luate drept caverne, deși nu-s decît umbre, și că *acolo* unde în adevăr există caverne, placa fotografică arată, *Madonna*, știți ce ? ei bine, nu

arată absolut *nici o pată*. A fost pe aici și un numismat care începuse să facă febră și imediat ce avu o temperatură mai serioasă cavernele au și fost văzute pe placa fotografică. Ba au mers pînă acolo încît au pretins chiar că le-au și auzit ! Îl declarară fizic, îl tratară în consecință, iar între timp omul muri. Dar autopsia dovedi că plămînii erau intacti și că murise din cauza nu se știe căror microbi.

— Ei, domnule Settembrini, acum îmi vorbiți de autopsie ? Oricum, încă n-am ajuns pînă acolo.

— Domnule inginer, sînteți un mucalit.

— Iar dumneavoastră sînteți, trebuie s-o recunoaștem, un critic și un sceptic pînă-n vîrfurile unghiilor. Nu credeți nici măcar în științele exacte. Clișeul dumneavoastră are pete ?

— Da, arată ceva.

— Și sînteți într-adevăr ușor bolnav ?

— Ei, din nenorocire sînt destul de bolnav, răspunse Settembrini, lăsîndu-și capul în jos. Urmă o pauză, în timpul căreia tuși. Așa cum stătea culcat, Hans Castorp își privi musafirul redus la tăcere. I se păru că prin cele două întrebări simple combătuse cu argumente puternice, reducînd la tăcere orice obiecțiuni — în care intrau și republica și stilul frumos. Iar în ceea ce îl privea pe el, nu făcu nimic pentru a reînsufleți conversația.

După cîteva clipe, domnul Settembrini își reveni surîzînd.

— Da, domnule inginer, povestiți-mi, așadar, cum au primit vestea cei de acasă.

— Care veste ? Amînarea plecării mele ? Oh, ai mei, știți, ai mei cei de acasă se reduc la trei, un bătrîn și cei doi fii ai lui, unchiul meu, însă aceștia din urmă sînt pentru mine mai degrabă ca niște veri. Nu am pe altcineva, de mic am rămas orfan de tată și de mamă. Cum au primit vestea ? Dar, deocamdată, nici ei nu

știu mai mult decît mine. La început, cînd a trebuit să mă vîr în pat, le-am scris că am răcit foarte serios și nu pot risca o călătorie. Iar ieri, cum de atunci a trecut cam multîșor, le am scris din nou, spunîndu-le că guturaiul meu l a făcut pe consilierul aulic Behrens să-mi cerceteze cu atenție plămînii și că a insistat să-mi prelungesc șederea pînă cînd cheștiunea se va limpezi. Probabil că au primit totul cu foarte mult sînge rece.

— Dar serviciul dumneavoastră ? Mi-ați vorbit despre un stagiu de practică pe care urma să-l faceți.

— Da, ca voluntar. Am rugat să fiu scuzat deocamdată la șantierul naval. Vă închipuiți, cred, că nimeni nu va fi deznădăjduit din pricina aceasta. Se pot descurca foarte bine și fără voluntari.

— Admirabil ! Deci, din acest punct de vedere, totul este în ordine. Nepăsare pe toată linia. În țara dumneavoastră oamenii sînt, în general, flegmatici, nu-i așa ? Dar, totodată, și energici !

— Vai, da, și energici, chiar foarte energici, spuse Hans Castorp. Scrută de la distanță specificul victîi din patrie și constată că interlocutorul îl intuise exact. Da, flegmatici și energici, este exact, așa sînt cu toții.

— În acest caz, continuă domnul Settembrini, dacă veți rămîne mai multă vreme vom avea prilejul, fără îndoială, să facem aici, sus, cunoștința domnului unchiului dumneavoastră, vreau să spun bătrînului unchi. Desigur că va veni să vă vadă.

— Exclus ! exclamă Hans Castorp. În ruptul capului ! Nici chiar zece cai nu vor izbuti să-l urce pînă aici ! Unchiul meu este foarte apoplectic, știți, aproape că n-are gît. Nu, are nevoie de o presiune atmosferică rezonabilă, aici s-ar simți mult mai

rău decît doamna dumneavoastră din răsărit, și ar risca tot soiul de neplăceri.

— Asta mă dezamăgește. Așadar e apoplectic ? În acest caz, la ce-i mai sînt de folos flegmatismul și energia ? Fără îndoială că domnul unchiul dumneavoastră este bogat. Desigur că și dumneavoastră sînteți bogat. În țara dumneavoastră toți sînt bogați.

Hans Castorp surîse la această generalizare literară a domnului Settembrini, și așa cum stătea culcat privi în depărtare, în atmosfera aceea natală, în care fusese crescut. Își adună amintirile și-și dădu silința să judece cît mai imparțial, mai cu seamă că distanța, încurajîndu-l, îi ușura acest mod de a judeca. Răspunse :

— Ești bogat, bine — sau nu ești. Și dacă nu ești — cu atît mai rău. Eu ? Eu nu sînt milionar, dar averea mea e la adăpost, sînt un om independent și am din ce trăi. Însă deocamdată să facem abstracție de mine, înțelegeți. Dacă ați fi spus : acolo *trebuie* să fii bogat, atunci v-aș fi aprobat. Căci să presupunem că *nu* ești bogat, sau că încetezi de a mai fi — în cazul ăsta este vai și amar ! „Omul acesta mai are bani ?“ este o întrebare care se aude des... Vă repet fraza textual, se pronunță așa cum v-o spun și cu aerul acesta. Am auzit-o de mai multe ori și-mi dau seama că n-am uitat-o. Fără îndoială că mi s-a părut bizară, căci altfel nu mi s-ar fi întipărit în minte — deși eram obișnuit s-o aud. Oare ce părere aveți ? Nu, nu cred că dumneavoastră, *homo humanus*, v-ați simți bine la noi ; chiar eu, care acolo sînt acasă, am găsit adesea că toate acestea sînt neplăcute, după cum observ acum, deși personal n-am avut niciodată de suferit. La mine în țară nimeni nu va primi să meargă la cineva care n-ar servi la dineurile sale cele mai bune și mai scumpe vinuri, iar fiicele unei asemenea gazde ar

rămîne nemăritate. Aşa sînt oamenii de acolo. Cum stau întins aici şi privesc lucrurile retrospectiv, mi se pare că realitatea este cam grosolană. Ce expresii aţi întrebuinţat — flegmatici şi...? A, da, energici! Bine, dar asta ce înseamnă? Înseamnă aspru, rece. Şi ce înseamnă aspru şi rece? Înseamnă cruzime. Acolo domneşte o atmosferă crudă, fără milă. Cînd stai culcat şi vezi toate de la distanţă, simţi că te trec fiori.

Settembrini ascultă şi dădu din cap aprobator. Mai continuă chiar şi după ce Hans Castorp ajunsese, deocamdată, la capătul criticilor sale şi tăcea. Apoi italianul răsuflă adînc şi vorbeşte:

— N-aş vrea să capăt o imagine greşită despre formele specifice pe care cruzimea firească a vieţii le ia în sînul societăţii dumneavoastră. Mi-e totuna, căci acuzaţia de cruzime rămîne o acuzaţie destul de sentimentală. Abia dacă aţi fi îndrăznit s-o formulaţi la faţa locului, de teamă să nu păreţi ridicol. Şi pe bună dreptate aţi lăsat-o pe seama ambuscaţilor existenţei. Faptul că azi o rostiţi ritos dovedeşte o oarecare înstrăinare pe care n-aş vrea s-o văd amplificîndu-se, căci acela care se obişnuieşte s-o mărturisască poate foarte uşor să fie pierdut pentru viaţă, pentru forma de viaţă pentru care s-a născut. Ştiţi dumneavoastră, domnule inginer, ce înseamnă: „Să fii pierdut pentru viaţă”? Eu da, eu o ştiu, şi o văd aici în fiecare zi. Cel mult după o jumătate de an, tînărul care ajunge aici (şi aici sus nu ajung decît aproape numai tineri) nu mai are în cap nimic altceva decît flirtul şi temperatura. Iar după cel mult un an nu va mai fi în stare să conceapă nimic altceva şi va socoti drept „crudă” sau, mai bine zis, drept falsă şi ca o dovadă de ignoranţă orice altă idee. Vă plac întîmplările — aş putea să vă povestesc una. Aş putea să vă istorisesc despre un oarecare

fiu și soț care a stat aici unsprezece luni și pe care l-am cunoscut. Era, cred, puțin mai în vîrstă decît dumneavoastră — ba cred că era chiar mult mai în vîrstă. L-au trimis acasă, cu titlu de încercare, ca vindecat ; și s-a reîntors în mijlocul celor dragi lui ; nu era vorba de nici un unchi, ci de mamă și soție. Dar toată ziua stătea închis în cameră, cu termometrul în gură și nu se sinchisea de nimic din jurul său. „Voi nu puteți pricepe, le spunea el. Numai după ce ai trăit acolo sus poți să înțelegi cum trebuie să se petreacă lucrurile. Aici jos vă lipsesc „noțiunile fundamentale““. Pînă la sfîrșit, mamă-sa i-a zis : „Pleacă iarăși acolo, sus. Cu tine nu mai este nimic de făcut.“ Și s-a întors din nou aici, sus. Reveni în „patrie“ — căci știi doar că locului acestuia poți să-i spui „patrie“ dacă ai stat măcar o dată aici. Tînăra lui soție îi devenise complet străină, fiindcă îi lipseau „noțiunile fundamentale“, și renunță la el. Înțelesese că își va găsi în adevărata lui „patrie“ o tovarășă care va avea aceleași „noțiuni fundamentale“ și că va rămîne acolo.

Hans Castorp dădea impresia că nu ascultă decît cu o ureche. Continuă să privească cu incandescența alburie a becului din cameră, ca-ntr-o depărtare. Puțin mai tîrziu rîse și spuse :

— „Patrie“ îi zic ei ? Iată ceva ce se poate numi într-adevăr un pic sentimental, cum spuneți dumneavoastră. Da, cunoașteți numeroase întîmplări. Tocmai începusem să mă gîndesc la ceea ce spuneam mai adîntăuri despre asprime și cruzime, lucruri care, de altfel, mi-au trecut prin cap de multe ori în ultimele zile. Vedeți dumneavoastră, trebuie să ai o epidermă destul de groasă pentru a fi la unison cu felul de-a gîndi al oamenilor de jos, din vale, cu întrebări ca „omul acesta mai are bani?“ și cu mutrele pe care le fac vorbind astfel. În fond, nici-

odată n-am considerat firesc acest fel de-a fi, cu toate că nu sînt nici măcar un *homo humanus* — dar îmi dau seama că felul lor de viață a fost acela care m-a izbit întotdeauna. Poate că faptul ține de înclinația mea inconștientă către boală — de altfel, mi-am auzit cu însumi vechile locuri bolnave și iată că Behrens pretinde că mi-a găsit acum și un fleac cu totul proaspăt. Desigur, mi s-a părut surprinzător, totuși, în fond nu m-am mirat prea tare. Nu m-am simțit niciodată ca o stîncă ; și eum părinții mi-au murit atît de timpuriu și am rămas de mic orfan de tată și de mamă, înțelegeți...

Domnul Settembrini descrie cu capul, cu umerii și cu mîinile un gest unitar care, schițat cu voioșie și amabilitate, exprima întrebarea : „Ei, și ? Ce-i cu asta ?“

— Doar sînteți scriitor, spuse Hans Castorp — literat ; trebuie deci să fi făcut această experiență și să înțelegeți că, în asemenea condiții, nu poți avea o fire atît de aspră încît să găsești cruzimea oamenilor foarte firească — a oamenilor obișnuiți, înțelegeți, care se plimbă, rîd, cîștigă bani și-și saturează pîn-tecul... Nu știi dacă am reușit exact să mă...

Settembrini se înclină.

— Dumneavoastră vreți să spuneți, îi explică el, că un contact precoce și frecvent cu moartea te împinge spre o stare de spirit în măsură să te facă mai delicat și mai sensibil față de asprurile și trivialitățile cotidiene ale vieții, și s-o recunoaștem : față de cinismul ei.

— Este exact ceea ce voiam să spun ! exclamă Hans Castorp cu sincer entuziasm. Admirabil exprimat, ați pus punctele pe i, domnule Settembrini. Cu moartea — da ! Știam eu bine că dumneavoastră, ca literat...

Atunci Settembrini întinse mîna spre el și, aplecîndu-și capul într-o parte, închise ochii — gest foarte frumos și blînd, cu care îl întrerupse, dar numai pentru a-l ruga să-i acorde atenție. Rămase cîtva timp în această atitudine pe care o mai păstră destul de mult chiar după ce Hans Castorp tăcuse puțin stingherit și aștepta să vadă ce va urma. În sfîrșit, italianul își deschise ochii negri — ochii de flașnetar — și vorbi :

— Îngăduiți-mi, îngăduiți-mi, domnule inginer, să mă adresez cu insistență inimii dumneavoastră și să vă spun — și țin să subliniez aceasta în mod expres — că singurul fel *pios* de-a contempla moartea în chip esențial și fără înfloritură constă în a o înțelege, a o percepe ca pe o parte, ca pe o împlinire și ca pe o condiție sacră a vieții, dar nu — ceea ce ar fi contrarul sănătății, nobileții, rațiunii și fidelității — nu s-o separi de viață, să i-o opui sau chiar s-o transformi într-un argument împotriva ei. Cei vechi își împodobeau sarcofagele cu simboluri ale vieții și ale fecundității, și chiar cu simboluri obscene — sacrul confundîndu-se adesea cu obscenul în religiozitatea antică. Acești domni știau să cinstească moartea. Căci moartea este demnă să fie respectată ca și leagănul vieții, ca și sînul matern al reînnoirii. Dar opusă vieții și separată de ea, devine un spectru, o hidoșenie — și chiar mai rău. Deoarece moartea ca act spiritual de sine stătător este o forță foarte imorală, a cărei putere de atracție este extrem de puternică și fără îndoială că pentru spiritul uman ar fi cea mai groaznică rătăcire dacă ar încerca să simpatizeze cu ea.

Domnul Settembrini tăcu. Se opri la această afirmație de principii și încheiase pe un ton foarte hotărît. Era serios ; nu ca să se distreze spusese toate acestea, uitase chiar să dea interlocutorului prilejul

de-a replica, iar la sfârșitul afirmațiilor coborî glasul și făcu o pauză. Stătea jos, cu gura închisă, cu mâinile încrucișate pe genunchi, cu un crac al pantalonului cadrilat pus peste celălalt și-și privea cu încordare piciorul pe care-l legăna ușor în aer.

Hans Castorp tăcu și el. Rezemat de pernă și cu capul întors spre perete, bătea cu vârful degetelor în cuvertură. Avea impresia că Settembrini îi dăduse o lecție, că-l chemase la ordine, ba chiar că îl dojenise, iar în tăcerea lui era și oarecare îndărătnicie de copil. Iar tăcerea aceasta dură destul de mult.

În sfârșit, domnul Settembrini înălță capul și spuse surîzînd :

— Fiți bun, domnule inginer, și aduceți-vă aminte că noi doi am mai început odată o controversă asemănătoare — ba chiar s-ar putea spune ; aceeași. Discutam atunci — cred că era în timpul unei plimbări — despre boală și prostie, a căror coincidență dumneavoastră o socoteați drept un paradox, părere care nu era decît o consecință a considerației dumneavoastră pentru boală. Calificam atunci această prețuire ca pe o năzbîtie sinistră, prin care este insultată gîndirea umană și, spre satisfacția mea, păreați destul de dispus să țineți seamă de obiecție. Și am vorbit, de asemenea, despre nepăsarea și nehotărîrea spirituală a tineretului, despre libertatea lui de a alege și despre tendința lui de-a face experiențele tuturor punctelor de vedere posibile, și am căzut de acord că nu-i nevoie să considerăm aceste experiențe ca pe niște rezultate definitive, serioase și valabile pentru toată viața. Vreți să-mi îngăduiți — și surîzînd, domnul Settembrini se aplecă înaintea pe scaun, cu tălpile lipite de podea, cu mâinile strînse între genunchi și capul lăsat pieziș — vreți să-mi îngăduiți, spuse cu o oarecare emoție în glas, să încerc, poate voi putea să vă fiu de folos, pe viitor, în

aceste experiențe și să exercit asupra dumneavoastră o influență în sensul frînării, dacă din întâmplare funesta primejdie a prejudecăților v-ar amenința ?

— Dar desigur, domnule Settembrini ! Și Hans Castorp se grăbi să renunțe la atitudinea distantă, pe jumătate timidă și pe jumătate îndărătnică, încetă să mai bată cu degetele în cuvertură și se întoarse spre musafir cu o amabilitate plină de consternare. Este chiar foarte binevoitor din partea dumneavoastră... Mă întreb numai dacă eu aș fi... Adică, dacă la mine...

— Complet *sine pecunia*, zise Settembrini citindu-l pe Behrens, și în aceeași clipă se ridică. De ce v-ați lăsa rugat ? adăugă el.

Și amîndoi începură să rîdă. Atunci se auzi deschizîndu-se ușa de afară și tot atunci se învîrți și mînerul de la ușa interioară. Era Joachim care se întorcea de la o partidă de cărți. Dînd cu ochii de italian, se roși la fel ca Hans Castorp mai adineauri : chipul lui ars de soare deveni și mai întunecat.

— Oh, ai musafiri, zise el. Îmi închipui că-ți face plăcere. Eu am fost reținut. M-au silit să fac o partidă de bridge ; i se spune bridge, dar de fapt era altceva, adăugă dînd semnificativ din cap. Am cîștigat cinci mărci.

— Numai să nu se transforme în viciu, îi spuse Hans Castorp. Hm ! Pînă una-alta, domnul Settembrini mi-a dat prilej să petrec timpul într-un mod foarte plăcut. Și cînd spun doar atît, îmi dau seama că mă exprim destul de stîngaci... S-ar potrivi mai curînd falsului vostru bridge, deoarece domnul Settembrini mi-a umplut timpul într-un chip cît se poate de prețios... Un om cumsecade ar trebui, la urma urmei, să dea din mîini și din picioare ca să scape de aici — și ar fi cazul să isprăviți și voi cu falsul bridge pe care-l practică grupul vostru. Dar

pentru a-l asculta mai des pe domnul Settembrini și pentru a-l lăsa să-mi dea o mână de ajutor cu conversațiile sale, aproape că aş dori să am temperatură un timp nedefinit și să mă instalez cu casa la voi, aici... Până la sfârșit, va trebui să mi se dea o „soră mută”, pentru ca nu cumva să trișez.

— Repet, domnule inginer, sînteți un mucalit.

Apoi Settembrini își luă rămas bun în modul cel mai politicos. Rămas singur cu vărul său, Hans Castorp răsuflă ușurat.

— Ce mai pedagog ! spuse el. Un pedagog umanist, ce-i drept. Nu încetează să-ți faci morală, cînd sub formă de povestiri, cînd în formă abstractă. Și se întîmplă să vorbești cu el despre niște lucruri despre care niciodată nu mi-aș fi închipuit că se poate vorbi, ba mai mult : nu mi-aș fi închipuit că aş reuși să le și pricep. Și dacă aş fi dat peste ele acolo jos, la șes, într-adevăr nu le-aș fi înțeles, adăugă el.

La ora aceea, Joachim obișnuia să petreacă un timp împreună cu vărul lui : sacrifica două sau trei sferturi de ceas din cura de odihnă. Cîteodată făceau o partidă de șah pe masa portativă a lui Hans Castorp — căci Joachim adusese cutia și figurile în camera vărului. Mai tîrziu ieșea cu tot calabalîcul pe balcon, dar și cu termometrul în gură, iar Hans Castorp își lua și el temperatura pentru ultima dată în acea zi, în vreme ce o muzică suavă răzbătea, cînd mai de-aproape, cînd de departe, din valea învăluită în umbrele nopții. La ora zece cura de odihnă se sfîrșea, apoi îl auzea pe Joachim ; auzea și perechea de la masa rușilor de rînd... Și Hans Castorp se întorcea pe o parte, încercînd să adoarmă.

Noaptea era jumătatea cea mai grea a zilei, căci Hans Castorp se trezea mereu și, cîteodată, rămînea treaz ore în șir, deoarece uneori îl împiedica să adoarmă anormala fierbințeală a singelui, alteori

statornică poziție orizontală îi stînjenea pofta și puțința de-a adormi. În schimb ceasurile de somn erau însuflețite de vise de o diversitate bogată și plină de viață, la care se putea gândi cînd era treaz. Și dacă ziua era scurtată de multiplele subdiviziuni din cadrul programului, la fel se întîmpla și în cursul nopții datorită trecerii monotone a orelor care-și pierdeau contururile. Dar cînd, în sfîrșit, zorile se apropiau, era o bucurie să vezi camera umplîndu-se de lumină, s-o observi cum se ivește din întuneric, să privești lucrurile apărînd și dezvăluindu-se, în vreme ce, afară, ziua se aprindea într-o roșeață cînd tulbure și fumurie, cînd veselă ; și, mai înainte de a-ți fi dat seama, sosea iarăși clipa cînd băieșul, ciocnind energic în ușă, vestea intrarea în vigoare a programului zilnic.

Hans Castorp nu-și luase nici un calendar în vacanță, și ca atare nu era întotdeauna informat asupra zilei în care se găsea. În privința asta își întrebă din cînd în cînd vărul, dar nici el nu era de fiecare dată prea sigur. Totuși duminicile, mai cu seamă fiecare a doua duminică, în care avea loc concertul, constituiau un punct de orientare, și astfel era sigur că septembrie se apropia de jumătate. Afară, în vale, de cînd Hans Castorp se așezase la pat, după timpul trist și rece sosiseră zilele frumoase de sfîrșit de vară, un șir lung de zile frumoase, așa că Joachim venea la el cu pantalonii albi în fiecare dimineață, iar Hans Castorp nu putea să-și înfrîngă simțămîntul unei sincere păreri de rău, o părere de rău și a sufletului dar și a mușchilor lui tineri, gîndindu-se la vremea minunată de afară. Spusese chiar că „îi este rușine“ să lase să treacă un timp atît de frumos. După aceea, însă, ca să se liniștească, adăugase că și dacă ar fi fost pe picioare, tot n-ar fi putut profita — căci,

după experiența avută, îi era interzis să facă prea multă mișcare. Și, în definitiv, prin ușa larg deschisă de la balcon, putea să se bucure oricum, într-o anumită măsură, de lumina caldă de afară.

Dar spre sfârșitul izolării forțate a lui Hans Castorp, vremea se schimbă iarăși. Peste noapte devenise cezoasă și friguroasă, valea se ascunse într-o învîrtejire umedă de lapoviță, iar aerul uscat al caloriferului umplu camera. Vremea se menținu astfel pînă în ziua cînd, cu prilejul vizitei de dimineață a medicilor, Hans Castorp îi reaminti consilierului aulic că se și împliniseră cele trei săptămîni de cînd stătea în pat și ceru permisiunea să se scoale.

— Ei, asta-i bună, ai și isprăvit ? spuse Behrens. Ia să vedem ; într-adevăr, așa este. Dumnezeu, cum îmbătrînim. De altfel, mi se pare că nu s-a prea schimbat mare lucru în starea dumitale. Cum ? Ieri temperatura a fost normală ? Da, în afară de cea de la ora șase seara. Ei bine, Castorp, nu vreau să par neînduplecat cu dumneata și doresc să te redau societății. Ridică-te și umblă, omule ! Firește, în măsura și în limitele indicate. În curînd îți vom face portretul interior. Ia notă ! spuse el doctorului Krokowsky, îndreptîndu-se spre ușă și, uitîndu-se cu ochii lui albaștri lăcrămoși și injectați la palidul asistent, îi arătă cu arătătorul enorm umărul lui Hans Castorp... Astfel, Hans Castorp ieși din „depou“.

Cu gulerul paltonului ridicat și purtînd pentru prima dată galoși, își însoți iarăși vărul pînă la banca de lîngă pîrîiaș, apoi se întoarse — dar nu fără ca pe drum să pună întrebarea cît l-ar mai fi lăsat Behrens să zacă în pat dacă nu-i comunica el însuși că temperatura scăzuse. Iar Joachim, cu privirile întunecate și gura deschisă ca pentru un „Vai !“ deznădăjduit, făcu prin aer gestul nemărginirii.

A trecut o săptămână întreagă pînă cînd Hans Castorp a fost invitat, prin infirmiera-șefă, să se prezinte la laboratorul de radiologie. Nu voia să plictisească oamenii cu stăruințele lui. Erau destul de ocupați, cei de la Berghof. Doctorii și personalul, după cîte se părea, aveau mult de lucru. În ultimele zile sosiseră noi bolnavi : doi studenți ruși cu părul încîlcit și niște bluze negre, închise complet, care nu lăsau să se zărească nici cea mai mică urmă de lenjerie albă ; o pereche olandeză căreia i s-au dat două locuri la masa lui Settembrini ; și un mexican cocoșat, care-și înspăimînta tovarășii de masă cu îngrozitoarele sale crize de sufocare : atunci se agăța cu pumnii de fier ai mîinilor lungi de cîte unul din vecini, bărbat sau femeie, îi apuca strîns ca într-o menghină și-i tîra în lumea spaimei sale, cu toată împotrivirea și strigătele lor după ajutor. Pe scurt, sufrageria era aproape plină, deși sezonul de iarnă nu începea decît în octombrie. Iar gravitatea cazului lui Hans Castorp și gradul său de boală abia dacă îi dădeau dreptul să pretindă vreo atenție mai deosebită. Doamna Stöhr, așa stupidă și incultă, era fără îndoială mai bolnavă decît el, fără să mai vorbim despre doctorul Blumenkohl. Ar fi trebuit să fie lipsit de orice simț al gradației și diferențierii, pentru ca Hans Castorp, în situația sa, să nu aibă o rezervă discretă — cu atît mai mult cu cît o astfel de comportare făcea parte din spiritul sanatoriului. Cei mai ușor bolnavi nici nu contau, și chiar el ajunsese la această constatare din nenumăratele convorbiri pe care le auzise. Despre cei ușor bolnavi se vorbea cu dispreț, potrivit unei ierarhii valabile aici, și erau priviți de sus în jos — dar nu numai bolnavii atinși în mod grav se purtau astfel, ci chiar și acei care erau ei înșiși „ușori“ : procedînd astfel, aceștia

din urmă mărturiseau — și față de ei, este adevărat — același dispreț, însă își apărau demnitatea supunându-se acestei scări a valorilor. Așa este omenesc. „Ei aș, ăsta ! păreau că-și spun unii altora ; ăsta, pe scurt, n-are mare lucru și abia dacă ar avea dreptul să stea între noi. N-are nici măcar o cavernă...” Acesta era spiritul care domnea aici ; în felul lui, era aristocratic, și Hans Castorp i se supunea dintr-un respect înăscut față de legi și regulamente de tot soiul. Câte bordeie atâtea obiceiuri, spune proverbul. Un călător care își bate joc de obiceiurile și valorile popoarelor ce-i dau ospitalitate, dovedește că nu-i prea cultivat. Chiar și față de Joachim, Hans Castorp avea un oarecare respect și anumite considerații, nu atât pentru că el era acolo mai vechi, fiindu-i îndrumător și cicerone în această lume — ci pentru că, într-adevăr, dintre ei amândoi, vărul său era „mai grav”. Totuși, cum se întâmplă de obicei, este explicabil că înclini mai degrabă să tragi spuza pe propria turtă, ba chiar să-ți exagerezi situația măcar atât cât este necesar să intri în aristocrație sau măcar să te apropii de ea. Însuși Hans Castorp, când era întrebat la masă, adăuga cu plăcere câteva zecimi mai mult decât avea de fapt, și se simțea măgulit atunci când îl amenințau cu degetul ca pe un băiat care este mai rău decât pare. Dar degeaba exagera el puțin, că tot nu rămânea decât un personaj de o categorie inferioară, încât își dădea seama că numai răbdarea și rezerva puteau fi atitudinea ce trebuia adoptată.

Își reluate, alături de Joachim, felul de viață din primele trei săptămîni, devenită intimă, monotonă, organizată cu precizie și care mergea strună din prima zi, ca și cum nu fusese niciodată întreruptă. De fapt, această întrerupere n-avea nici o însemnătate ; chiar de la cea dintîi reapariție a sa la masă își dădu seama limpede de acest fapt. E adevărat că Joachim, care

acorda foarte scrupulos o deosebită importanță unor asemenea evenimente, avusese grijă să pună o vază cu cîteva flori în dreptul locului ocupat de cel care parcă înviase. Însă tovarășii de masă ai lui Hans Castorp îl salutară fără nici o solemnitate, iar felul cum îl prîmiră nu se deosebi de loc de acela adoptat atunci cînd despărțirea dura nu trei săptămîni, ci trei ore — sau abia dacă se deosebi foarte puțin : foarte puțin nu pentru că persoana lui modestă și simpatică le-ar fi fost indiferentă, ci pentru că acești oameni erau preocupati în mod exclusiv numai de propria lor ființă, adică de trupul lor care pentru ei era atît de interesant, încît parcă nici nu luaseră cunoștință de absența lui Hans Castorp. Iar acesta din urmă se supuse fără greutate, căci se regăsi la capătul lui de masă, între profesoară și *miss* Robinson, ca și cum chiar în ajun ar fi stat pentru ultima dată.

Prin urmare, dacă nici măcar la masa lui nu se făcuse mare caz de sfîrșitul izolării sale forțate, cum i-ar fi putut păsa cuiva din restul sufrageriei ? Acolo, nimeni nu-i dăduse nici cea mai mică atenție — cu excepția lui Settembrini care, la sfîrșitul mesei, se apropie de el ca să-l salute glumeț și prietenos. Este adevărat că Hans Castorp era dispus să mai vadă încă o excepție, însă noi nu vom putea să ne pronunțăm asupra acestui fapt. I se păruse că revenirea lui fusese remarcată de Claudia Chauchat — căci imediat după intrarea ei, în întîrziere ca totdeauna, după ce ușa de sticlă se închise, își opriase asupra-i privirea îngustă, pe care privirea lui o întîlni și că, abia așezată, s-a mai întors încă o dată spre el, surîzînd peste umăr : surîzînd așa cum o făcuse cu trei săptămîni în urmă, adică înainte ca el să se fi dus la consultație. Dar gestul acesta fusese atît de puțin disimulat și atît de lipsit de orice considerație — considerație față de el cît și față de toți ceilalți internați — încît nu știuse

dacă trebuia să se socotească încântat sau să ia această atitudine drept un semn de dispreț și, prin urmare, să se supere. Oricum ar fi fost, inima i se zbuciumă cumplit sub aceste priviri care desconsideraseră convențiunile mondene potrivit cărora s-ar fi cerut să se ignoreze reciproc, și-l impresionaseră într-un fel care, în ochii lui apărea fantastic și amețitor — inima, așadar, i se zbuciumă cumplit, aproape dureros, imediat ce ușa de sticlă fu izbită, căci aceasta era clipa pe care o așteptase cu sufletul la gură.

Se mai cuvine să adăugăm că legăturile sufletești ale lui Hans Castorp cu pacienta de la masa rușilor bine și interesul simțămintelor și al spiritului lui modest pentru această faptură micuță, cu pasul ușor, lunecător și ochii de kirghiză, pe scurt, sentimentele sale de îndrăgostit (și ne încumetăm a întrebuița acest cuvânt, măcar că e un cuvânt din „vale“, un cuvânt de la șes, întrucât ne îngăduie să bănuim că *liedul simt fluturarea ciudatelor gânduri* ar putea fi folosit, într-un chip oarecare, în acest caz) — așadar, sentimentele lui de îndrăgostit în timpul izolării forțate făcuseră progrese foarte mari. Chipul ei îi plutise în fața ochilor atunci când, în zori, sculat devreme își aruncase privirile prin camera ce i se dezvăluia șovăitoare, sau seara, în amurgul ce se întuneca tot mai mult (și chiar în acea oră când Settembrini intrase pe neașteptate la el, o dată cu aprinderea subită a luminii, ea îi plutise prin fața ochilor perfect distinctă, și din pricina asta venirea umanistului îl făcuse să roșească); iar în lungul orelor singuratice ale zilei lui fărîmițate se gândise la gura acestei femei tinere, la obrajii ei, la ochii ai căror culoare, formă și oblicitate îi sfîșiau sufletul, se gândise la spatele ei obosit, la felul cum își ținea capul, la ceafa cu vertebra cervicală ieșită în evidență, la brațele transfigurate de voalul cel subțire — și dacă pînă acum am ascuns că numai datorită

acestor lucruri orele i s-au scurs fără greutate, este fiindcă am luat parte cu dragoste la neliniștea lui sufletească amestecată cu înspăimântătoarea fericire a acestor imagini și vedenii. Da, căci o comoție și o adevărată spaimă se contopeau în toate acestea, o speranță care se rățăcea în nemărginitul, infinitul și aventura bucuriei, dar și o teamă care nu avea nume, însă câteodată gîtuia atît de brusc inima tînărului — inima sa în înțelesul sufletesc și trupesc — încît își ducea mîna stîngă la piept iar dreapta la frunte (ca o vizieră deasupra ochilor) și șoptea :

— Dumnezeu !

Căci îndărătul frunții dăinuiau gînduri sau fragmente de gînduri, și ele erau acelea care dăruiau imaginilor și vedeniilor lui o fascinație atît de intensă, deși se refereau la nepăsarea și lipsa de cuviință a doamnei Chauchat, la boala ei, la strălucirea și importanța sporită pe care boala o dădea trupului ei și la atracția carnală ce-o avea făptura sa, iar Hans Castorp simțea că era chemat, prin diagnosticul dat de medici, să participe de acum înainte la această boală. Astfel înțelese fantastica libertate cu care doamna Chauchat, întorcîndu-se și surîzînd, desconsiderase conveniențele mondene potrivit cărora s-ar fi cerut ca ei să se ignoreze unul pe altul — le desconsiderase de parcă n-ar fi fost două ființe sociale și n-ar fi avut nevoie nici măcar să vorbească... și, de fapt, tocmai acest lucru îl înspăimînta la fel ca atunci cînd, în sala de consultații ridicase ochii spre ochii vărului său — dar atunci mila și grija îi insuflaseră spaima, în vreme ce, aici, erau în joc emoții cu totul diferite.

Așadar, această viață de la Berghof, atît de prielnică și atît de bine organizată în hotarele ei strîmte, își reluase cursul monoton — iar Hans Castorp, în așteptarea radiografiei, continua s-o împartă cu bunul Joachim, aranjîndu-și-o, oră cu oră, întocmai ca aceea

a vărului său ; și această vecinătate era fără îndoială un lucru bun pentru tânărul nostru. Deși nu era decât vecinătatea unui bolnav, ea comporta, totuși, multă austeritate militară : o austeritate care și începuse, este adevărat, să se acomodeze cu serviciul tratamentului și sfârși prin a se substitui îndeplinirii obligației profesionale normale — iar Hans Castorp nu era chiar atât de prost ca să nu-și dea seama foarte precis de acest lucru. Dar simțea cât de mult înfrîna această vecinătate sufletul lui de civil — însuși exemplul lui Joachim și controlul exercitat de el îl împiedicau să întreprindă în afară acțiuni necugetate. Căci vedea foarte bine cât de mult trebuia să sufere bravul Joachim de pe urma unui anumit parfum de portocale ce-l învăluia zilnic, și în adierea căruia erau niște ochi câprui și rotunzi, un mic rubin, o veselie pusă pe rîs și un piept cu formele plăcute, iar rațiunea și loialitatea — care îl făceau pe Joachim să se teamă de influența acestei atmosfere și îl sileau s-o ocolească — îl impresionau pe Hans Castorp, îi impuneau lui însuși ordine și disciplină și-l împiedicau „să împrumute creionul“ de la femeia cu ochii oblici — fiindcă fără această vecinătate care-i inspira disciplina el ar fi fost gata s-o facă, dacă judecăm după experiența de pînă acum.

Joachim nu vorbea niciodată despre Marusia cea veșnic dispusă să rîdă, și asta era egal cu o interdicție pentru Hans Castorp de a vorbi despre Clavdia Chauchat. În schimb, se despăgubea vorbind discret cu profesoara care stătea la masă în dreapta lui, silindu-se s-o facă pe fata bătrînă să roșească, tachinîndu-i slăbiciunea ce-o avea pentru bolnava cu mișcările mlădioase și imitînd întru totul atitudinea demnă a bătrînului Castorp, prin faptul că-și rezema bărbia de guler. Mai insista, de asemenea, pe lîngă ea ca să afle amănunte noi și interesante asupra situației per-

sonale a doamnei Chauchat, asupra originii sale, despre soțul și vârsta ei, despre caracterul bolii. Voia să știe dacă avea copii. Dar, nu, nu avea. Ce să facă o femeie ca asta cu copii ? Fără îndoială că îi era interzis — și pe de altă parte : oare cam ce soi de copii ar fi putut să aibă ? Hans Castorp se văzu silit să-i dea dreptate. Pe deasupra, poate că era chiar și prea târziu, presupuse el cu oarecare nepăsare forțată. Câteodată, din profil, chipul doamnei Chauchat i se părea puțin înăsprit. Avea mai mult de treizeci de ani ? Domnișoara Engelhart protesta. Clavdia, treizeci ? În cel mai rău caz avea douăzeci și opt de ani. Profilul Clavdiei era de o frăgezime și de o gingășie dintre cele mai tinerești, măcar că, firește, era un profil interesant și nu acela al unei oarecare gîște sănătoase. Și, ca să-l pedepsească, domnișoara Engelhart adăuga la rezezeală că doamna Chauchat era vizitată adesea de niște domni și în special de un compatriot ce locuia în Davos-Platz, pe care-l primea după-amiaza, în camera ei.

Lovitura nimeri în plin. Chipul lui Hans Castorp se schimonosi, cu toate eforturile sale de-a se stăpîni, și chiar frazele rostite cu indiferență „Cum așa“ și „Iată o noutate ieșită din comun“, cu care răspunse la această confidență, aveau în ele ceva schimonosit. Și fiindcă nu putea să nesocotească existența acestui compatriot despre care i se pomenise, așa cum reușise să se prefacă la început, revenea neîncetat asupra lui iar buzele îi tremurau. E un bărbat tînăr ? — Tînăr, și frumos, dacă ar fi să ne luăm după ce spune lumea, răspundea profesoara ; căci nu putuse să-l vadă și să se pronunțe în consecință. — E bolnav ? — Poate, dar, oricum, foarte puțin bolnav. — Ar fi de dorit să aibă mai multă rufărie decît compatrioții lui de la masa rușilor de rînd, spunea cu sarcasm Hans Castorp, la care domnișoara Engelhart, tot ca să-l pedepsească,

răspundea afirmativ. Sfârși prin a fi de părere că la mijloc era o chestiune ce nu putea fi neglijată și o însărcină pe profesoară în mod cât se poate de serios să se informeze asupra acestui compatriot care o vizita atât de des pe doamna Chauchat. Dar în loc să-i dea amănunte asupra acestui aspect al problemei, ea îi adusesese peste câteva zile o veste cu totul diferită.

Clavdia Chauchat poza pentru un portret, da, se lăsa pictată — asta afluase domnișoara Engelhart care îl întrebă pe Hans Castorp dacă era la curent. În cazul că nu știa nimic, putea fi convins că știrea provenea din sursa cea mai sigură. De câțiva timp, doamna Chauchat poza pentru portretul ei — unde anume ? La consilierul aulic ! Chiar domnul consilier aulic Behrens era acela care o primea în acest scop, aproape zilnic, la locuința lui.

Această noutate îl impresionează pe Hans Castorp și mai puternic decât cea precedentă. Nu mai înceta să facă, pe această linie, tot felul de glume caraghioase. Da, desigur, se știa prea bine că consilierul aulic picta — dar întrucât putea s-o stingherească acest fapt pe profesoară, deoarece nu era interzis nimănui și fiecare avea libertatea să facă la fel. Prin urmare, ședințele aveau loc în casa lui de văduv ? Fără îndoială că la ședințe asista și domnișoara Mylendonk. Cu siguranță că nu avea timp pentru așa ceva — „numai că Behrens nu putea să aibă mai mult timp liber decât infirmiera-șefă“, spuse Hans Castorp sever. Dar măcar că, astfel, totul părea spus asupra acestei chestiuni, el nu renunță și se consumă în nenumărate întrebări, pentru a afla știri cât mai amănunțite : asupra portretului și dimensiunilor lui și dacă îi făcea numai capul sau o picta pînă la genunchi ; la ce oră aveau loc ședințele — numai că domnișoara Engelhart nu-i putuse da nici o precizare în privința asta, așa că nu-i mai rămînea decât să aibă răbdare așteptînd

rezultatul investigațiilor ce urma să le facă profesoara.

După aceste știri, Hans Castorp se pomîni cu 37, 7. Mai mult decît vizitele pe care le primea doamna Chauchat, îl tulburau și-l nelinișteau cele pe care le făcea. Viața intimă și particulară a doamnei Chauchat — luată în ea însăși, independent de conținutul ei — începuse chiar să-i provoace suferințe și să-l frămînte, dar cît de tare aveau să se agraveze aceste două stări sufletești cînd observă că mereu îi ajungeau la urechi știri cu un conținut echivoc ! Era posibil, în general, ca legăturile vizitatorului rus cu compatrioata lui să fie banale și nevinovate ; dar, de cîtva timp, Hans Castorp era dispus să socotească banalul și nevinovăția drept vorbărie goală, tot așa cum nu se putea hotărî să admită că pictura în ulei poate fi altceva decît o legătură între un văduv brutal și guraliv și o tînără femeie cu ochii oblici și mersul ademinitor. Gustul manifestat de consilierul aulic în alegerea modelului se potrivea prea mult cu al său personal, ca să mai poată crede că ședințele erau banale, mai cu seamă că obrajii albaștrii și ochii lacrimoși și injectați ai consilierului aulic nu păreau să fie o cheazășie.

Un fapt pe care-l observă personal și din întîmplare, în acele zile, avu asupra lui un efect diferit, deși era vorba din nou de confirmarea gustului său. Exista acolo — la masa situată de-a curmezișul cu cea a doamnei Salomon și a liceanului cu ochelari, hulpav, deci în stînga verilor, așadar la masa cea mai apropiată de ușa de sticlă — un pacient originar din Mannheim, după cîte auzise Hans Castorp, cam de vreo treizeci de ani, cu părul rar, dinții cariați și vorba timidă — același care, cîteodată, în timpul reuniunilor serale, cînta de obicei la pian, mai ales marșul nupțial din *Visul unei nopți de vară*. Lumea

spunea că este foarte credincios, ceea ce nu era un lucru rar la oamenii de aici, de sus, și faptul se explica. În fiecare duminică asista la slujba religioasă, acolo jos, în Platz, iar în timpul curei de odihnă citea cărți religioase, cărți ale căror coperti erau împodobite fie cu un potir, fie cu frunze de palmier. Chiar și acestuia, observă Hans Castorp într-o bună zi, îi erau agățate privirile în aceeași direcție ca ale lui — adică de mlădioasa făptură a doamnei Chauchat, dar mergînd pînă la obscenitate, deși era timid. După ce-l văzu prima dată, Hans Castorp nu se mai putu împiedica să-l supravegheze cu fiecare prilej. Îl vedea seara, stînd în picioare în sala de joc, printre internați, tulburat și pierdut la vederea acestei tinere doamne încîntătoare deși dărîmată, care sporovăia în camera de-alături, pe canapea, cu una cu părul creț, Tamara (acesta era numele fetei care avea umor), cu doctorul Blumenkohl și cu vecinul lor de masă, cel cu pieptul căzut și umerii prăbușiți ; îl vedea învîrtindu-se, prefăcîndu-se că *nu* se uită, apoi întorcînd iarăși capul peste umăr, privind sașiu, în timp ce buza de sus îi era răsfrîntă plîngăreț. Îl vedea schimbîndu-se la față și *fără* să mai privească dar, apoi, uitîndu-se iarăși lacom atunci cînd ușa de sticlă se închidea și doamna Chauchat luneca spre locul ei. Și-l văzu de multe ori pe nenorocitul acesta oprindu-se la terminarea mesei, între ușa de la ieșire și masa rușilor bine, ca s-o lase pe doamna Chauchat să treacă pe lîngă el și s-o devoreze cu ochii cît mai de aproape, cu ochii lui triști pînă în străfundul sufletului, pe ea, căreia nici nu-i păsa de el.

Această descoperire îl emoționează destul de puternic pe tînărul Hans Castorp, cu toate că insistența jalnică și plicticoasă a celui din Mannheim nu putu să-l neliniștească în aceeași măsură ca legăturile speciale ale Clavdiei Chauchat cu consilierul aulic Behrens, un

bărbat care-i era atît de evident superior prin vîrstă, personalitate și situație. Claudia nu se ocupa cîtuși de puțin de cel din Mannheim — dacă ar fi fost altfel, faptul n-ar fi scăpat atenției vigilente a lui Hans Castorp, și deci n-ar fi existat nici îmboldirea neplăcută a geloziei ale cărei împunsături le simțea în cazul acesta. Dar el trăia toate simțămintele pe care le îndură unul îmbătat de pasiune cînd descoperă la alții propria sa imagine, simțăminte care alcătuiesc cel mai bizar amestec de scîrbă și solidaritate, secretă. Ne este însă imposibil să aprofundăm și să analizăm totul, dacă vrem să continuăm povestirea noastră. În orice caz, faptul că acum trebuia să-l supravegheze și pe cel din Mannheim era prea mult dintr-o dată pentru starea în care se afla bietul Hans Castorp.

Astfel trecură cele opt zile pînă la radioscopie. Nu știuse că pînă atunci se vor întîmpla atîtea, dar iată că trecuseră cînd, într-o dimineață, la micul dejun, primi dispoziția de la infirmiera-șefă (care iarăși avea un ulcior, unul nou, căci nu putea fi același, dar fără îndoială că această suferință benignă, care o slusea totuși, făcea parte din înfățișarea ei obișnuită) să se prezinte la laborator după-amiază. Hans Castorp trebuia să se afle acolo cu o jumătate de oră înainte de ceai, împreună cu vărul său; căci cu aceeași ocazie avea să i se facă o nouă fotografie interioară și lui Joachim — ultima putînd fi socotită ca depășită de timp.

Așadar, scurtară azi cu treizeci de minute cura mare de odihnă de după-masă, iar cînd ceasul bătut trei și jumătate, amîndoi verii *coborîră* pe scările de piatră în pseudosubsol și luară loc împreună în mica sală de așteptare care despărțea cabinetul de consultații de laboratorul de radioscopie: Joachim foarte liniștit, căci nu se aștepta la nimic nou, Hans Castorp într-o așteptare înfrigurată, deoarece pînă acum nici-

odată și nici într-un fel nu i se cercetase astfel viața lăuntrică a organismului. Nu erau singurii : cînd intrară, așteptau mai mulți internați, cu reviste ferfenițite pe genunchi, să le vină rîndul : tînărul uriaș, un suedez care în sufragerie stătea la aceeași masă cu Settembrini și despre care se spunea că în aprilie, atunci cînd sosise, fusese atît de bolnav încît abia au vrut să-l primească ; însă pînă acum se îngrășase cu optzeci de pfunzi, și era pe punctul să plece acasă complet vindecat ; în plus, mai erau o doamnă de la masa rușilor de rînd, o mamă, ea însăși firavă, cu băiețelul ei urîțel, numit Sașa, foarte plăpînd și cu nasul lung. Așadar, aceste persoane așteptau de mai mult timp decît cei doi veri ; și după toate aparențele aveau întîietate, căci se întîmplase, cu siguranță, ceva care întîrziase activitatea în laboratorul de radiografie, astfel că se resemnară la gîndul că vor lua ceaiul rece.

În laborator se lucra. Se auzea vocea consilierului aulic dînd instrucțiuni. Era ceva mai mult de trei și jumătate cînd ușa se deschise — o deschise un asistent tehnic ce lucra la acest serviciu — și tot norocosul acesta de uriaș suedez a fost introdus : desigur că cel dinaintea sa ieșise pe o altă ușă. După aceea, treaba se desfășură mult mai repede. Abia trecuseră zece minute că îl și auziră pe scandinavul complet vindecat — această reclamă ambulantă a stațiunii și a sanatoriului — depărtîndu-se cu pași energici de-a lungul coridorului, după care fură primiți mama rusă cu Sașa al ei. Hans Castorp observă iarăși ca și atunci cînd intrase suedezul, că în laborator domnește un clarobscur, un fel de pseudo-zi artificială, asemănătoare cu aceea din cabinetul analitic al doctorului Krokowski. Ferestrele erau acoperite, lumina zilei era exclusă și ardeau doar cîteva becuri electrice. Însă chiar în clipa cînd Sașa împreună cu mamă-sa intrară

În laborator și Hans Castorp îi urmărea cu privirile, ușa de la coridor se deschise, iar în sala de așteptare apărură, mai devreme, deoarece programul fusese dat peste cap, însăși doamna Chauchat.

Era chiar Clavdia Chauchat cea care se ivi pe neașteptate în mica încăpere; Hans Castorp o recunoscu, zgîi ochii, simți într-un mod foarte limpede cum îi fuge sîngele din obraji și cum mușchii maxilarului inferior i se moaie, încît era cît pe ce să caște gura. Intrarea Clavdiei se produsese într-un mod cu totul neprevăzut, teribil de neașteptat — și dintr-o dată iată că împărțea cu cei doi veri această cămăruță strîmtă, cînd cu o clipă înainte nici nu fusese acolo. Joachim îi aruncă lui Hans Castorp o privire în fugă și nu se mulțumi numai să-și plece ochii în pămînt, dar merse pînă acolo încît luă de pe masă revista ilustrată pe care abia o citise, pentru a-și ascunde fața îndărătul paginilor desfăcute. Hans Castorp însă nu avu destulă prezență de spirit să procedeze la fel. După ce păli, se înroși tare, iar inima îi bătu puternic.

Doamna Chauchat luă loc lîngă ușa laboratorului, într-un mic fotoliu rotund, cu rezemătoarele boante și destul de rudimentare, se lăsă pe spate, puse ușor un picior peste altul și privi în gol, în vreme ce „ochii ei de Pribislav“ — pe care conștiința faptului că este observată îi abătea cu nervozitate din direcția lor — păreau puțin șasii. Purta o jachetă albă și o fustă albastră, pe genunchi ținea o carte împrumutată probabil din sala de lectură și bătea încet tactul cu piciorul așezat pe dușumea.

După vreun minut și jumătate își schimbă poziția, privi în jurul ei, se ridică, avînd o expresie de parcă nu știa prea bine unde se afla și nici cui trebuia să se adreseze — apoi începu să vorbească. Întrebă ceva — puse o întrebare lui Joachim, cu toate că acesta părea

cufundat în revista sa ilustrată, pe cînd Hans Castorp stătea acolo fără să facă nimic — iar gura ei potrivea cuvintele pe care apoi le rostea cu o voce venită din gîtul alb : o voce de loc gravă, ci plăcut voalată, deşi cu anumite intonaţii ascuţite, aceea pe care Hans Castorp o cunoştea de multă vreme, ba o auzise chiar de foarte aproape, în ziua cînd această voce spusese anume pentru el : „Cu plăcere. Însă trebuie să mi-l înapoiezi imediat după lecţie.“ Este adevărat că aceste cuvinte fuseseră rostite atunci cu mai multă claritate şi uşurinţă ; acum ele se auzeau uşor tărăgă-nate şi nesigure, vocea care le rostea nu părea să aibă asupra lor un drept imuabil prin naştere, ci doar le împrumuta, aşa cum Hans Castorp o auzise procedînd de mai multe ori, cu care prilej avu un sentiment de superioritate, amestecat însă cu o încîntătoare umilinţă. Cu o mîină în buzunarul jachetei de lînă şi cu cealaltă dusă la ceafă, doamna Chauchat întrebă :

— Vă rog, la ce oră sînteţi invitat ?

Iar Joachim, care aruncase o privire grăbită spre vărul său, răspunse lipindu-şi călcîiele, însă rămînînd totuşi aşezat :

— La ora trei şi jumătate.

Doamna continuă :

— Eu, la patru fără un sfert. Dar oare ce s-a întîmplat ? Este aproape ora patru. Mi se pare că toc-mai au intrat nişte persoane, nu-i aşa ?

— Da, două persoane, răspunse Joachim. Rîndul lor era înaintea noastră. Programul este întîrziat. Se pare că totul a fost amînat cu o jumătate de oră.

— Cît e de neplăcut ! zise ea şi cu un gest nervos îşi aranjă părul.

— În unele privinţe, răspunse Joachim. Şi noi aşteptăm de mai bine de jumătate de oră.

Aşa vorbeau, şi Hans Castorp asculta ca în vis. Faptul că Joachim vorbea cu doamna Chauchat era aproape ca şi cum ar fi vorbit el însuşi — măcar că în unele privinţe era, oricum, cu totul altceva. Pe Hans Castorp îl jignise acel „În unele privinţe“, căci i se părea impertinent sau cel puţin de o indiferenţă surprinzătoare, avînd în vedere împrejurările. Dar, în definitiv, Joachim putea vorbi astfel — putea *în general* să vorbească cu ea şi poate chiar că se şi fălea pe ascuns, tot aşa cum el, Hans Castorp, făcuse pe importantul faţă de Joachim şi de Settembrini, atunci cînd fusese întrebat cît timp crede că va sta, şi le răspunsese: „Trei săptămîni“. Ea i se adresase lui Joachim, deşi acesta îşi ţinuse nasul vîrît în revistă — pentru că era, fără îndoială, cel mai vechi dintre ei doi, era cel pe care-l ştia din vedere de mai multă vreme; dar mai ales pentru celălalt motiv că, în cazul lui, erau la locul lor numai relaţii civilizate şi convorbiri rostite limpede, fiindcă între ei nu exista nimic sălbatic, înspăimîntător şi misterios. Dacă anumiţi ochi căprui, asociaţi cu un rubin la inel şi învăluiţi de un parfum de portocale, ar fi aşteptat aici, împreună cu ei, ar fi intrat în atribuţia lui Hans Castorp să conducă conversaţia şi să spună: „În unele privinţe“ — independent şi nevinovat, aşa cum se comporta Joachim acum. „Într-adevăr neplăcut, stimată domnişoară, ar fi spus el şi, poate, cu un gest degajat şi-ar fi scos batista să-şi sufle nasul. Dar vă sfătuiesc să aveţi răbdare. Sîntem în aceeaşi situaţie.“ Iar Joachim s-ar fi minunat desigur de dezinvoltura sa, însă probabil fără a dori în mod sincer să fie în locul lui. Nu, în această situaţie Hans Castorp nu era nici măcar gelos pe Joachim, cu toate că el era acela care avea dreptul să-i vorbească doamnei Chauchat. Îi dădea dreptate că se adresase vărului

său ; procedînd astfel ţinuse socoteală de împrejurări şi în modul acesta dovedise că-şi dădea seama de situaţie... Dar inima îi bătea puternic.

După ce întîmpină din partea lui Joachim o primire atît de rece — şi Hans Castorp întrevăzuse chiar o uşoară adversitate din partea bunului Joachim împotriva acestei tovarăşe de boală, o adversitate ce-l făcu să surîdă, în ciuda emoţiei puternice — „Clavdia“ încercă să se plimbe prin cameră ; însă cum spaţiul era prea mic, luă şi ea de pe masă o revistă ilustrată şi se întoarse la fotoliul cu rezemătoarele boante. Hans Castorp stătea şi o privea, sprijinindu-şi bărbia ca şi bunicul său şi semănînd, astfel, într-un chip în adevăr ridicol cu bătrînul. Cum doamna Chauchat îşi pusese iarăşi un picior peste altul, genunchiul i se contură precis — şi chiar toată linia piciorului ei zvelt se contura sub stofa albastră a fustei. Nu era decît de statură mijlocie, armonioasă şi, în ochii lui Hans Castorp, extraordinar de plăcută, însă avea picioarele cam lungi şi nu era lată în şolduri. Nu mai stătea lăsată pe spate, ci aplecată înainte, cu braţele încrucişate, sprijinite de coapse, cu spatele îndoit şi umerii căzuţi, astfel că vertebrele cervicale îi ieşeau în afară şi le puteai vedea sub jacheta ce se lipea de şira spinării, iar pieptul, nu atît de dezvoltat şi atît de voluptos ca al Marusiei, era apăsător din amîndouă părţile. Şi, deodată, Hans Castorp îşi aminti că şi ea aştepta aici să i se facă radioscopia. Consilierul alic o picta ; îi reproducea aspectul exterior pe o pînză, cu ajutorul uleiului şi al culorilor. Dar acum, în clarobscurul laboratorului, va îndrepta asupra ei raze luminoase ce-i vor dezvălui interiorul trupului. Şi, gîndindu-se la asta, Hans Castorp întoarse capul cu o mutră întunecată de ruşine şi cu o expres-

sie discretă și rezervată, singurele care-i se părură că se potrivește să fie arborate față de asemenea idei.

Nu rămaseră mult timp toți trei laolaltă în mica sală de așteptare. Fără îndoială că dincolo nu dăduseră prea mare importanță lui Sașa și mamei sale, poate fiindcă se grăbeau să recupereze întârzierea. Și iarăși technicianul cu halat alb deschise ușa, iar Joachim, sculându-se, aruncă revista pe masă și Hans Castorp îl urmă spre ușă, nu fără o pornire interioară de a mai întârzia. Se treziră în el scrupule cavalerești și dorința de-a adresa oricum câteva cuvinte respectuoase doamnei Chauchat, de a-i oferi să treacă înaintea lor; și chiar în franțuzește dacă era posibil; iar în gând se grăbi să caute cuvintele și construcția frazei. Dar nu știa dacă asemenea atenții cavalerești erau obișnuite aici, dacă ordinea în care fuseși invitat nu stătea deasupra oricărei atitudini curtenitoare. Joachim trebuia s-o știe, însă cum nu dădu nici un semn că ar fi dispus să cedeze rîndul doamnei Chauchat, deși Hans Castorp îl privise îngrijorat și insistent, se văzu silit să-și urmeze vărul, și trecînd prin fața doamnei Chauchat, care nu se îndreptă decît puțin din poziția ei aplecată, intră pe ușa laboratorului.

Era prea zăpăcit în sine de ceea ce lăsa în urmă, de întâmplările din ultimele zece minute, pentru a se mai simți prezent față de ce se petrecea în jur în clipa cînd pătrunse în laborator. Nu vedea nimic sau nu avea decît percepții foarte vagi în acest clar-obscur artificial. Mai auzea încă vocea plăcut voalată cu care doamna Chauchat întrebaseră: „Dar oare ce s-a întâmplat?... Mi se pare că tocmai acum au intrat niște persoane... Cît e de neplăcut...” iar sunetul acestei voci îl făcea să simtă dulci fiori de-a lungul spinării. Îi vedea genunchiul mulat de stofa

fustei, vedea vertebrele cervicale ieșind puțin în afară sub ceafa aplocată și părul scurt de un blond roșcat care, acolo, atârna liber, fără să mai fie prins în cocul împletit, și iarăși îl străbătu un fior. Și iată-l pe consilierul aulic Behrens întorcînd spatele noilor veniți, stînd în picioare în fața unui dulap în perete, un fel de etajeră de o formă specială, ocupat să privească o placă negricioasă pe care, cu brațul întins, o ținea în dreptul luminii mate a lămpii din plafon. Trecînd pe lîngă el, pătrunseră în fundul camerei, ajunși din urmă și depășiți de laborantul care făcea pregătirile pentru radiografie și părea animat de dorința de a scăpa cît mai repede de ei. Domnea aici un miros ciudat. Un soi de ozon stătut umplea atmosfera. Un paravan așezat între ferestrele acoperite cu negru împărțea laboratorul în două părți inegale. Se deslușeau aparate de fizică, sticle concave, tablouri de comandă, instrumente de măsurat sprijinite vertical, dar și o cutie asemănătoare cu un aparat fotografic pe șasiu cu roțițe, diapozitive de sticlă fixate în perete la rînd — și nu știai dacă te afli în atelierul unui fotograf, într-o cameră obscură, la un inventator sau în chilia de experiențe a unui alchimist care se ocupa și cu vrăjitoria.

Joachim începu imediat să se dezbrace pînă la brîu. Laborantul, un tînr elvețian bondoc, cu obrajii trandafirii și cu halat alb, îl invită pe Hans Castorp să facă la fel. Treaba aceasta merge repede, rîndul său nu va întîrzia mult... Și pe cînd Hans Castorp își scotea vesta, Behrens trecu din locul unde stătuse în camera propriu-zisă.

— Ei, zise el. Iată-i și pe Dioscurii noștri ! Castorp și Polux... Vă rog, fără văicăreli ! Așadar, așteptați puțin, imediat o să vă vedem în transparență, pe

amîndoi. Oare dumitale, Castorp, ți-e frică să-ți dezvălui forul interior ? Fii liniștit, toate acestea funcționează foarte estetic. Ei, mi-ai văzut cumva pinacoteca particulară ? Și luîndu-l de braț, îl conduse în fața șirurilor de plăci de sticlă întunecate, îndărătul cărora aprinse o lumină, învîrtind un comutator. Hans Castorp văzu membre omenesti : mîini, picioare, rotule, partea de sus și de jos a coapsei, brațe și fragmente de bazinuri. Dar forma vie, rotunjită, a acestor părți ale corpului omenesc era schematică și avea un contur estompat ; învăluia ca o ceață, ca un halo palid, chintesența evidentă, care reieșea cu claritate luminoasă : scheletul.

— Foarte interesant, spuse Hans Castorp.

— Este în adevăr interesant, răspunse consilierul aulic. O lecție folositoare pentru tineret. Foto-anatomia, pricepi, triumful timpurilor noi. Acesta este un braț de femeie, îți dai seama după delicatețea lui. Cu asta te înlănțuiește în scurtul ceas prielnic, mă-nțelegi.

Și izbucni în rîs, fapt care-i răsfrînse într-o parte buza superioară cu mustața tăiată scurt. Plăcile de sticlă se stinseră. Hans Castorp se întoarse în locul unde se proceda la radiografierea lui Joachim.

Asta se făcea în partea din față, unde consilierul aulic stătuse adineauri. Joachim se așezase pe un fel de scăunel de cizmar în fața unei plăci de care-și lipise pieptul, cuprinzînd-o cu brațele ; iar laborantul corija poziția pacientului, sucindu-l, împingîndu-i înaintea umerii și frămîntîndu-i spatele. Apoi se întoarse îndărătul aparatului, ca orice fotograf, se întepeni pe picioare, se aplecă pentru a aprecia imaginea, își manifestă satisfacția și, dîndu-se într-o parte, îi recomandă lui Joachim să respire adînc și să țină aerul în plămîni pînă cînd totul se va sfîrși. Spatele curbat al lui Joachim se umflă, apoi rămase

nemișcat. În acea clipă laborantul apăsă cît era necesar pîrghia de comandă. Și două secunde, forțele teribile de-a căror dezlănțuire era nevoie pentru a străpunge materia, țîșniră — curenți de mii, de sute de mii de volți, își spuse în sine Hans Castorp amintindu-și că învățase despre treburile acestea. Abia supuse, forțele încercară să-și taie drumuri ocolite. Descărcări electrice izbucniră ca niște împușcături. O scînteie albastră sfîrîi în vîrfurile unui aparat. Fulgero prelungi se ridicară, pîrîind de-a lungul peretelui. Undeva, o lumină roșie, asemenea unui ochi, privea calmă și amenințătoare în cameră, iar un tub, în spatele lui Joachim, se umplu cu un lichid verde. Apoi totul se liniști; fenomenele luminoase dispărură și Joachim, oftînd, dădu drumul aerului din plămîni.

Delicventul următor! spuse Behrens atingîndu-l cu cotul pe Hans Castorp. Și te rog să nu pretextezi că ești obosit! Vei primi un exemplar gratuit, Castorp. Vei putea chiar să-ți proiectezi pe perete tainele pieptului, pentru copiii și nepoții dumitale!

Joachim se retrase; tehnicianul schimbă clișeul. Consilierul aulic Behrens în persoană îi arătă novicei cum trebuie să se așeze și să se țină. „Îmbrățișează! îi spuse el. Îmbrățișează scîndura! Dacă-ți face plăcere, închipuiește-ți că e cu totul altceva! Și strînge-o puternic la piept ca și cum ți-ar da senzații voluptuoase. Așa, e bine. Inspiră! Ține aerul! Poșunci el. Zîmbiți, vă rog!“

Clipind mereu, Hans Castorp așteptă cu plămîinii plini de aer. Îndărătul lui furtuna sfîrîi, bubui, pîlpîi și se liniști. Obiectivul privise înlăuntrul său.

Se ridică tulburat și amețit de ceea ce i se întîmplase, deși nu se resimțea nicidecum de pe urma acestei străpungeri a ființei. „Ai fost cuminte, îi spuse consilierul aulic. Ei, și acum o să ne uităm chiar noi.“ Iar Joachim, ca omul care cunoștea rostul, se și așeză

iarăși la aparat, mai aproape de ușa de ieșire, alături de suport, de data acesta întorcându-se eu spatele la aparatul voluminos în vârful căruia se vedea o retortă de sticlă, pe jumătate plină cu apă, cu un tub de evaporare — iar la înălțimea pieptului Joachim avea un ecran înrămat și mobil. La stînga lui, în mijlocul unui tablou de comenzi, era un bec roșu. Consilierul aulic, călare pe un taburet, îl aprinse. Lampa din plafon se stinse și numai punctul rubiniu lumina scena. Iar magistrul îl stinse și pe acesta cu un gest și un întuneric adînc îi învălui pe alchimiști.

— Mai întîi trebuie să se obișnuiască ochii, se auzi vocea consilierului aulic în întuneric. În primul rînd, trebuie să avem pupilele imense, ca la pisici, ca să vedem ce vrem să vedem. Înțelegeți, cred, că n-am putea vedea deslușit dintr-o dată cu ajutorul ochilor noștri obișnuiți cu lumina zilei. În acest scop, trebuie să începem prin a uita de ziua luminoasă cu priveliștile ei vesele.

— Bineînțeles, spuse Hans Castorp de acolo de unde stătea în picioare, adică îndărătul umărului consilierului aulic, și închise ochii, căci era cu totul indiferent dacă-i țineai deschiși sa nu, atît de adîncă era bezna. Este evident că, la început, trebuie să ne cufundăm ochii în întuneric, dacă vrem să vedem ceva. Găsesc chiar că e bine și drept să începem prin a ne reculege puțin, ca-ntr-o rugăciune tainică. Stau aici, țin ochii închiși, mă simt ca-ntr-o stare de somnolență plăcută. Dar oare ce-i mirosul acesta ?

— Oxigen, spuse consilierul aulic. Ceea ce simți în aer este oxigen. Efectul atmosferic al furtunii în cameră, mă-nțelegi... Deschide ochii ! adăugă. Acum începe invocarea. Hans Castorp se grăbi să-i urmeze sfatul.

Se auzi mișcîndu-se o pîrghie. Un motor zvîcni și zbîrnîi furios, tot mai intens, dar curînd fu domes-

ticit printr-o a doua mișcare. Dușumeaua vibra uniform. Luminița roșie, lunguiată și verticală, privea în cameră cu o amenințare mută. Undeva, fișii un fulger. Și încet-încet, cu un reflex lăptos, apăru din întuneric, ca o fereastră care se luminează, palidul dreptunghi al ecranului, în fața căruia consilierul aulic Behrens stătea călare pe scăunelul lui de cizmar, cu coapsele depărtate, sprijinindu-se în pumni și cu nasul cîrn lipit de geamul prin care puteai vedea în interiorul unui organism omenesc.

— Vezi, tinere? Întrebă el... Hans Castorp se aplecă peste umărul lui Behrens, dar mai ridică o dată capul în întuneric, în direcția unde bănuia că sînt ochii lui Joachim care aveau desigur o privire blîndă și tristă, ca atunci la consultație, și întrebă:

— Îmi dai voie?

— Te rog, te rog, răspunse în întuneric Joachim îngăduitor.

Și pe dușumeaua care trepida, printre pîrîiturile și zgomotele forțelor care țîșneau, Hans Castorp, aplecat, pîndea prin această fereastră palidă scheletul descărnat al lui Joachim Ziemssen. Sternul se confunda cu spinarea, formînd o coloană întunecată și cartilaginoasă. Rîndurile coastelor anterioare se întretăiau cu cele posterioare care apăreau mai palide. Claviculele încovoiate deviau în sus, de amîndouă părțile, iar în învelișul moale și luminos al forței carnale se desena, rigid și ascuțit, scheletul umerilor, legătura oaselor de la brațele lui Joachim. Cavitățile toracice erau luminoase, dar se distingueau un sistem venos, pete întunecate, o involburare negricioasă.

— O imagine limpede, spuse consilierul aulic. Iată un organism zvelt tocmai cît trebuie — tinerețe militărească. Am avut aici niște burdihane — de nepătruns, imposibil să vezi ceva. Ar fi trebuit să se înceapă prin a se descoperi razele care ar putea pă-

trunde un asemenea strat de osînză... Aici, însă, este lucru curat. Vezi diafragma? zise el și arată cu degetul un arc întunecat care se ridică și se lăsa în partea inferioară a ecranului... Vezi aici, la stînga, cocoșele astea, ridicăturile astea? E pleurezia pe care a avut-o la cincisprezece ani. Respiră adînc! porunci el. Mai adînc! Am spus *adînc*! Și diafragma lui Joachim se săltă tremurînd cît putu mai sus și chiar se observă o clarificare în părțile superioare ale plămînului, dar consilierul nu era mulțumit. Insuficient! spuse el. Vezi ganglionii hilului? Vezi aderențele? Și, aici, vezi cavernele? De aici izvorăște otrava care se infiltrează în trup. Însă atenția lui Hans Castorp era absorbită de ceva ca un buzunar, inform și bestial, întunecat, îndărătul coloanei centrale, la dreapta celui care privea — ceva ce se dilata ritmic și iarăși se contracta, ceva cam în genul unei meduze care înoată.

— Îi vezi inima? îl întrebă consilierul aulic, ridicîndu-și din nou de pe coapsă mîna enormă, pentru a-i indica cu degetul arătător acel buzunar care atîrna pulsînd...

Dumnezeule mare, ceea ce vedea Hans Castorp era chiar inima atît de loială a lui Joachim!

— Îți văd inima, zise el cu glasul sugrumat.

— Te rog, te rog, răspunse iarăși Joachim și desigur că zîmbea resemnat, acolo, în întuneric.

Dar consilierul aulic le porunci să tacă, să nu facă sentimentalism ieftin. Studia petele, liniile și învolburarea neagră din cavitatea toracică, pe cînd Hans Castorp nu se mai satura să exploreze forma sepulcrală a lui Joachim și osemintele-i de cadavru, această carcasă dezgolită, acest *memento* de o subțirime de fus. Evlavia și spaima îl înăbușeau. „Da, da, văd, repetă el de mai multe ori. Doamne Dumnezeule,

văd!“ Auzise de o oarecare doamnă, moartă de multă vreme, o rudă dinspre partea familiei Tienappel, înzestrată sau năpăstuită cu un dar ciudat pe care-l purtase cu umilință : pe toți oamenii care urmau să moară curînd, ea îi vedea mai dinainte sub formă de schelete. Și iată că Hans Castorp îl vedea pe bunul Joachim, deși acest fapt nu se datora decît științelor fizico-optice, astfel încît nu avea nici o semnificație specială și totul se petrecea în mod firesc, cu atît mai mult cu cît ceruse intenționat încuviințarea lui Joachim. Cu toate acestea, se simți cuprins de o subită simpatie pentru tristul destin al mătușii sale vizionare. Puternic emoționat de tot ce vedea sau tocmai prin faptul că le vedea, se simți asaltat în el însuși de îndoieli tainice, se întrebă dacă tot ce se petrecea aici era într-adevăr normal și dacă spectacolul din această beznă trepidantă și sfîrșitoare era în adevăr îngăduit de lege ; iar voluptatea îngrijorată a curiozității indiscrete se contopea în pieptul său cu sentimente de înduioșare și evlavie.

Cîteva minute mai tîrziu, el însuși se afla în plină furtună, la stîlpul infamiei în timp ce Joachim își îmbracă trupul iarăși ascuns privirii. Și pentru a doua oară consilierul aulic pîndi prin geamul lăptos, însă de data aceasta spiona interiorul lui Hans Castorp, iar din exclamațiile rostite cu jumătate de glas, din frînturile de înjurături și expresii improșcate la împlinire, părea să reiasă că ceea ce găsea confirma previziunile lui. Apoi, la rugămințile insistente ale pacientului, merse cu amabilitatea pînă la a-i îngădui să-și vadă propria mină prin ecranul luminos. Și Hans Castorp văzu ceea ce era firesc să se aștepte să vadă — însă ceea ce nu este făcut să fie văzut de om, și Hans Castorp nici nu se gîndise vreodată că-i va fi dat să vadă : privi în propriul său mormînt. Această viziune a viitoare descompunerii îi apărui

prefigurată prin forța luminii, acoperită de carnea în care trăia, preschimbată, desființată, nimicită într-o negură ireală, iar în mijlocul ei dăinuia scheletul mișcat cu grijă și mîna dreaptă pe al cărui deget plutea negru și larg inelul cu sigiliu moștenit de la bunicul său : un obiect tare de pe acest pămînt, cu care omul își împodobește trupul destinat pieirii, și care redevenit liber, fără stăpîn, se va duce către carnea altcuiva ce-l va purta iarăși o bucată de timp. Cu ochii vizionarei străbune a familiei Tienappel, privea o parte intimă a trupului său și pentru prima dată în viață înțelege, cu ochii pătrunzători ai vizionarului, că va muri. Și obișnuindu-se cu acest gînd, avu o expresie ca atunci cînd asculta muzică — destul de stupidă, cucernică și adormită, cu capul aplecat pe umăr și cu gura întredeschisă. Consilierul aulic zise :

— Fantomatic, hai ? Da, nu se poate nega că există ceva fantomatic, acolo, înlăuntru.

Apoi domoli forțele. Dușumeaua încetă să mai trepideze, fenomenele luminoase dispărură, iar magica fereastră se învălui iarăși în întuneric. Lampa din plafon se reaprinse. Și în vreme ce Hans Castorp se grăbea să se îmbrace, Behrens comunică tinerilor cîteva informații asupra observațiilor lui, ținînd seama de ignoranța lor de laici. În ceea ce-l privea pe Hans Castorp, constatările optice confirmaseră observațiile acustice cu atîta precizie cîtă putea să pretindă onoarea științei. Se putuseră identifica vechile leziuni tot atît de bine cît și cele noi, iar fibronodulii se întindeau din bronhii. De altfel, Hans Castorp va putea el însuși să-i verifice spusele, pe micul diapozitiv care, era de la sine înțeles, îi va fi dat în curînd. Așadar, liniște, disciplină bărbătească, cumpătare, mîncare, culcare, așteptare, răbdare și tutun. Apoi le întoarse spatele. Verii plecară. Hans

Castorp, ieșind în urma lui Joachim, privi peste umăr. Introdusă de tehnician, doamna Chauchat intră în laborator.

LIBERTATE

În definitiv, care erau impresiile tânărului Hans Castorp? I se părea, trebuie spus, că cele șapte săptămâni — pe care le petrecuse în mod neîndoios și în afară de orice putință de tăgadă la cei de-acolo, de sus — nu fuseseră decît șapte zile. Sau, dimpotrivă, avea iluzia că trăise în acest loc de mult mai multă vreme decît în realitate? Își puna această întrebare în sinea sa, însă i-o puna și lui Joachim, fără a reuși s-o dezlege. Și prima și a doua impresie erau adevărate: vremea petrecută aici, cînd și-o reamintea, i se părea în același timp și de-o mare scurtime dar și de-o mare lungime, deopotrivă de nefirești, și, totuși, un singur aspect al acestui interval de timp îi scăpa — adică durata reală, admițînd că timpul ar fi un lucru natural și că ar fi posibil să i se aplice noțiunea de realitate.

În orice caz, octombrie bătea la ușă și-n fiecare zi putea să intre. Lui Hans Castorp îi venea ușor să facă socoteala și, pe deasupra, convorbirile tovarășilor de suferință pe care le asculta îi atrăgeau atenția asupra acestei chestiuni. „Știți că peste cinci zile va fi iarăși întîi ale lunii?” o auzi pe Hermine Kleefeld spunînd unor tineri din cercul ei, studentului Rasmussen și celui buzat al cărui nume era Ganser. Se opriseră, după prînz, în mirosul de mîncare, printre mese, și flecăreau întîrziînd să se ducă la cura de odihnă. „Întîi octombrie, l-am văzut însemnat în calendarul administrației. Este al doilea pe care-l pe-

trec în acest cuib de plăceri. Bine, vara s-a dus, dacă se poate spune că a fost vară, am fost frustrați așa cum sîntem frustrați și de viața în ansamblu și în general“, continuă Hermine Kleefeld și oftă cu jumătatea ei de plămîn, clătîindu-și capul și ridicînd în tavan ochii întunecați de nerozie. „Fii vesel, Rasmussen, mai zise ea și-l lovi peste umărul căzut. Hai, spune niște glume!“ „Știu doar cîteva, răspuse Rasmussen lăsînd să-i spînzure în dreptul pieptului mîinile ca niște aripioare de pește; iar cele pe care le știu nu-mi mai vin în cap, mă simt veșnic obosit“. „Nici măcar un cîine n-ar vrea să trăiască prea multă vreme în asemenea condiții“, spuse Ganser printre dinți. Și rîseră toți trei, ridicînd din umeri.

Dar și Settembrini, cu scobitoarea între dinți, se afla în vecinătatea lor, și ieșind îi spuse lui Hans Castorp :

— Să nu-i credeți, domnule inginer, să nu-i credeți niciodată cînd se lamentează. O fac cu toții, fără excepție, măcar că se simt ca la ei acasă. Duc o viață desfrînată, au pretenția să inspire compasiune și se cred îndreptățiți să fie nefericiți, ironici și cinici ! „În acest cuib de plăceri !“ Dar ce, oare nu-i un cuib de plăceri ? Ba mă gîndesc dacă nu-i chiar un cuib de plăceri în sensul cel mai echivoc al acestui cuvînt ! Femeia aceasta spunea că e frustrată ; frustrată de viață, în acest loc de plăceri. Dar ia trimite-o înapoi, devala, și existența ei va face acolo fără îndoială toate eforturile ca să se reîntoarcă aici sus, cît mai curînd posibil. Ah, da, ironia ! Feriți-vă de ironia ce se cultivă aici, domnule inginer ! Păziți-vă mai cu seamă de această atitudine a spiritului ! Pretutindeni unde ironia nu este o formă de retorică directă, clasică și perfect inteligibilă unui spirit sănătos, ea se prefăce în dezmaț, în obstacol pus în calea civilizației, într-o murdară cîrdășie cu

încezirea, îndobitocirea și viciul. Cum atmosfera în care trăim este, după câte se pare, foarte favorabilă dezvoltării acestei buruieni de mlaștină, am dreptul să sper — sau trebuie să mă tem — că mă înțelegeți.

În adevăr, spusele italianului erau de așa natură, încît n-ar fi fost pentru Hans Castorp decît sunetе goale de orice semnificație dacă le-ar fi auzit doar cu șase săptămîni mai înainte, la șes, însă datorită șederii aici, sus, spiritul i se educase în așa fel că le putea surprinde sensul : era o educație menită să stimuleze înțelegerea intelectuală, ba chiar să stîrnească simpatia în chestiuni esențiale, ceea ce însemna poate și mai mult. Căci, cu toate că în străfundul sufletului său era fericit ca Settembrini să continue, după cîte se întîmplaseră, să-i vorbească așa cum o făcea, să-l instruiască și să încerce să aibă o oarecare influență asupra lui, totuși înțelegerea sa mergea de pe acum atît de departe, încît judeca vorbele italianului și refuza, cel puțin pînă la un anumit punct, să le dea întreaga adeziune. „Ia te uită, gîndi el, cum vorbește despre ironie aproape la fel ca și despre muzică, nu mai lipsește decît să-l auzi că o califică drept «suspectă politic» începînd din clipa în care încetează să mai fie un «mijloc de învățatură direct și clasic». Însă o ironie care «nu poate nici un moment să mijlocească o neînțelegere» — ce semnificație ar mai avea o asemenea ironie, pentru numele lui Dumnezeu, aș întreba eu dacă o să mi se îngăduie să vorbesc ? N-ar fi decît ariditate și pedanterie ! Așa se manifestă nerecunoștința tineretului pe care îl cultivi. Primește darurile ce i se fac, pentru ca apoi să le critice.“

Totuși i se păru că ar fi fost cam prea îndrăzneț din partea lui să mărturisească în cuvinte firea sa îndărătnică. Își limitează obiecțiile la aprecierea domnului Settembrini asupra Herminei Kleefeld, apreciere

care i se păru nedreaptă, sau pe care, din motive foarte precise, voi s-o facă să pară ca atare.

— Dar domnișoara aceasta este bolnavă, spuse el. Este într-adevăr chiar greu bolnavă și are toate motivele să fie deznădăjduită. De fapt, ce pretenție puteți avea de la ea ?

— Boala și deznădejdea, spuse Settembrini, nu sînt adesea decît aspecte ale deznătului.

„Dar Leopardi, gîndi Hans Castorp, care s-a îndoit în mod categoric de știință și progres ? Și chiar dumneavoastră, domnule pedagog ? Și dumneavoastră doar sînteți bolnav și mereu vă întoarceți aici, astfel încît Carducci n-ar fi prea mulțumit de dumneavoastră.“ Însă cu glas tare spuse :

— Dumneavoastră sînteți un om bun. Domnișoara aceasta poate în orice clipă să închidă ochii pentru totdeauna, iar dumneavoastră îi calificați atitudinea drept dezmăț ! Ar trebui să vă exprimați ceva mai limpede. Dacă mi-ați spune : boala este cîteodată o consecință a dezmățării, ar fi plauzibil...

— Foarte plauzibil, interveni Settembrini. Pe cîntea mea, v-ați supăra dacă mă voi opri deocamdată aici ?

— Sau dacă ați spune : boala servește cîteodată de pretext dezmătului, încă aș putea s-o admit.

— *Grazie tanto !*¹

— Dar boala, o formă a dezmățării ? Adică : nu născută din dezmățare, ci ea însăși este dezmățare ? E, totuși, un paradox !

— Oh, vă rog, domnule inginer, fără denaturări. Disprețuiesc paradoxele, le urăsc ! Să presupunem că tot ceea ce am afirmat despre ironie, este valabil întotdeauna și despre paradox, ba chiar puțin mai mult. Paradoxul este floarea veninoasă a quietismului, sclă-

¹ Mulțumesc mult (ital.).

pirea spiritului putred, cel mai mare dintre toate dez-
măturile ! De altfel, o dată în plus, constat că luați
apărarea bolii...

— Nu, ceea ce spuneți mă interesează. Îmi amîn-
tește într-adevăr de chestiunile pe care le expune doc-
torul Krokowski în conferințele sale de luni. Și el
consideră boala organismului drept un fenomen se-
cundar.

— Nu-i un idealist chiar atît de pu.

— Ce aveți împotriva lui ?

— Exact ce-am spus.

— Sînteți pornit împotriva analizei ?

— Nu în fiecare zi. Sînt, domnule inginer, rînd
pe rînd și pentru și contra.

— Cum trebuie să înțeleg asta ?

— Analiza este bună ca uncaltă a progresului, a
civilizației, bună în măsura în care zdruncină con-
vingerile stupide, risipește prejudecățile primitive,
ruinează autoritatea, cu alte cuvinte, în măsura în
care eliberează, rafinează, umanizează și pregătește
robii pentru libertate. Este rea, foarte rea, în măsura
în care zădărnicește activitatea, lovește în rădăcinile
vieții, căci este neputincioasă să-i dea o formă. Ana-
liza poate fi ceva foarte puțin ispititor, tot atît de
puțin ispititor ca și moartea din care, de fapt, pro-
vine, înrudită cum este cu mormîntul și cu anatomia
lui în descompunere...

„Urli frumos, leule“, nu se putu împiedica Hans
Castorp de a-și zice în sine, ca de obicei, ori de cîte
ori Settembrini lansa vreo părere cu iz pedagogic.
Dar se mărgini să spună :

— Am făcut de curînd o fotoanatomie la parterul
subsolului nostru. Cel puțin așa a numit-o Behrens
cînd ne-a chemat la radioscopie.

— Ah ! ați trecut și această etapă ? Ei, ce ziceți ?

— Mi-am văzut scheletul mîinii, spuse Hans Castorp încercînd să evoce stările sufletești pe care i le trezise acest spectacol. V-ați văzut-o și dumneavoastră, măcar o dată ?

— Nu, nu mă interesează absolut de loc scheletul meu. Și diagnosticul ?

— A văzut noduli, fibro-noduli.

— Omul ăsta e ucenicul dracului.

— I-ați mai spus la fel, odată, consilierului aulic Behrens. Ce înțelegeți prin asta ?

— Vă rog să mă credeți că este o caracterizare strașnică !

— Nu, domnule Settembrini, sînteți nedrept ! Pot fi de acord că omul are slăbiciunile lui. La urma urmelor, felul său de-a vorbi nu-mi place nici mie ; are cîteodată ceva brutal, mai cu seamă dacă îți aduci aminte că a avut marea durere de a-și pierde soția, aici, sus. Dar este un om vrednic de cinste și de laudă căci, în definitiv, e un binefăcător al omenirii suferinde ! L-am întîlnit de curînd, pe cînd tocmai ieșea de la o operație, o rezecție de coaste, o chestie în care riști totul ca să cîștigi totul. Faptul acesta m-a impresionat profund, văzîndu-l venind de la o muncă atît de grea, atît de folositoare și la care se pricepe atît de bine. Era încă foarte surescitat și, ca să se recompenseze, și-a aprins o țigară. L-am invidiat.

— Ce drăguț din partea dumneavoastră. Dar durată sentinței de condamnare ?

— Nu mi-a fixat încă nici un termen.

— Nu-i rău nici așa. Haide, domnule inginer, să ne întindem. Să mergem la posturile noastre.

Se despărțiră în fața numărului 34.

— Acum vă urcați pe acoperișul dumneavoastră, domnule Settembrini. Trebuie să fie mult mai plăcut să stai culcat în societate decît de unul singur. Cei cu care faceți cura sînt oameni interesați ?

— Ah, nu sînt decît parîţ şi sciţi !

— Vreţi să spuneţi ruşi ?

— Şi rusoaice, preciză domnul Settembrini, şi colţul gurii i se contractă. Adio, inginere.

O spusese cu intenţie, fără îndoială. Tulburat, Hans Castorp intră în cameră. Ştia Settembrini ce se petrece în sufletul său ? Ca pedagog ce era, desigur că-l spionase şi-i urmărise direcţia privirilor. Lui Hans Castorp îi era necaz şi pe italian, dar şi pe sine, deoarece neştiind să se stăpînească se expusese la o asemenea împunsătură. Şi în vreme ce-şi luă cele trebuincioase pentru scris, ca să le aibă la îndemîină în timpul curei de odihnă — fiindcă nu mai era posibilă nici o amîinare şi trebuia să scrie acasă pentru a treia oară -- continuă să se enerveze şi să mormăie împotriva acestui fluieră-vînt şi cîrcotaş care-şi băga nasul unde nu-i fierbea oala, pe cînd el însuşi agăţa fetele pe stradă şi le fluiera — flaşnetarul acesta cu aluziile lui îi stricase complet buna dispoziţie, astfel că nu se mai simţi dispus să scrie. Dar oricum, avea nevoie de îmbrăcăminte de iarnă, de bani, de rufărie şi încălţăminte, pe scurt de tot ce şi-ar fi adus dacă ar fi ştiut că venea aici nu pentru trei săptămîni în miezul verii, ci... ci pe un termen ce nu putea fi dinainte fixat, dar care cuprindea o parte din iarnă, dacă nu cumva toată iarna, ţinînd socoteală de felul în care se concepea timpul, aici, sus. Şi tocmai despre acest fapt trebuia să-i informeze pe cei de-acasă. De data aceasta era vorba de un lucru serios, era obligat să le spună celor de jos adevărul şi să nu-i mai îmbrobodească în continuare cu fleacuri...

Aşadar, aflîndu-se în această stare de spirit, le scrisese procedînd aşa cum îl văzuse de mai multe ori pe Joachim : stînd în şezlong, cu stiloul şi cu mapa de scrisori pusă pe genunchii ridicaţi. Folosind o coală de corespondenţă a stabilimentului, din care

avea o provizie în sertarul mesei din cameră, îi scrisese lui James Tienappel fiindcă, dintre cei trei unchi, de el era cel mai legat și-l rugă să-l informeze și pe consul. Îi vorbi despre un accident neplăcut, despre temerile care se confirmaseră, despre necesitatea, conform deciziei medicilor, de-a rămâne aici o parte din iarnă, poate chiar toată iarna, căci cazuri ca ale lui erau, adesea, mai persistente decât altele cu aspect mai grav, și că în situația sa se impunea luarea de măsuri energice pentru a se vindeca o dată pentru totdeauna. Din acest punct de vedere, socotea el, fusese un noroc și o împrejurare fericită că urcase aici, ca din întâmplare, tocmai acum, și în felul acesta avusese posibilitatea să fie consultat; căci, altfel, n-ar fi știut încă multă vreme starea în care se afla, iar mai târziu și-ar fi dat seama poate într-un mod mult mai neplăcut. Cât privea durata tratamentului, n-ar fi de mirare să afle că va trebui s-o extindă pe toată durata iernii și că va putea cu greu să se întoarcă la șes mai curînd decât Joachim. Aici, preciza în continuare, concepțiile despre timp sînt cu totul altele decât acelea care se aplică de obicei șederilor în vacanță și concediilor de odihnă; aici, luna era într-un fel cea mai mică unitate de timp, deși luată izolat aproape că nu avea nici o importanță.

Era răcoare, iar Hans Castorp scria cu paltonul pe el, înfășurat în păături și cu mâinile înroșite. Uneori ridica privirile de pe hîrtia ce se acoperea cu fraze bine judecate și convingătoare și se uita la peisajul familiar, deși abia îl mai zărea, această vale prelungită cu îngrămădirea de piscuri sterpe în depărtare și cu fundul presărat de case luminoase pe care soarele le făcea să strălucească din cînd în cînd, cu povîrnișurile zbîrcite ale pădurilor și pășunile de unde veneau sunete de tălăngi. Scria cu o degajare din ce în ce mai completă și nu pricepea cum de pu-

tuse șovăi în fața obligației de-a întocmi această scrisoare. Dar în timp ce scria, înțelegea chiar el că explicațiile date erau absolut convingătoare, și că, bineînțeles, vor primi întregul consimțământ al unchilor. Un tânăr din clasa lui socială și în situația în care se găsea el, trebuia să se îngrijească de sănătate atunci cînd acest lucru părea că se impune, și cînd putea să beneficieze de întreg confortul creat în mod special pentru oamenii de condiția lui. Prin urmare, așa trebuia să procedeze. Dacă s-ar fi întors acasă, n-ar fi întârziat să-l trimită iarăși aici, după ce le-ar fi spus ce anume i s-a întîmplat în călătorie. Ceru să i se expedieze tot ce avea nevoie. Ruga, de asemenea, să i se trimită, cu regularitate, banii necesari; cu 800 de mărci lunar se vor acoperi toate cheltuielile.

Semnă. Terminase. Această scrisoare, a treia, cuprindea toate lămuririle și le va ajunge pentru o bucată de timp celor de acasă — dar nu conform cu concepțiile asupra timpului care domnesc deval, ci cu acelea în vigoare aici, pe munte; ea consolida *libertatea* lui Hans Castorp. Chiar acesta a fost cuvîntul de care s-a folosit, în mod deliberat și nici măcar rostindu-i, în sinea lui, silabele, însă îl trăi în sensul cel mai larg, așa cum învățase s-o facă de cînd se-dea aici — într-un sens ce n-avea nici o legătură cu cel pe care Settembrini îl dădea acestui cuvînt — și un val de spaimă și de neliniște, pe care le cunoștea bine, îl învăluiră, cutremurîndu-i pieptul umflat de o grea apăsare.

Sîngele i se urcase la cap, obrajii îi ardeau. Apucă termometrul de pe noptieră, ca și cum voia să profite de ocazie pentru a se convinge. În adevăr, mercurul se urcă pînă la 37,8.

„Poftim!” gîndi Hans Castorp. Și repede adăugă următorul post-scriptum: „Scrisoarea m-a obosit cu

toate acestea destul de mult. Acum am 37,8. Văd că, înainte de orice, trebuie să mă potolesc. Mă veți ierta dacă vă voi scrie rar." Apoi se întinse pe șezlong și ridică mîna spre cer, cu palma întoarsă în afară, așa cum o ținuse îndărătul ecranului luminos. Dar lumina cerului lăsă intactă forma vie, ba limpezimea zilei făcînd materia mai întunecată și mai opacă, și numai contururile exterioare fură tivite cu o lucire roșietică. Era mîna lui vie, pe care se obișnuise s-o vadă, s-o îngrijască, s-o folosească — nu acel schelet străin, zărit pe ecran — căci groapa analitică în golul căreia privise se închisese.

MERCURUL ARE TOANE

Octombrie începu așa cum își fac drum de obicei și celelalte luni — începuturi pentru și în sine, foarte discrete și liniștite, insinuîndu-se fără prevestiri și fără zarvă, și oarecum într-un fel care ar scăpa ușor chiar și atenției dacă aceasta n-ar veghea cu strășnicie la bunul mers al lucrurilor. În realitate, timpul nu are despărțituri, la începutul unei luni sau al unui nou an nu există nici tunete, nici furtuni, nici sunete de trîmbiți și chiar în zorii unui secol nou doar oamenii trag cu pușca și clopotele.

În cazul lui Hans Castorp, prima zi a lui octombrie nu se deosebi cu nimic de ultima zi a lui septembrie; vremea fusese tot atît de rece și posomorîtă ca și pînă atunci, iar zilele următoare se înfățișară la fel. În orele curei de odihnă aveai nevoie de palton și de amîndouă păturile din păr de cămilă, nu numai seara, ci chiar și ziua; degetele care țineau cartea erau jilave și țepene, cu toate că obrazii îi ardeau de o fierbînteală uscată, iar Joachim a fost chiar

ispitit să-și ia sacul de blană ; dar renunță, ca să nu se obișnuiască prea repede cu răsfățul.

Cîteva zile mai tîrziu, însă, adică între începutul și mijlocul lunii, vremea se schimbă, și o vară tîrzie izbucni cu asemenea splendoare, încît îi ului pe toți. Nu degeaba Hans Castorp auzise laudele ce se aduceau lunii octombrie prin părțile locului ; mai bine de două săptămîni și jumătate, această minunată strălucire a cerului domni peste munte și vale, o zi se lua la întrecere cu alta prin limpezimea azurului, iar soarele dogorea cu o putere atît de nestîinjenită, încît fiecare era ademenit să-și pună hainele de vară cele mai subțiri, adică rochiile de muselină și pantalonii de dril, pe care le și împachetase — și nici măcar marca umbrelă de pînză, care se menținea cu ajutorul unui dispozitiv ingenios, un băț cu mai multe găuri, fixat în spătarul șezlongului, nu oferea, către amiază, decît un adăpost insuficient împotriva arșitei soarelui.

— Ce bine că mă pot bucura cu voi de vremea asta, îi spuse Hans Castorp vărului său. Din acest punct de vedere adeseori am dus-o destul de prost — și după aparențe s-ar putea spune că am și scăpat de iarnă și că vremea frumoasă e pe cale să sosească.

Avea dreptate. Puține semne arătau anotimpul în care se găseau în realitate și chiar și aceste semne abia dacă erau vizibile. Lăsînd la o parte cei cîteva arțari care de bine de rău își duceau zilele, în vale, la Davos-Platz — și care, descurajați, își lepădaseră frunzele de multă vreme — aici nu erau copaci cu frunze, a căror înfățișare ar fi putut da peisajului pecetea anotimpului, și numai specia degenerată a aninului de Alpi, cu acele lui moi, pe care și le reîmprospăta ca pe niște frunze, se pleșuise în toamnă. Ceilalți copaci care împodobeau regiunea, fie că erau falnici sau piperniciți, aparțineau coniferilor veșnic

verzi și apărați împotriva iernii ce putea să-și dezlănțuiască viscoalele tot anul, întrucât între anotimpuri nu existau limite precise ; și numai tonalitatea ruginie a pădurii, cu nesfârșitele ei nuanțe din ce în ce mai stinse, trăda, cu toată dogoarea estivală a cerului, că anul era pe sfârșite. E drept că, dacă te uita mai cu atenție, mai dădeai peste câteva flori de cîmp care, și ele, aduceau în șoaptă mărturia lor în această privință. Nu mai existau florile poroinicului și ale căldărușei, care, la venirea lui Hans Castorp, împodobeau încă povîrnișurile, iar garofița sălbatică nu se mai găsea nici ea. Numai gențiana și brîndușa cu tulpina strîmbă se mai vedeau și povesteau despre o anumită răcoare intrinsecă a atmosferei reîncălzită în mod superficial, de o răcire care putea în orice clipă să-l pătrundă pînă în măduva oaselor pe cel ce stătea culcat, precum un fior de frig zgîlțuie bolnavul care arde de febră, măcar că, în afară, e aproape prăjit de căldură.

Așadar, Hans Castorp nu se sinchisea de loc de această rinduială prin care omul cîrmuiește timpul, îi controlează curgerea, apoi îi desparte, îi calculează și-i denumeste unitățile. Nu băgase de seamă zorile abia simțite ale lunii a zecea, ci reținuse numai ceea ce impresionaseră direct simțurile, adică dogoarea soarelui și această tainică zgribulire de frig aciuată pe dedesubt și înlăuntru — senzație care la acest grad de intensitate era nouă pentru el și-i sugera o comparație culinară : adică îl făcea să se gîndească, așa cum îi și mărturisii lui Joachim, la o *omelette en surprise*, cu înghețată sub spuma fierbinte făcută din ouă bătute. Spunea de multe ori asemenea lucruri, le spunea iute, curgător și cu o voce tremurătoare, ca un om zgîlțuit de frig, dar a cărui piele arde de febră. Este adevărat că în răstimpuri era și tăcut — ca să nu spunem : întors în el însuși ; căci toată aten-

ția îi era îndreptată în afară, dar numai spre un singur punct ; restul, oameni și lucruri, se topea într-o negură, într-o negură urzită în creierul lui Hans Castorp și pe care atât consilierul aulic Behrens cât și doctorul Krokowski ar fi calificat-o, fără îndoială, drept un produs al toxinelor solubile, așa cum își spunea tânărul ametit, fără însă ca această conștiință ce-o avea despre starea sa să-i fie de vreun ajutor sau să trezească în el dorința de-a se elibera de beția în care se găsea.

Căci există o beție împăcată cu ea însăși, pentru care nimic nu-i mai odios decât dezmeticirea. Ea se apără chiar împotriva impresiilor menite s-o risipească și nu le admite decât spre a-și păstra integritatea. Hans Castorp știa, ba și spusese odată că, văzută din profil, doamna Chauchat nu era avantajată ; chipul îi părea atunci puțin cam aspru și nu prea tânăr. Consecința ? Evită s-o mai privească din profil și închidea literalmente ochii când, de aproape sau de departe, o vedea astfel, căci îi făcea rău. De ce ? Rațiunea lui ar fi trebuit să folosească bucuroasă acest prilej pentru a birui ! Dar ce pretenții putem avea ?... Hans Castorp păli de fericire când, în acele zile strălucitoare, Clavdia se ivi iarăși cu rochia de interior, de dantelă albă, pe care o puneă când vremea era călduroasă și care o făcea atât de extraordinar de fermecătoare în clipa când apărea cu întârziere trântind ușa, surizînd și cu brațele inegal ridicate, apoi se oprea puțin în fața tuturor celor din sala de mese pentru a fi văzută. Încîntarea lui, însă, provenea nu atât din faptul că era în avantajul ei, cât pentru că *mai ales* îi consolida amețeaua din cap, această beție care-l vrăjea și-i cerea să fie justificată și întreținută.

Un observator perspicace, avînd turnura de spirit a lui Lodovico Settembrini, ar fi vorbit bucuros despre

dezmaț în fața unei asemenea lipse de bunăvoință, adică despre „o formă a dezmațului“. Hans Castorp își reamintea câteodată de speculațiile literare făcute de italian asupra „bolii și deznădejdi“, pe care le găsisese de neînțeles sau se prefăcuse a le considera astfel. O privi pe Clavdia Chauchat, îi văzu spinarea îndoită și capul plecat înainte ; o urmări coborînd la masă mereu cu o mare întârziere, fără nici un motiv și fără nici o scuză, pur și simplu numai din lipsă de disciplină și de forță morală ; și apreciindu-le tot ca pe niște consecințe ale aceleiași defect fundamental, o văzu cum trîntea ușa prin care intra sau ieșea, o văzu făcînd cocoloașe de pîine, iar câteodată cum își rodea unghiile, și din el se înălța un fel de presentiment nemărturisit care parcă îi spunea că în cazul cînd era bolnavă — și era fără îndoială bolnavă, aproape fără speranță, căci altfel n-ar fi silită să trăiască aici, sus, multă vreme — prin urmare, dacă era bolnavă, atunci boala era, dacă nu în mod complet, cel puțin în mare parte, de natură morală, așa că, după cum o spusese Settembrini, această boală nu era cauza sau efectul „dezmațului“ ei, ci forma o singură și aceeași substanță cu însuși dezmațul. Își mai amintea, de asemenea, gestul disprețuitor al umanistului cînd vorbea despre „parții și sciții“, împreună cu care era silit să-și facă cura de odihnă, un gest de dispreț și de adversitate firesc și spontan, fără nevoie de justificare, și pe care Hans Castorp îl cunoștea foarte bine din alte vremuri — adică de atunci cînd, el însuși, stătea foarte țeapăn la masă și ura din adîncul sufletului trîntitul ușilor și nici măcar nu i-ar fi trecut prin minte să-și roadă unghiile (dacă nu de alta, măcar ca să-și îngăduie să fumeze o Maria Mancini) și fusese profund și neplăcut impresionat de proasta educație a doamnei Chauchat, neputîndu-se împiedica să nu aibă un sentiment de superioritate cînd o auzise, pe această

străină cu ochii pieziși încercînd să se exprime în limba lui maternă.

Ca urmare a stării lui sufletești intime, Hans Castorp se liberă complet de acest soi de impresii și era mai curînd împotriva italianului, deoarece vorbise, în înfumurarea lui, despre pați și sciți — fără ca măcar să fi ținut pe cei de la masa rușilor de rînd, de la masa aceea în jurul căreia stăteau studenții cu părul des și cu lenjeria invizibilă, discutînd la nesfîrșit în limba lor barbară, singura pe care puteau s-o știe, și a căror indolență te făcea să te gîndești la un torace fără coaste, ca acela pe care consilierul aulic Behrens îl descrisese de curînd. Era adevărat că naravurile acestor oameni puteau trezi în sufletul unui umanist sentimente de aversiune destul de vii. Mîncau cu cuțitul și-și murdăreau hainele într-un mod de nedescris. Settembrini afirma că unul dintre membrii acestui grup, un medicinist cu studiile destul de înaintate în specialitatea sa, dovedise că nu știe absolut de loc latină ; că, de pildă, nu știuse ce era un *vacuum*, iar după propriile experiențe cotidiene ale lui Hans Castorp, doamna Stöhr nu mințea probabil cînd povestea, la masă, că soții de la numărul 32 îl primeau dimineața, culcați amîndoi în același pat, pe băieșul care venea să le facă frecția.

Dacă toate acestea erau adevărate, separarea foarte vizibilă între ruși bine și ruși de rînd nu fusese stabilită în mod inutil, și Hans Castorp spunea că nu trebuie decît să ridice din umeri față de un oarecare propagandist al republicii și al stilului frumos care, arogant și lucid — mai ales lucid, cu toate că și el făcea febră, atins fiind de boală — confunda comenii celor două grupe sub numele comun de pați și sciți. Tînărul Hans Castorp înțelegea cu prisosință ce sens avea acest lucru, căci chiar el însuși începuse prin a discerne legăturile care existau între boala doamnei

Chauchat și neglijența ei. Dar starea lui sufletească era exact așa cum într-o zi i-o descrisese el însuși lui Joachim: începi prin a fi enervat și excedat, însă, deodată, „survine ceva de cu totul altă natură“, care „nu are absolut nici o legătură cu rațiunea“ și din clipa aceea s-a zis cu toată austeritatea — încît abia dacă mai ești susceptibil vreunei influențe pedagogice de esență republicană sau retorică. Dar ce înscamnă un asemenea lucru, ne întrebăm și noi în același spirit ca și Lodovico Settembrini, ce este acest eveniment misterios care paralizează și suspendă judecata omenească, îi interzice dreptul de a mai avea o anumită părere, sau, printr-o beție nesăbuită a gândirii, îl determină să renunțe la acest drept? Nu ne întrebăm care este numele acestui eveniment, căci toată lumea îl știe. Întrebările noastre se referă numai la natura sa morală — și mărturisim fără șovăială că nu ne așteptăm la un răspuns prea entuziast. În cazul lui Hans Castorp, această natură morală se manifestă cu o atare intensitate, încît nu numai că încetă să mai judece, dar pe deasupra mai făcu și tentative pentru a-și însuși un fel de viață care-l vrăjise. Căută să-și dea seama ce fel de stări sufletești poți să ai atunci cînd stai la masă prăbușit și cu spinarea încovoiată și găsi că o asemenea poziție însemna o mare destindere pentru mușchii bazinului. Apoi încercă să nu închidă cu grijă ușa pe care intra și s-o lase să se închidă singură; și constată că faptul este pe cît de comod pe atît de îngăduit: era, în orice caz, tot atît de grăitor ca și ridicarea din umeri cu care Joachim îl primise, odinioară, la gară, și pe care o regăsise atît de des și în comportarea celor de aici, de sus.

Ca să vorbim simplu, prietenul nostru era, așadar, îndrăgostit nebun de Clavdia Chauchat — iar noi ne mai folosim încă de acest cuvînt, căci credem că am risipit suficient neînțelegerea pe care ar putea-o pri-

lelui. Prin urmare, esența iubirii lui nu era o melancolie duios sentimentală în genul unui anumit lied de calitate inferioară. Era mai curînd o variantă destul de îndrăzneată și inexplicabilă a acestei nebulii, amestec de frig și febră, ca starea unuia care face temperatură sau ca o zi de octombrie la marile altitudini : iar ceea ce-i lipsea era tocmai deplina armonie sufletească, singura în stare să unească aceste extreme. Pe de altă parte, iubirea lui Hans Castorp se manifesta cu o spontaneitate care-l făcea să pălească și-i descompunea trăsăturile chipului, referindu-se la genunchiul doamnei Chauchat, la linia piciorului ei, la spinarea și vertebra cervicală, la brațele care-i flancau pieptul mic — într-un cuvînt la trupul ei, la neglijența și materialitatea lui, infinit accentuate de boală, la trupul ei devenit de două ori trup. Și, pe de altă parte, aceeași iubire era ceva foarte aerian și nedefinit, un gînd, nu, un vis, visul înfricoșător și nespus de ispitor al unui tînar ale cărui întrebări precise, deși formulate în mod inconștient, nu primiseră din străfundul lui alt răspuns decît o tăcere adîncă. Dar în povestirea care urmează aici ne revendicăm dreptul, ca toată lumea de altfel, de a ne lăsa în voia reflexiilor personale și riscăm bănuiala că, pînă la punctul unde am ajuns, Hans Castorp nici măcar n-ar fi depășit termenul ce-i fusese fixat de la început pentru ședere aici, dacă sufletul său simplu ar fi găsit în străfundurile timpului vreun răspuns satisfăcător relativ la interesul și țelul obligației de a trăi.

În plus, starea de îndrăgostit îi dăruia toate suferințele și toate bucuriile pe care le prilejuiește pretutindeni și în toate ocaziile. Suferința este pătrunzătoare ; ea aduce cu sine un element degradant, ca orice suferință, și corespunde unei atari zdruncinări a sistemului nervos, încît taie respirația și poate să smulgă

lacrimi amare chiar și unui om matur. Și pentru a nu nedreptăți bucuriile, vom adăuga că acestea erau numeroase și, măcar că izvorau din pricini fără importanță, nu erau, totuși, mai puțin vii decât suferințele. Aproape fiecare clipă a zilei de la Berghof era în stare să le dea naștere. De pildă : chiar în momentul cînd intră în sufragerie, Hans Castorp zărește îndărătul său pe femeia visurilor lui. Rezultatul este cunoscut de mai-nainte și de cea mai desăvîrșită simplitate, însă pe el, în sinea lui, faptul îl emoționează pînă la a-i da lacrimi. Ochii lor se întîlnesc de aproape, ai săi cu acei ochi cenușii-verzui cu formația lor ușor asiatică și care îl vrăjesc pînă în măduva ființei. Se simte ca și pierdut și face inconștient o mișcare îndărăt și în lături, ca s-o lase pe ea să treacă pragul. Cu o fluturare de zîmbet și un *merçi* rostit cu jumătate de glas, ea se folosește de această simplă politețe și intră în sufragerie înaintea lui. Învăluit de mireasma ființei care-l atinge ca în treacăt, rămîne în loc, aproape înnebunit de fericirea pe care i-o pricinuieste această întîlnire, dar și de faptul că un cuvînt de pe buzele ei, adică *merçi*, i-a fost adresat lui direct și personal. Apoi, clătîindu-se, pășește pe urmele ei și se îndreaptă spre masă, la dreapta, iar în vreme ce se lasă să cadă pe scaun poate să observe că, de partea cealaltă, Clavdia, așezîndu-se, se întoarce spre el avînd pe chip umbra unui gînd, iar lui i se pare că este în legătură cu întîlnirea lor din ușa. O, ce aventură minunată și de necrezut ! O, ce împlinire, ce biruință și ce nemărginit chiot de bucurie ! Nu, Hans Castorp n-ar fi trăit beția acestei fantastice împliniri lîngă vreo gîsculiță sănătoasă, căreia ar fi putut, acolo, deval, „să-i dăruiască inima” în sensul micului lied și în conformitate cu bunăcuvința, în toată liniștea și cu toate șansele de reușită. Cu cîtă bucurie înfrigurată o salută pe profesoara care

a văzut totul și roșește sub puful obrazilor, apoi o asaltează pe *miss* Robinson cu o conversație în englezește, dar frazele lui sînt atît de încurcate, încît domnișoara, prea puțin obișnuită cu stările extatice, se dă iute îndărăt și îl măsoară cu niște priviri pline de îngrijorare.

Altă dată, în timpul cinei, razele apusului strălucitor cad pe masa rușilor bine. Perdelele fuseseră trase atît la uși cît și la ferestrele dinspre verandă, însă pe undeva, printr-o deschizătură, razele roșii își fac totuși drum ca să nimerească precis capul doamnei Chauchat, astfel încît o silește să-și apere ochii cu mîna pe cînd discută cu scofîlcitul ei compatriot din dreapta. Este ceva plictisitor, dar de loc grav ; nimeni nu se sinchisește de acest fapt și chiar însăși interesata abia dacă își dă seama de această neplăcere. Însă Hans Castorp își rotește privirea prin toată sala de mese — pe urmă lasă să mai treacă o clipă. Studiază situația, urmărește direcția razei și stabilește precis pe unde pătrunde. Este fereastra ogivală, de-acolo, din spate, la dreapta, în colț, între una din ușile verandei și masa rușilor de rînd, destul de departe de locul unde se află doamna Chauchat și aproape tot atît de depărtată de acela al lui Hans Castorp. Și ia o hotărîre. Se scoală fără să spună o vorbă și, cu șervetul în mînă, trece de-a lungul sălii, în diagonală, printre mese, trage cu grijă una peste alta perdelele de culoare crem, controlează printr-o aruncătură de ochi peste umăr dacă lumina apusului este complet îndepărtată și dacă doamna Chauchat este scutită de orice neplăcere — apoi, făcînd un efort pentru a părea complet indiferent, se întoarce la locul său. Un tînr atent, care face ceea ce este necesar, pentru că altfel nimeni nu s-ar fi gîndit s-o facă. Puțini au fost cei care i-au observat gestul, însă doamna Chauchat s-a simțit imediat ușurată și s-a întors — rămînînd în

această poziție pînă cînd Hans Castorp ajunse la locul său și, așezîndu-se, privi în direcția ei, la care ea îi mușumi cu un zîmbet plin de o mirare prietenească, adică : își împinse capul înainte mai curînd decît îl înclină. El, printr-o ușoară plecăciune a capului, confirmă că a văzut-o. Inima îi încremenise, părea că a încetat să mai bată. Abia mai tîrziu, cînd totul se terminase, începu să-i zvîcnească și numai atunci Hans Castorp observă că Joachim ținea ochii plecați, în mod discret, în farfurie, că, în același timp, doamna Stöhr îl ghionti în coastă pe doctorul Blumenkohl și că risul ei reținut căuta priviri complice la ceilalți.

Descriem întîmplări cotidiene ; dar cotidianul devine ciudat atunci cînd înflorește pe un teren ciudat. Dăinuiau între ei încordări și destinderi binefăcătoare — sau dacă nu între ei (căci nu vrem să menționăm nici măcar în treacăt în ce măsură chiar doamna Chauchat participa la aceste simțăminte) cel puțin pentru fantazia și sensibilitatea lui Hans Castorp. După-amiază, în timp ce se desfășurau acele splendide zile, foarte mulți internați obișnuiau să se ducă pe terasa din fața sufrageriei stînd o vreme, în grupuri, la soare. Era o atmosferă și un aspect asemănător cu acela care domnea în cadrul concertelor duminicale bilunare de fanfară. Tinerii, absolut trîndăviți, ghiftuiți de mîncărurile cu carne și dulciuri, toți cu ușoară febră, flecăreau, se tachinau și-și aruncau ochade. Doamna Salomon de la Amsterdam trebuia să stea lîngă balustradă — înghesuită dintr-o parte de genunchii buzatului de Ganser, iar de cealaltă parte de uriașul suedez care, deși complet vindecat, își mai prelungea șederea pentru un mic tratament suplimentar. Doamna Ilitis părea să fie văduvă, deoarece de puțină vreme se bucura de tovarășia unui „logodnic” cu o expresie melancolică și obedientă, prezență care n-o împiedica să primească în același timp omagiile că-

pitañului Miklosich, un bărbat cu nasul coroiat, mustățile impunătoare, pieptul bombat și ochii amenințători. Mai erau tot acolo și obișnuții de la solariu, de diferite naționalități, iar printre ei și figuri noi, ivite cam de pe la 1 octombrie, și cărora Hans Castorp abia ar fi știut să le spună pe nume, de-a valma cu cavaleri de tipul domnului Albîn ; monoclați de șaptesprezece ani ; un tânăr olandez cu ochelari, ten tandafiriu și filatelist pînă la monomanie ; mai mulți greci, pomădați, cu ochii migdalați, care aveau năravul să încalce la masă drepturile altuia ; doi mici sclivisiți inseparabili care au fost porecliți „Max și Moritz“, și care treceau drept recidiviști ai evadării... Mexicanul cocoșat, a cărui ignoranță a limbilor reprezentate aici îi dădeau o expresie de surd, lua mereu vederi fotografice, tîrîndu-și cu o agilitate grotescă trepiedul de la un capăt la altul al terasei. Chiar și consilierul aulic își făcea bucuros apariția, ca să execute turul de forță cu șireturile de la ghetete. Dar undeva se ascundea în mulțime și evlaviosul tânăr din Mannheim, iar ochii lui plini de o adîncă tristețe urmăreau, spre marele dezgust al lui Hans Castorp, anumite drumuri tainice și precise.

Așadar, ca să revenim, totuși, o dată mai mult, la acele „încordări și destinderi“, s-a întîmplat, într-o asemenea împrejurare, ca Hans Castorp, instalat într-un lăcuit fotoliu de grădină, să discute cu Joachim, pe care cu toată împotrivirea manifestată îl silise să iasă și să se așeze lîngă zidul clădirii, în vreme ce, în fața lui, doamna Chauchat se afla în picioare, aproape de balustradă, fumînd în societatea comesenilor ei. Vorbea pentru ea, ca să fie auzit. Ea stătea cu spatele... Se cuvine să precizăm că avem în vedere un anumit caz precis. Dar cum conversația lui Joachim nu fusese de ajuns să întrețină locvacitatea afectată a lui Hans Castorp, acesta făcuse înadins o nouă cunoștință — a

cui? Cunoștința Herminei Kleefeld — căci, că din întâmplare, se adresase tinerei doamne, se prezentase chiar el, iar Joachim apropiase și pentru ea un scaun lăcuit, spre a-și putea juca mai bine rolul, ca într-o piesă în trei. Știa oare ea, o întrebă, în ce chip diabolic l-a speriat cîndva, în timpul unei plimbări de dimineață? Da, ea știa precis, căci doar lui îi urase bun venit cu șuieratul cel atît de încurajator! Își atinsese scopul, îi mărturisi el fără ezitări, deoarece parcă îl lovise în cap cu o măciucă și, de altfel, pentru a se convinge n-avea decît să-l întrebe pe vărul său. Ha, ha, ha, să șuieri cu pneumotoraxul și să înspăimînti astfel niște inofensivi care se plimbă! Era un joc nechibzuit, un abuz nelegiuit și pe bună dreptate îl califica în felul acesta, își lua această libertate întemeiată pe o mînie întru totul justificată. Dar în vreme ce Joachim, perfect conștient că nu era decît un instrument, stătea cu ochii în pămînt, și în timp ce, încetul cu încetul, urmărind privirile opace și piezișe ale lui Hans Castorp, domnișoara Kleefeld ajungea la convingerea, jignitoare pentru ea, că nu slujea decît de mijloc pentru atingerea unui scop, Hans Castorp se fîndosi, luă aere afectate, se exprimă nefiresc, vorbind cu un glas plăcut intonat, pînă cînd reuși, în sfîrșit, ca doamna Chauchat să se întoarcă spre acela care, cu vocea lui, se făcea astfel remarcat, și-l privi în față — dar numai o singură clipă. Și se întîmplă că „ochii ei de Pribislav“ alunecară iute, cu o expresie de indiferență atît de voită încît ai fi spus că e de dispreț, exact de dispreț, de-a lungul lui Hans Castorp care stătea jos, picior peste picior, și doar o secundă rămaseră agățați de ghețele lui galbene — apoi, nepăsători și ascunzînd probabil un surîs, se retraseră în adîncul lor.

O foarte mare, foarte mare nenorocire! Cîtăva vreme Hans Castorp mai continuă să vorbească înfri-

gurat ; cînd însă, în sine însuși, își dădu seama mai limpede de înțelesul acelei priviri aruncată ghetelor lui, amuți aproape în mijlocul unei fraze și se prăbuși îndurerat. Plictisită și jignită, Hermine Kleefeld plecă. Iar Joachim, nu fără oarecare necaz în glas, spuse că sosise ora curei de odihnă. Și îi răspunse un om în adevăr zdrobit, cu buzele palide, că acum puteau pleca.

Două zile, Hans Castorp suferi cumplit din pricina acestui incident ; căci în răstimp nu se întîmplă nimic care ar fi putut pune un balsam cît de mic pe rana lui arzătoare. Dar de ce această privire ? De ce acest dispreț față de el, pentru numele lui Dumnezeu și al tuturor sfinților ? Îl lua drept un nătărău sănătos, din vale, venit aici să caute plăceri anodine ? Drept un naiv de la șes, ca să spunem așa, un ștregar oarecare ce se plimba, rîdea, își îndopa burta și cîștiga bani — un elev model al vieții, care nu căuta altceva decît foloasele plictisitoare ale onoarei ? Era oare un vizitator fără importanță, în trecere, care nu putea pătrunde în sferile ei sau nu făcuse cumva vreun jurămint în legătură cu un punct umed la plămîni — și nu intrase și el printre ei, ca unul dintre ai noștri, de-aici de sus, avînd două luni și jumătate de cînd se afla aici, iar mercurul nu săltase chiar ascară pînă la 37,8 ?... Dar tocmai acest fapt punea vîrf suferinței lui. Mercurul nu se mai ridica ! Descurajarea cumplită din ultimele zile provocase o potolire, o dezmeticire, o destindere a firii lui Hans Castorp, care, din cauza umilinței îndurate, se manifesta prin temperaturi foarte coborîte, abia puțin mai ridicate decît cele normale, iar pentru el era groaznic să constate că mîhnirea și chinul nu reușeau decît să-l îndepărteze încă și mai mult de felul de a fi și de a simți al Clavdici.

A treia zi aduse izbăvirea suavă, binecuvîntată, o aduse chiar de dimineață, foarte devreme. Era o zi

grandioasă de toamnă, însorită și rece, cu pășunile acoperite ca de un smalt gri-argintiu. Soarele și luna care descreșteau se vedeau în același timp în înaltul cerului. În cinstea acestei zile frumoase, verii se scula-seră mai de timpuriu ca de obicei, pentru a putea prelungi plimbarea matinală dincolo de limita reglementară, să pătrundă mai adânc în pădure pe cărarea de lângă banca așezată în apropierea pârâișului. Joachim, a cărui curbă de temperatură arătase tocmai atunci o fericită scădere, sprijinise această reconfortantă abateră de la regulă, iar Hans Castorp nu i se împotrivi. „Sîntem niște oameni vindecați, zise el, fără febră și dezintoxicați, adică e ca și cum am spune că sîntem copti pentru șes. De ce, așadar, n-am zburda ca mîinii?” Prin urmăre, porniră cu capul descoperit și sprijinindu-se în bastoane — căci de cînd Hans Castorp își făcuse mărturisirea de credință ca bolnav, vrînd-nevrînd luase obiceiul, aici la modă, de-a umbla fără pălărie, indiferent de rezistența ce-o opusese acestui obicei, la început, cînd încă mai avea vechile deprinderi de om bine crescut. Dar nu depășiseră încă, urcînd, drumul roșietic și abia ajunseseră aproape de locul unde grupul pneumaticilor îl întîlnise odinioară pe noul sosit, cînd, deodată, o observară înaintea lor, la oarecare distanță, suind încet, pe doamna Chauchat, pe însăși doamna Chauchat, cu jacheta albă, fusta de flanelă albă, ba chiar cu ghetă albe, și cu părul ei roșcat în lumina soarelui de dimineață. Mai precis spus: Hans Castorp o recunoscă: atenția lui Joachim n-a fost atrasă de acest fapt decît datorită senzației de-a se fi simțit pe neașteptate parcă smucit — senzație provocată de mersul brusc grăbit și înaripat al tovarășului său, după ce cu o clipă înainte încetinise pasul și fusese gata să se oprească. Joachim găsi că astfel de apucături sînt insuportabile și enervante; respirația i se precipită și tuși puțin. Dar Hans Cas-

torp, care ştia încotro se îndreaptă şi al cărui organism părea că funcţionează minunat, nici nu-l băga în seamă ; iar vărul lui, înţelegînd situaţia, tăcu încruntînd sprîncenele şi-l urmă, deoarece era imposibil să-l lase să meargă singur înainte.

Splendida dimineaţă îl însufleţi pe tînărul Hans Castorp. Ba, mai mult, forţele lui sufleteşti se odihniseră pe ascuns în timpul depresiei morale îndurate, iar certitudinea îi strălucea luminos în faţa ochilor minţii, deoarece sosise clipa cînd trebuia nimicită proscriserea care apăsa asupra sa. Grăbi pasul, tîrîndu-l după el pe Joachim care gîfîia, opunînd în felurite chipuri rezistenţă, şi, înainte de cotitură, adică acolo unde drumul devenea neted, apucînd-o la dreapta, de-a lungul colinei împădurite, aproape o ajunseră pe doamna Chäuchat. Atunci Hans Castorp încetini pasul pentru a nu-şi îndeplini planul într-o stare de oboseală care i-ar fi trădat efortul. Şi dincolo de cotitură, între povîrniş şi peretele muntelui, în desişul brazilor ruginii, printre ramurile cărora cădeau razele soarelui ca nişte sulţi, se petrecu faptul minunat : Hans Castorp, mergînd la stînga lui Joachim, o ajunse din urmă pe drăgălaşa bolnavă, i-o luă înainte cu pas bărbătesc, iar în clipa cînd se găsi la dreapta ei, o salută respectuos (dar, în definitiv, de ce : respectuos ?) spunîndu-i un „bună dimineaţa“ aproape în şoaptă, fără pălărie, ci numai înclinînd capul, obţinînd din partea ei un răspuns : printr-o mişcare amabilă a capului şi fără să se arate mirată, ea îi mulţumi rostind, la rîndul ei, un „bună dimineaţa“ în limba lui Hans Castorp, în timp ce ochii îi surîdeau — iar acest fapt însemna cu totul altceva decît privirea pe care i-o aruncase uitîndu-se la ghetele lui, un ceva mai adînc şi mai binefăcător, era o întîmplare norocoasă şi o întorsătură prielnică a lucrurilor, către un mai

bine nesperat și care aproape îi depășea puterea de înțelegere ; era izbăvirea.

Cu pasul înaripat și orbit de o bucurie nebună, fiindcă era în stăpînirea salutului, vorbei și surîsului ei, Hans Castorp își continuă drumul alături de Joachim de care abuza și care, în tăcere, evitînd să-l privească, se uita în fundul povîrnișului. Vărul său îi jucase o festă, o farsă destul de extravagantă, care, în ochii lui Joachim, era aproape o trădare și o răutate. Iar Hans Castorp o știa foarte bine. Nu era chiar într-unu totul ca și cum ar fi împrumutat un creion de la cineva absolut necunoscut — dimpotrivă, ar fi fost purtarea unui om lipsit de educație dacă trecea țepăn pe lingă o doamnă cu care trăiau de atîtea luni sub același acoperiș și n-ar fi manifestat față de ea politețea care-i era proprie. Însăși Clavdia nu intrase în vorbă cu ei, mai deunăzi, în sala de așteptare ? Prin urmare, Joachim n-avea să tacă. Dar Hans Castorp pricepea foarte bine pentru care motiv loialul Joachim tăcea și mergea ținînd capul întors într-o parte în vreme ce el însuși trăia cu entuziasm exuberantă bucurie a reușitei. Nu, fără îndoială, nu putea fi mai fericit un oarecare din vale, care „și-ar fi dat inima“, în toată regula și cu toată cinstea, cu cele mai frumoase speranțe și fiind cel mai bucuros om din lume, unei mici gîscuțe sănătoase, repurtînd chiar și un mare succes, nu, un asemenea om nu putea fi mai fericit decît era el însuși, datorită acestui mic eveniment fericit pe care-l șterpелise într-un moment prielnic și-l pusese la loc sigur... Iată de ce, după o oarecare tăcere, își bătu cu putere vărul pe umăr, și-i spuse :

— Ei, băiete, ce ți s-a întîmplat ? Vremea e atît de frumoasă ! O să coborîm la Cazino și fără îndoială că acolo o să cînte muzica, îți dai seama ! Poate că o să cînte din *Carmen* : „În inimă, aici, mi-ascund în fiecare dimineață floarea“. Dar ție ce ți s-a năzărit ?

— Nimic, spuse Joachim. Tu însă îmi pari îmbujorat și mă tem că s-a isprăvit cu scăderea temperaturii tale.

În adevăr *se isprăvise*. Prăbușirea umilitoare a tensiunii vitale a lui Hans Castorp fusese depășită de salutul schimbat cu Clavdia Chauchat și, la drept vorbind, satisfacția de care se bucura revenea în întregime numai conștiinței sale. Da, Joachim avusese dreptate : mercurul se apucă din nou să urce. Și, când Hans Castorp, întors de la plimbare, îl consultă, urcase pînă la 38 de grade.

ENCICLOPEDIE

Dacă anumite aluzii ale domnului Settembrini îl enervaseră pe Hans Castorp — nu trebuia totuși să fie prea mirat și nu avea dreptul să-l acuze pe umanist că-l spionează din pricina năravului de educator. Chiar și un orb și-ar fi dat seama de starea lui Hans Castorp : el însuși nu făcea nimic pentru a o ascunde, căci o oarecare generozitate și o naivitate aleasă îl opreau pur și simplu să-și facă din inimă o tainică suspectă, fapt care îl deosebea oricum — în folosul său, putem spune — de îndrăgostitul cu părul rar, de la Mannheim, cu firea lui ascunsă și furișată. Reamintim și repetăm că starea sufletească în care se găsea era însoțită de obicei de nevoia de a se destăinui cuiva, de a-și deschide cugetul dintr-o oarbă preocupare de sine însuși și, în același timp, dintr-o dorință de-a umple lumea cu persoana lui — lucruri cu atît mai stingheritoare pentru noi ceilalți oameni cu firea ceva mai potolită, cu cît chestiunea este mai lipsită de rațiune și fără nici o speranță. Este greu de precizat cum reușesc acești oameni să se dea de gol ; se pare că nu sînt în stare să spună și să facă nimic care să nu-i dea

de gol — mai ales într-o societate preocupată numai și numai de două lucruri, așa cum observa un cap cu judecată, și anume : în primul rînd, temperatura și după aceea... încă o dată temperatura — în acest din urmă caz — de pildă, întrebarea cu cine se consola doamna consul general Wurmbrand, de la Viena, de nestatornicia flusturaticului căpitan Miklosich : dacă era cu uriașul suedez complet vindecat sau cu procurorul Paravant de la Dortmund, sau, în a treia eventualitate, cu amîndoi deodată. Căci era știut de toată lumea că legăturile dintre doamna Salomon de la Amsterdam și procuror, care duraseră cîteva luni, fuseseră rupte printr-o reciprocă înțelegere prietenească, iar doamna Salomon, ascultînd de gusturile vîrstei, se întorsese către convingentele mai fragede și-l luase sub aripa ei ocrotitoare pe buzatul Ganser de la masa domnișoarei Kleefeld, sau, cum spunea doamna Stöhr într-un fel de stil de cancelarie, dar nu fără o oarecare claritate în exprimare, „și-l asociase“ — astfel încît procurorului, îi era îngăduit fie să se bată, fie să se înțeleagă cu suedzul în privința doamnei consul general.

Așadar, acestea erau procesele în curs de desfășurare în societatea Berghofului, mai ales în rîndurile tineretului care făcea febră, și pentru care escaladările neîngăduite ale balcoanelor (pe lîngă pereții de sticlă și de-a lungul balustradelor) jucau, în mod evident, un rol important : tocmai aceste manevre aventuroase avem în vedere, căci ele alcătuiau o parte esențială din atmosfera vieții de acolo — ba chiar spunînd aceasta încă n-am exprimat propriu-zis ceea ce am dori să se înțeleagă. Hans Castorp avea, în adevăr, impresia stranie că aici se punea un accent cu totul deosebit pe o anumită problemă fundamentală — căreia însă i se acordă pretutindeni în lume o înțelegere destul de largă, exprimată într-un chip în același timp serios și glumeț — un accent atît de grav

și de nou prin importanța ce i se dădea, încît făcea ca faptul în sine să apară sub o lumină cu totul incedită și dacă nu cumplită, cel puțin înspăimîntătoare în noutatea lui. Mărturisind aceasta vom schimba felul de a vorbi și vom observa că dacă s-a întîmplat să ne exprimăm, pînă acum, pe un ton ușuratic și glumeț asupra legăturilor în cauză, lucrul s-a datorat acelorași motive tainice pentru care, adesea, se vorbește în felul acesta, fără ca faptul să fie o dovadă că la mijloc sînt chestiuni glumețe și neînsemnate ; iar în sfera în care ne mișcăm, cazul ar fi, în adevăr, și mai deplasat. Hans Castorp crezuse că se pricepea ca toată lumea și într-un fel normal în această problemă fundamentală care este, adeseori, obiect de batjocură, și fără îndoială că avusese dreptate să fie convins. Abia acum își dădea seama că e așa și că, în privința asta, nu avusese jos, devală, decît un discernămint foarte limitat și că, de fapt, din această cauză se găsea în cea mai candidă ignoranță — în vreme ce, aici, experiențe personale căroră am încercat în mai multe rînduri să le indicăm natura, și care în anumite momente i-au smuls exclamația „Doamne Dumnezeu !“ îl făceau capabil, cel puțin în sinea lui, să prindă această nuanță fabuloasă, aventuros-inexprimată, care o căpăta la cei de-aici, de sus — la toți în general și pentru fiecare în particular. Nu se poate spune că nu se glumea și aici pe tema asta. Dar mai mult decît în vale, această ținută deplasat-batjocoritoare se manifestase printr-un clănțanit de dinți, de gîfîială și se trăda prea precis, ca o disperare nemărturisită dar aflată sub un văl transparent sau mai degrabă ca o deznădejde pe care nu mai reușeai s-o ascunzi. Hans Castorp își reamintea paloarea plină de pete a lui Joachim, atunci cînd, pentru prima dată, făcuse aluzie la aspectul trupesc al Marusiei, deși dăduse vorbelor sale aerul acelei nevinovate tchinări obișnuite la șes. Își mai amintea, de

asemenea, de paloarea rece a propriului său chip, atunci cînd o scăpase pe doamna Chauchat de supărătoarea rază a amurgului care pătrunsese în sufragerie — și-și mai aducea aminte că; înainte și după, în diferite împrejurări, zărise aceeași paloare pe atîtea alte chipuri străine : în mod curent, pe două chipuri în același timp, exact așa cum, în ultimele zile, o constată pe fețele doamnei Salomon și a tînărului Gänser între care tocmai se urzea ceea ce doamna Stöhr constata cu lipsa ei de jenă obișnuită. Își aducea aminte, spunem noi, și pricepea că în anumite împrejurări ar fi fost nu numai foarte greu să nu se „trădeze“, ci chiar că un asemenea efort n-ar fi servit la mare lucru. Cu alte cuvinte : poate că, în cazul lui Hans Castorp, nu erau în joc numai o oarecare măreție sufletească și o anumită naivitate, dar el găsi un motiv de încurajare în chiar atmosfera locală și nu prea se simțea dispus să-și supună sentimentele vreunei constrîngerii oarecare și să-și ascundă propria-i stare sufletească.

Dacă aici n-ar fi existat dificultatea de-a face cunoștințe, semnalată chiar de la început de Joachim, atunci această dificultate s-ar fi redus mai ales la faptul că cei doi veri formau oarecum un cuplu și un grup miniatural constituit pentru sine, iar militarosul Joachim, grijuliu înainte de toate să se vindece cît mai repede, era din principiu adversarul unui contact și a unor relații mai intime cu tovarășii de suferință ; Hans Castorp, dimpotrivă, găsise și folosisese prilejul să-și afișeze sentimentele cu o spontaneitate mult mai nestingherită. În orice caz, se înțîmplă chiar ca, într-o seară, în timpul orei de conversație din salon, Joachim să dea peste Hans Castorp care stătea în picioare, în societatea Herminei Kleefeld, a celor doi tovarășii de masă, Gänser și Rasmussen, al patrulea fiind tînărul cu monoclu,

care-și rodea unghiile, făcînd eforturi să improvizeze, cu niște ochi ce nu-și tănuiau sticlirea anormală și cu un glas emoționat, ceva asupra înfățișării unice și exotice a doamnei Chauchat, în vreme ce ascultătorii își făceau cu ochiul, își dădeau coate și rîdeau pe înfundate.

Iată o scenă care pentru Joachim era de-a dreptul chinuitoare ; însă cel care devenise obiectul acestei ilarități se dovedi netulburat în dezvăluirea propriei lui stări, căci dacă ar fi continuat să rămînă neobservat și ascuns, nu și-ar fi putut manifesta de loc sentimentul ce-l stăpînea. În felul acesta putea fi sigur că va fi înțeles de toți. Și, pe deasupra, mai accepta de bună voie și sarcasmul de care era însoțită starea lui. Nu numai cei de la propria lui masă, dar chiar și cei de la mesele vecine îl urmăreau stăruitor; ca să se amuze de felul cum pălea și cum se îmbujora atunci cînd, după începerea unei mese, ușa de sticlă pocnea cu violență — însă el era mulțumit și de acest fapt, deoarece i se părea că fervoarea lui devenea cunîva consolidată și recunoscută de vreme ce atrăgea astfel atenția, și că această publicitate era menită să-i sprijine cauza, să-i încurajeze speranțele neîntemeiate și nesăbuite — iar această situație îl încînta. Uneori se întîmpla chiar ca internații să se îmbulzească pentru a vedea de ce e în stare în orbirea lui. Asta se petrecea, de pildă, pe terasă, după dejun, sau duminică după-amiază, la ghișeul portarului, cînd internații își luau corespondența care, în acea zi, nu mai era adusă în camere. Se știa cam peste tot că acolo putea fi văzut unul extraordinar de exaltat și intoxicat la culme, pe chipul cărui se puteau citi toate emoțiile, iar de față se aflau, de pildă, doamna Stöhr, domnișoara Engelhart, domnișoara Kleefeld împreună cu prietena ei cu mutră de tapiț, incurabilul domn Albin, tînărul cu unghia

lungă de la deget, precum și cutare sau cutare membru al societății de la Berghof ; stăteau acolo în picioare, cu gurile strîmbate de un zîmbet ironic, pufnind pe nas și uitîndu-se la cel care — zîmbind cu un aer absent și înflăcărat, cu obrazul încins ca în prima seară a sosirii lui aici, cu ochii sticlind de o strălucire identică celei care aprinsese mai de mult tusea domnului pasionat de călărie — privea țintă într-o anumită direcție precisă...

Fără îndoială, din partea domnului Settembrini era o dovadă de generozitate faptul că, în asemenea împrejurări, se apropia de Hans Castorp și-l atrăgea în vreo discuție sau se informa despre sănătatea lui ; dar este îndoielnic că intervențiile acestui filantrop cu vederi largi ar fi fost prețuite cu recunoștință de către Hans Castorp. Aceste scene se petreceau în holul sanatoriului, duminica după-amiază. Lîngă ghișeul portarului, internații se înghesuiau și întindeau mîinile să li se dea corespondența. Se afla acolo, de asemenea, și Joachim. Vărul său rămăsese mai în coadă, și se silea, în starea sufletească pe care am descris-o, să surprindă o privire a Clavdiei Chauchat care se afla în apropiere, împreună cu tovarășii ei de masă, așteptînd ca îmbulzeala de la ghișeu să se mai potolească. Era ora cînd internații se amestecau, o oră a ocaziilor așteptate cu nerăbdare, prielnică și prețuită ca atare de tînărul Hans Castorp. În urmă cu o săptămînă, la ghișeu, fusese atît de aproape de doamna Chauchat, încît mai că-l atinsese, iar ea, cu o mișcare iute din cap, îi spusese : „Pardon“, la care el, cu o prezentă de spirit febrilă, pe care o binecuvîntă, reușise să răspundă :

— *Pas de quoi, madame !*¹

¹ N-aveți pentru ce, doamnă ! (Fr.)

Ce favoare a vieții, gîndea el, că în fiecare duminică după-amiază corespondența se distribuia cu regularitate, în hol ! Se poate spune că devorase săptămîna, așteptînd șapte zile reîntoarcerea acelei ore, iar a aștepta înseamnă : a depăși, mai înseamnă : să nu mai percepi timpul și prezentul ca pe un dar, ci numai ca pe un obstacol, să le negi și să le distrugi valoarea în sine, și să sari peste ele. Se mai spune că așteptarea este plictisitoare. Este, dar cu toate acestea, sau dimpotrivă chiar, e mult mai plăcută, întrucît devorează cantități de timp, fără să vrei să te trăiești, nici să le utilizezi pentru ele însele. S-ar putea spune că acela care nu-face-decît-s-aștepte seamănă cu un mîncăcios al cărui aparat digestiv ar elimina mîncarea în întregime fără să-i extragă valoarea nutritivă. Ba, s-ar putea merge mai departe și afirma : așa cum un aliment nedigerat nu fortifică pe om, tot astfel timpul pe care l-a petrecut așteptînd nu-l îmbătrînește. Dar este deopotrivă de adevărat că așteptarea pură, așteptarea în ea însăși nu există.

Așadar, săptămîna era devorată iar ora duminicală a împărțirii corespondenței își reluate iarăși funcțiunea, însă în așa fel încît părea să fi rămas aceeași de acum șapte zile. Această oră continua să dăruiască prilejuri propice, conținea și oferea în fiecare clipă posibilități de-a intra în relații sociale cu doamna Chauchat, posibilități care strîngeau și iușteau inima lui Hans Castorp, fără însă ca el să încerce să le aducă în lumea realității. La asta se împotriveau, în adevăr, frînele de natură militară, pe de o parte, și civilă pe de alta, care decurgeau aut din prezența loialului Joachim și din sentimentul onoarei și al datoriei lui Hans Castorp el însuși, cît și din părerea că relațiile sociale cu Clavdia Chauchat, relațiile *cuvîncioase* care te sileau să spui „dum-

neavoastră“, să te înclini, ba poate chiar să vorbești franțuzește — nu erau nici necesare, nici de dorit, nici oportune... Stătea în picioare și o privea cum vorbește rîzînd, întocmai cum vorbea și Pribislav Hippe odinioară, în curtea liceului: gura i se deschidea destul de mult, iar ochii pieziși, deasupra pomelilor, se lungeau ca două tăieturi subțiri. Nu era de loc „frumos“; dar era așa cum era și pentru un îndrăgostit judecata estetică a rațiunii are tot atît de puțină importanță ca și cea morală.

— Așteptați și dumneavoastră corespondență, domnule inginer?

Numai unul pus să strice cheful cuiva putea vorbi astfel. Hans Castorp tresări și se întoarse spre domnul Settembrini, care stătea în fața lui și zîmbea. Era același zîmbet fin, de umanist, cu care-l salutase, nu de mult, pentru prima dată, pe noul venit, acolo lîngă banca de pe marginea pîrîiașului, dar ca și atunci, Hans Castorp roși. Însă oricît de adesea încercase să-l gonească din visurile lui pe „flașnetar“, deoarece „aici deranja“ — omul în stare de veghe este mai bun decît cel care visează — Hans Castorp luă cunoștință de acest zîmbet nu numai pentru că se simțea încurcat, ci mai ales cu sentimentul că avea nevoie de el, deci cu recunoștință. Îi spuse:

— Doamne, corespondență, domnule Settembrini! Doar nu sînt ambasador! Se prea poate să fie o carte poștală pentru unul dintre noi. Vărul meu tocmai s-a dus să vadă.

— Mie, dracul șchiop, de-acolo din față, mi-a și dat mica mea corespondență, spuse Settembrini și-și duse mîna la pulpana inevitabilei sale redingote. Lucruri interesante, continuă el, lucruri de însemnătate literară și socială de netăgăduit. Este vorba de o operă enciclopedică, la care un institut umanitarist îmi face

cinstea de a mă invita să colaborez... Pe scurt, o muncă frumoasă. Domnul Settembrini se întrerupse. Dar cu problemele dumneavoastră cum stați? reluă el. Cum vă simțiți? De pildă, în ce stadiu se află procesul dumneavoastră de aclimatizare? La urma urmelor, nu vă găsiți în mijlocul nostru chiar de atîta vreme încît cheștiunea asta să nu mai fie la ordinea zilei.

— Mulțumesc, domnule Settembrini; mai întîmpin încă anumite greutăți. Este posibil ca procesul acesta să continue pînă în ultima zi. Vărul meu mi-a spus chiar în ziua cînd am sosit că sînt unii care nu se obișnuiesc niciodată. Însă te obișnuiești și cu faptul de-a nu te obișnui.

— E o cheștiune cu evoluție încurcată, rîse italianul. Un ciudat fel de aclimatizare. Evident, tinerețea este în stare de orice. Da, tinerețea nu se obișnuiește, dar prinde rădăcini.

— În definițiv, nu sîntem aici într-o mină siberiană.

— Nu. Ah, aveți o predilecție pentru comparațiile orientale. Foarte explicabil. Asia ne devorează. Unde te uiți dai numai de tipuri tătărești. Și domnul Settembrini își întoarse cu discreție capul peste umăr. Gîngis-han, zise el, priviri de lup de stepă, zăpadă, rachiu, enut, închisoarea Schlüsselburg și creștinism. Aici, în hol, ar trebui să se înalțe un altar lui Palas-Atena

— ca mijloc de apărare. Vedeți acolo, în față, pe unul dintre acești Ivani Ivanovici fără rufe albe, care se ceartă cu procurorul Paravant. Fiecare vrea s-o ia înaintea celuilalt ca să-și primească scrisorile. Nu știu care din doi are dreptate, însă, după părerea mea, procurorul se află sub protecția zeiței. Ce-i drept, e un măgar, dar măcar înțelege latina.

Hans Castorp rîse, ceea ce nu i se întîmpla niciodată domnului Settembrini. Nici nu ți-l puteai închipui rî-

zînd din toată inima ; nu depăsea niciodată acea încordare fină și rece a buzelor. Privi pe tînăr cum rîde, apoi îl întrebă :

— Diapozitivul... l-ați primit ?

— L-am primit ! confirmă Hans Castorp dîndu-și importanță. Chiar de curînd. Îl am aici. Și se căută în unul din buzunarele de la piept.

— Aha ! îl țineți în portofel. Ca pe un act de identitate, cum s-ar spune, ca pe un pașaport sau un carnet de membru. Foarte bine. Arătați-mi-l.

Și domnul Settembrini ridică mica placă de sticlă, încadrată cu o bandă de hîrtie neagră, și o ținu în dreptul luminii, cu arătătorul și degetul cel mare al mîinii stîngi — un gest foarte obișnuit și pe care-l puteai vedea destul de des aici. Chipul lui cu ochii negri migdalați se strîmbă puțin examinînd funebra fotografie, fără a lăsa să se simtă cu totul lîmpede dacă era un efort pentru a vedea mai bine sau din cu totul alt motiv.

— Da, da, făcu apoi. Iată-vă legitimația, vă mulțumesc foarte mult.

Și restitui placa proprietarului, întinzîndu-i-o dintr-o parte, pe deasupra brațului și întorcîndu-și numai capul.

— Ați văzut cordoanele fibroase ? întrebă Hans Castorp. Dar nodulii ?

— Știți, răspuse Settembrini trăgănîndu-și cu vîntele; ce cred eu despre valoarea acestor documente. Știți, de asemenea, că petele și umbrele acestea, de-aici, sînt de origine fiziologică în cea mai mare parte. Am văzut sute de clișee care aveau un aspect aproape identic cu acesta, și care dădeau discernămintului toată lățitudinea să hotărască dacă constituie sau nu o piesă justificativă. Vorbesc ca profan, dar, oricum, ca un profan care are mulți ani de experiență.

— Propriul dumneavoastră pașaport este mai rău ?

— Da, un pic mai rău. De altfel, știu că nici șefii și superiorii noștri nu pun cine știe ce teme pe aceste jucării. Și, prin urmare, aveți intenția să vă petreceți iarna la noi?

— Desigur. Încep să mă obișnuiesc cu ideea că n-o să cobor de-aici decât împreună cu vărul meu.

— Înseamnă că începeți să vă obișnuiți... Formulați ideea aceasta foarte spiritual. Ați și primit lucrurile — îmbrăcăminte calduroasă, încălțăminte solidă?

— Totul. Totul este în cea mai perfectă ordine, domnule Settembrini. Mi-am informat rudele, iar me-najera noastră mi-a trimis totul în mare viteză. Așadar, pot să rezist.

— Vestea mă liniștește. Dar, stați, aveți nevoie de un sac, de un sac îmblănit — unde ne umblau gândurile! Vara asta întârziată este înșelătoare; într-un ceas ne putem pomeni în plină iarnă. O să petreceți aici lunile cele mai frumoase.

— Da, sacul pentru cură, spuse Hans Castorp, este fără îndoială un accesoriu necesar. M-am gândit la el în trecut, și mi-am zis că vărul meu și cu mine o să coborâm pînă la Davos-Platz să-mi cumpăr unul. Este un lucru de care, după aceea, nu te mai folosești niciodată, dar în definitiv chiar numai pentru patru pînă la șase luni este util și merită osteneala.

— Merită, merită, domnule inginer! spuse încet domnul Settembrini, apropiindu-se de tînăr. Dar vă dați seama că e îngrozitor să constăți cu cîtă ușurință vorbiți despre lunile risipite de cînd sînteți aici? Este îngrozitor, deoarece e nefiresc și străin de firea dumneavoastră, întrucît faptul provine numai din docilitatea caracteristică vîrstei. Ah, colosală docilitate a tîneretii! — numai tu ești deznădejdea educatorilor, căci, înainte de toate, ești gata să arăți că poți făptui lucrurile cele mai rele. Nu mai vorbiți, tînărul meu domn, cum auziți că se vorbește aici, ci

numai în conformitate cu normele vieții dumneavoastră de european ! Mai ales aici, unde există multă Asie în atmosferă, căci nu în zadar Berghoful mișună de tot soiul de tipi din Mongolia moscovită ! Nu vă orientați în sinea dumneavoastră după oamenii ăștia — și domnul Settembrini făcu din bărbie un semn îndărăt, peste umăr — nu vă lăsați infectat de concepțiile lor, opuneți-le mai curînd esența dumneavoastră, *superioara* dumneavoastră esență față de a lor, și considerați sfînt ceea ce prin esență și prin originea dumneavoastră trebuie să vă fie sfînt, adică mă refer la fiul Occidentului, al divinului Occident, fiul civilizației, care prin natura și prin originea sa este sfînt. Timpul, de pildă. Această dărnicie, această grandioasă dar barbară întrebuintare a timpului este de stil asiatic, și fără îndoială că acesta este motivul pentru care copiii Orientului se simt aici ca la ei acasă. N-ați observat niciodată că atunci cînd un rus zice „patru ore“ nu înseamnă mai mult decît atunci cînd unul dintre ai noștri spune „o oră“ ? Bate la ochi că nepăsarea acestor oameni față de timp este în legătură cu sălbatica imensitate a spațiului țării lor. Unde este mult Spațiu, acolo este și mult Timp — și doar despre ei se spune că sînt poporul care are timp și poate să aștepte. Noi ceilalți, europenii, nu avem această posibilitate. Noi dispunem de tot atît de puțin timp, pe cît de puțin spațiu are nobilul nostru continent decupat cu atîta eleganță, astfel că sîntem constrînși să ne gospodărim cu precizie și timpul și spațiul, și să ne gîndim numai la ceea ce este util, da, util, domnule inginer. Luați ca simbol marile noastre orașe, aceste centre și focare ale civilizației, aceste cuptoare incandescente ale cugetării ! În măsura în care prețul pămîntului crește și, deci, în care risipirea spațiului devine o imposibilitate, timpul la rîndul său, observați acest fapt, devine și el din ce în ce mai

prețios. *Carpe diem!*¹ Și doar era citadin acela care a cîntat astfel. Timpul este un dar al zeilor, făcūt omului ca să-i fie util, domnule inginer, în serviciul progresului umanității.

Chiar și aceste ultime cuvinte — oricare ar fi fost obstacolul ridicat de limba germană în fața limbii sale mediteranene — domnul Settembrini le rostise într-o sonoritate plăcută, limpede și — aproape că am putea spune — plastică. Hans Castorp nu răspunsese altfel decît printr-o înclinare scurtă, țeapănă și silită, ca un elev care tocmai a primit o lecție ce aduce cu o admonestare. Ce-ar fi putut să răspundă? Această prelegere cu caracter intim, pe care i-o făcuse stînd cu spatele întors la ceilalți internați și aproape în șoaptă, avusese o notă prea obiectivă, prea puțin mondenă, nu semănase aproape de fel cu o conversație propriu-zisă, astfel că bunul simț nu îngăduia nici un semn de aprobare. Nu-i răspunzi unui profesor, spunînd: „Cît de frumos ați vorbit!“ Altă dată, Hans Castorp făcuse, în nenumărate rînduri, astfel de aprecieri, oarecum pentru a se menține pe picior de egalitate mondenă cu Settembrini; dar pînă acum, umanistul nu mai vorbise niciodată cu o asemenea urgență pedagogică; prin urmare, lui nu-i mai rămînea decît să înghită admonestarea, zăpăcit ca un elev care a înghițit o morală serioasă.

De altfel, se vedea din atitudinea lui Settembrini că, deși tăcea, mintea lui continua să-și depene firul. Stătea în continuare aproape lipit de Hans Castorp, astfel încît acesta se văzu chiar silit să se dea ușor înapoi, iar ochii lui negri, cu fixitatea oarbă a unui om confundat în gînduri, rămîneau agățați de chipul tînărului.

— Văd că suferiți, domnule inginer! reluă el în continuare. Suferiți ca un rătăcit — și, de altfel, este destul

¹ Nu lăsa ziua să treacă (Horățiu, *Ode*, I, 11, 8).

să vă vadă cineva pentru a-și da seama. Însă și comportarea dumneavoastră în fața suferinței ar trebui să fie de asemenea o comportare europeană, nu una de răsăritean. Răsăritul, efeminat și morbid, trimite aici atîția bolnavi... Compătimirea și răbdarea nesfîrșită, iată felul lui de a înfrunta suferința. O asemenea comportare nu poate și nu trebuie să fie a dumneavoastră !... Vorbeam mai adineauri despre corespondența mea... Uitați-vă aici... Sau încă și mai bine — veniți cu mine. Aici, este imposibil... Să ne retragem, intrăm acolo, în cealaltă cameră... Vreau să vă fac niște mărturisiri... Veniți !...

Și întorcîndu-se, îl trase după el pe Hans Castorp afară din hol, în primul salon, cel mai apropiat de intrarea principală, amenajat ca sală pentru scris și lectură, și în care în clipa aceea nu se găsea nici un internat. Pereții erau capitonați pe jumătate cu lemn de stejar, sub tavanul luminos, iar mobilierul era alcătuit din dulapuri cu cărți, o masă înconjurată cu scaune, plină cu ziare prinse în suporturi, și mai multe măsuțe pentru scris, așezate sub arcadele ferestrelor. Domnul Settembrini înaintă pînă în apropierea uneia dintre ferestre și Hans Castorp îl urmă. Ușa rămase deschisă.

— Aceste hîrtii — spuse italianul scoțînd grăbit din buzunarul pulpanei, umflat ca o pungă, un dosar, un voluminos plic deschis și conținutul lui, diverse imprimare, precum și o scrisoare, și lăsîndu-le să-i scape printre degete sub ochii lui Hans Castorp — aceste hîrtii au următorul antet în limba franceză : „Liga internațională pentru organizarea progresului“. Mi-au fost trimise de la Lugano unde există o secție a Ligii. Mă întrebați care îi sînt principiile, țelurile ? Vi le voi arăta în două cuvinte. Liga pentru organizarea progresului se conduce după concepția evoluționistă a lui Darwin și declară că vocația firească și intrinsecă a umanității este de a se perfecționa prin sine însăși. Ea

mai afirmă în continuare că datoria fiecărui om care vrea să răspundă acestei vocații firești este de-a colabora în mod activ la progresul umanității. Sînt mulți cei ce au auzit această chemare ; numărul membrilor Ligii în Franța, în Italia, Spania, Turcia și chiar în Germania este considerabil. Și eu am cîntea să figurez ca membru în registrele Ligii. Un program de reformă în stil mare a fost elaborat potrivit unor metode științifice, care cuprinde toate posibilitățile prezente de perfecționare a organismului omenesc. Se studiază problema sănătății rasei noastre, sînt examinate toate metodele pentru combaterea degenerescenței care este, fără îndoială, o consecință îngrijorătoare a industrializării crescînde. Mai mult, Liga activează pentru crearea unei universități populare, desființarea luptei de clasă prin toate reformele sociale care pot contribui la îndeplinirea acestui scop și, în sfîrșit, este preocupată de mijloacele prin care să se ajungă la suprimarea conflictelor între popoare, a războiului, printr-o dezvoltare a dreptului internațional. Cum vedeți, eforturile Ligii sînt generoase și concepute în linii ample. Mai multe reviste internaționale sînt dovada acestei activități, -reviste lunare care, în trei sau patru limbi, stimulează într-un mod foarte interesant dezvoltarea și progresele umanității culte ; au fost întemeiate numeroase grupări locale în diferite țări, avînd menirea să exercite o acțiune civilizatoare și educativă în sensul idealului progresist, prin reuniuni cu discuții în contradictoriu, cît și prin întruniri duminicale. Însă Liga se preocupă, în special, să ajute cu documentația ei partidele politice progresiste din toate țările... Sînteți atent la ce vă spun, domnule inginer ?

— Absolut ! răspunse Hans Castorp pasionat și pripit.

Avea impresia, ascultînd cele spuse, că-i alunecă pămîntul de sub el și-i fericit că încă se mai poate ține pe picioare.

Domnul Settembrini păru încîntat. Întrebă :

— Perspectivele surprinzătoare pe care vi le deschid acum sînt noi pentru dumneavoastră ?

— Da, trebuie să vă mărturisesc că este pentru prima dată cînd aud vorbindu-se despre aceste... aceste străduințe.

— De ce n-ați auzit, exclamă potolit Settembrini, de ce n-ați auzit vorbindu-se mai devreme ! Dar poate că încă nu este prea tîrziu. Așadar, aceste imprimare... Doriți să știți despre ce tratează... Ascultați-mă mai departe. În primăvara aceasta a avut loc la Barcelona solemnă adunare generală a Ligii — probabil știți că acest oraș se poate mîndri cu preocupările sale deosebite în legătură cu idealul politic al programului. Congresul a ținut o săptămînă întreagă, cu banchete și diverse alte solemnități. Doamne, intenția mea a fost să mă duc, doream din toată inima să iau parte la debaterile lui. Însă acest consilier aulic ticălos mi-a interzis, amenințîndu-mă cu moartea și, drept să vă spun, mi-a fost frică de moarte și nu m-am dus. Am fost disperat, cum vă dați seama, desigur, de această festă pe care mi-o juca sănătatea mea șubredă. Nimic nu este mai dureros decît momentul cînd organismul nostru, partea animală din noi, ne împiedică să slujim rațiunea. Cu atît mai puternică este satisfacția mea la primirea acestei scrisori a biroului din Lugano... Sînteți curios să-i cunoașteți cuprinsul ? Vă cred cu plăcere. Cîteva scurte informații... „Liga pentru organizarea progresului“, în numele adevărului, are drept scop să pregătească fericirea umanității, cu alte cuvinte : să combată și, pînă la sfîrșit, să elimine suferința omenescă printr-un efort corespunzător, dar — considerînd, pe de altă parte, că această sarcină foarte înaltă

nu poate fi realizată decît prin mijlocirea științei sociologice, al cărei scop final este Statul perfect — Liga a hotărît, la Barcelona, publicarea unei opere în mai multe volume, cu titlul *Sociologia suferinței* și în care suferințele umanității, pe clase și genuri, vor trebui să facă obiectul unui studiu sistematic și complet. Veți obiecta, poate : la ce folosesc clasele, genurile și sistemul ? Vă răspund : ordonarea și selecționarea sînt începutul dominării, căci dușmanul cel mai primejdios este necunoscutul. Trebuie să scoatem neamul omînesc din stadiile primitive ale fricii și ale apatiei răbdătoare, și să-l aducem la faza activității conștiente. Trebuie să-l luminăm și să-l facem să înțeleagă că efectele dispar de îndată ce, înainte chiar de a le suprima, le-am descoperit cauzele, și mai toate suferințele individuale sînt boli ale organismului social. Bine ! Acesta este deci scopul *Patologiei sociologice*. În vreo douăzeci de volume de formatul obișnuit al unui lexicon, ea va studia toate cazurile imaginabile ale suferinței omenești, de la cele mai personale și mai intime, pînă la marile ciocniri dintre grupe, pînă la suferințele ce decurg din lupta dușmănoasă a claselor, pînă la conflictele internaționale — adică, pe scurt, ea va denunța chimismul elementelor ale căror amestecuri și combinații multiple provoacă toate suferințele omenești și, luînd ca linie de conduită demnitatea și fericirea umanității, îi va propune cel puțin mijloacele și măsurile care se vor vîdi mai indicate pentru a elimina cauzele acestor suferințe. Diferiți specialiști informați din lumea științifică europeană, medici, economiști și psihologi își vor distribui redactarea acestei Enciclopedii a suferințelor, iar biroul redacțional general de la Lugano va strînge aceste diverse studii. Mă întrebați cu ochii ce rol trebuie să-mi revină mie în opera aceasta ? Lăsați-mă să isprăvesc. Beletristica nu poate fi neglijată în ansamblul acestei mari lucrări, căci tocmai ea

are ca obiect suferințele omenеști. De aceea a fost prevăzut un volum aparte care, pentru alinarea și lămurirea celor ce sufăr, trebuie să grupeze și să analizeze, pe scurt, toate capodoperele literaturii universale relative la fiecare dintre aceste conflicte; iar prin scrisoarea care mi-a fost trimisă și pe care o vedeți, aceasta este sarcina care a fost încredințată umilului dumneavoastră servitor.

— Ce spuneți, domnule Settembrini! Dar dacă este așa, atunci îngăduiți-mi să vă felicit din toată inima. Iată o sarcină măreață și într-adevăr făcută pe măsura dumneavoastră, am impresia. Nu sînt de loc surprins că Liga s-a gîndit la dumneavoastră. Și cît de fericit trebuie să fiți acum că puteți da un ajutor pentru combaterea suferințelor omenеști.

— Este o muncă de durată, spusе gînditor domnul Settembrini, cere multă prudență și multe lecturi. Mai ales că — adăugă el, în vreme ce privirea părea că i se pierde în multiplicitatea misiunii sale — artel frumose și-au asumat, de fapt, ca obiect al lor, aproape în mod constant suferința, ba chiar și capodoperele de rangul al doilea și al treilea s-au ocupat de ea într-un fel oarecare. Nu e nici o pagubă, sau, mai curînd, cu atît mai bine! Oricît de vastă poate fi această temă, ea este în orice caz dintre acelea de care te poți achita, la rigoare, chiar și avînd acest blestemat domiciliu, cu toate că nădăjduiesc să nu fii silit s-o termin aici. Nu se poate spune același lucru, continuă el apropiindu-se iarăși de Hans Castorp și coborînd glasul pînă la șoaptă, nu tot același lucru se poate spune despre datorile pe care natura vi le impune *dumneavoastră*, domnule inginer! Aici am vrut să ajung și asta am ținut să v-o amintesc. Știți cît de mult vă admir profesia, însă cum a dumneavoastră este una strict practică, adică nu o profesie spirituală, n-o puteți exercita, contrar de ceea ce se întîmplă cu mine, decît numai

acolo, în lume. Doar la șes puteți fi european, să luptați în mod activ, în specialitatea dumneavoastră, împotriva suferinței, să ajutați desfășurarea progresului, adică să utilizați Timpul dumneavoastră. V-am mai vorbit despre misiunea ce-mi revine de a vă ajuta să vă regăsiți pe dumneavoastră înșivă, pentru a vă înălța concepțiile care, după cât s-ar părea, încep să se cam încurce, datorită diverselor influențe atmosferice. Insist pe lângă dumneavoastră : păstrați-vă ținuta ! Fiți mândru și nu vă pierdeți în ceea ce vă este străin. Feriți-vă de această mlaștină, de această insulă a lui Cîree, nu sînteți destul de Ulise pentru a locui în ea nepedepsit. Veți ajunge să mergeți în patru labe, ați și început să vă aplecați înainte cu toate extremitățile anterioare și în curînd veți începe să grohăiți — păziți-vă !

În tot timpul sfaturilor lui, umanistul clătinase stăruitor capul. Tăcu, cu ochii în pămînt și sprîncenele încruntate. Era cu neputință să-i răspunzi pe un ton glumeț sau evaziv, așa cum se obișnuise Hans Castorp să procedeze, și cum crezuse o clipă că va fi posibil și de data aceasta. Lăsase și el pleoapele în jos. Apoi, ridicînd din umeri, spuse tot atît de încet :

— Ce trebuie să fac ?

— Ceea ce v-am spus.

— Adică : să plec ?

Domnul Settembrîni tăcu.

— Vreți să spuneți că trebuie să mă întorc la șes, acasă ?

— Sfatul acesta vi l-am dat chiar din prima seară, domnule inginer.

— Da, însă atunci eram liber s-o fac, deși mă gîndeam că-i o nesocotință să dau bir cu fugiții, numai pentru că aerul de aici îmi călca puțin pe nervi. Însă de atunci situația s-a schimbat oarecum. De atunci, consilierul aulic Behrens m-a consultat și mi-a spus

limpede că nu mai este cazul să plec, întrucît tot va trebui să urc iarăşi aici, foarte curînd şi dacă voi continua să trăiesc ca şi pînă acum, jos, la şes, toată bucata de plămîn se va duce dracului.

— Ştiu, acum aveţi şi un document oficial în buzunar.

— Da, spuneţi asta atît de ironic... cu acea ironie de bună calitate, fireşte, care nu dă naştere la nici o neînţelegere şi este o formă directă şi clasică de retorică — vedeţi, ţin minte chiar propriii dumneavoastră termeni. Dar, în faţa acestei fotografii, după rezultatul radioscopiei şi după diagnosticul consilierului aulic, vă mai puteţi lua răspunderea, sfătuindu-mă să plec acasă?

Domnul Settembrini şovăi o clipă. Apoi se îndreptă, deschise ochii negri şi hotărîţi, îl fixă pe Hans Castorp, şi răspunse cu un accent nu lipsit de o oarecare intenţie teatrală, de o căutare de efect :

— Da, domnule inginer, sînt gata să-mi iau această răspundere.

Însă şi comportarea lui Hans Castorp devenise mai fermă. Stătea cu călcîiele lipite şi-l privea pe domnul Settembrini în faţă. De data aceasta era o ciocnire, Hans Castorp ţinea piept. Influenţe recente îi „dădeau puteri“. Aici, în faţa lui, se afla un pedagog, iar dincolo se afla o femeie cu ochii piezişi. Nici măcar nu simţi nevoia să-şi ceară iertare pentru ceea ce avea să spună ; nu încheie nici cu : „Nu mi-o luaţi în nume de rău“. Răspunse :

— În cazul acesta, cu dumneavoastră sînteţi mai prudent decît cu alţi oameni ! *Dumneavoastră* n-aţi plecat la Barcelona la Congresul consacrat Progresului, fiindcă v-a interzis medicul. V-a fost frică de moarte şi aţi rămas aici, pe loc.

Pînă la un anumit punct, din ţinuta domnului Settembrini se vedea că era în mod încontestabil zguduit. Nu-i veni prea uşor să zîmbească şi spuse :

— Știu să apreciez un răspuns dat cu prezență de spirit, chiar și atunci cînd logica lui nu-i prea departe de sofism. Dar mă dezgustă să particip la o asemenea întrecere odicioasă, atît de obișnuită aici, altfel v-aș răspunde că sînt în mod simțitor mai bolnav decît dumneavoastră — din nenorocire atît de bolnav în realitate, încît nu mai am nici o speranță să părăsesc vreodată locul acesta și să mă pot întoarce în lumea din vale, astfel că nu-mi rămîne decît să mă înșel cu violenție pe mine însumi. Dar în clipa cînd mi se va părea cu totul necuviincios să mai întretin o asemenea iluzie vor părăsi acest stabiliment și mă voi retrage pentru restul zilelor mele într-o locuință particulară, undeva în vale. Faptul va fi, evident, întristător, dar cum sfera muncii mele este cea mai liberă și cea mai ideală, asta nu mă va împiedica să slujesc pînă la ultima mea suflare cauza umanității și să țin piept duhului bolii. V-am mai atras atenția asupra deosebirii dintre noi, în această privință. Domnule inginer, nu sînteți omul care să puteți apăra aici ceea ce este mai bun în dumneavoastră, și lucrul acesta l-am văzut chiar de la prima noastră întîlnire. Îmi faceți o vină că nu m-am dus la Barcelona. M-am supus interdicției, ca să nu mă prăpădesc prea curînd. Însă am făcut-o cu cele mai puternice împotriviri, nu fără ca spiritul meu să se fi opus cu orgoliu și durere acestei răzvrătiri a jalnicului meu trup. Dar în cazul dumneavoastră există numai două explicații: sau împotrivirea de care vă folosiți acum este atît de vic fiindcă vă supuneți prescripțiilor date de puternicii de aici — sau, mai curînd, ascultați cu atîta grabă numai de trupul dumneavoastră și de înclinațiile lui...

— Ce-aveți împotriva trupului? îl întrerupse repede Hans Castorp și-l privi pe italian cu ochii lui albaștri, larg deschiși, al căror alb era străbătut de vișoare roșii. Temeritatea de care era perfect conștient

îi dădea ametei. „Despre ce vorbeam?” se întrebă iute în sine. Discuția începe să mă îngrozească. Căci iată-mă pe picior de război cu el și, pe cât va fi posibil, n-am să-l las să aibă ultimul cuvânt. Firește, va sfîrși prin a-l avea totuși, însă lucrul n-are importanță, deoarece tot voi cîștiga ceva. Am să-l provoc.“ Își completează obiecțiunea: Nu sînteți oare umanist? Cum puteți vorbi atît de rău despre trup?

De data aceasta, Settembrini zîmbi neprefăcut și sigur de el.

— „Ce învinuire aduceți analizei?” cită el cu capul înclinat pe umăr. „Aveți ceva împotriva analizei?” Mă veți găsi gata întotdeauna să vă dau replica, domnule inginer, adăugă înclinîndu-se și salutînd dușumeaua cu un gest al mîinii, mai ales cînd dați dovadă de spirit în obiecțiunile dumneavoastră. Vă apărați nu fără eleganță. Umanist — sînt, desigur. Nu veți putea dovedi niciodată că am înclinații ascetice. Aprob, cinstesc și iubesc trupul, la fel cum aprob, cinstesc și iubesc forma, frumusețea, libertatea, veselia și bucuria — și tot așa cum apăr lumea intereselor vitale împotriva fugii sentimentale din lume, cum apăr clasicismul împotriva romantismului. Cred că poziția mea nu comportă nici un echivoc. Dar există o putere, un principiu spre care se îndreaptă adeziunea mea cea mai înaltă, cinstirea mea supremă și ultimă, întreaga mea iubire, iar această putere, acest principiu este spiritul. Oricîtă scîrbă aș simți văzînd opunîndu-se trupului nu știu ce urzeală și fantomă de clar de lună, numită „suflet”, totuși, în antiteza dintre trup și spirit, trupul semnifică principiul rău și demonic, deoarece trupul este natură, iar natura — opusă, așa cum vreți dumneavoastră, spiritului, rațiunii — natura, vă repet, este rea, mistică și rea. „Sînteți umanist!” îmi atrageți atenția dumneavoastră. Sînt, fără îndoială, căci rămîn un prieten al omului, așa cum a fost și Prometeu, un

îndrăgostit de umanitate și de noblețea ei. Dar această noblete sălășluiește în spirit, în rațiune, și iată de ce zadarnic mă veți învinui de obscurantism creștin...

Hans Castorp se opuse cu un gest.

— ...În zadar îmi aduceți această învinuire, stăruii Settembrini, deoarece aristocratica mândrie a umanismului este silită să supună spiritul trupului, faptului firesc al unei zile, dar consideră lucrul acesta ca pe o umilință, ca pe o insultă. Vă amintiți, fără îndoială, de cuvintele marelui Plotin¹, care spunea că-i este rușine că are trup? Întrebă Settembrini și păru să aștepte atît de serios un răspuns, încît Hans Castorp se văzu silit să mărturisească faptul că auzea asta pentru prima dată.

— Ni le-a transmis Porfirius². Este o părere absurdă, dacă vreți. Dar absurdul este moralitatea spiritului, și, în fond, nimic nu poate fi mai josnic decît învinuirea de absurditate acolo unde spiritul tinde să-și păstreze demnitatea împotriva naturii și nu vrea să se plece în fața ei... Ați auzit vorbindu-se despre cutremurul de pămînt de la Lisabona?

— Nu — un cutremur de pămînt? Aici nu mă uit prin ziare...

— M-ați înțeles greșit. Este destul de regretabil, în treacăt fie spus — iar faptul acesta definește locul unde ne aflăm — că aici neglijați să citiți ziarele. Dar vă înșelați, fenomenul natural la care fac aluzie nu este recent, el s-a întîmplat cam cu vreo cincizeci de ani în urmă...

— A! da, stați puțin... așa e. Am citit că Goethe a spus în clipa aceea, noaptea, la Weimar, în dormitorul său, servitorului...

¹ Filozof antic idealist (205—270 e.n.), creatorul unui sistem bazat pe extaz și contemplare mistică.

² Filozof (232—304 e.n.) al școlii din Alexandria, discipol al lui Plotin.

— A ! Nu despre asta voiam să vorbesc, îl întrerupse Settembrini închizînd ochii și fluturînd prin aer mîna lui mică și negricioasă. De altfel, confundați catastrofele. Vă gîndiți la cutremurul de la Messina. Eu vorbesc despre cutremurul de care a pătimit Lisabona în 1755.

— Iertați-mă.

— Ei bine, Voltaire s-a ridicat împotriva lui.

— Cum... adică ? S-a ridicat ?

— S-a revoltat, da. N-a admis această fatalitate brutală și nu s-a plecat nici chiar în fața faptului în sine. A protestat în numele Spiritului și al Rațiunii, împotriva acestui abuz scandalos al Naturii, căruia i-au căzut pradă trei sferturi ale unui oraș înfloritor și mii de victime omenești... Sînteți mirat ? Zîmbiți ? Mirați-vă cît doriți, dar cît despre zîmbet, îngăduiți-mi să vă dojenesc. Atitudinea lui Voltaire a fost atitudinea unui adevărat urmaș al acelor gali autentici care trăgeau cu arcurile țintind cerul... Vedeți, domnule inginer, în faptul acesta puteți constata ostilitatea spiritului împotriva naturii, semeța lui neîncredere față de ea, nobila lui încăpăținare de a-și apăra dreptul la critică împotriva acestei puteri reale și opusă rațiunii. Căci Natura este putere, și a o accepta sau a i te acomoda înseamnă slugărnicie... Fiți atent : a i te acomoda înlăuntrul tău. Același lucru se întîmplă și cu acest umanism care nu se lasă implicat în nici o contradicție și nu se face vinovat de nici o întoarcere la ipocrita umilință creștină, atunci cînd se hotărăște să vadă în trup principiul rău și dușman. Contradicția pe care vi se pare că o surprindeți este, în fond, mereu aceeași. „Ce aveți împotriva analizei ?“ Nimic... cînd e alcătuită din învățătură, din eliberare și din progres. Tot... cînd aduce cu sine mirosul gretos și pătrunzător al mormîntului. Cu trupul nu se petrece altfel. Trupul trebuie apărat cînd este vorba de emanciparea și fru-

mușețea lui, de libertatea deplină a simțurilor, de fericire și bucurie. Trebuie, însă, disprețuit când devine un obstacol în fața avântului spre lumină, când se dovedește a fi un principiu al materialității și inerteiei, când reprezintă principiul bolii și al morții, când esența sa specifică este esența absurdității, a descompunerii, a voluptății și a rușinii...

Settembrini rosuse ultimele cuvinte stînd în picioare, lîngă Hans Castorp, aproape fără intonație și foarte repede, parcă voind să sfîrșească mai iute, deoarece eliberarea se apropia de împresuratul Hans Castorp : Joachim intră în sala de lectură, avînd două cărți poștale în mînă, astfel că literatul își întrerupse prelegerea, iar iscusința cu care știu să-și ia o expresie diferentă și mondenă făcu o deosebită impresie asupra elevului său — dacă-l putem numi astfel pe Hans Castorp.

— Ei, domnule locotenent ! Probabil că umblați după vărul dumneavoastră — iertați-mă ! Ne-am angajat într-o discuție — dacă nu mă înșel am avut și o mică dispută. Logica vărului dumneavoastră nu funcționează de loc rău și într-o controversă, când ține la ceva, e un adversar primejdios.

. HUMANIORA

Cu pantaloni albi și jachete albastre, Hans Castorp și Joachim Ziemssen ședeau, după dejun, în grădină. Mai dăinuia una din acele zile atît de lăudate ale lui octombrie, o zi caldă și firavă, sărbătorească și amară în același timp, cu un cer de o albăstrime sudică deasupra văii care, în fund, cu pășunile străbătute de drumeaguri și presărate cu locuințe, păstra încă un verde vesel, și cu zgrunțuroasele povîrnișuri împădurite care-ți trimiteau zvonul tălăngilor — acest pașnic glas

de tinichea, naiv-muzical, plutind limpede și molcom prin aerul liniștit, ușor și gol, și dând o adâncime mai mare atmosferei solemne ce domnește în aceste regiuni înalte.

Verii stăteau pe o bancă din marginea grădinii, în fața unui rond cu brazi pitici. Locul se afla la liziera de nord-est a podișului îngrădit care, la o înălțime cam de cincizeci de metri deasupra văii, alcătua terenul proprietății Berghofului. Tăceau. Hans Castorp fuma. Era supărat în sinea lui pe Joachim, deoarece refuzase să ia parte, după masă, la reuniunea de pe verandă și, împotriva voinței lui, îl silise să vină în liniștea grădinii, să aștepte acolo ora la care să se ducă iarăși la cura de odihnă. Era un act de tiranie din partea lui Joachim. În definitiv, nu erau frați siamezi. Puteau să se despartă, dacă înclinările lor nu erau aceleași. La urmă urmelor, Hans Castorp nu se afla aici ca să țină companie lui Joachim, el însuși era bolnav. Stătea îmbufnat, pradă ciudei, și se consola cu o Maria Mancini. Cu mâinile în buzunarele jachetei, încălțat cu ghetete maro și cu picioarele întinse înainte, ținea între buze, lăsînd-o să spînzure ușor, o țigară de foi de un gri-deschis, care se găsea la primul stadiu al arderii, adică : nu scuturase încă cenușa de la vârful tăiat, și după masa abundentă se bucura de buchetul ei, căreia îi regăsise complet gustul. Dacă modul său de a se aclimatiza aici, sus, consista în aceea că se obișnuia să nu se obișnuiască — totuși, judecînd după reacțiile chimice ale stomacului și după nervii mucoaselor predispuși să sîngereze, se adaptase în chip evident : pe nesimțite și fără să fi putut urmări acest progres, lăsîndu-se numai în voia trecerii zilelor, ale acestor șaiszeci și cinci sau șaptezeci de zile, Hans Castorp reconstituise întreaga plăcere organică pe care o extrăgea din acest excitant vegetal, din acest narcotic preparat cu măiestrie. Era mulțumit că o redo-

bîndise. Satisfacția morală consolida pe cea fizică. În timpul cît stătuse în pat, economisise din cele două sute de țigări pe care le adusese ; astfel că mai avea o rezervă. Dar, în același timp cu lenjeria și cu îmbrăcămîntea de iarnă, îi ceruse lui Schalleen să-i mai trimită oinci sute de bucăți din aceste excelente produse ale fabricii de la Bremen, ca să fie pregătit pentru orice eventualitate. Erau niște cutii frumoase, lăcuite, împodobite cu mapamond și mai multe medalii, cu un pavilion de expoziție încadrat cu drapele filfii-toare, totul într-un ambalaj aurit.

Pe cînd ședeau, îl zăriră pe consilierul aulic Behrens venind de-a curmezișul grădinii. Luase azi masa în sufragerie ; fusese văzut împreună și mîinile imense deasupra farfuriei, la masa doamnei Salomon. Fără îndoială că întîrziase după aceea pe terasă, căci i se auzise glasul de cîteva ori, probabil fiindcă executase turul de forță cu șiretul de la gheată, pentru vreunul care încă nu-l văzuse. Și acum, iată-l venind agale pe aleea cu pietriș, fără halat, îmbrăcat cu o haină în pătrățele, cu melonul pe ceafă și în gură cu o țigară de foi foarte neagră, din care scotea nori mari de fum albicios. Capul, chipul lui cu obraji vineții și încinși, nasul cîrn, ochii lăcrimoși și albaștri, mustață răsucită, toate păreau mici, ținînd seama de silueta lui lungă, încovoiată și frîntă, de mărimea mîinilor și picioarelor. Era enervat, tresări în mod vădit dînd cu ochii de cei doi veri și păru chiar puțin încurcat, căci se văzu obligat să meargă spre ei. Salutîndu-i în felul său obișnuit, vesel și cu una dintre cunoscutele lui expresii : „Ia te uită, ia te uită, Timotheu !“ ¹ invocă binecuvîntarea cerului asupra digestiei lor și-i invită să stea jos cînd voră să se ridice în prezența lui.

— Nu vă deranjați ! Nu vă deranjați ! Fără atîtea fasoane cu un om atît de simplu ca mine. Este o cin-

¹ Vers din poemul *Çocorii lui Ibicus*, de Schiller.

stire care nu mi se potrivește de loc, cu atât mai mult cu cât și unul și altul sînteți bolnavi. Nu-i necesar. Nu vă împotriviți, asta-i situația.

Și rămase în picioare în fața lor, cu țigara de foi între arătătorul și mijlociul giganticei lui mîini drepte.

— Cum îți plac frunzele răsucite ale acestei buruieni, Castorp? Arată-mi, sînt cunoscător și amator. Cenușa e bună : cine e frumoasa brunetă ?

— Maria Mancini, *Postre de Banquett* din Bremen, domnule consilier aulic. Costă puțin sau o nimica toată, nouăsprezece fenigi cu totul, însă are un buchet cum nu-l veți găsi în mod obișnuit la prețul acesta. Sumatra-Havana, Sandblattdecker, cum vedeți. M-am obișnuit cu ea. Este un amestec bine dozat și foarte savuros, dar ușoară. Îi place să-i lași cenușa cît mai mult, o scuturi cel mult de două ori. Firește, are și micile ei capricii, însă controlul de fabricație trebuie să fie foarte minuțios, căci Maria e de foarte mare încredere sub raportul calităților și, de obicei, trage minunat. Pot să vă ofer una ?

— Mulțumesc, putem face un schimb.

Și amîndoi își scoaseră tabacherele.

— A mea are rasă, zise consilierul aulic prezentîndu-și marca. Știți, are temperament, e tare și mustoasă. Saint Felix — Brasil, m-am obișnuit cu acest tip. Un adevărat leac împotriva grijilor, arde ca rachiul iar la sfîrșit are ceva fulminant. Se recomandă însă o anumită cumpătare, căci nu poți aprinde o țigară după alta, ar fi peste puterile unui om. Dar prefer un fum zdravăn, decît toată ziua aburi de apă chioară.

Și amîndoi învîrtiră darurile pe care tocmai și le făcuseră, examinărilor cu precizie de cunoscători corpurile zvelte, cu marginile oblice și paralele, cu banderolele în relief, cu nervurile încîingate de-ai fi zis că sînt însuflețite de o pulsație, că sînt mici asperități ale pielii, examinărilor jocul luminii pe suprafața și liniile

lor — păreau să aibă ceva organic, viu. Hans Căstorp o spuse primul :

— Asemenea țigări au viață. Respiră cu adevărat. Pe când eram acasă, mi s-a năzărit să păstrez câteva Maria Mancini într-o cutie ermetică, s-o feresc de umezeală. Vreți să mă credeți că au murit? S-au stins și au murit într-o săptămână — nu mai rămăseseră decît niște cadavre.

Apoi făcură un schimb de experiență asupra celui mai potrivit procedeu de-a conserva țigările de import. Consilierul aulic fuma cu plăcere țigări de import și prefera în mod deosebit havane tari. Din nefericire, nu le putea suporta, iar două micuțe Henry Clay, pe care le fumase în cursul unei seri, povesti el, au fost cît pe ce să-i provoace moartea. „Le-am fumat la cafea, una după alta, zise el, fără să le dau vreo atenție. Dar cînd le-am isprăvit, am început să mă întreb ce se petrecea cu mine. Contrar felului meu de a fi, mă simțeam ca întors pe dos, așa cum nu mă mai simțisem niciodată în viață. Ca să mă duc pînă acasă nu mi-a fost, vă asigur, prea ușor. Și abia cînd am ajuns, mi-am dat seama că situația nu se prezenta de loc bine. Picioarele mi erau înghețate, pricepeți, aveam o sudoare rece pe tot trupul, fața îmi era albă ca o rufă, inima într-o stare jalnică, pulsul sau abia perceptibil sau ca un vacarm, o lua razna în galop, înțelegeți, iar creierul se zbătea într-o agitație cumplită... Eram convins că dansam dansul final al vieții mele. Spun : dansul final pentru că acestea au fost cuvintele ce mi-au venit în minte atunci și care se potriveau pentru a-mi caracteriza starea. Căci la urma urmelor era ceva vesel, o adevărată sărbătoare, cu toate că mi-era o frică îngrozitoare sau, mai exact, deși tremuram de spaimă din cap pînă-n picioare. Dar frica și voluptatea nu se exclud, lucru pe care, de fapt, îl știe toată lumea. Ștengarului care e pe cale să posede pentru prima dată o

puștancă, îi este frică și lui dar și ei, ceea-ce nu-i împiedică să se topească de plăcere. Ei, și eu eram gata să mă topesc : inima îmi bătea nebunește și mă găseam pe punctul de a-mi dansa dansul final al vieții. Însă scumpa Mylendonck cu talentele ei m-a smuls din starea aceasta. Comprese cu gheață, fricțiuni cu peria, o injecție cu camfor și iată cum am fost salvat pentru omenire.

Șezînd pe bancă, în calitatea lui de bolnav, Hans Castorp, cu o figură ce-i divulga frământarea, îl privea pe Behrens ai cărui ochi albaștri și umezi se umpluseră de lacrimi în timpul povestirii.

— Domnule consilier aulic, nu-i așa că vă ocupați uneori și cu pictura ? întrebă el deodată.

Consilierul aulic tresări ca și cum ar fi primit o lovitură și făcu un pas înapoi.

— Adică ? Ei, tinere, ce ți s-a năzărit ?

— Iertați-mă. Am auzit din întâmplare. Mi-a venit acum în minte.

— Dacă-i așa, nu voi încerca să-mi tăgăduiesc slăbiciunile omenești. Da, mi s-a întâmplat și mie să fac de-alde astea. *Anch'io sono pittore*, cum avea obiceiul să spună spaniolul acela ¹.

— Peisaje ? întrebă scurt și protector Hans Castorp. Împrejurările îl sileau să ia acest ton.

— Tot ce doriți, răspunse consilierul aulic cu o îngîmfare jenată. Peisaje, naturi moarte, animale — cînd ești îndrăzneț nu te dai înapoi de la nimic...

— Dar portrete, nu ?

— Ba da, mi s-a întâmplat să fac și un portret. Vrei să-mi dai o comandă ?

— Ei, nu, nu ! Însă va fi foarte amabil din partea dumneavoastră, domnule consilier aulic, dacă veți bine-

¹ În realitate, pictorul italian Correggio (1494—1534) ; aflîndu-se în fața tabloului Sfînta Cecilia de Rafael, ar fi spus : „Și eu sînt pictor !“

voi, cu vreo ocazie oarecare, să ne arătați pînzele dumneavoastră.

Chiar și Joachim, după ce aruncă o privire mirată către vărul său, se grăbi să confirme că asta i-ar face o foarte mare plăcere.

Behrens era încîntat, măgulit pînă la entuziasm. Se roși de bucurie și din nou ochii lui făcuseră impresia că sînt gata să verse lacrimi.

— Dar cu plăcere ! exclamă el. Dar chiar cu cea mai mare plăcere ! Însă imediat, acum dacă doriți. Haidem, veniți cu mine, o să bem acasă și o cafea turcească.

Și apucîndu-i de mîini pe amîndoi tinerii, îi ridică de pe bancă și îi conduse, ca agățat de brațele lor, de-a lungul aleii cu pietriș, către locuința lui, care după cum știm era situată în aripa de nord-vest a Berghofului.

— Odinioară am făcut și eu cîteva încercări în domeniul acesta.

— Nu mai spune ? Te-ai încumetat și în alei ?

— Nu, nu, n-am mers mai departe de cîteva acuarele. Cînd un vapor, cînd o vedere marină — copilării. Dar îmi place mult să văd picturi, și de aceea mi-am și îngăduit...

Mai cu seamă Joachim se simți oarecum liniștit în urma acestei lămuriri asupra straniei curiozități a vărului său, iar Hans Castorp reamîntise propriile lui încercări artistice mai mult pentru vărul său decît pentru consilierul aulic. Ajunseră : în partea aceasta nu exista, ca în partea cealaltă, un magnific portal de intrare, cu felinare pe de lături. Cîteva trepte în formă de semicerc duceau la ușa de stejar a locuinței, iar consilierul aulic o deschise cu ajutorul unei chei din leșătura sa voluminoasă. Mîna îi tremura : hotărît, era nervos. Pătrunseră într-un vestibul amenajat ca vestiar și unde Behrens își agăța melonul într-un cui.

Înăuntru, într-o odăiță îngustă, despărțită printr-o ușă de sticlă de restul locuinței alcătuite din două aripi, chemă femeia de serviciu și-i dădu dispoziții. Apoi își pofti musafirii să intre pe una din ușile din dreapta, folosind tot felul de expresii joviale și îmbietoare.

Cîteva camere cu priveliștea spre vale, mobilate cu un banal gust burghez, comunicau între ele fără uși, despărțite numai de draperii : o sufragerie într-un stil „vechi german“, un salon-birou de lucru, cu un birou deasupra căruia, pe perete, erau agățate o șapcă de student și două spade încrucișate, covoare lăptoase, un divan încastrat într-o bibliotecă și, în sfîrșit, o cameră de fumat mobilată „turcește“. Pretutindeni erau atîrnate picturi — picturile consilierului aulic —, iar vizitatorii începură să le privească politicoși, gata să-și exprime admirația. Defuncta soție a consilierului aulic putea fi văzută în mai multe ipostaze : în ulei și în diverse fotografii de pe birou. Fusese o blondă puțin cam enigmatică, îmbrăcată în rochii subțiri și vapo-roase, ținînd mîinile aduse lîngă umărul stîng — nu strînse, ci numai înlănțuite pînă la prima articulație a degetelor — și cu ochii ridicați spre cer sau complet lăsați în jos și ascunși sub genele lungi care-i ieșeau în relief oblic de sub pleoape — însă niciodată moarta nu-l privea direct pe cel ce se uita la ea. Încolo erau, mai ales, peisaje de munte, munți sub zăpadă și sub verdeța brazilor, munți învăluți de vălurile de ceață ale înălțimilor și munți care, cu contururile aspre și ascuțite, creștau, sub influența lui Segantini¹, un cer de un albastru adînc. În afară de acestea, mai erau case țărănești, pășuni însorite și vaci cu pielea atîr-nînd sub grumaz, un cocoș jumult al cărui gît sucit atîrna printre legume, flori, figuri de munteni, și încă multe altele — toate pictate cu un anumit diletantism facil, cu culori îndrăzneț aplicate, care adesea păreau

¹ Giovanni Segantini (1858—1899), pictor italian.

puse pe pînă direct din tub și cărora le-a trebuit, desigur, mult timp pînă să se usuce, ceea ce nu le împiedica să facă o oarecare impresie chiar cînd greselile săreau în ochi.

Ca într-o expoziție de pictură, verii trecură privind de-a lungul pereților, întovărășiți de stăpînul casei care ici și colo le explica subiectele, dar, cel mai adesea, tăcut și cu neliniștea vanitoasă a artistului, lăsa cu voluptate să i se odihnească ochii o dată cu ai străinilor pe operele proprii. Portretul Clavdiei Chauchat era atîrnat în salon, lângă fereastră — și Hans Castorp, abia intrat, îl și descoperise cu ochii lui cercetători, măcar că nu prezenta decît o asemănare îndepărtată. Ocoli intenționat locul unde se afla portretul, își reținu tovarășii în sufragerie unde se făcu că admiră priveliștea înverzită a văii Sergi, cu ghețarii albastrii în fund, apoi se reîntoarse, din proprie inițiativă, în camera turcească pe care o cercetă de asemenea cu amănunțime, neprecupețindu-și laudele, iar după aceea intră în salon unde privi tablourile de pe primul zid de lângă ușă, îndemnîndu-l, din cînd în cînd, și pe Joachim să-și dea părerea. În sfîrșit, se întoarse și întrebă cu o mirare calculată :

— Mi se pare un chip cunoscut.

— O recunoașteți ? se interesă Behrens.

— Firește, și nu cred că e posibil vreun dubiu. Este doamna de la masa rușilor bine, cu nume francez.

— Exact. Chauchat. Îmi face plăcere cînd mi se spune că seamănă.

— Uluitor de mult ! minți Hans Castorp, mai puțin din ipocrizie decît datorită faptului că dacă totul s-ar fi petrecut în mod firesc, el nici n-ar fi trebuit să recunoască modelul — adică să-l recunoască tot atît de puțin cît l-ar fi recunoscut vreodată, prin propriile sale mijloace, Joachim, bunul Joachim care abia acum începea să înțeleagă că a fost păcălit și descoperirea

explicația reală a acestei vizite, după cea falsă, dată de Hans Castorp adineauri.

— Da, așa-i ! zise Joachim încet, și se resemnă să-i asiste pe ceilalți doi care examinau tabloul. Și-și dădu seama că vărul său știuse să se despăgubească de faptul că fusese ținut departe de societatea de pe verandă.

Era un bust, jumătate în profil, puțin redus față de mărimea naturală, decoltat, cu un vâl drapat în jurul umerilor și al pieptului, într-o ramă lată neagră, împodobită la marginea dinspre pânză cu un chenar aurit. Doamna Chauchat părea cu zece ani mai în vîrstă decît era în realitate, așa cum se întîmplă de obicei cu portretele făcute de amatori care încearcă să redea caracterul unei fizionomii. Pe figură se pusese prea mult roșu, nasul părea greșit desenat, nuanța părului nu era fericită și cam prea apropiată de culoarea paiului, gura strîmbă, farmecul specific al chipului nu fusese surprins și nu era izbutit datorită faptului că artistul exagerase totul în mod grosolan, iar ansamblul — care nu avea decît o foarte îndepărtată înrudire cu un portret — se prezenta în mod vădit ca produsul unui amator de mîna a doua. Însă Hans Castorp nu se arătă chiar atît de pretențios în ceea ce privea asemănarea ; îi ajungea legătura ce exista între pânză și persoană doamnei Chauchat, portretul *trebuia* s-o reprezinte pe doamna Chauchat care pozase ea însăși în acest apartament, atît îi era suficient și de aceea repeta emoționat :

— Leită !

— Nu spune asta, se apără consilierul aulic. A fost o pânză la care am muncit enorm, și nu-mi fac de loc iluzia că am reușit, cu toate că am avut nevoie de cel puțin douăzeci de ședințe — căci mi-a fost greu s-o scot la capăt cu o mutră atît de afurisită. S-ar crede că e ușor s-o prinzi cu asemenea pomeți și cu ochii ei de eschimosă, dar îți dai repede seama că totu-i ca

niște pleznituri într-un aluat dospit. Da, s-o prinzi, dragul meu, nu e ușor, fiindcă rămânând credincios detaliului, strici ansamblul. Este o adevărată șaradă. O cunoști? Poate că n-ar fi trebuit s-o pictez avînd-o în față, ci să lucrez din memorie. De fapt, o cunoști?

— Da și nu, în mod superficial, așa cum poți cunoaște oamenii de-aici...

— Eu o cunosc mai curînd pe dinăuntru, subcutan. Presiunea arterială, tensiunea țesuturilor și circulația limfei, pe acestea le cunosc foarte exact — din motive lesne de înțeles. Suprafața, însă, prezintă dificultăți mult mai mari. Ai văzut-o cum merge? Așa cum merge, așa îi este și chipul. O fățarnică. Ia-i, de pildă, ochii — nu vorbesc despre culoare, care are deopotrivă perfidiile ei; mă refer la așezare, la formă. Tăietura pleoapelor, o să-mi spui, este piezișă. Dar asta nu-i decît o părere. Ceea ce te înșală este epicantul, adică o particularitate care există la anumite rase și care constă în aceea că o membrană ce provine de la șeaua nasului, coboară, la acești oameni, din cuta pleoapei pînă deasupra colțului interior al ochiului. Dacă vei întinde pielea de la rădăcina nasului, vei căpăta un ochi ca al nostru. E o iluzie destul de nostimă, dar altminteri nu chiar atît de cinstită, căci cercetînd mai de aproape constatăm că epicantul are drept origine o imperfecțiune atavică.

— Prin urmare așa stau lucrurile, spuse Hans Castorp. Nu știam, dar de multă vreme eram preocupat să aflu ce este cu acești ochi.

— Schimbători și înșelători, confirmă consilierul aulic. Desenează-i așa cum sînt, subțiri și pieziși, și vei fi un om pierdut. Trebuie să realizezi subțirimea și poziția piezișă prin aceleași mijloace prin care le realizează și natura, ca să crezi oarecum iluzia unei iluzii și pentru asta trebuie să ții seama de existența epicantului. Nu strică niciodată să înveți cîte ceva. Pri-

vește pielea, această piele a trupului. Este expresivă sau nu e expresivă, după părerea dumitale ?

— Enorm, zise Hans Castorp, enorm de expresiv. Este pictată această piele. Cred că n-am mai întâlnit vreodată o piele atât de bine redată. Ai impresia că-vezi porii. Și atinse ușor cu muchia palmei decolteul portretului, care ieșea foarte alb în evidență, în contrast cu roșeața exagerată a chipului, ca o parte a trupului neexpusă vederii în mod obișnuit și care se asocia stăruior, intenționat sau nu, cu ideea goliciunii — fapt ce dădea, în orice caz, un efect grosolan.

Cu toate acestea, elogiul lui Hans Castorp era îndreptățit. Strălucirea obosită din albul acestui bust delicat, dar de loc slab, care se pierdea în faldurile azurii ale eșarfei, avea multă naturalețe ; era evident că fusese pictat cu sensibilitate, însă în ciuda unui caracter puțin dulceag, artistul știuse să-i redea un soi de realitate științifică și exactitate vie. Îndeosebi deoarece folosisse suprafața ușor zgrunțuroasă a pânzei, mai ales în regiunea claviculei foarte proeminentă, pentru a reda un fel de asperitate naturală a pielii. Nu fusese uitată nici o aluniță, la stînga, acolo unde sîniile începeau să se despartă, iar între formele rotunde păreau că se zăresc vine ușor albastrii. S-ar fi zis că sub ochiul privitorului, această nuditate era străbătută de un abia perceptibil fior de senzualitate — sau pentru a ne exprima cu îndrăzneală : puteai crede că surprinzi emanația, invizibila și via evaporare a acestei carnații, în așa fel încît, dacă ți-ai fi apăsât buzele pe ea, ai fi respirat nu mirosul uleiului și al verniului, ci mireasma unui trup omenesc. Prin aceste cuvinte încercăm să redăm impresiile lui Hans Castorp. Dar, cu toate că el era deosebit de dispus să primească astfel de impresii, totuși trebuie să constatăm în mod obiectiv că decolteul doamnei Chauchat era, dintre toate pânzele din camere, cel mai reușit lucru.

Consilierul aulic Behrens, cu mîinile în buzunarele pantalonilor, se legăna pe talpa și vîrful picioarelor, privind în același timp și la opera sa și la vizitatori.

— Mă bucur, dragul meu coleg, zise el, mă bucur că asta îți sare în ochi. Este foarte util, în adevăr, și nu-i rău să știi ce anume se petrece sub epidermă, ca în felul acesta să poți picta concomitent și ceea ce nu se vede, cu alte cuvinte cînd ai față de natură și alte relații decît una lirică ; să admitem că cineva practică în același timp și profesiunea de medic, de fiziologist, de anatomist, prin urmare dispune de un mic bagaj de cunoștințe asupra celor ce se află dedesubt — acest fapt prezintă, orice s-ar spune, avantajele lui. Pielea aceasta, de-acolo, continuă consilierul aulic arătînd tabloul, a fost pictată în mod științific — de altfel, te poți convinge la microscop de asemănarea ei organică. Aici nu se văd numai straturile epiteliale și cornoase ale epidermei, ci mi-am mai închipuit și dedesubtul, adică țesutul conjunctiv cu glandele sebacee și glandele sudoripare, cu vasele sanguine și papilele sale — iar mai la fund, stratul de grăsime, căptușeala, mă-nțelegi dumneata, temelia care, cu nenumăratele ei celule grase, desăvîrșește minunatele forme feminine. Dar și ceea ce gîndești și ceea ce știi, în timp ce pictezi, are de asemenea rolul său. Acest lucru îți conduce mîna, duce la realizare și creează impresia că parcă este și parcă nu este și astfel totul capătă plasticitate.

Hans Castorp era înflăcărat și entuziasmat de această conversație, fruntea i se roșise, ochii îi scînteiau, și nu știu ce trebuie să răspundă mai întîi, întrucît avea prea multe de spus. La început ar fi dorit să ceară ca tabloul să fie așezat într-un loc mai prielnic decît pe acest perete care nu avea lumină, după aceea voise să brodeze pe marginea cuvintelor consilierului aulic cîteva considerații asupra naturii pielei, care îl interesa în chip arzător, iar în al treilea rînd ar fi

vrut să încerce să-și exprime o idee generală și filozofică ce-i venise tocmai atunci în minte și la care ținea din toată inima. Întinzând chiar mâna spre portret, cu intenția să-l ia de unde atârna, începu grăbit :

— Da, da ! Foarte bine, este important. Voiam să spun... Adică, domnule consilier aulic, spuneți : „Și altfel de relații“. Ar fi bine ca în afara celor lirice — da, așa cred că ați spus — în afara relațiilor artistice, să mai existe încă și alte relații, pe scurt, că lucrurile s-ar mai putea privi și sub un alt aspect adică, de pildă, sub cel medical. Acest lucru este excepțional de adevărat — iertați-mă, domnule consilier aulic — și mă gândesc că este cu atât mai adevărat cu cât aici nu e vorba, în fond, de relații și de puncte de vedere diferite, ci la drept vorbind de unul și același sau cel mult de forme diferite, vreau să zic : de nuanțe, adică : variantele unuia și aceluiasi interes general a căruia activitate artistică nu este, ea însăși, decît numai o parte și un aspect, dacă mă pot exprima astfel. Da, însă iertați-mă dacă o să iau tabloul de aici fiindcă nu are pic de lumină, o să-l pun acolo, pe divan, dacă se poate... Voiam să spun : cu ce se ocupă știința medicală ? Firește, nu mă pricep absolut de loc, dar, la urma urmelor, nu se ocupă de om ? Dar dreptul, legislația și jurisprudența ? Tot de om. Dar lingvistica, fiindcă ea cel mai adesea nu se desparte de practica pedagogiei ? Dar -teologia, mîntuirea sufletului, slujba preoțească ? Toate acestea privesc pe om, nu sînt decît tot atîtea variante ale unui singur interes principal și... capital, adică al interesului pentru om, într-un cuvînt, toate nu sînt decît profesii umane, și, atunci cînd vrei să le studiezi, începi prin a învăța, înainte de toate, limbile vechi, nu-i așa, adică noțiunii de cultură formală, cum se spune. Poate vă mirați auzindu-mă vorbind despre toate acestea, eu care nu sînt decît un realist, un tehnician. M-am

gîndit, însă, de curînd, pe cînd stăteam în pat : este oricum perfect, este minunat că la baza oricărui soi de profesie umanistă dăinuiește elementul formal, ideea de formă, a formei frumoase, mă înțelegeți — fapt care dăruiește tuturor acestor profesii un caracter nobil și inutil, și în plus ceva cam ca în genul sentimentului și al... politeții — astfel că interesul devine aproape ceva ca o propunere curtenitoare... Adică, probabil că mă exprim foarte stîngaci, dar vedem cum spiritul și frumusețea care, pe scurt, n-au făcut decît una, se confundă, cu alte cuvinte : știința și arta, și veți fi de acord că munca artistică face parte, incontestabil, din asta, ca a cincea aptitudine oarecum, că nu este nimic altceva decît o profesie umanistă, o variantă a interesului umanist, în măsura în care obiectul și scopul ei final este, o dată mai mult, omul. E adevărat că în tinerețea mea n-am pictat nimic altceva decît vapoare și apă, dar creația cea mai atrăgătoare în pictură este și rămîne în ochii mei numai portretul, deoarece are ca obiect nemijlocit omul și de aceea v-am întrebat de la început, domnule consilier aulic, dacă ați făcut încercări în acest domeniu... Nu credeți că aici, în locul acesta, portretul este considerabil mai bine luminat ?

Amîndoi, atît Behrens cît și Joachim, se uitau la el de parcă l-ar fi întrebat dacă nu-i este rușine de sporovăiala lui lipsită de sens. Dar Hans Castorp era mult prea ocupat cu el însuși ca să fie stingherit de aceste priviri. Ținea portretul lipit de perete, deasupra divanului, și aștepta să i se răspundă dacă în locul acesta nu era mai bine luminat. Între timp, menajera aduse pe o tavă apă caldă, o mașinuță de spirt și cești de cafea. Consilierul aulic îi făcu semn să le ducă în birou și spuse :

— Dar dacă e așa, ar trebui să te interesezi în primul rînd de sculptură și mai puțin de pictură...

Da, firește, aici e mai multă lumină. Dacă îți închipui că poate suporta atîta... Voiam să spun din punct de vedere plastic, deoarece plastica se ocupă în chipul cel mai evident și mai exclusiv de om în general. Dar să ne grăbim, căci altfel ni se evaporază toată apa.

— Foarte adevărat, plastica, spuse Hans Castorp în vreme ce treceau în cealaltă cameră, iar el uită să agate tabloul la loc sau să-l rezeme, astfel că-l luă cu sine și-l aduse cu un aer hotărît în camera alăturată. Desigur, la o Venus greacă sau la unul dintre acei atleți, elementul umanist apare incontestabil, cu cea mai mare claritate și, în fond, este ceea ce-i mai real, adevărata artă umanistă, dacă te gîndești.

— O fi, însă cît despre micuța Chauchat, observă consilierul aulic, avem de-a face, în definitiv, mai degrabă cu un subiect de pictură, și mă gîndesc că Fidias sau celălalt, al cărui nume are o rezonanță iudaică, ar fi strîmbat din nas în fața acestui gen de fizionomie... Dar ce faci, de ce te trambalezi pînă aici cu marfa asta ?

— Ei, o să-l rezem aici, de scaunul meu, pentru moment stă foarte bine astfel. Numai că sculptorii greci nu se sinchiseau prea mult de cap, ceea ce-i preocupa era trupul, și poate că acesta era elementul umanist propriu-zis... Așadar, spuneți că plastica femeii o constituie grăsimea ?

— Da, grăsimea ! spuse pe un ton categoric consilierul aulic, care tocmai deschisese un dulap, scoțînd cele necesare pentru prepararea cafelei : o rîșniță turcească cilindrică, apoi cutia cu două despărțituri pentru cafea și zahăr, ibricul cu mînerul lung, cutia cu zahăr și cutia pentru cafeaua rîșniță, toate din alamă. Palmitină, stearină, oleină, spuse el și vărsă boabele de cafea dintr-o cutie de tinichea în rîșnița căreia începu să-i învîrtească manivela. După cum vedeți, domnilor,

prepar singur totul de la început, așa are un gust mult mai bun. — Dar ce-ți închipuiai? Credeai că plastica femeii este făcută din ambrozie?

— Nu, o știam foarte bine. Totuși, mi se pare ciudat s-o aud, spuse Hans Castorp.

Stăteau în colț, între ușă și fereastră, în jurul unei mese joase de bambus, cu placa de alamă cu motive orientale și cu serviciul de cafea așezat alături de ustensilele pentru fumători: Joachim lângă Behrens, pe divanul încărcat din abundență cu perne de mătase, iar Hans Castorp într-un fotoliu de piele cu roțile, de care rezemase portretul doamnei Chauchat. Sub picioarele lor se afla un covor împestrițat. Consilierul aulic amestecă în ibricul cu mîner lung cafeaua și zahărul, turnă apa și o lăasă să dea un clocot pe spirtieră. Puse caimacul maroniu în ceșcuțe, iar cafeaua se dovedi la gust pe cât de dulce pe atât de tare.

— Chiar și a dumitale, spuse Behrens, chiar și plastica organismului dumitale, în măsura în care se poate vorbi despre ea, este, firește, tot grăsime, deși nu chiar în aceeași proporție ca la femei. La noi, bărbații, grăsimea nu constituie în general decît a douăzecea parte din greutatea trupului, în vreme ce la femei formează a șaisprezecea parte. Fără țesutul elastic al dermei n-am fi cu toții decît niște zbîrciogii. O dată cu trecerea anilor elasticitatea dispare și atunci se produce faimoasa și atît de puțin estetica zbîrcire a pielii. Acest țesut elastic este plin de grăsime, mai ales pe pieptul și pîntecul femeii, dar și pe coapse, într-un cuvînt pretutîndeni unde se găsește cîte ceva pentru inimă și mîină. Tălpile sînt, de asemenea, grase dar și predispușe la gîdilat.

Hans Castorp se juca cu rîșnița cilindrică de cafea. Ca tot ce-i înconjură, de altfel, serviciul era, fără îndoială, mai curînd de origine indiană sau persană decît turcească. O dovedea stilul desenelor gravate

în alamă, a căror suprafețe strălucitoare, ieșeau în relief pe fondul mat. Hans Castorp privi desenele, fără să le poată surprinde imediat motivele. Când le desluși, se roși brusc.

— Da, este un dichis numai pentru bărbați, spuse Behrens. De aceea îl și țin închis. Bucătăreasa ar orbi dacă l-ar vedea. Dar dumneavoastră cred că nu vă poate face prea mult rău. Mi l-a dăruit o clientă, o prințesă egipteană care ne-a făcut cinstea să stea un anisor printre noi. După cum vedeți, motivul se repetă pe fiecare piesă în parte. Caraghios, nu?

— Da, faptul este ciudat, răspunse Hans Castorp. Vai, nu, mie nu-mi face nici o impresie, firește. Ba chiar i s-ar putea da o interpretare serioasă și solemnă, dacă ai vrea, cu toate că motivul nu-i tocmai indicat pentru un serviciu de cafea. Cei vechi îl înfățișau câteodată și pe coșciuge. Pentru ei, obscenul și sacrul erau, oarecum, unul și același lucru.

— Poate, însă în ceea ce o privea pe prințesă, cred că mai degrabă îi convenea obscenul. De altfel, am încă, tot de la ea, niște țigări excelente, marfă extrafină, pe care nu le ofer decît la ocazii excepționale. Și scoase din dulap o cutie în culori vii, pentru a o arăta musafirilor. Joachim mulțumi și refuză, lipindu-și călcîiele. Hans Castorp luă și fumă o țigară de o grosime și de o lungime neobișnuite, împodobită cu un sfinx de aur, și care, într-adevăr, era delicioasă.

— Fiți atît de bun, domnule consilier aulic, și mai istorisiți-ne cîte ceva despre piele, se rugă el. Luase iarăși portretul doamnei Chauchat și, punîndu-l pe genunchi, îl privea; rezemat de spătarul scaunului și cu țigara în gură. Nu chiar despre stratul de grăsime, acum știm despre ce este vorba. Dar în general, despre pielea omenească pe care știți s-o pictați atît de bine.

— Despre piele ? Te interesează fiziologia ?

— Foarte mult ! Da, m-a interesat întotdeauna, enorm. Am avut întotdeauna o curiozitate deosebită pentru trupul omenesc. Ba chiar m-am și întrebat, uneori, dacă n-ar fi trebuit să mă fac medic — și în unele privințe cred că n-aș fi nimerit-o prea rău. Căci oricine se interesează de trup, se interesează și de boală — mai ales de ea — nu-i așa ? De altfel aș fi putut tot așa de bine să îmbrățișez și alte profesii. De pildă, puteam să mă fac preot.

— Cum asta ?

— Da. Aveam cîteodată o vagă impresie că sînt înzestrat pentru preoție.

— Atunci cum de-ai ajuns inginer ?

— Din întâmplare. Cred că mai curînd circumstanțele exterioare au fost cele care au hotărît.

— Așadar, dorești să-ți vorbesc despre piele ? Și ce anume vrei să-ți istorisesc despre această suprafață destinată să înregistreze senzațiile duminale ? Pielea este creierul duminale exterior, înțelegi, și din punct de vedere ontogenetic ea are absolut aceeași origine ca și aparatul pretinselor duminale organe superioare, de acolo, de sus, din craniul duminale. Ceea ce trebuie să știi, este că sistemul nervos central nu-i decît o formă evoluată a epidermei, iar la speciile inferioare nu există nici o diferență între sistemul central și cel periferic, ele miros și simt gustul prin piele, închipuiește-ți una ca asta, nu au alte simțuri decît pielea lor — ceea ce trebuie să fie foarte plăcut dacă te transpui în locul lor. Dimpotrivă, la ființele foarte diferențiate, ca dumneata și ca mine, toată ambiția pielii este de a fi predispusă la gîdilat, deoarece nu-i decît un aparat de apărare și de transmisiune, însă de-o atenție afurisită față de tot ce se apropie prea tare de trup, căci se întinde chiar și dincolo de organele propriu-zise ale pipăitului, adică în păr, în pu-

ful de pe trup, deși acestea din urmă sînt formate din celule de piele cheratoasă, deci dau trupului capacitatea de a distinge cea mai mică apropiere a unui corp străin, mai înainte chiar ca pielea să fi fost atinsă. Fie vorba între noi, se prea poate ca rolul protector și defensiv al pielii să nu se reducă numai la simplele funcțiuni trupești... Îți dai seama în ce mod te roșești sau cum pălești?

— Nu tocmai.

— Trebuie să-ți mărturisesc că noi înșine n-o știm prea bine, cel puțin în ceea ce privește îmbujorarea datorită rușinii. Problema încă n-a fost complet rezolvată, deoarece pînă acum nu s-a putut stabili existența vaselor sanguine ale mușchilor extensori care să fie puse în mișcare de nervii vaso-motori. Nu se știe din care cauză se umflă creasta cocoșului — sau ia oricare alt exemplu de acest gen, mai mult sau mai puțin susceptibil la aluzii și interpretări — și te rog să mă crezi că ne găsim în fața unui fapt inexplicabil, misterios, mai ales atunci cînd intră în joc și anumite influențe psihice. Noi admitem că există relații între scoarța cerebrală și centrul vascular al creierului. Și în urma diferitelor explicații — de pildă : ești profund rușinat — relația aceasta își îndeplinește rolul, nervii vaso-motori acționează asupra chipului dumitale și drept consecință vasele se dilată, se umplu de sînge și astfel capeți un cap ca de curcan, fața îți este saturată de sînge, și abia mai vezi limpede. În alte cazuri, dimpotrivă, să zicem că te pîndește Dumnezeu știe ce, eventual ceva foarte primejdios de plăcut — atunci vasele sanguine ale pielii se contractă, pielea devine palidă, rece și creată, încît, pînă la urmă, din cauza emoției, ai înfățișarea unui cadavru, cu cearcăne plumburii și nasul alb și ascuțit. Cu toate acestea sistemul nervos

al marelui simpatic are grijă ca bătaile inimii să continue.

— Prin urmare, așa stau lucrurile? zise Hans Castorp.

— Cam așa. Acestea sînt reacții, înțelegi? Dar cum toate reacțiile și toate reflexele au, firește, o cauză, noi fiziologii sîntem îndemnați a presupune că și aceste fenomene secundare de reacții psihice sînt, în realitate, mijloace de apărare, reflexe de apărare ale trupului, ca așa-zisa piele de găină. Știi cum ți se face o piele de găină?

— Nu, nici asta nu știu prea bine.

— Este, ca să spun așa, tot un aranjament al uneia dintre glandele sebacee care secretă o substanță albuminoasă, unsuroasă și nu tocmai apetisantă, înțelegi, dar care păstrează pielea suplă ca să nu crape și să nu se rupă din cauza uscăciunii, o face să fie plăcută la pipăit — și nici măcar nu este de închipuit cam cum s-ar prezenta o piele omenească lipsită de unsoarea colestereinei. Această glandă sebacee a pielii are niște mușchi mici care o umflă, și atunci se petrece cu tine ceea ce i s-a întîmplat băiatului din poveste, cel căruia prințesa i-a vărsat în cap găleata cu pești: pielea ți se face ca o răzătoare, iar cînd iritarea este prea mare, papilele se umflă și ele, astfel că părul ți se ridică — ți se zbîrlește părul în cap și părul de pe trup, ca la un mistreț care se apără, încît poți spune că ai primit o lecție cum să te-nfiori de groază.

— O, eu, zise Hans Castorp, am primit-o destul de des. Mă înfior foarte ușor, în cele mai deosebite împrejurări, m-am și mirat de faptul că la mine papilele se umflă în ocazii atît de variate. Cînd cineva zgîrie o sticlă cu un condei de ardezie, mi se face pielea ca de găină, o muzică deosebit de frumoasă are la mine același rezultat, iar cînd am primit Sfînta

Împărtășanie cu prilejul confirmării nu numai că pielea mi s-a făcut ca de găină, dar pe deasupra fiorii și mîncărimea au continuat multă vreme. Este oricum destul de ciudat și te întrebi prin ce sînt puși în mișcare acești mușchi.

— Da, spuse Behrens, excitația este excitație. Trupul este prea puțin interesat de conținutul excitației. Fie că e vorba de pești, fie de Sfînta Împărtășanie, papilele se umflă.

— Domnule consilier aulic, zise Hans Castorp și privi tabloul de pe genunchi; îngăduiți-mi să revin. Vorbeați adineauri despre ceea ce se petrece în interiorul nostru, despre circulația limfei și alte lucruri asemănătoare... Ce se întîmplă cu ele? De pildă, mi-ar place să știu cît mai multe despre circulația limfei, dacă sînteți atît de amabil, este ceva ce mă interesează foarte mult.

— Te cred, făcu Behrens. Limfa este tot ce poate fi mai subtil, mai intim și mai gingaș în toată activitatea trupului — și îmi închipui că știi cîte ceva, de vreme ce îmi pui această întrebare. Se vorbește mereu despre sînge și despre tainele lui și socotim că sîngele este un lichid cu totul deosebit. Însă limfa este sucucul sucurilor, esența, înțelegi, este un lapte al sîngelui, un lichid absolut delicios — de altfel, după o perioadă de alimentație cu grăsimi are exact aspectul laptelui. Și, folosind un limbaj plin de imagini, începu să descrie cum sîngele — roșu ca o hlamidă de recuzită teatrală, produs de respirație și de digestie, saturat de oxigen, încărcat cu chilul alimentar, compus din grăsimi, albumină, fier, zahăr și sare, și care, la o temperatură de treizeci și opt de grade este împins de pompa inimii de-a lungul tuturor vaselor sanguine și întreține, astfel, pretutindeni în trup, nutriția și căldura animală, într-un cuvînt însăși viața — cum sîngele nu atinge direct celulele, ci datorită

presiunii sub care se găsește face să se infuzeze un extras lăptos al sîngelui, limfa, de-a lungul pereților vaselor, infiltrîndu-l, în felul acesta, în țesuturi în așa chip încît pătrunde pretutindeni, umple fiecare orificiu, dilată, întinde și întreține elasticitatea întregului țesut conjunctiv. Aceasta este tensiunea țesuturilor numită turgor, și, tot datorită turgorului, limfa, după ce a străbătut cu dragoste celulele și le-a asigurat hrana, este trimisă înapoi în vasele limfatice, *vasa lymphatica* și, astfel, se reîntoarce zilnic în sînge, în proporție cam de un litru și jumătate. După aceea, consilierul aulic descrie modul de ducere și aducere din cadrul sistemului limfatic, vorbește despre canalul galactofor al femeii care colectează limfa picioarelor, a pîntecului și a sînilor, a unui braț și a unei părți a capului, apoi vorbește despre gîngășele organe-filtre care se află distribuite pe traiectul vaselor limfatice, numite glande limfatice, situate la gît, în golul umărului, la articulația coatelor, la rotula genunchiului, și prin alte locuri nu mai puțin intime și delicate.

În aceste regiuni se pot produce inflamații, explică Behrens, și tocmai de la acest fapt am pornit mai adineauri. Sînt umflături ale glandelor limfatice, să spunem, de pildă, de la genunchi sau de la coate, ca niște tumori hidropice, ici și colo, și se cuvine să știm că apariția lor este întotdeauna justificată, chiar dacă nu sînt neapărat frumoase. În anumite împrejurări, poți foarte ușor să-ți dai seama că te afli în fața obturării de natură tuberculoasă a vaselor limfatice.

Hans Castorp tăcu.

— Da, spuse el încet, după o pauză, așa stau lucrurile. Aș fi putut foarte bine să devin medic. Canalul galactofor. Limfa picioarelor... Mă interesează foarte mult. Ce este trupul ! izbucni el deodată cu o impetuositate bruscă. Ce este carnea ! Ce este trupul omenesc ! Din ce este alcătuit ! Domnule consilier

aulic, spuneți-ne-o chiar acum, în după-amiaza aceasta. Spuneți-ne-o o dată pentru totdeauna și cât mai exact, ca să știm.

— Totul e apă ! răspunse Behrens. Așadar, te interesează și chimia organică ? În cea mai mare măsură, apa este aceea care alcătuiește clasicul trup al omului, adică nimic mai bun și din nimic mai rău, și nu există nici o cauză mai profundă care să te energizeze. Substanța uscată reprezintă abia douăzeci și cinci la sută, din care douăzeci la sută este formată din albuș de ou, din albuminoide dacă vrei să te exprimi în termeni mai aleși, cărora nu li se adaugă, în definitiv, decît un pic de grăsime și de sare — asta este aproape tot.

— Dar acest albuș de ou... ce este ?

— Cuprinde tot felul de elemente. Carbon, hidrogen, azot, oxigen, sulf. Cîteodată și fosfor. Manifesti, în adevăr o sete excepțională de-a cunoaște. Multe albumine sînt combinații între hidrați de carbon, adică glucoză și amidon. Cu vîrsta, carnea devine tare, din cauză că substanța gelatinoasă crește în țesutul conjunctiv, este vorba de așa-zisul clei, înțelegi, care constituie partea esențială a osului și a cartilajului. Ce vrei să-ți mai povestesc ? Avem acolo, în plasma musculară, un fel de albumină, miosinogenul, care într-un trup mort se încheagă, devine fibrină musculară și provoacă rigiditatea cadaverică.

— Ah, așa-i, rigiditatea cadaverică, zise Hans Castorp vesel. Foarte bine, foarte bine. Și pe urmă vine analiza generală, anatomia mormîntului.

— Da, bineînțeles. De altfel ai exprimat frumos această stare. Atunci, toată chestia capătă proporții. Se împrăștie, ca să spun așa. Gîndește-te, atîta apă ! Și de altfel, chiar și celelalte ingrediente lipsite de viață se conservă foarte prost, putrezesc și se descompun în combinații mai simple, anorganice.

— Putrefacție, descompunere, spuse Hans Castorp, dar, după câte știu, acestea sînt combustii, combinații cu oxigenul.

— Foarte just. Oxidare.

— Și viața ?

— De asemenea. Viața de asemenea, tinere. Tot oxidare. Viața este mai cu seamă o oxidare a albuminei celulelor, din ea izvorăște buna noastră căldură animală din care, câteodată, avem chiar prea multă. Mda, a trăi înseamnă a muri, nu-i nimic de înfrumusețat în chestia asta — *une destruction organique*, așa cum a numit viața nu știu care francez¹ cu frivolitatea lui înăscută. De altfel, acesta este mirosul pe care-l are viața. Atunci cînd credem că e altfel, înseamnă că judecata noastră e coruptă.

— Și cînd te interesezi de viață, spuse Hans Castorp, te interesezi mai ales de moarte. Este adevărat ?

— Ei, dar pînă la sfîrșit există o diferență între ele. Viața este ceea ce, în transformarea materiei, păstrează forma.

— De ce să păstreze forma ?

— De ce ? Ei, dar ce spui acum nu-i de loc umanist.

— Forma e ceva de care nu trebuie să-ți pese.

— Hotărît că astăzi ești cam îndrăzneț. Ai ceva deosebit de agresiv. Dar acum vă las, spuse consilierul aulic. Simt că mă cuprinde melancolia, adăugă el, și-și acoperi ochii cu mîna-i enormă. Vedeți, mă apucă așa, câteodată. Am luat cafeaua împreună, mi-a făcut plăcere, și iată că, deodată, mă cuprinde melancolia. Vă rog să mă iertați, domnilor. Am fost încîntat de vizita dumneavoastră și mi-a făcut cea mai mare plăcere...

¹ Expresia aparține fiziologului francez Claude Bernard (1813—1878).

Verii se ridicară. Își reproșau, spuseră ei, că l-au reținut pe domnul consilier aulic atîta vreme... El îi asigură că nu aveau de ce. Hans Castorp se grăbi să ducă portretul doamnei Chauchat în camera alăturată și să-l atîrne la locul lui. Nu se întoarseră prin grădină, pentru a ajunge în camerele lor. Behrens le arătă drumul de-a lungul casei, însoțindu-i pînă la ușa de sticlă. Ceafa părea că-i ieșise în afară mai mult ca de obicei, și în starea sufletească ce-l năpădise clipea iute din ochii lăcrimoși, iar mustața strîmbă căpătase o înfățișare jalnică, din cauza formei neregulate.

În vreme ce mergeau de-a lungul coridoarelor și urcau scările, Hans Castorp spuse :

— Trebuie să recunoști că am avut o idee bună.

— În orice caz, a fost o variație, răspunse Joachim. Și cu acest prilej, trebuie s-o recunosc, ai spus o mulțime de lucruri. Ba chiar cred că ai vorbit un pic cam alandala. Dar nu mai este timp de pierdut, așa că înainte de ceai vom merge măcar pentru douăzeci de minute să ne facem cura de odihnă. Întreprinzător cum ești în ultima vreme, îți închipui poate că mie îmi pasă prea mult de prescripțiile tratamentului. Este însă adevărat că tu ai mai puțină nevoie de el decît mine.

STUDII

Și astfel se întîmplă ceea ce trebuia să se întîmple și ceea ce Hans Castorp, cu puțin înainte, nu și-ar fi putut închipui nici măcar în vis : iarna se așternu, iarna de aici, pe care Joachim o cunoștea foarte bine, întrucît precedenta era în toi cînd sosise, și de care lui Hans Castorp îi era puțin frică, deși se știa perfect echipat. Vărul lui se sili să-l liniștească.

— Nu trebuie să ți-o închipui prea înfiorătoare, îi spuse el, nu-i chiar o iarnă arctică. Frigul se simte foarte puțin, din cauza uscăciunii aerului și a liniștii. Dacă te învelești bine, poți sta pe balcon pînă noaptea tîrziu, fără să îngheți. Pricina este legată de schimbarea temperaturii dincolo de limita cetii, căci în straturile superioare este cu mult mai cald, ceea ce odinioară nu se prea știa. E frig mai curînd cînd plouă. Însă acum ai sacul pentru cură, și, cîteodată, cînd este prea frig, se dă puțin drumul și la calorifer.

De altfel nu putea fi vorba despre o luare prin surprindere sau de vreo izbucnire violentă, deoarece iarna sosi domol, și primele ei zile nu se prezentară prea deosebite de atîtea altele cum fuseseră și în plină vară. Cîteva zile suflase austrul, soarele fusese apăsător, valea parcă se micșorase și se îngustase și mai tare, iar în fundul văii, la intrare, colinele alpine apăruseră apropiate și limpezi. După aceea, se ridicară norii, înaintînd dinspre piscurile Michel și Tinzehorn spre nord-est, și valea se întunecă. Apoi, începu să plouă torențial. Pe urmă apa ploii se tulbură, deveni de un cenușiu albicios, amestecîndu-se cu zăpadă și valea fu năpădită de viscol, dar cum acesta dură multă vreme și cum, între timp, temperatura scăzu și ea, zăpada nu mai putu să se topească complet ci numai să se înmoaie, stăruind, astfel că întreaga vale se pomeni sub un veșmînt alb, subțire, umed și peticit, pe care ieșeau în evidență povîrnișurile zgrunțuroase cu pădurile de conifere fumurii; în sufragerie radiatoarele începură să dea căldură. Era la începutul lui noiembrie, în preajma Sîmbetei morților, așa că lucrurile păreau firești. Chiar și în august se petrecuse la fel, încît internații se dezobișnuiseră să mai privească zăpada ca pe un privilegiu al iernii. Neîncetat și în fiecare anotimp aveai zăpada sub ochi, chiar dacă o vedeai mai de departe,

căci veșnic dăinuiau urme și vestigii care străluceau în crăpăturile și surpăturile lanțului stîncos al lui Rätikon ce părea că închide intrarea văii, iar spre sud scînteiau veșnic sub zăpadă impunătoarele masive muntoase îndepărtate. Dar de data aceasta și una și cealaltă persistară, adică atît ninsoarea cît și scăderea temperaturii. Deasupra văii cerul apăsa cenușiu, mohorît și jos, desfoindu-se în fulgi mari care cădeau tăcuți, fără încetare, cu o abundență exagerată și puțin cam îngrijorătoare, și cu fiecare ceas se făcea tot mai frig. Astfel, sosi și dimineața în care Hans Castorp constată că în cameră erau șapte grade, iar a doua zi nu mai erau decît cinci. Era de fapt iarna care se păstră între aceste limite și care persistă. Pînă acum, îngheța numai noaptea, de data aceasta înghețul continua și ziua, de dimineață pînă seara fără întrerupere și, în același timp, continuă să ningă și în a patra zi și în a cincea și apoi în a șaptea, cu scurte întreruperi. Zăpada se așezase în troiene și aproape că stingherea. Pe drumeagul de serviciu pînă la banca de lingă pîrîiaș, cît și pe drumul ce ducea în vale, fuseseră siliți să facă pîrtii; dar erau înguste și atunci cînd te întîlneai cu cineva nu puteai să te ferești, ci erai silit să te lipești de peretele de zăpadă și să te înfunzi pînă la genunchi. Un tăvălug de piatră, tras de un cal ținut de căpăstru de un om, se rostogolea toată ziua, acolo, deval, pe străzile tîrgului, iar o sanie de culoare galbenă, asemănătoare cu o veche diligență franceză, de care era legat un plug de zăpadă ce semăna cu un brăzdar, tăia și arunca în părți troienele albe, făcînd legătura între cartierul Cazinoului și partea de nord, numită Dorf, a coloniei. Lumea, strîmtă, înalta și pierduta lume a celor de-aici, de sus, apărea învăluită și înfofolită, nu exista nici un par și nici un țaruș care să nu-și aibă scufia lui albă, treptele scărilor din fața porta-

lului de la Berghof dispăruseră, transformate într-un plan înclinat, pretutindeni pe ramurile pinilor atârneau perne grele cu forme caraghioase, iar ici și colo cite o grămadă aluneca preschimbându-se în pulbere, într-un nor de ceață albă care se spulbera printre trunchiuri. De jur-împrejur, munții zgrunțuroși la poale erau scufundați în troiene, iar piscurile ce depășeau limita arborilor se lăfăiau în moliciunea zăpezii. Era o vreme mohorâtă și soarele nu se mai ivea decât ca o sclipire palidă printre vălurile de ceață. Zăpada însă revărsa o lumină indirectă și blândă, o lumină lăptoasă care înfrumuseța lumea și oamenii, deși nasurile erau înroșite sub căciulițele de lână albă sau divers colorată.

În sufrageria cu șapte mese, conversațiile erau stăpânite de venirea iernii, marele anotimp al acestor ținuturi. Se spunea că sosiseră foarte mulți turiști și sportivi care umpleau hotelurile din Dorf și din Platz. Stratul de zăpadă era evaluat la circa șaiszeci de centimetri, și se spunea că este grosimea ideală pentru schiori. Se lucra intens la pista de bob, căre, pe versantul nord-vestic, ducea de la Schatzalp pînă în vale, și se spunea că va fi inaugurată chiar zilele acestea dacă föhn-ul nu va răsturna speranțele. Toți se bucurau că vor putea lua parte, ca spectatori, la exercițiile celor sănătoși, ale vizitatorilor din vale, care aveau să înceapă iarăși, la desfășurarea concursurilor sportive și la curse — la toate acestea se gîndeau că vor asista, în ciuda interdicției medicale, neglijînd cura de odihnă, ba chiar abandonînd-o uneori cu totul. De data aceasta era vorba de ceva cu totul nou, de o invenție din Nord, *skkjöring*-ul, o cursă la care concurenții alergau pe schiuri trase de cai. Pentru acest eveniment merita s-o tulești. Și se mai vorbea, de asemenea, despre Crăciun.

Despre Crăciun ! Nu, la așa ceva Hans Castorp încă nu se gîndise. Îi venise foarte ușor să spună și să scrie că în conformitate cu avizul medicilor trebuia să petreacă iarna aici, împreună cu Joachim. Însă asta implica, după cum se vădea, că va fi silit să facă și Crăciunul aici, iar faptul avea fără îndoială ceva înspăimîntător pentru sensibilitatea lui, deoarece — și nu numai din această cauză — nu petrecuse niciodată sărbătorile în altă parte decît în țara sa natală, în sînul familiei. Trebuia, pentru numele lui Dumnezeu, să se supună și acestei rigori. Nu mai era copil, iar Joachim nu părea să sufere în mod deosebit, ba chiar dădea impresia că ar fi împăcat cu situația, fără să se plîngă, și, în definitiv, sub ce latitudini și în ce împrejurări n-au sărbătorit oamenii Crăciunul !

Oricum, i se părea că ar fi cam timpuriu să vorbească despre Crăciun înainte de-a intra în perioada de post ; pînă atunci mai erau încă șase săptămîni încheiate. Dar în sufragerie săreau peste ele, le nescoteau — fenomen sufletesc a cărui experiență Hans Castorp o făcuse, fără îndoială, pe seama lui, chiar dacă nu se obișnuise încă să renunțe la sentimentalisme într-un chip atît de îndrăzneț ca tovarășii lui aflați de mai multă vreme acolo. Asemenea etape de-a lungul anului, ca de pildă sărbătoarea Crăciunului, le priveau ca pe un fel de balansoare mulțumită cărora puteai să te legeni și să zbori cu ușurință peste intervalele goale. Aveau cu toții temperatură, asimilarea li se accelera, iar viața fizică era tot mai accentuată și mai stimulată — și poate din aceste cauze timpul trecea cu o asemenea repeziciune. N-ar fi fost surprinzător să-i vezi că privesc Crăciunul ca pe ceva trecut, și discută imediat despre Anul Nou și despre Carnaval. Totuși, în sufrageria Berghofului nu erau chiar atît de superficiali și lipsiți de măsură. Deocamdată se mulțumeau să se pregătească pentru Cră-

ciun, sărbătoarea care le dădea griji și-i preocupa. Se sfătuiau asupra darului colectiv care, după datina în-
cetățenită aici, trebuia înmănat șefului, consilierului
aulic Behrens, în seara sfântă, și în vederea căruia se
și deschisese o listă de subscripție. Data trecută i se
oferise un geamantan, după cum spuneau cei care
erau aici de mai bine de un an. De data aceasta se
vorbi despre o nouă masă de operații, despre un șe-
valét, despre o șubă, despre un fotoliu-balansoar, des-
pre un stetoscop încrustat cu fildeș și despre multe al-
tele, dar Settembrini, întrebat, recomandă să se facă
o subscripție pentru o operă lexicografică intitulată
Sociologia suferințelor care, spunea el, se găsea în
pregătire ; însă numai un librar care stătea la masa
domnișoarei Kleefeld a fost de aceeași părere.
Deocamdată, încă nu reușiseră să cadă de acord.
Înțelegerea cu internații ruși se dovedea plină de di-
ficultăți. De aceea, cheta a fost împărțită în două.
Moscoviții declarară că vor să-i facă în toată liber-
tatea și numai din partea lor un cadou lui Behrens.
Zile întregi doamna Stöhr se neliniști din cauza unei
sume de zece franci pe care, imprudentă, se grăbise
s-o dea, cu ocazia chetei, pentru doamna Iluis, iar
aceasta „uita“ mereu să i-o restituie. „Uita“ — iar
tonurile cu care doamna Stöhr rostea acest cuvânt erau
extraordinar de nuanțate, însă calculate pentru a ex-
prima neîncrederea cea mai adâncă în privința unei
uitări ce părea că vrea să se permanentizeze, în ciuda
tuturor aluziilor și chemărilor la ordine foarte delicate
pe care doamna Stöhr, cum declara ea însăși, le făcea
mereu, în orice ocazie. De nenumărate ori doamna
Stöhr declară că renunță și că-i face cadou doamnei
Iluis suma ce i-o datora. „Prin urmare plătesc și pen-
tru mine și pentru ea, spunea dînsa ; dar rușinea nu-i
a mea !“ Însă pînă la urmă găsi un mijloc de scăpare,

pe care-l destăinuie comesenilor în ilaritatea generală: aranjase ca suma de zece franci să-i fie restituită de „administrație“, și să fie trecut în contul doamnei Iltis — și astfel se face că debitoarea vinovată a fost trasă pe sfoară iar afacerea luă sfârșit.

Nu mai ninge. Cerul se înseninează pe alocuri; norii cenușii-albăstrii lasă, prin golurile dintre ei, să răzbătă câte o rază de soare, care dădea peisajului o culoare azurie. Apoi se înseninează complet. Un ger pur se înstăpîni, o splendoare hibernală, limpede și stăruitoare, în plin noiembrie — și o priveliște într-adevăr magnifică se întindea în fața balcoanelor, cu păduri pudrate și văgăuni pline de zăpadă moale, cu valea însoțită sub cerul albastru și radios. Seara, luna plină răsărea și vrăjea lumea cu o lumină fermecătoare. Scînteieri cristaline, străluciri diamantine domneau pretutindeni. Foarte albe și negre, pădurile păreau încremenite. Spațiile mai depărtate de lună ale cerului erau brodate cu stele. Casele, arborii, stîlpii de telegraf făceau umbre ascuțite, precise și intense, ce păreau mai reale și mai importante decît înseși obiectele, întinzîndu-se pe cîmpia scînteietoare. Cîteva ore după apusul soarelui, temperatura ajungea la șapte sau opt grade sub zero. Aveai impresia că lumea este sortită unei purificări prin îngheț, iar murdăria ei firească părea ascunsă și zăvorâtă în visul unei fantastice magii macabre.

Hans Castorp stătea pe balcon pînă noaptea tîrziu, în fața acestei fermecate văi de iarnă, mult mai mult decît Joachim care se retrăgea la ora zece sau cu cîteva minute mai tîrziu. Își trăsese minunatul lui șezlong, cu capitonajul pliant și cu sulul care-i sprijinea ceafa, lîngă balustrada de lemn pe care se întindea o pernă de zăpadă. Alături de el, pe măsuța albă, ardea mica lampă electrică, iar lîngă un teanc de cărți era un pahar cu lapte gros, care se servea,

cam pe la ora nouă seara, în cameră, tuturor locatarilor Berghofului, și în care Hans Castorp puneă o picătură de coniac ca să-l poată bea. Se folosise de toate mijloacele de protecție împotriva frigului pe care le avea la dispoziție, cu toate dichisurile impuse de situație. Dispărea pînă la piept în sacul de blană, încheiat cu nasturi, pe care-l cumpărase din vreme de la un magazin de specialitate din stațiune, și se înfășurase, după obiceiul locului, cu cele două păături de cămilă. În afară de acestea, peste hainele de iarnă mai avea și o scurtă îmblănită, pe cap o căciulă, în picioare cizme de pîslă și, în sfîrșit, mănuși groase, îmblănite care nu puteau, este adevărat, să împiedice ca mîinile să nu-i amortească.

Ceea ce-l îndemna să stea atît de mult afară, pînă către sau chiar dincolo de miezul nopții (adică mult timp după ce perechea rușilor de rînd părăsea balconul vecin) era fără îndoială și vraja nopții de iarnă, mai ales că pînă la ora unsprezece se auzea muzica înălțîndu-se mai de aproape sau mai de departe, din vale — însă o făcea mai cu seamă din lene dar și dintr-o surexcitație, amîndouă ținînd casă bună : adică o anumită lene și o oboseală a trupului său, dușman al oricărei mișcări, cît și agitația spiritului preocupat, căruia anumite studii noi pe care tînărul le întreprindea nu-i mai îngăduiau nici cea mai mică liniște. Temperatura îl ostenea, frigul exercita asupra organismului său o acțiune istovitoare. Mîncă mult, profita din plin de formidabilele mese de la Berghof, unde gîștele fripte veneau după rosbifurile cu legume — și înghițea totul cu acea poftă de mîncare anormală, care aici era cu totul firească, iar în timpul iernii se vădea chiar și mai puternică decît vara. În același timp, cădea pradă unei somnolențe statornice, astfel încît, atît ziua cît și în acele nopți cu lună, adormea adesea peste cărțile pe care le căra

cu el — cărți despre care vom vorbi mai târziu — pentru ca doar peste câteva minute de înconștiență să se trezească spre a-și continua cercetările. Faptul că vorbea cu înflăcărare — și trebuie să spunem că aici, mai mult decît la șes, luase obiceiul să flecărească impetuos, neînfrînat și într-un chip aproape îndrăzneț — așadar, faptul că în timpul plimbărilor pe zăpadă îi vorbea lui Joaachim în mod precipitat, îl storcea enorm de puteri; avea amețală, tremura și nu-l slăbea o senzație de buimăceală și de beție, iar capul îi dogorea mereu. Temperatura i se urcase de la începutul iernii, și consilierul aulic Behrens vorbise despre niște injecții la care urma să recurgă în caz de temperatură mare și persistentă, și pe care două treimi din internați, printre care intra și Joaachim, trebuiau să și le facă în mod regulat. Dar această combustie internă a trupului, gîndea Hans Castorp, avea o legătură tocmai cu agitația și activitatea sa mintală care îl ținea atît de târziu sub scînteierea nopții înghețate, culcat pe șezlong. Lectura care îl captiva îi sugera asemenea explicații.

În sălile de cură și pe balcoanele sanatoriului internațional Berghof se citea mult — lucrul acesta îl practicau mai ales noii veniți și cei ce stăteau aici puțin; căci toți ceilalți, care se aflau aici de mai multe luni sau de mai mulți ani, învățaseră, chiar și fără distracții sau preocupări intelectuale, să distrugă timpul — învățaseră acest lucru printr-un antrenament care le conferea o mare abilitate sufletească și de altfel mărturiseau că era o stîngăcie de novice să te cramponezi, pentru atingerea acestui scop, de o carte. Cel mult trebuia să ai una pe genunchi sau pe noptieră — atît era suficient ca să simți că ești înarmat cu cele necesare. Biblioteca sanatoriului, poliglota și bogată în opere ilustrate, repertoriu amplificat al sălii de așteptare a unui cabinet dentar, stăteau

la dispoziția tuturor. Se împrumutau cu schimbul și cărți de la cabinetul de lectură din Platz. Din cînd în cînd apărea cîte o carte, o lucrare pe care mulți și-o disputau și spre care, cu o liniște ipocrită întindeau mîinile chiar și aceia ce încetaseră să mai citească. Pe vremea cînd se petrec cele de față, circula din mînă în mînă o broșură prost tipărită, introdusă de domnul Albin, avînd ca titlu *Arta de-a seduce*. Textul era tradus cuvînt cu cuvînt din franceză, în așa fel încît chiar și sintaxa acestei limbi fusese păstrată, ceea ce dădea expunerii multă ținută și o anumită eleganță ispititoare, autorul expunînd filozofia iubirii fizice și a voluptății îmbrăcate într-o haină de păgînism modern. Doamna Stöhr o citi pe nerăsuflăte și o găsi „îmbătătoare“. Doamna Magnus, cea cu albumina, o aprobă fără rezerve. Soțul ei, berarul, pretindea că trăsesese folos în multe privințe și numai cît îl privea pe el din această lectură, dar că, spre părerea lui de rău, doamna Magnus luase și ea cunoștință, iar lucrurile acestea „strică“ femeile și le dau idei lipsite de modestie. Această declarație mări, firește, interesul pe care ceilalți îl atribuiau cărții. Ba chiar, între două doamne din sala de jos, sosite în octombrie, doamna Redisch, soția unui industriaș polonez, și o oarecare văduvă Hessenfeld, de la Berlin, izbucni după masă o scenă puțin înălțătoare și la care Hans Castorp se văzu silit să asiste din înaltul balconului său, căci fiecare dintre doamne pretindea că s-a înscris prima la carte, dar incidentul se sfîrși cu o criză de isterie a uneia dintre ele — putea să fie doamna Redisch, dar putea tot atît de bine să fie și doamna Hessenfeld — și cu transportarea bolnavei furioase în camera ei. Tineretul înhățase manualul înaintea persoanelor mai în vîrstă. În parte, îl studiaseră în comun, după cină, în diferite camere. Hans Castorp îl văzu pe tînărul cu unghia

lungă dînd-o în sufragerie unei tinere ușor bolnavă, sosită de curînd, pe nume Fränzohen Oberdank, o copilă adusă de mamă-sa, și al cărei păr blond era pieptănat cu cărare la mijloc.

Poate că erau și excepții, se prea poate să fi existat și internați care-și umpleau timpul orelor de odihnă cu vreo preocupare intelectuală serioasă, cu vreun studiu folositor, dacă nu pentru altceva, atunci măcar ca să păstreze o legătură cu viața de-acolo, de la șes, sau, ca să dea timpului oarecare greutate și adîncime, pentru a nu fi doar timp pur și nimic mai mult. Și poate că, în afară de domnul Settembrini, care se trudea să desființeze suferințele, și de bravul Joachim cu manualele lui cu teme rusești, mai era pe ici pe colo cîte unul care avea vreo preocupare asemănătoare, dacă nu printre obișnuiții din sufragerie — ceea ce fără îndoială că n-ar fi fost cu putință — dar măcar printre cei care stăteau în pat sau poate chiar printre muribunzi. Hans Castorp era înclinat s-o creadă. Cît despre el, cum *Ocean Steamships* nu-i mai spunea absolut nimic, ceruse să i se trimită o dată cu hainele de iarnă și cîteva cărți în legătură cu profesiunea lui, lucrări tehnice din domeniul construcției navale. Dar lăsase aceste volume la o parte în favoarea altora care aparțineau unui sector și unei specialități cu totul diferite și de care tînărul Hans Castorp se interesa. Erau lucrări de anatomie, de fiziologie și de biologie, redactate în diferite limbi: germană, franceză și engleză, care-i fuseseră trimise într-o zi de un librar, fiindcă, după toate aparențele, le comandase din propria lui inițiativă cu prilejul unei plimbări ce-o făcuse la Platz, fără Joachim, care tocmai fusese chemat să i se facă injecția și să fie cîntărit. Joachim nu-și putu stăpîni oarecare uimire văzînd aceste cărți la vărul său. Erau scumpe, așa cum se întîmplă cu operele științifice. Prețurile erau mar-

cate în interiorul copertelor și pe învelitori. Îl întrebă așadar pe Hans Castorp pentru ce, dacă voia să citească asemenea lucrări, nu le împrumutase de la consilierul aulic care avea o bibliotecă bogată și bine aleasă din acest gen de literatură. Dar Hans Castorp îi răspunse că dorise să-i aparțină, că citește cu totul altfel atunci cînd cartea este a lui, mai cu seamă că-i plăcea să sublinieze și să adnoteze paginile cu creionul. Ore întregi Joachim auzea pe balconul vărului său fișîitul cuțitului tăind foile cărților.

Volumele erau grele și de loc lesne de mînuit; Hans Castorp, culcat, le ținea cu marginea inferioară rezemată pe piept sau pe stomac. Îl apăsau, dar el le suporta; cu gura întredeschisă, își lăsa ochii să parcurgă în voie pasajele savante, care erau aproape inutil luminate de becul roșietic de sub abajur, căci s-ar fi putut să le citești la nevoie și la lumina lunii — le întovărășea cu o mișcare adecvată a capului pînă ce bărbia i se sprijinea pe piet, poziție în care lectorul rămînea cîtăva vreme, reflectînd, moțîind, somnolînd pe jumătate, după care își ridica iarăși chipul spre pagina următoare. Se adîncea în niște cercetări profunde, în timp ce luna își urma calea deasupra văii străjuite de înalte piscuri scînteind de cristale, citea despre materia organică, despre calitățile protoplasmei, despre această substanță delicată, care se menține într-o ciudată stare provizorie între organizare și dezorganizare, cît și despre dezvoltarea formelor ei născute din forme primare, dar veșnic prezente, citea participînd cu o pasiune zeloasă la misterul sfînt și impur al vieții.

Ce era viața? Nu se știa. Era, fără îndoială, conștiință de sine însăși, dar asta încă nu însemna că știa ce este. Conștiința, ca urmare a senzațiilor exterioare, se trezea de timpuriu chiar la formele cele mai inferioare, cele mai primitive, însă era imposibil să

fixezi prima apariție a fenomenelor conștiinței într-un anumit punct al desfășurării sale naturale sau individuale, și să stabilești vreo dependență oarecare a conștiinței de un sistem nervos. Formele animale inferioare nu aveau sistem nervos și cu atât mai puțin se poate spune că aveau creier, dar cu toate acestea nimeni n-ar fi făcut greșeala să conteste că dispuneau de reflexe. Mai mult, puteai opri viața în ea însăși, nu numai activitatea organelor speciale ale senzațiilor exterioare care o făcea posibilă, nu numai nervii. Se mai putea suspenda, într-o clipă, sensibilitatea oricărei materii înzestrată cu viață, atât în regnul vegetal cât și în regnul animal, și era posibil să narcotizezi ouă și spermatozoizi cu ajutorul cloroformului, clorhidratului sau al morfinei. Așadar, conștiința în-sine-pentru-sine era pur și simplu o funcțiune a materiei organizate, și pe o treaptă superioară această funcțiune se întorcea contra propriului ei deținător, devenind o tendință de a aprofunda și de-a explica fenomenele, o tendință plină de nădejde și desnădejde a vieții de-a se cunoaște pe sine, o neliniște în-sine-pentru-sine a naturii și, pînă la sfîrșit, o căutare zadarnică, deoarece viața ca atare nu se poate converti în cunoaștere, căci viața nu-i în stare să surprindă ultima cauză a ei însăși.

Prin urmare ce era viața? Nimeni nu știa. Nimeni nu cunoștea punctul de origine de unde țîșnea, de unde scăpăra. Pornind din acest punct, nimic nu mai era nemijlocit, izolat în domeniul vieții; dar viața însăși apăruse nemijlocit. Dacă se putea spune ceva în privința aceasta, era numai atât: structura vieții trebuia să fi fost de un gen atât de evoluat, încît restul fără viață al lumii nu comporta nici o formă care să-i fie înrudită chiar de foarte departe. Între amiba pseudopodică și vertebrat deosebirea era neglijabilă, neînsemnată, în comparație cu deosebirea esențială

care exista între fenomenele cele mai simple ale vieții și celelalte manifestări ale naturii care nu merita să le numești nici măcar moarte, deoarece erau anorganice. Căci moartea nu era decât negația logică a vieții ; dar între viață și restul fără viață al naturii se căsca un abis pe care știința încerca zadarnic să-l treacă. Oamenii își dădeau silința să-l circumscrie cu teorii pe care acest abis le sorbea fără să piardă nimic nici din profunzime, nici din întindere. Pentru a ajunge să stabilească o punte de legătură s-au lăsat amăgiți de o contradicere intrinsecă și au presupus existența unei materii vii incomplete, organisme încă neorganizate — care se condensau de la sine în soluția de albumină, precum cristalul în soluția-mumă — cu toate că diferențierea organică ar fi trebuit să fie prima condiție și manifestare a oricărei vieți, căci nu se cunoștea ființa vie care să nu-și datoreze existența unei procreații. Victoria sărbătorită atunci când în adâncurile mării se pescuise mucilagiul originar deveni o rușine. Se dovedise că se luaseră niște depozite de gips drept protoplasmă. Însă pentru a nu se opri, totuși, în fața miraculosului — căci viața compusă din aceleași elemente ca și natura anorganică și descompunându-se în ele, fără prezența unor forme intermediare, ar fi însemnat existența miraculosului — se văzură siliți să admită, oricum, o procreație originară, adică să creadă că organicul s-a născut din anorganic, ceea ce, la urma urmei, însemna tot acceptarea unui miracol. Continuară, astfel, să admită etape intermediare și o soluție de continuitate, să presupună existența unor organisme infinit inferioare celor cunoscute, dar care, la rîndul lor, aveau ca ascendenți dibuiri de viață încă și mai primitive, adică protozoarele care ar fi trebuit să fie niște sinteze ale unor combinații albuminoideale, și pe care

nu le va vedea nimeni niciodată din cauza micimii lor ultrainframicroscopice...

Așadar, ce era viața? Era căldură, o căldură produsă de un fenomen fără substanță proprie, dar care avea proprietatea să păstreze forma; era o febră a materiei, ce însoțea procesul descompunerii și al recompunerii neîncetate a moleculelor de albumină, avînd o țesătură nemărginit de complicată și infinit de ingenioasă. Era însăși ființa a ceea-ce-nu-putea-fi, a ceea ce se legăna într-o dulce și dureroasă nehotărîre pe hotarul dintre ființă și neființă, în acest proces neîncetat și înfrigorat al destrămării și al reînnoirii. Nu era materie, dar nu era nici spirit. Era ceva între amîndouă, un fenomen sprijinit de materie, ceva asemenea curcubeului arcuit peste cascadă, ceva asemenea flăcării. Dar cu toate că nu se trăgea din materie, acest ceva era senzual pînă la voluptate și pînă la dezgust, adică era însăși nerușinarea naturii devenită sensibilă și sensibilă în sine, forma impudică a ființei. Era o veleitate tainică și senzuală în frigul cast al universului, o impuritate profund voluptoasă de nutriție și de excreție, o miasmă excretorie de acid carbonic și de substanțe nocive, dar de proveniență și de origine necunoscute. Era o nestatornicie fără măsură, amplificare și proliferarea a ceva buhăit, făcut din apă, albumină, sare și grăsimi, numită carne, și care devenea formă, imagine și frumusețe, fiind însă principiul senzualității și al dorinței. Căci această formă și această frumusețe nu erau purtate de spirit, ca operele poetice și muzicale, ba mai mult, nu erau susținute nici măcar de o substanță neutră și absorbită spiritualicește, de un spirit încarnînd spiritul într-un mod inocent, așa cum sînt formele și frumusețile operelor plastice. Dimpotrivă, formele și frumusețile acestea erau susținute și se desfășurau în cadrul unei substanțe trezite, într-un chip

necunoscut, la voluptate, de către materia organică, adică de însăși materia care trăiește descompunându-se, de carnea intrată în putrefacție...

În ochii tânărului Hans Castorp, ale cărui priviri se odihneau pe întinderea văii scînteietoare, învăluit cum era de căldura trupului, păstrată cu zgărcenie de blănuri și de lînă în această noapte înghețată, imaginea vieții apăru luminată de paloarea astrului mort. Plutea în fața lui, undeva departe, în spațiu, și în același timp parcă lipit de simțurile lui, acest trup, acest corp de o albeață searbădă, răspîndind miresme și aburi, lipicios, cu pielea în toată impuritatea și imperfecțiunea naturii lui, cu pete, papile și părți îngălbenite, cu crăpături și regiuni granulo-peliculare, învăluite de curgerea repede și involburarea gingașă a mijirii tuleiilor. Imaginea Vieții i se înfățișă rezemată nu de frigul fără viață al materiei, ci în sfera ei aburită, nepăsătoare, cu capul încununat de ceva răcoros, cornos și pigmentat, care era un produs al pielii, cu mîinile sub ceafă, și privindu-l pe sub pleoapele plecate cu niște ochi care prezentau o variație nesfîrșită de nuanțe ale irisului, cu buzele întredeschise și ușor răsfrînte, sprijinindu-se cu toată greutatea pe un picior în așa fel încît osul șoldului ieșea în relief prin carne, iar genunchiul celui-alt picior ușor îndoit atinge partea interioară a gîmbei în timp ce piciorul însuși nu atinge pămîntul decît cu vîrful degetelor. Stătea așa, întorcîndu-se surîzînd, încrezătoare în farmecul ei, cu coatele în mînceci lucioase, îndepărtate, aduse în față și perfect simetrice cu poziția picioarelor. Golului întunecat și mirosind a transpirație al subsuorilor îi corespundea într-un mistic triumghi întunericul nocturn din poale, așa cum ochilor le corespundea gura roșie și epitelială, iar hobocilor roșii ai sînilor, ombilicul vertical și lunguieț. Sub impulsul unui organ

central și al unor nervi motori, care porneau din coloana vertebrală, pînțele, toracele și caverna pleuroperitoneală se dilatau și se strîngeau ritmic, iar răsuflarea caldă și umezită de mucoasele aparatului respirator ieșea printre buze, după ce în alveolele pulmonare provocase combinarea oxigenului cu hemoglobina din sînge pentru a îngădui respirația interioară. Căci Hans Castorp înțelegea că acest trup viu era, în echilibrul misterios al structurii lui, hrănit cu sînge, străbătut de nervi, de vene, de artere și de vase capilare, scăldat de limfă, cu scheletul interior făurit din piese găunoase dar umplute cu măduvă grasă — adică din oase late, lungi și scurte, construite cu ajutorul substanței de bază a sărurilor de calcar, a gelatinei și a cleiului care le consolida pentru a putea să reziste ; cu capsule și cavități unsuroase, cu tendoanele, cartilajele și articulațiile lui, cu mușchii în număr de peste două sute, cu organele lui centrale, servind la nutriție, respirație, simțire și comunicare, cu membranele lui protectoare, cu cavitățile lui umorale, cu glandele lui abundente în secreții și cu încălceala canalelor și a fisurilor complexei lui structuri interioare, care cu lumea exterioară comunica prin orificii : înțelegea că acest *Eu* unificator viu al unei ordini superioare era foarte îndepărtat de specia acelor ființe extrem de simple care respirau, se hrăneau și chiar gîndeau cu întreaga suprafață a organismului, și în același timp că el însuși era alcătuit din mii și mii de asemenea organisme minuscule care izvorîseră numai dintr-unul singur dintre ele, se înmulțiseră dublîndu-se mereu și mereu și că, apoi, s-au organizat, s-au diferențiat și au crescut izolat, făcînd să se nască forme care erau condiția și rezultatul dezvoltării lor.

Trupul, așa cum i se înfățișa atunci, această făptură unică, acest *Eu-al-vieții*, era, așadar, o formida-

bilă multitudine de individualități care respirau și se hrăneau cu scopuri bine precizate, își pierduseră într-un atare grad propria lor autonomie, deveniseră atât de complet componente anatomiche, încât funcțiunea unora se reducea la percepția luminii, a sunetului, a pipăitului sau a căldurii, pe când altele nu mai erau în stare decât să-și modifice formele, contractându-se, sau să secrete lichide, ba altele nici nu se dezvoltaseră decât pentru a apăra, ajuta și transmite sucuri, la fel cum altele, în sfârșit, erau bune în mod exclusiv numai pentru reproducere. Existau și defectuoziități ale acestei pluralități organice ajunse pînă la forma superioară a eului, cazuri în care multitudinea individualității lor inferioare nu era organizată decât într-un mod superficial și nesigur într-o unitate superioară a vieții. Prietenul nostru studios medita asupra fenomenului constituirii de colonii de celule, învăța că există semiorganisme, algele — ale căror celule individualizate nu erau învelite decât de o membrană, fiind, câteodată, izolate unele de altele — organisme, totuși, multicelulare, dar care, de-ar fi fost întrebate, n-ar fi știut să răspundă dacă ar voi să fie considerate ca o aglomerare de individualități unicelulare sau ca o ființă în sine, și făcînd mărturisiri asupra lor înșile ar fi oscilat în chip straniu între Eu și Noi. Aici, natura îi dezvăluia o stare intermediară între asociația nenumăratelor individualități elementare care alcătuiau țesuturile și organele Eului superior — și libera existență individuală a acestor elemente simple : organismul multicelular nu era decât una dintre formele de realizare a procesului ciclic în care viața se desfășura printr-o mișcare circulară din zămislire în zămislire. Căci actul fecundării, contopirea sexuală a două corpuri formate din celule se găsea la originea formării oricărui individ pluriform, așa cum îl găseai și la originea oricărei specii de crea-

turi elementare și individuale, și acest act făcea ca întoarsă numai pentru el însuși. Căci acest act dănuise de-a lungul multor generații care nu avuseseră nevoie de el pentru a se înmulți, deoarece se perpetuau divizându-se mereu, pînă sosi un moment în care descendenții născuți fără ajutorul sexului au fost constrinși iarăși la împreunare, și acolo ciclul se închidea. Astfel multiplul domeniu al vieții, născut din contopirea nucleelor a două celule străbune, era deci comunitatea de viață a multor individualități celulare, formate în mod asexuat; dar dezvoltarea acestui multiplu domeniu era înmulțirea lor, iar ciclul zămislirii se închidea atunci cînd celulele sexuale, elemente crescute numai în vederea perpetuării, erau constituite în cuprinsul acestui domeniu, și găseau drumul către contopirea care stimula din nou viața.

Cu un volum de embriologie sprijinit pe coșul pieptului, tînărul nostru aventurier urmărea dezvoltarea organismului, începînd din clipa în care spermatozoidul, unul dintre atîția și primul dintre ei, înaintînd datorită mișcărilor rezezi ale cilului vibratil din partea sa posterioară, izbea cu vîrful capului membrana ovulului și pătrundea în citoplasma pe care vitelusul nutritiv o forma ca să-l primească, apoi protoplasma îl învăluia din toate părțile pentru a-l resorbi. Nu exista caricaturizare sau farsă cu care natura să nu se fi complăcut în variantele acestui fenomen care rămînea, în sine, neschimbat. Sînt animale la care masculul este un parazit în intestinul femeiei. Sînt altele la care brațul procreatorului pătrunde în gîtul procreatoarei pentru a-și depune sămînța, și, după ce este înghițit și apoi vomitat, o ia la goană pe propriile sale degete cu singurul scop de-a zăpăci știința care, cu un termen greco-latinesc, l-a definit multă vreme ca pe o ființă trăind autonom. Hans Castorp afla despre polemica dintre școlile savante ale oviștilor și animalcu-

lișilor, căci primii preindeau că oul era o broască, un câine sau un om la dimensiuni minuscule, dar complet format, și că sperma nu făcuse decît să declanșeze creșterea și dezvoltarea, pe cînd ceilalți vedeau în spermatozoidul care, pentru ei, avea cap, brațe și picioare, o prefigurare a unei ființe vii, căruia oul nu-i folosea decît de mediu nutritiv — pînă cînd căzură de acord cu toții să atribuie merite egale și oului și celulei fecundatoare, deoarece amîndouă își trăgeau obîrșia din celulele originar identice ale procreării. Hans Castorp își imagina organismul unicelular al oului fecundat — deci pe punctul de-a se transforma într-un organism multicelular — zbîrcindu-se, divizîndu-se, și vedea corpurile celulelor formînd blastula la care membrana interioară se răsfrîngea înlăuntru dînd naștere unei cavități unde începea să se îndeplinească funcția de nutriție și digestie. Era rudimentul tubului digestiv, animalul originar, forma fundamentală a oricărei vieți animale, forma fundamentală a frumuseții carnale. Cele două straturi epiteliale, cel exterior și cel interior, apăreau ca niște organe primitive care, prin ieșituri și adîncimi, dădeau naștere glandelor și țesuturilor, organelor de simț, prelungirilor trupului. O fîșie a stratului exterior se îngroșa, se îndoia înlăuntru, formînd un jgheab, care apoi se închidea, constituind canalul medular, apoi devenea coloană vertebrală și creier. Și așa cum vedea mucusul fetusului transformîndu-se într-un țesut fibros, într-un cartilagiu — deoarece, în loc de mucină, începea să apară o substanță gelatinoasă — tot așa vedea, în unele locuri, celulele conjunctive absorbînd sărurile calcaroase și substanțele grase din sucurile în care înotau, pentru a se osifica. Embrionul omului stătea ghemuit, îndoit înlăuntrul său, cu coadă, abia deosebit de acela al porcului, avînd un tub digestiv enorm, cu membrele pipernicite și in-forme, cu chipul larvar aplecat peste burta umflată,

iar felul în care se dezvoltă nu se înfățișă decît ca o repetare continuă a formării oricărei specii zoologice — după cum constata în mod competent știința întristătoare și foarte puțin măgulitoare care se ocupa cu aceste treburi. Pe lângă toate acestea, fetusul avea și niște creștături branhiale ca la calcan. Se pare, așadar, că este îngăduit, ba chiar necesar, să tragem anumite concluzii relative la aspectul destul de puțin uman pe care l-a prezentat de-a lungul diferitelor stadii omul ajuns la perfecțiune într-un anumit moment dat. Pielea îi era prevăzută cu mușchi vibratorii pentru a se apăra de insecte, fiind acoperită și cu păr din abundență, suprafața mucoasei nazale era impresionantă, avea urechile depărtate, mobile, jucînd un rol important în aspectul chipului său și mult mai capabile să prindă zgomotele decît urechile noastre actuale. Ochii, prevăzuți și cu o a treia pleopă ciliară, se găseau așezați lateral, de o parte și de alta a capului, în afara celui de al treilea — al cărui rudiment este astăzi glanda pineală — situat cam deasupra frunții, pentru a supraveghea văzduhul. Acest soi de om avea, printre altele, un tract intestinal foarte lung, multe măsele, un laringe cu pungi sonore ca să poată rage, iar glandele sexuale și le purta în cavitatea abdominalului.

Anatomia dezgolea și expunea în fața tînărului nostru studios membrele corpului omenesc, îi arăta mușchii, tendoanele și ligamentele, atît superficiale cît și profunde: adică pe acelea ale coapselor, picioarelor și mai ales ale brațelor, ale umărului și antebrațului, îl învăța numele lor latinești cu care medicina, această proiecție a spiritului omenesc, le desemnase într-un stil nobil și elegant, ajutîndu-l să pătrundă pînă la schelet, a cărui alcătuire îi deschidea noi perspective asupra unității a tot ceea ce este uman, asupra legăturii dintre toate disciplinele. Și aici, fapt remarcabil, el regăsea

adevărată — sau poate că trebuie să spunem : vechea — sa chemare de a se pleca în fața activității științifice a unui reprezentant al științei, fapt pe care-l mărturisii, sosind aici, persoanelor întâlnite (domnul doctor Krokowski și domnul Settembrini). Pentru a învăța ceva — fără a avea preferințe anume — studiase prin diferite universități multe lucruri despre statică, elasticitatea suporturilor și despre rezistență și construcții, considerate ca o organizare rațională a materialului mecanic, neînsuflețit. Ar fi fost desigur o copilărie să ne închipuim că știința inginerului nostru și legile mecanicii au fost aplicate și asupra materiei organice, dar nici nu se putea pretinde că fuseseră complet înlăturate de aceasta din urmă. Ele se găseau pur și simplu reproduse și confirmate. Principiul cilindrului cu interiorul gol completa structura oaselor lungi medulare, în așa fel încît minimumul — calculat cu precizie — al substanței solide corespundea necesităților statice. Un corp, învățase Hans Castorp, care îndeplinea condițiile cerute de rezistența la tracțiune și compresiune, și nu era alcătuit decît dintr-un material tubular și elastic, putea suporta aceeași greutate ca și un corp compact din același material. Tot așa, în timpul formării oaselor medulare, se putea observa că pe măsură ce suprafața se osifica, părțile interioare, devenite inutile din punct de vedere mecanic, se transformau, din substanțe unsuroase, în măduvă galbenă. Osul femural era o macara la construirea căreia materia organică, prin flexiunea piesei osoase, descria aproape la milimetru exact aceleași curbe de compresiune și tracțiune pe care Hans Castorp ar fi trebuit în mod obligator să le indice dacă ar fi prezentat grafic un aparat avînd aceeași sarcină. O constata cu mulțumire, căci de-acum înainte va putea să aibă cu femurul — și cu materia organică în general — o triplă legătură : lirică, medicală și

tehnică ; atît de puternic îl impresionaseră cele aflate ; iar aceste trei legături, îşi închipuia el, nu formau decît una singură din punct de vedere uman, erau variantele uneia şi aceleiaşi statornice expresii ale aptitudinilor umaniste...

Cu toate acestea, performanţele protoplasmei rămîneau încă inexplicabile, căci se părea că vieţii îi este interzis să se cunoască pe ea însăşi. Cea mai mare parte dintre fenomenele biochimice erau nu numai necunoscute, ci se părea chiar că însuşirea firească a naturii lor e de a scăpa înţelegerii omeneşti. Nu se ştia aproape nimic despre structura şi compoziţia acestei unităţi vii care se numea „celula“. La ce servea să numeri piesele constitutive ale muşchiului mort ? Pe de altă parte, nu era cu putinţă să analizezi în mod chimic muşchiul viu ; chiar modificările pe care le aducea după sine rigiditatea cadaverică erau de-ajuns să răpească orice înţeles unor asemenea experienţe. Nimeni nu pricepea fenomenul asimilării şi dezasimilării, nimeni esenţa funcţiunii nervoase ! Ce însuşiri aveau papilele gustative ca să ne redea simţul gustului ? În ce anume constau diferitele excitaţii prin mirosuri ale unor anumiţi nervi senzitivi ? Mirosul specific al animalelor şi al oamenilor se datora unor substanţe pe care nimeni nu ştia să le determine. Prost elucidată era şi compoziţia lichidului secretat, numit sudoare. Glandele sudoripare răspîndeau miresme care jucau în mod incontestabil un rol important la mamifere, dar despre ele nu se cunoaşte mare lucru la om. Rămînea obscură funcţiunea fiziologică a unor părţi ale trupului omenesc — părţi ce sînt se pare, destul de importante. Se putea neglija apendicele, care era un mister — şi la iepurele de casă se găseşte umplut în mod constant cu o materie despre care nu se ştie nici cum este evacuată, nici cum se reîmprospătează. Dar ce se întîmplă cu materia albă şi cenuşie din cutia

craniană, ce se întîmplă cu centrul vizual care avea legături cu nervul optic și cu straturile de materie cenușie ale „punții”? Materia modulară cerebrală și spinală era atît de fragilă, încît nu exista nici o speranță de a-i pătrunde vreodată structura. Ce făcea ca activitatea emisferelor cerebrale să înceteze în timpul somnului? Ce împiedică stomacul de la autofagie, ceea ce, de fapt, se întîmpla cîteodată la cadavre? Unii răspundeau: viața; o deosebită putere de rezistență a protoplasmei vii — și se prefăceau a nu băga de seamă că asta este o explicație mistică. Teoria unui fenomen atît de banal ca febra era plină de contradicții. Accelerarea modificărilor chimice avea drept consecință o mărire a producerii de căldură. Dar de ce, în alte împrejurări, nu era stimulată și pierderea de căldură? Încetarea funcțiilor glandelor sudoripare se datora contracțiile pielii? Dar numai în cazul frisoanelor date de febră se putea constata un asemenea fenomen, căci, altfel, pielea era de obicei caldă. „Îmbujorarea”, febra, indica sistemul nervos central ca sediu al cauzelor ce provocau accelerarea modificărilor chimice, dar ea era și o particularitate a pielii, pe care biologii se mărgineau s-o califice drept anormală, deoarece nu știau s-o explice.

Dar toată această neștiință aproape că nu înseamnă nimic față de perplexitatea care te cuprindea cînd aveai de-a face cu un fenomen cum este memoria, sau cu unul încă și mai uluitor cum este transmiterea ereditară a calităților dobîndite. Era imposibil să concepi măcar o explicație mecanică a unei asemenea însușiri a substanței celulare. Spermatozoidul care transmitea oului nenumăratele și complexe caracteristici individuale ale tatălui nu putea fi văzut decît la microscop, iar imaginea cea mai puternic mărită nu-l făcea să apară decît ca un corp omogen, ceea ce nu îngăduia să i se determine originea; căci apărea identic la ani-

malele cele mai diverse. Acestea îi erau condițiile de organizare și ele te sileau să presupui că nu se putea întâmpla altfel cu celula decât cu corpul superior pe care avea să-l nască ; altfel spus, că și ea însăși era un organism superior care, la rîndul său, era alcătuit din corpi vii, din unități de viață individualizate. Se trecea, astfel, de la un element care se presupusese pînă atunci a fi cel mai mic, la un alt element care trebuia să fie infinitesimal de mic, și în modul acesta te vedeai constrîns să descompui elementul elementar în elemente și mai elementare. Nu exista nici o îndoială că așa cum regnul animal era format din diferite specii de animale și așa cum organismul animalic-omenesc era compus dintr-un întreg regn de specii celulare, tot așa și organismul celulei era alcătuit de un nou și multiplu regn animal de unități vii, elementare, a căror mărime era foarte depărtată de limita vizibilității atinsă de microscop — unități care creșteau din sine și se înmulțeau prin sine, constrînse de legea de a nu reproduce decât numai unități asemănătoare lor, și serveau în comun, conform principiului fundamental al diviziunii muncii, forma de viață situată imediat deasupra lor.

Erau genele, bioplastele, bioforii — iar Hans Castorp se simți încîntat să facă cunoștință cu ele în această noapte înghețată și să le afle numele. Dar intrigat la culme cum era, se întreba care putea fi natura lor elementară, dacă le examinai mai îndeaproape. Deoarece, întrucît aveau viață, trebuiau să aibă și o organizare corespunzătoare, căci viața este organizare ; dar dacă erau organizați nu mai puteau fi elementari, căci un organism nu mai este elementar, ci plural. Prin urmare, erau unități de viață care se situau ierarhic sub unitatea celulei pe care o alcătuiau în mod organic. Însă, dacă lucrurile stăteau astfel, și cu toate că erau de o micime inimaginabilă, chiar ele

trebuiau să fie „făurite“ din ele înșile, „făurite“ în chip organic, ca forme ale vieții; deoarece conceptul de unitate vie era identic cu conceptul ansamblului organic de unități mai mici și inferioare, de unități de viață organizate în vederea unei vieți superioare. Atîta vreme cît, divizîndu-le mereu, dădeai peste alte unități organice care aveau calitățile vieții — adică funcțiunile asimilării, dezvoltării și înmulțirii — nu se putea presupune că ar exista vreo limită. Și atîta vreme cît se discuta despre unități vii, nu se putea vorbi decît în mod eronat despre unități elementare, întrucît concepția unicității avea drept corolar *ad infinitum* o unitate subordonată și componentă, iar viața elementară — adică ceva care și devenise viață, dar încă mai era elementară — nu exista.

Însă măcar că logica nu-i admitea existența, o asemenea viață trebuia, la urma urmei, să existe, deoarece ideea generației spontanee — adică: ivirea vieții din non-viață — nu putea fi dată la o parte, iar acest abis pe care căutau zadarnic să-l astupe în materia exterioară, abisul dintre viață și non-viață trebuia cumva astupat sau sărit pentru a se ajunge în miezul materiei intime a naturii. Această divizare trebuia să ducă, nu se știe cînd, la „unități“ care fără îndoială că erau compuse, dar nu încă organizate, legănîndu-se intermediare între viață și non-viață, adică grupe de molecule care formau trecerea de la organizarea vie la chimia pură. Însă ajuns în fața moleculei chimice, te aflai iarăși pe marginea unui abis deschis, infinit mai tainic decît acela dintre natura organică și anorganică: abisul dintre materie și non-materie. Căci molecula se compunea din atomi, iar atomul nu era nici pe departe atît de mare încît să poată fi definit altfel decît ca peste măsură de mic. Era doar o condensare minusculă, infimă, inițială și tranzitorie a non-materiei, a încă-ne-materiei, dar asemănătoare materiei

— o condensare a energiei, care abia de mai putea fi considerată materială, dar pe care trebuia să ți-o închipui ca pe un stadiu de limită, intermediar între materialitate și imaterialitate. Și astfel se punea problemă unei alte origini originare, înfinit mai tainice și mult mai ciudate decât cea a generației spontanee, anume a originii materialității izvorâte din imaterialitate. De fapt, abisul dintre materie și non-materie se cerea astupat cu și mai multă statornicie decât acela dintre natura organică și cea anorganică. Trebuia să existe, în mod necesar, o chimie a imaterialului, a combinațiilor imateriale din care izvorise materia, așa cum organismele își trăgeau obârșia din combinațiile anorganice, iar atomii puteau fi protozoarele și monerele materiei — o substanță care era și încă nu era materială. Dar ajunși la „ceea ce nu este încă” nici măcar nu mai aveam un criteriu de comparație; și „ceea ce nu este încă nici măcar mic” ne apare ca ceva uriaș de mare; iar pasul făcut spre atom ne va apărea, fără exagerare, fatal în cel mai înalt grad. Căci în ultima clipă, chiar când materia încetează să se mai dividă și să se infinitezimalizeze, în fața noastră apare brusc universul astronomic!

Atomul este un sistem cosmic, încărcat cu energie, în interiorul căruia gravitează într-o rotație frenetică niște corpuri în jurul unui centru asemănător soarelui, și ale cărui comete parcurg spațiul eteric cu viteze de ani-lumină pe orbitele lor excentrice, ținute în echilibru prin puterea corpului central. Printr-o comparație putem da ființelor multicelulare denumirea de „stat celular”. Orașul, statul, comunitatea socială, organizate după principiul diviziunii muncii, sînt nu numai comparabile cu viața organică, ci ele o repetă în mod fidel. Tot așa în intinitatea naturii se repetă, se reflectă la infinit macrocosmicul univers stelar, ale cărui aglomerări, figuri, nebuloase, nori, paloare

lunară pluteau la căpățiul studiosului nostru înfofolit, pe deasupra văii scînteind de zăpadă. Nu era oare îngăduit să te gîndești, că poate anumite planete din sistemul solar atomic — aceste îmbulziri și căi lactee ale sistemelor solare care compun materia — așadar că unul sau altul dintre aceste corpuri cerești din imensitatea Universului se află într-o stare asemănătoare cu aceea care a făcut din pămînt sediul *Vieții*? Pentru un tînăr febril, cu mintea puțin înnegurată, un tînăr care nu era cu desăvîrșire lipsit de experiență în domeniul lucrurilor anormale, o asemenea speculație nu numai că nu părea de loc extravagantă, ci se înfățișa chiar seducătoare pînă la a se impune cu toată tăria logică a adevărului. „Micimea“ corpurilor stelare din cuprinsul lumii ar constitui o obiecție foarte puțin valabilă, căci orice măsurătoare — care implică noțiunile de „mic“ și „mare“ — își pierde sensul cel mai tîrziu în clipa în care ni se dezvăluie caracterul cosmic al acestor particule infinitezimale, iar noțiunile de „înăuntru“ și „în afară“ pierd și ele din temeinicie. Lumea atomilor era un exterior; tot așa cum, foarte probabil, steaua terestră pe care o locuim noi, privită din punct de vedere organic, era un adînc interior. Dar un savant, în visul lui cutezător, n-a mers pînă acolo încît să vorbească despre „animalele căii lactee“, despre monștrii cosmici, a căror carne, oase și creieri erau formate din sistemele solare? Și dacă, așa cum gîndea Hans Castorp, totul reîncepea de la capăt în clipa cînd credeai că ai ajuns la sfîrșit? Sau poate că, în adîncimea și interioritatea sa cea mai tainică, el însuși era acela care se regăsea încă o dată, el, tînărul Hans Castorp, încă o dată, încă de o sută de ori, învelit călduros, pe același balcon, și cu vederea spre același clar de lună al unei nopți geroase, în vîrfurile muntelui, cu degătele amorțite și

obrajii dogorind, studiind cu pasiune umanistă și medicală viața trupului?

Anatomia patologică, din care ținea aplecat un volum spre lumina roșietică a lămpii mici, îl lămuria printr-un text presărat cu ilustrații, asupra caracteristicilor unor grupe parazitare ale celulelor și ale tumorilor infecțioase. Erau forme ale țesuturilor — și, unele dintre ele, ce-i drept, de o voluptuoasă exuberanță — provocate de izbucnirea unor celule străine într-un organism care se arătase deosebit de primitiv, și într-un fel oarecare — deși ar trebui mai bine să se spună: într-un fel destul de dezamățat — oferea condiții prielnice dezvoltării lor. Grav nu era faptul că parazitul sustrăgea hrana din țesutul ce-l înconjura; însă hrănindu-se ca oricare celulă, el producea secreții organice care se dovedeau a fi uimitor de toxice și, evident, vătămătoare pentru celulele organismului care îl adăpostea. Se reușise izolarea și prezentarea sub o formă concentrată a toxinelor câtorva microorganisme, și biologii erau uluiți de dozele infime ale acestor secreții care erau pur și simplu niște albuminoide, dar care pătrunzând în circuitul interior al unui animal provocau fenomenele unei otrăviri dintre cele mai primejdioase și trăgeau după ele o distrugere fulgerătoare. Aspectul exterior al acestui dezamăț era o excrescență a țesutului, tumoarea patologică fiind reacția celulelor sănătoase împotriva bacililor încuibăți în mijlocul lor. Se formau ghinduri de mărimea boabelor de mei, făcute din celule cu înfățișare vîscoasă, dintre care unele extraordinar de bogate în protoplasmă, de mărimi colosale și pline de o multime de germenii, între care și în care se aciuiuau bacteriile. Această efervescență, însă, aducea cu sine o prăbușire rapidă, căci imediat nucleele acestor celule monstruoase începeau să se chircească și să se descompună, iar protoplasma lor să se coaguleze; alte zone vecine ale țesutului erau atinse în

continuare de această acțiune străină, fenomene inflamatorii se răspîndeau și atacau vasele apropiate; globulele albe se îngrămădeau, atrase de locul dezastrului; moartea prin coagulare progresa iute; și, în acest timp, otrăvurile solubile ale bacteriilor amărîseră de mult centrii nervoși, organismul avea temperatură mare și, cu pieptul năpădit ca de o vijelie, se îndrepta clătînîndu-se către propria-i destrămare.

Iată ce-i spunea patologia, știința despre maladii, despre durerea altoită în trup, dar fiind legată de trup era implicit legată și de plăcerile trupesti. Boala era forma dezmațată a vieții. Iar viața era oare interesată de acest fapt? Poate că și ea nu era decît o maladie infecțioasă a materiei, întocmai cum ceea ce se putea numi originea originară a materiei nu era decît, eventual, tot o boală, decît răsfrîngerea și proliferarea imaterialului. Primul pas spre Rău, adică atît spre voluptate cît și spre moarte, izvora fără nici o îndoială de acolo — unde — iscată de excitarea unei infiltrații străine — o primă condensare a spiritului, o vegetație patologică, luxuriantă, de țesuturi se înfiripa și — semivoluptate și semiapărare — constituia prima treaptă a ceea ce este substanța, trecerea imaterialului la material. Era căderea în păcat. A doua zămislire originară, trecînd de la anorganic la organic, nu era decît o primejdioasă trecere la conștiință a trupului, tot așa cum boala organismului este o trecere exagerată și o accentuare dezmațată a naturii sale fizice — astfel, viața nu era decît o înaintare anevoioasă pe cărarea aventuroasă a spiritului, o răsfrîngere de fierbințeală nerușinată a materiei trezite la sensibilitate și care se arătase dispusă să răspundă acestei chemări...

Cărțile stăteau așezate teanc pe măsuță, sub lampă; una singură era jos, lîngă șezlong, pe rogojina balconului, iar aceea pe care Hans Castorp o studiasse ultima îi apăsa stomacul, îi tăia respirația, dar fără ca ma-

teria lui cenușie să fi poruncit mușchilor respectivi să o îndepărteze. Citise pagina de sus și pînă jos, bărbia îi atinsese pieptul, și pleoapele i se lăsaseră peste ochii albaștri și naivi. Vedea chipul vieții, membrele ei sănătoase, frumusețea ei întrupată în carnație. Ea își trase mîinile de sub ceafă și întinse brațele deschise, în interiorul cărora, mai ales prin transparența pielii gingașe de la articulația cotului, se desemnau venele, cele două ramuri ale venelor mari albastrii — aceste brațe de un farmec nespus. Se aplecă pentru el, se aplecă spre el, peste el, iar el îi simți mireasma tru-pească, simți inima bătîndu-i puternic. O căldură suavă îi înlănțui gîtul și în vreme ce, aproape pierzîndu-și cunoștința de plăcere și de spaimă, își apăsa mîinile pe partea din afară a brațelor, acolo unde pielea întinsă pe triceps era de o frăgezime răceroasă, simți pe buze sorbirea umedă a sărutului,

DANS MACABRU

La puțină vreme după Crăciun, muri domnul pasionat de călărie... Dar mai înainte fusese și Crăciunul, adică aceste două zile de sărbătoare sau, mai precis, socotind și seara de Ajun, aceste trei zile pe care, clătînd din cap cu o anumită teamă, Hans Castorp le văzuse apropiindu-se în timp ce se întreba cum se vor desfășura, și care, apoi, răsăriseră și apuseseră ca toate zilele obișnuite, cu o dimineață, o amiază și o seară, și cu o vreme potrivită (se dezghețase puțin), de loc deosebite de altele de felul lor : pe dinafară se deosebiseră oarecum de celelalte, și în răstimpul ce li se prevăzuse puseseră stăpînire pe mintea și inima oamenilor, iar pe urmă deveniseră sub reminiscența unei

depresiuni, impresii neobișnuite ale unui trecut sau prea apropiat sau prea îndepărtat...

Fiul consilierului aulic, pe nume Knut, veni să-și petreacă vacanța și locui la tatăl său în aripa din stînga — un băiat drăguț, dar a cărui ceafă începuse să fie, încă de pe acum, cam proeminentă. Prezența tînărului Behrens se simți în atmosferă; doamnele deveniră vesele, cochete și irascibile, iar în conversațiile lor era vorba mereu despre întîlnirile cu Knut, în grădină, în pădure sau în cartierul Cazinoului. De altfel, Knut avu și musafiri: cîțiva colegi de universitate urcară din vale — vreo șase sau șapte studenți care locuiau în sat, dar luau prînzurile la consilierul aulic și colindau cu camarazii lor împrejurimile. Hans Castorp îi ocoli. Îi ocoli pe acești tineri și cînd era cazul chiar fugi de ei, împreună cu Joachim, căci nu dorea de loc să-i întîlnească. Pe cel care făcea parte dintre cei de-aici, de sus, îl despărțea o întreagă lume de acești petrecăreți, de acești turiști care-și învîrteau bastoanele, așa că nu voi să audă și să știe nimic despre ei. În afară de asta, cei mai mulți păreau originari din Nord, poate că printre ei se găseau concetățeni de-ai lui, și Hans Castorp căuta să evite cu orice preț asemenea întîlniri și adesea se gîndea cu silă la eventualitatea sosirii vreunui hamburghez la Berghof, cu atît mai mult cu cît Behrens îi spusese că Hamburgul furniza stabilimentului un contingent impunător. Poate că se găseau și printre bolnavii grav sau printre muribunzii pe care nu-i vedeai. Nu era decît unul singur, un negustor cu obraji scofilciți, care stătea de cîtăva vreme la masa doamnei Itlis, și care desigur că era originar din Cuxhaven. Gîndindu-se la această vecinătate, Hans Castorp se bucură că aici aveai atît de puțin contact cu internații care nu erau comesenii tăi, dar mai ales că ținutul lui natal era întins și împărțit în sfere sociale foarte deosebite.

Prezența neobservată a acestui negustor potolea mult îngrijorările iscate de gîndul că aici ar putea întîlni hamburghezi.

Seara sfîntă se apropie deci, și sosi într-o bună zi pînă aproape de ușă, iar în ziua următoare apărură... Trecuseră șase săptămîni de cînd Hans Castorp se mirase că aici se și vorbea despre Crăciun : prin urmare tot atîta timp, dacă am vrea să-l redăm în cifre, cît durase șederea pe care și-o propusese din capul locului, plus cele trei săptămîni petrecute în pat. Totuși, aceste prime șase săptămîni i s-au părut a fi un considerabil interval de timp, mai ales la început, gîndea Hans Castorp — în vreme ce acum cantitatea egală aproape nu mai avea nici o importanță : încît cei din sufragerie aveau dreptate să facă atît de puțin caz de un asemenea lucru. Numai șase săptămîni, adică nici măcar cîte zile numără săptămîna : dar ce puteau ele să însemne de îndată ce doreai să știi ce reprezenta una dintre aceste săptămîni, una dintre aceste mici alergări în cerc, de luni pînă duminică și apoi iarăși pînă luni. Era de-ajuns să te întrebi ce valoare și ce importanță avea cea mai mică și mai apropiată unitate, pentru a înțelege că totalul nu prea putea produce mare lucru, acest total care, pe deasupra, mai suferea o reducere, o condensare, ba chiar un fel de anulare destul de sensibilă. Ce însemna o zi, socotită, de pildă, începînd din clipa cînd te așezai la masă pentru dejun, pînă la întoarcerea aceleiași clipe, după douăzeci și patru de ore ? Nimic — cu toate că trecuseră douăzeci și patru de ore. Și ce reprezenta o oră petrecută la cura de odihnă, la plimbare sau la masă — mai cu seamă că enumerarea epuiza aproape toate posibilitățile de a face să treacă această unitate de timp ? Tot nimic. Totalul acestor nimicuri însă nu era nici el, prin natura lui, susceptibil de a fi luat în serios. Faptul nu devenea serios decît atunci cînd

coborai spre cele mai mici unități : aceste de șapte ori
șazece de secunde în timpul cărora țineai termometrul
în gură ca să poți completa în continuare graficul
curbei de temperatură, le plăteai scump și erau extrem
de importante ; ele se dilatau pînă la a forma o mică
eternitate, și introduceau etape de o foarte mare trăi-
nicie în goana umbrelor marelui Timp...

Sărbătoarea abia dacă stingherea regimul obișnuit
al locatarilor Berghofului. Cu cîteva zile mai înainte
fusesse așezat în partea stîngă a sufrageriei, lîngă masa
rușilor de rînd, un brad zvelt, iar mireasma lui cîte-
odată se amesteca în treacăt cu miresmele felurilor
variate de mîncare, un brad care isca luciri de gînduri
în ochii cîtorva persoane din jurul celor șapte mese.
La cina din ziua de 24 decembrie, bradul fu împodobit
cu beteală, cu globuri de sticlă, conuri de pin aurite,
merișoare atîrnate în plase și diferite feluri de bom-
boane, iar lumînările de ceară colorată rămaseră aprinse
în timpul mesei și după masă. Se zvonea că și bolna-
vilor din camere li se aprinseseră pe noptiere niște
brăduleți ; fiecare și-l avea pe-al său. Serviciul de
mesagerie împărțise multe pachete în ultimele zile.
Joachim Ziemssen și Hans Castorp primiseră și ei
pachete din regiunea lor îndepărtată, de la șes, cu
claruri împachetate grijuliv, pe care le întinseseră prin
camere : haine alese cu gust, cravate, lucruri de lux
din piele și nichel și multe prăjituri de sărbători, nuci,
mere și marțipan — provizii la care verii se uitară cu
un ochi îndoielnic, întrebîndu-se cînd va sosi clipa în
care vor fi în stare să le guste. Hans Castorp știa
foarte bine că Schalleen fusese aceea care-i aranjase
pachetul, și tot ea cumpărase darurile după ce se sfă-
tuise temeinic cu unchiul. James Tienappel alăturase
o scrisoare pe hîrtie groasă pentru corespondență par-
ticulară, dar bătută la mașină. Unchiul îi transmitea
urările de bine ale bătrînului unchi și ale sale perso-

nale, urări de sărbători, și urări de însănătoșire, și adăuga cu mult simț practic, și urările de Anul Nou care avea să sosească peste puțină vreme, adică făcuse întocmai cum procedase însuși Hans Castorp atunci când, întins în pat, trimisese din vreme scrisoarea pentru Crăciun consulului Tienappel, precum și o dare de seamă amănunțită asupra propriei sale sănătăți.

Pomul din sufragerie ardea, sfîrșia, parfuma și întreținea în minți și în inimi conștiința acelei ore. Cu toții se îmbrăcaseră elegant, domnii în ținută de rigoare, doamnele purtînd bijuterii pe care soții iubitori le trimisese, poate, de la șes. Clavdia Chau-chat pusesese și ea, în locul jachetei de lînă care era la modă aici, o rochie elegantă dar de o croială puțin cam arbitrară sau mai curînd națională : un ansamblu de culoare deschisă, brodat și cu un cordon într-un stil rustic, rusesc sau poate balcanic, eventual bulgăresc, împodobit cu mici fluturasi de aur și ale cărui cute bogate dădeau siluetei o împlinire deosebit de plădiaoasă, armonizîndu-se cu ceca ce Settembrini numea cu plăcere „fizionomia ei tătărască” sau cu „ochii ei de lup al stepelor”. La masa rușilor bine toți erau foarte veseli ; de acolo a pornit primul dop de șampanie, și abia după aceea celelalte mese comandară și ele, la rîndul lor, șampanie. La masa verilor, bătrîna mătușă a fost aceea care a comandat pentru nepoată-sa și pentru Marusia, tratîndu-i pe toți. Meniul era ales și se încheia cu plăcintă cu brînză și cu bomboane ; îl completară cu cafea și cu lichioruri, iar din vreme în vreme cîte o creangă de brad, care se aprindea și pe care trebuiau s-o stingă repede, isca panică stridentă și exagerată. Settembrini, îmbrăcat ca de obicei, veni spre sfîrșitul cinei să stea o clipă, cu scobitoarea lui, la masa verilor, o tachină pe doamna Stöhr și vorbiră puțin despre Fiul Dulgherului și Învățătorului omenirii a cărui zi de naștere era sărbătorită azi. Nu se știa

cu certitudine dacă trăise în realitate. Dar ceea ce s-a născut în acele vremuri și ceea ce a provocat marșul ei neîntrerupt biruitor, a fost ideea valorii sufletului individual, concomitent cu ideea de egalitate — pe scurt, democrația individualistă. Întru acest gând primi să golească paharul pe care-l ridicară în cinstea Lui. Doamna Stöhr găsi că acest fel de-a judeca era „cu dublu înțeles și fără suflet“. Se sculă protestînd și cum lumea începuse să și treacă în salon, tovarășii de masă îi urmară exemplul.

Însemnătatea și însuflețirea reuniunii din seara aceasta se datorau și faptului că urma să i se înmîneze consilierului aulic darurile; el veni, de altfel, numai pentru o jumătate de oră, împreună cu Knut și cu domnișoara von Mylendonk. Ceremonia se desfășură în salonul unde se aflau aparatele optice. Darul rușilor era un obiect de argint, o farfurie mare, rotundă, în mijlocul căreia fusese gravată monograma celui ce-o primea, și care nu putea folosi la nimic, fapt ce sărea în ochi. Pe șezlongul oferit de ceilalți internați, cu toate că nu avea nici învelitoare, nici pernă, fiind acoperit numai cu o pînză, te puteai cel puțin întinde. Dar spătarul îi era mobil și Behrens se grăbi să verifice cît era de confortabil, deci se întinse cît era de lung, ținînd sub braț tava nefolositoare, închise ochii și începu să sforăie ca un fierăstrău, pretinzînd că este balaurul Fafnir¹ tolănit lîngă comoară. Hazul a fost general. Chiar și doamna Chauchat rîse de această scenă, făcu crețuri la ochi iar gura îi rămase deschisă exact ca a lui Pribislav Hippe, gîndi Hans Castorp, atunci cînd lui Hippe i se întîmpla să rîdă.

Imediat după plecarea șefului, se așezară la mesele de joc. Societatea rusă ocupă, ca de obicei, salonul cel mic. Cîțiva internați rămași în picioare, în sufragerie, în jurul pomului de Crăciun, priveau cum se sting

¹ Personaj din mitologia nordică.

mucurile lumînărilor în micuțele suporturi de metal și ronțăiau dulciurile agățate de ramuri. La mesele aranjate încă de pe acum pentru micul dejun, câteva persoane singuratice, depărtate unele de altele, și cu coatele pe masă, fiecare în felul său, tăceau cufundate în gânduri.

Prima zi de Crăciun a fost umedă și cețoasă. Eran norii care se coborîseră foarte jos, pretinse Behrens, învăluind regiunea. Fiindcă aici, sus, nu există niciodată ceață. Dar fie nori, fie ceață, umezeala era pătrunzătoare. Zăpada care zăcea întinsă se dezgheță la suprafață, se afîină, transformîndu-se în mîzgă. În timpul curei, fața și mîinile amorteau într-un mod mult mai supărător decît pe ger, cînd era soare cu dinți.

Ziua a fost încununată printr-o serată muzicală, un adevărat concert, cu rînduri de scaune și programe tipărite care au fost dăruite celor de-aici, de sus, de către direcția Berghofului. Cîntăreața profesionistă care a dat recitalul de cîntece locuia la Davos unde predă lecții de muzică. Avea două medalii pe marginea de colteului, brațele îi semănau cu niște bețe iar vocea, cu un timbru aproape aphon, demonstra într-un chip înduioșător motivele stabilirii la Davos. Cînta :

*Și astfel îmi port iubirea
Din loc în loc.*

Pianistul care o acompania era tot din Davos... Doamna Chauchat stătea în primul rînd, însă profită de cel dintîi antract pentru a se retrage, astfel că, începînd din acea clipă, Hans Castorp putu, cu inima liniștită, să asculte muzica (era, oricum, muzică) și să urmărească textul cîntecelor tipărite în cuprinsul programului. Settembrini mai rămase un timp lîngă Hans Castorp, apoi dispăru și el, dar abia după ce făcu vreo câteva observații plastice și satirice, în legătură cu acest

bel canto confuz al celei care se stabilise la Davos și după ce-și exprimă pe un ton ușuratic plăcerea că în seara aceasta s-au găsit împreună atît de loial și prietenește. La drept vorbind, Hans Castorp răsuflă ușurat după plecarea amîndurora, a celei cu ochii pieziși cît și a celui cu veleități de pedagog, și avu toată libertatea să asculte atent cîntecele. Este bine, se gîndi el, că în întreaga lume și în împrejurările cele mai deosebite se făcea muzică, probabil chiar și în expedițiile polare.

Ziua a doua de Crăciun nu se deosebi nici ea cu nimic mai mult de o duminică sau de o zi obișnuită a săptămîinii, dacă n-ar fi fost o vagă conștiință a prezenței ei, de care totuși nu putea scăpa, iar după ce sărbătoarea se isprăvi, a fost relegată în trecut — sau, mai precis, într-un viitor îndepărtat, la o depărtare de un an ; douăsprezece luni se vor scurge iarăși pînă se va întoarce Crăciunul — adică, de fapt, numai cu șapte luni mai mult decît petrecuse Hans Castorp aici.

Imediat după Crăciun, așadar în ajun de Anul Nou, murise domnul pasionat de călărie. Verii o aflară de la Alfreda Schildknecht, infirmiera bietului Fritz Rotbein, zisă și sora Berta, care, pe coridor, le relată cu multă discreție evenimentul. Hans Castorp fu foarte impresionat auzind întîmplarea, pe de o parte fiindcă starea și felul de a fi ale domnului pasionat de călărie făcuseră parte din primele impresii pe care le avusese aici — adică acelea care, de la început, l-au făcut să-și închipuie că sînt cauza fierbințelii din obraji, și care de atunci n-a mai cedat de loc — iar pe de altă parte din motive morale — am putea spune : din cauze religioase. Joachim stăruî mult într-o lungă convorbire cu călugărița care se agăță recunoscătoare de această discuție ce-i prilejui un amplu schimb de păreri. Fusesse o minune că acest domn mai supraviețuise sărbătorilor. De multă vreme nobilul acesta devenise un încă-

păținat care nu voia să moară, și nimeni nu mai putea să-și explice cum de mai respira în ultimul timp. Este adevărat că de foarte multe zile nu mai trăia decât datorită unor cantități enorme de oxigen : numai ieri a consumat patruzeci de baloane a șase franci bucata. Chestia aceasta trebuie să fi costat mult, după cum domnii probabil că-și dau seama și, pe deasupra, nu trebuie să uităm că soția lui, în brațele căreia murise, rămânea absolut lipsită de mijloace. Joachim deza-probă aceste cheltuieli. La ce bun o asemenea prelungire costisitoare și artificială a suferinței, într-un caz fără nici o speranță ? Acest om nu putea fi învino-vățit că a consumat orbește gazul dătător de viață și atît de scump pe care i l-au administrat. Dar acei care îl îngrijeau ar fi trebuit să se arate mai raționali și, de voie, de nevoie, să-l lase să-și urmeze calea inevitabilă, independent de contingente, și asta cu atît mai mult în asemenea împrejurări. Fiindcă, înainte de orice, există cei vii care aveau și ei drepturile lor — și așa mai departe. La care Hans Castorp îl contrazise energic. Îi reproșă vărului său că vorbește aproape ca Settembrini, fără nici un pic de respect și fără nici o sfială față de suferință. Domnul pasionat de călărie murise, nu-i așa ? Prin urmare nu mai era cazul de glumă, nu-ți mai rămînea altceva de făcut decît să dovedești că ești serios, căci și un muribund avea dreptul să fie respectat și onorat cum se cuvine, accentuă Hans Castorp. Spera, totuși, că Behrens nu-l certase pe nobil și că nu se năpustise asupra lui, în felul său neglegiuit. Nu, nu era cazul, declară sora Schildknecht. Este adevărat că muribundul mai făcuse, în ultima clipă, o mică încercare de fugă, vrînd să sară jos din pat. Dar o simplă observație asupra zădărniceii unei asemenea încercări a fost suficientă pentru a-l face să se potolească

Hans Castorp se duse chiar să-l vadă pe răposat. O făcuse pentru a înfrunta tiranicul sistem statornicit, care consta din a tăinui asemenea întâmplări, fiindcă disprețuia această voință egoistă de-a-te-face-că-nu-știi, de-a-nu-privi-în-față și de-a-și-astupa-urechile, precum și pentru că voia să se opună sistemului printr-o acțiune concretă. Încercase la masă să aducă vorba despre acest deces, însă se izbise de o ostilitate atât de unanimă și atât de încăpățînată față de un asemenea subiect, încît a fost uluit și indignat. Doamna Stöhr deveni aproape grosolană. Ce i-a trăznit prin cap să vorbească despre așa ceva, l-a întrebat ea, și ce fel de educație este aceea care i s-a dat. Regulamentul casei îi punca pe internați la adăpost de orice contact cu aceste basme, și iată că un ageamiu oarecare își îngăduia să le discute în gura mare, și încă la friptură, de față fiind și doctorul Blumenkohl care, dintr-o zi în alta, putea să aibă aceeași soartă. (Asta trebuie să rămînă între noi.) Și dacă pe viitor faptul se mai repeta, ea are să reclame. Dar tocmai ca o urmare a acestei scene, Hans Castorp se hotărî — și o spuse chiar cu glas tare — să aducă în ceea ce-l privea pe el un ultim omagiu acestui tovarăș decedat, făcînd o vizită soției și rostind un discurs discret la căpătîiul lui, ba mai mult, spuse că l-a convins și pe Joachim să-l însoțească.

Cu ajutorul sorei Alfreda au putut pătrunde în camera mortuară, care era situată la etajul întîi, chiar dedesubtul camerelor lor. Îi primi văduva, o mică blondă ciufulită, vlăguită de nopțile de veghe, ținînd o batistă la gură, cu nasul roșu și îmbrăcată într-un mantou cu gulerul ridicat, căci în cameră era grozav de frig. Caloriferul fusese închis iar ușa de la balcon sta deschisă. Tinerii rostiră cu glasul coborît cuvintele potrivite împrejurării, apoi fură invitați cu un gest dureros al mîinii să poștească, iar ei traversară camera

cu pași demni, clătinându-se în vârful picioarelor, pînă la pat, unde rămaseră în contemplarea patului mortuar, fiecare în felul său : Joachim luă poziția de drepti, apoi salută cu o ușoară înclinare, Hans Castorp într-o atitudine oarecum relaxată, pierdut în gînduri, cu brațele încrucișate, cu capul plecat peste umăr și cu o expresie asemănătoare celei din clipele cînd asculta muzică. Capul cavalerului era rezemat destul de sus, așa încît trupul — lung schelet și circuit multiplu al vieții — cu vîrfurile picioarelor ieșite de sub cuvertură, părea cu atît mai subțiat, aproape de o îngustime de scîndură. O coroană de flori era așezată în dreptul genunchilor, iar o ramură de palmier care se desprindea din coroană atingea mîinile mari, galbene și osoase ce stăteau împreunate pe pieptul căzut. Deopotrivă de galbene și osoase erau chipul și craniul pleșuv, nasul ascuțit și pomeții ieșiți în afară, iar mustața de un blond-roșcat scotea în evidență prin desimea ei scofilciturile cenușii cu perii zbîrliți ai obrazilor. Ochii erau închiși într-un fel puțin cam nefiresc — i-au fost închiși, își spuse Hans Castorp, nu s-au închis ei singuri : iată ce se numește a da ultimele îngrijiri, deși lucrul acesta se face mai curînd din respect pentru supraviețuitori decît din dragoste pentru mort. De altfel, trebuia s-o faci imediat după deces ; căci dacă miosina s-a și format în mușchi, orice încercare este zadarnică iar mortul rămîne întins, cu ochii holbați și ficși, astfel că pierce cu desăvîrșire imaginea suavă a somnului.

Hans Castorp stătea în picioare lîngă pat, simțindu-se în elementul său, oarecum ca un specialist, însă pios. „Pare că doarme“, spuse el din omenie, deși expresia mortului era cu totul alta. Apoi, cu un glas cuviincios și pe un ton coborît, începu să vorbească cu văduva defunctului, și prin întrebări care mărturiseau pasiunea și inițierea lui ca amator într-ale medicinei,

o inițiere oarecum spirituală și morală, se interesă de suferința soțului, de ultimele zile și de cele din urmă clipe, cît și despre transportarea corpului în Carintia, cum aflate că se va proceda. Văduva, în austriaca ei tăragănată și fornăită, suspinînd din cînd în cînd, găsi surprinzător că niște tineri erau dispuși să se intereseze astfel de durerea altuia ; la care Hans Castorp răspunse că atît vărul său cît și el erau bolnavi, că, în ceea ce-l privea pe dînsul, stătuse adesea lîngă catafalcul rudelor, că era orfan de tată și de mamă și, prin urmare, familiarizat oarecum de multă vreme cu moartea. Văduva îl întrebă ce profesie are ? Răspunse că „fusesse” inginer. — Fusesse ? — Da, fusesse, întrucît, deocamdată, surveniseră boala și o ședere aici pentru un timp nedeterminat, ceea ce însemna o întrerupere importantă și poate chiar o cotitură hotărîtoare în existența lui, căci niciodată nu puteai ști ce anume va urma. (La care Joachim îl privi cu o spaimă interogativă.) Dar domnul, vărul dumneavoastră ? — Voia să se facă militar, era ofițer-aspirant. — Oh, zise ea, profesiunea militară este, în adevăr, ceva serios, un soldat poate în anumite împrejurări să intre în contact destul de direct cu moartea, așa că face foarte bine dacă se obișnuiește din vreme cu aspectul ei. Apoi își luă rămas bun de la cei doi tineri, cu o ținută politicoasă, făcută să inspire respect, iar ei simțiră compasiune pentru situația ei îndurerată, dar și din cauza sumei mari a facturii de oxigen pe care soțul i-o lăsase moștenire. Verii se urcară iarăși la etajul lor. Hans Castorp se arătă satisfăcut de vizita făcută și emoționat de stările sufletești prin care trecuse.

— *Requiescat in pace*, spuse el. *Sit tibi terra levis Requiem aeternam dona ei, Domine.*¹ Vezi, cînd este vorba despre moarte sau cînd vorbești morților, latina

¹ Odihnească-se în pace. Să-ți fie țărîna ușoară. Doamne, dă-i odihnă veșnică (lat.).

își recapătă toate drepturile, este limba oficială în aceste împrejurări, de unde se vede că moartea este ceva deosebit. Dar nu numai din curtoazie umanistă vorbim latinește în cinstea ei, căci graiul morților nu este latina din școală, înțelegi tu, ci izvorăște dintr-un cu totul alt spirit, dintr-un spirit oarecum opus. Este latina sacră, un dialect monahal, medievall, un cântec înăbușit, monoton și parcă subpămîntean. Lui Settembrini nu i-ar face nici o plăcere, nu este ceea ce le trebuie umaniștilor republicani și pedagogi, cântecul acesta ține de alt spirit, de celălalt spirit. Eu găsesc că trebuie lămurite diferitele tendințe spirituale și atitudini spirituale, putem spune că, de drept, sînt numai două, cea evlavioasă și cea liberă. Amîndouă cu avantajele lor, dar ceea ce-mi stă pe inimă împotriva celei libere, mă gîndesc la aceea a lui Settembrini, este că pretinde să acapereze numai pentru ea singură întreaga demnitate omenească, ceea ce este exagerat. Cealaltă conține, de asemenea, multă demnitate omenească, e urzită din decență, are o ținută înaltă și desfășoară un ceremonial impunător, ba chiar mult mai mult decît cea „liberă“, cu toate că ține seama în mod deosebit de slăbiciunea și șubrezenia omenească, iar gîndul pe care-l închină morții și descompunerii joacă un rol important. Ai văzut la teatru *Don Carlos* și cum se petrec lucrurile la curtea Spaniei, cînd regele Filip intră, complet în negru, cu Ordinul Jartierei și acela al Lînei de aur, și cînd își ridică încet pălăria care seamănă aproape cu meloanele noastre — și-o scoate în sus și spune : „Acoperiți-vă, granzii mei“, sau ceva în genul acesta — și trebuie să recunoaștem că nu poate fi vorba aici nici de neglijență și nici de un ceremonial nerespectat, ci dimpotrivă, iar regina spune : „În patria mea, Franța, era cu totul altfel“, căci, firește, găsește toate acestea prea meticuloase și prea complicate, întrucît ar fi dorit o viață mai intimă, mai omenească.

Dar ce înseamnă omenesc ? Totul este omenesc. Cuvînta spaniolă cît și umilînța ei solemnă de o rigiditate nefirească este un stil de omenie foarte demn, găsesc eu, și, pe de altă parte, cuvîntul „omenesc“ poate să ascundă toate dezordinile și toate neglijențele.

— Aici îți dau dreptate, spuse Joachim. Nici eu nu pot suferi neglijența și indolența. Disciplina înainte de toate.

— Dar tu vorbești ca militar și admit că în militarie oamenii se pricep la asemenea lucruri. Văduva a avut toată dreptatea să spună despre profesiunea voastră că este serioasă deoarece trebuie să privești lucrurile în față și să fiți pregătiți de-a avea de-a face cu moartea. Purtați o uniformă strînsă pe trup, curată și cu guler tare, ceea ce vă dă o ținută. Și apoi voi aveți o ierarhie și o disciplină, vă dați onorurile unul altuia în orice împrejurare, ceea ce amintește de spiritul spaniol de devoțiune, iar lucrul acesta, în fond, îmi place foarte mult. Spiritul acesta ar trebui să domnească mai mult și la noi, civilii, în obiceiurile noastre, în felul nostru de-a fi, iată ce aș prefera și aș găsi că este cuviincios. Consider că lumea și viața sînt astfel întocmite încît ar trebui mereu să te îmbraci în negru, cu o coleretă albă, scrobită, în loc de guler, să ai cu oamenii relații grave, rezervate și formaliste, gîndindu-te mereu la moarte, iată ce mi-ar conveni și aș găsi că este moral. Vezi tu, asta este încă o eroare și o presumție a lui Settembrini, și sînt fericit că am prilejul să vorbesc despre ele. El își închipuie nu numai că are monopolul demnității omenesti, ba încă și al moralei — cu „activitatea sa practică“, cu sărbătorile lui duminicale și tendința spre progres (ca și cum duminica nu te-ai gîndi, la drept vorbind, la cu totul altceva decît la progres) și cu sistemul lui de suprimare a suferințelor — despre care tu nu știi nimic de altfel, dar el mi-a vorbit ca să mă instruiască — deoarece

vrea să le desființeze în mod sistematic cu ajutorul unui lexicon. Iar dacă acest lucru mi se pare imoral — ei și ? Firește, n-o să mă duc să i-o spun, mă dezarmeză cu felul lui plastic de-a vorbi, parcă-l aud că-mi spune : „Te avertizez, domnule inginer !“ Dar eu cred că ai tot dreptul să gîndești ceea ce-ți place — „Sire, dați-ne libertatea de gîndire“¹. De altfel, vreau să-ți spun ceva, încheie el. (Ajunseseră în camera lui Joachim, iar Joachim tocmai se pregătea să se culce.) Vreau să-ți spun ceva la care m-am gîndit. Trăim aici ușă în ușă cu muribunzi și cu cele mai cumplite dureri și suferințe, iar noi nu numai că ne comportăm ca și cum faptul nu ne-ar privi, ba mai mult, sîntem cruțați și izolați pentru a nu intra în contact cu realitatea, pentru a nu vedea nimic, iar pe domnul pasionat de călărie îl vor face să dispară tot pe ascuns, în timp ce noi vom lua ceaiul sau gustarea. Găsesc că este imoral. Doamna Stöhr s-a și înfuriat cînd am adus vorba despre acest deces, dar e mult prea proastă pentru mine, este lipsită complet de orice cultură și dacă crede că „Domol, domol, cucernică înțelepciune“ este o arie din *Tannhäuser*, așa cum pretindea mai zilele trecute la masă, totuși ar trebui să aibă sentimente puțin mai morale, de altfel, ca și ceilalți. Deci m-am hotărît ca pe viitor să mă ocup mai mult de bolnavii mai grav și de muribunzii casei, ceea ce cred că o să-mi facă bine. Bietul Reuter, care era odinioară la numărul 27 — l-am văzut în primele zile ale șederii mele aici — trebuie să fi plecat de multă vreme *ad penates*, și desigur că l-au cărat în mod discret, căci încă de pe atunci avea niște ochi enorm de holbați. Dar în locul lor mai sînt, fără îndoială, și alții, casa este plină, nu lipsesc noii sosiți, iar sora Alfreda, sau superioara, sau chiar Behrens însuși ne vor ajuta cu

¹ Vers din *Don Carlos* de Schiller.

plăcere să facem cunoștința unora dintre ei, și cred că putem obține acest lucru fără prea mare dificultate. Să presupunem că este ziua de naștere a unui muribund și că aflăm despre această aniversare, căci trebuie să existe un mijloc să ne informăm. Bine, în acest caz trimitem respectivilor — fie bărbat, fie femeie, fie pereche căsătorită, depinde — un ghiveci cu flori, în cameră, o atenție din partea a doi confrăți, un ghiveci cu cele mai bune urări de însănătoșire, căci, deși cuvîntul însănătoșire este o simplă expresie de politețe, el este întotdeauna indicat. Firește, vom sfîrși prin a le spune cine sîntem, iar ea sau el, așa storși de vlagă cum sînt, ne vor transmite prin ușă un salut prietenesc sau poate că ne vor invita o clipă în cameră să mai schimbăm cîteva vorbe omenești, cu ea sau cu el, înainte de-a dispărea pentru vecie. În felul acesta văd eu lucrurile. Ești de acord ? În ce mă privește, m-am hotărît s-o fac în orice caz.

De fapt, Joachim nu putu aduce cine știe ce argumente împotriva acestor proiecte. „Afară doar că, spuse el, planul ăsta contrazice ordinea casei ; în felul tău, faci o mică revoluție. Dar, în mod excepțional și fiindcă este prima dată cînd îți exprimi o asemenea dorință, se prea poate ca Behrens să-ți dea încuviințarea. De altfel poți să invoci pasiunea ta pentru medicină.

— Da, pe deasupra mai intervine și asta, zise Hans Costorp.

În adevăr, erau motive destul de complexe cele care-i insuflaseră această dorință. Hotărîrea de-a protesta împotriva egoismului ce domnea aici nu era decît una dintre cauze. Ceea ce-l mai determinase era, de asemenea, și necesitatea spiritului său de a lua în serios viața și moartea, de a le cinsti, necesitate pe care nădăjduia să și-o satisfacă și s-o întărească, venind în contact cu bolnavii grav și cu muribunzii, pentru ca,

astfel să compenseze nenumăratele afronturi pe care această necesitate spirituală era expusă să le primească la fiecare pas, în fiecare zi și în orice moment, și care confirma într-un chip neplăcut anumite păreri ale lui Settembrini. Exemple se pot da multe, foarte multe și dacă l-ai fi întrebat pe Hans Castorp, pare că în primul rînd ar fi vorbit despre acei internați de la Berghof, care chiar după propria lor mărturisire nu erau de loc bolnavi și veniseră numai din propriul lor imbold, sub pretextul unei ușoare oboseli, dar în realitate doar de plăcere, și petreceau aici deoarece îi amuza felul de viață al bolnavilor — ca, de pildă, această văduvă Hassenfeld, despre care am mai vorbit în trecut, o doamnă vioaie a cărei pasiune era rămășagul; paria cu domnii pe orice și în legătură cu orice, paria pe vremea care va fi, pe mîncărurile care se vor servi, pe rezultatul consulturilor generale și pe numărul lunilor adăugate în plus fiecărui internat, pe anumiți campioni de bob, de patinaj sau de schi, cu ocazia concursurilor sportive, pe felul cum se vor sfîrși legăturile de dragoste dintre internați, și pe alte o sută de lucruri diferite și cu totul lipsite de însemnătate, paria pe șocolată, pe șampanie și icre negre care, apoi, se mînceau la restaurant unde se și benchetuia, paria pe bani, pe bilete de cinema și chiar pe sărutări, cine să le dea sau să le primească — pe scurt, prin această patimă aducea în sufragerie multă însuflețire și multă viață, însă, bineînțeles, tînărul Hans Castorp nu voia să ia în serios aceste apucături: i se părea că însăși existența lor reprezintă un soi de suferință provocată demnității acestui locaș al durerii.

Căci el își dădea silința în mod cinstit să apere și să păstreze în propriii lui ochi această demnitate, deși acum, după ce trăise aproape un an în mijlocul celor de sus, îi venea greu s-o facă. Cunoașterea vieții, activității și concepțiilor celor de-aici devenise din ce în

ce mai amplă și acest lucru nu era de natură să încurajeze buna lui voință. Se aflau aici cei doi sclivisiți slăbănogi, în vîrstă de șaptesprezece și optsprezece ani, porecliți „Max și Moritz“, ale căror escapade nocturne — se duceau adesea să bea sau să joace pocher — întrețineau din plin trăncănelile societății feminine. De curînd, adică la vreo opt zile după Anul Nou (căci nu trebuie să uităm că, în vreme ce povestim, timpul înaintează, urmîndu-și neconținut calea), s-a răspîndit știrea, la micul dejun, că băieșul îi găsisese dis-de-dimineață pe cei doi tineri dormind îmbrăcați cu hainele de seară mototolite. Hans Castorp făcu haz și el ; dar dacă la aflarea acestei știri buna lui dispoziție a fost puțin cam încurcată, el a intrat aproape în derută cînd a auzit de aventurile avocatului Einhuf din Jüteborg — unul cam de vreo patruzeci de ani, cu barbișon ascuțit și mîinile pline de păr negru — care ocupa, de cîtva timp, locul suedezului vindecător și care nu numai că se întorcea beat în fiecare noapte, însă de curînd nu s-a mai întors de loc, fiind găsit a doua zi dormind în livadă. Trecea drept un destrăbălat periculos, iar doamna Stöhr arăta chiar cu degetul pe o tînără domnișoară de condiție bună — logodită de altfel jos, la șes — care la o anumită oră fusese văzută intrînd în camera lui Einhuf, avînd pe ea haina de blană și pe dedesubt doar o pereche de chiloți de tricou. Era scandalos — nu numai în sensul moral unanim acceptat, ci scandalos și insultător pentru Hans Castorp personal, ținînd seama de eforturile pe care le făcea spiritul său. La asta se adăuga faptul că nu se putea gîndi la persoana avocatului, fără să se gîndească în același timp și la Fränzchen Oberdank, fetița aceea piepțanată cu cărare la mijloc, pe care mamă-sa, o provincială cumsecade, o adusese aici doar de cîteva săptămîni. Imediat după sosirea ei și după prima consultație medicală, Fränzchen Oberdank fusese diagnosticată ca un caz

ușor ; dar fie că făcuse imprudențe, fie că era tocmai unul dintre acele cazuri în care aerul era bun nu numai *împotriva* bolii, ci înainte de toate era prielnic *pentru* dezvoltarea ei, în sfârșit, fie că micuța se vîrșe în anumite intrigi și suferise unele surescitări care îi făcuseră rău, fapt este că la doar patru săptămîni de la venire, intrînd în sufragerie imediat după o nouă consultație, aruncă batisca în sus, strigînd cu voce limpede : „Ura, trebuie să rămîn aici un an întreg !“ — la care întreaga sală izbucni într-un hohot de rîs home-ric. Dar cincisprezece zile mai tîrziu se zvonî că avocatul Einhuf se purtase ca un ticălos cu Fränzchen Oberdank. De altfel, caracterizarea aceasta este a noastră sau cel mult a lui Hans Castorp, căci colporatorii știrii n-au găsit-o atît de neobișnuită încît să se emoționeze folosind termeni atît de tari. Ba mai mult, ridicau din umeri lăsînd să se înțeleagă că pentru asemenea lucruri era neapărată nevoie de doi parteneri, și că, fără îndoială, nu s-ar fi întîmplat nimic fără dorința și plăcerea participantei. Cel puțin asta era atitudinea și perspectiva morală a doamnei Stöhr în dubioasa afacere despre care am vorbit mai sus.

Karoline Stöhr era înspăimîntătoare. Dacă ceva îl tulbura pe Hans Castorp în cinstitele lui eforturi spirituale, era făptura și felul de-a fi al acestei doamne. Ar fi fost suficiente boacănile pe care le făcea necon-tenit în materie de cultură. Spunea „eugenie“ în loc de „agonie“ ; „insolvent“ cînd făcea cuiva imputări pen-tru vreo obrăznicie, și debita cele mai înfiorătoare, cele mai îngrozitoare prostii despre fenomenele astro-nomice, care puteau să provoace o eclipsă solară. Pen-tru ea, cantitatea de zăpadă căzută, era „o adevărată capacitate“ ; iar într-o zi îl făcu pe Settembrini să ră-mînă uluit multă vreme, spunînd că tocmai citea o lucrare împrumutată de la biblioteca stabilimentului,

adică „Benedetto Cennelli în traducerea lui Schiller“ !¹ Îi plăceau anumite expresii la modă, împerecheri de cuvinte care îl scoteau din sărite pe Hans Castorp, căci le găsea absurde și deosebit de vulgare, ca de pildă : „Asta-i culmea culmilor“ ! sau : „Nici cu gândul nu gîndești“ ! Și fiindcă acum expresia „orbitor“ devenise complet uzată, prea veche și stoarsă de orice savoare, dar înlocuise la vremea ei expresiile „strălucite“ și „excelent“, doamna Stöhr se aruncase asupra ultimei expresii la modă, adică „mirobolant“, și, mai în serios, mai în glumă, găsea că totul este „mirobolant“, pîrtia pentru sîinii, prăjiturile și chiar temperatura ei, ceea ce era absolut dezgustător. La toate acestea se mai adăuga și mania de a colporta indiscreții care depășeau măsura. De exemplu, putea să fie perfect adevărat ceea ce povestea, anume că doamna Salomon își pusese azi cel mai scump combinezon de dantelă pe care-l avea, fiindcă era invitată la consultație și cu acest prilej ținea să se prezinte medicului cu lenjeria cea mai fină ; chiar Hans Castorp avusese impresia că ritualul consultului, independent de rezultatele lui, făcea plăcere doamnelor și în ziua aceea se găteau cu deosebită cochetărie. Dar cu totul altfel se prezentau lucrurile atunci cînd doamna Stöhr te încredința că doamna Redisch din Posen — despre care se bănuia că are tuberculoză la șira spinării — era obligată să se fiție complet goală, cam vreo zece minute, prin fața consilierului aulic Behrens. Neverosimilitatea afirmației aproape că-i egala necuviința, însă doamna Stöhr se înversuna și se jura în fel și chip că spune adevărul — cu toate că-ți era greu să pricepi de ce nenorocita risipea atîta rîvnă, insistență și încăpăținare pentru astfel de lucruri, cînd avea destul de furcă și cu pro-

¹ Este vorba de *Viața lui Benvenuto Cellini*, tradusă în germană de Goethe.

prile ei griji. Căci între timp fusese chinuită de o teamă și o neliniște care o făceau să plîngă mereu, stări care proveneau, după cît se părea, din agravarea pretensei sale „ameteți” sau din faptul că-i crescuse temperatura. Venea la masă plîngînd în hohote, cu obrajii uscați și roșii scâlțați în lacrimi, și plîngea în batistă, zicînd că Behrens avea s-o silească să stea la pat, dar ea dorea să știe ce-a spus în spatele ei, ce avea, ce se întîmpla de fapt cu ea, că ținea morțiș să privească adevărul în față ! Spre spaima ei, într-o zi observă că picioarele patului erau îndreptate spre ușa camerei ce dădea în coridor, și făcînd această descoperire, era cît pe ce s-o apuce nevricalele. La început nu i-au priceput numaidecît furia și groaza, în special Hans Castorp nu și le putu explica imediat. Ei, și ce-i cu asta ? Cum așa ? Dar de ce patul nu trebuia să fie așezat așa cum era ? — Pentru numele lui Dumnezeu, tot nu înțelegeți ? „*Cu picioarele înainte !...*” Deznădăjduită, făcu atîta tărăboi încît trebuiră imediat să-i mute patul, cu toate că din momentul acela lumina avea s-o bată în față și deci să-i tulbure somnul.

Toate acestea erau lucruri cam neserioase ; nu sprijineau decît prea puțin năzuințele spirituale ale lui Hans Castorp. Dar un incident îngrozitor care se petrecu tot atunci, în timp ce luau masa, făcu asupra tînrului nostru o impresie cît se poate de adîncă. Un internat sosit de curînd, profesorul Popov, un om slab și liniștit, care luase loc la masa rușilor bine împreună cu logodnica lui la fel de slăbănoagă și liniștită, suferi chiar la mijlocul prînzului o criză violentă de epilepsie, se prăbuși la pămînt, lîngă scaun, cu acel răcnet al cărui caracter demonic și inuman a fost descris de multe ori, și se zvîrcoli cu cele mai înfiorătoare contorsiuni ale mîinilor și picioarelor. Ceea ce agrava situația, era că tocmai se servise pește, astfel încît existau temeri serioase ca nu cumva Popov, în zvîrcolirile lui,

să înghită un os de pește. Zăpăceala a fost de nedescris. Doamnele, în frunte cu doamna Stöhr, dar fără ca doamnele Salomon, Redisch, Hassenfeld, Magnus, Iltis, Levi și altele pe care nu le mai numim acum, să rămână cu nimic mai prejos, se prăbușiră în stările sufletești cele mai diverse, încât erau cât pe ce să ajungă în situația în care se afla însuși domnul Popov. Toate țipau strident. Nu vedeai decât ochi spasmodic închiși, guri căscate și trupuri contorsionate. Numai una singură preferă să leșine pe tăcute. Izbucniră și unele tuse izvorâte din înecăciuni, deoarece toată lumea fusese surprinsă de această violentă întâmplare în clipa când mesteca sau înghițea. O parte dintre internați o zbughi la goană pe toate ușile mai apropiate, chiar și pe ușile ce dădeau spre terasă, măcar că afară era un frig imbibat de umezeală. Dar incidentul avu un caracter ciudat și tulburător, așa cumplit cum era, mai cu seamă pentru că internații nu se putură împiedica să facă o asocierie de idei în legătură cu ultima conferință a doctorului Krokowski. Analistul — în ultimele sale expuneri asupra iubirii considerată ca agent patogen — vorbise chiar luna trecută despre epilepsie, despre acest rău în care omenirea văzuse, rînd pe rînd, de-a lungul epocilor preanaliste, o încercare divină, o manifestare profetică sau o posedare demonică, și-l calificase în termeni pe jumătate poetici și pe jumătate semi-științifici, dar necruțători, ca pe un echivalent al amorului și ca pe un orgasm al creierului, pe scurt, la înfățișat, într-un anumit sens, drept atît de primejdios, încît auditorii trebuiră să interpreteze comportarea profesorului Popov — această ilustrare a conferinței — ca pe o mărturisire obscenă și ca pe un scandal învăluit în mister, astfel că fuga doamnelor din fața spectacolului putea să fie dovada unei anumite pudori. Consilierul aulic se afla de față la acest prînz și el a fost acela care, împreună cu sora Mylendonck și cu cîțiva tineri

voinici dintre oaspeții de la masă, l-au scos afară din sufragerie în hol pe bolnav, vînat, cu spume la gură, țeapăn și desfigurat, așa cum era, și acolo medicii îl examină, în vreme ce superioara și alți membri ai personalului dîndu-și osteneala roiau în jur, pentru ca, apoi, să-l transporte pe o targă în camera lui. Dar la foarte scurt timp după aceea, internații au putut să-l revadă pe domnul Popov luînd loc la masa rușilor bine, liniștit și voios, lîngă logodnica lui la fel de liniștită și voioasă, și terminîndu-și prînzul ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

Hans Castorp asistase la acest incident cu toate semnele exterioare ale unei spaimе pline de un oarecare respect, dar reușise să nu-l ia prea în serios, slavă Domnului ! Fără îndoială că Popov ar fi putut să se înece, înghițindu-și dumaticatul de pește, dar iată că în realitate nu s-a înecat, deoarece — în ciuda furiei oarbe și aproape inconștiente a dezlănțuirii sale — fusese un pic atent la ceea ce se petrecea cu el. Acum stătea iarăși bine dispus pe scaun și termina de mîncat, comportîndu-se ca și cum n-ar fi fost abia adineauri în prada celei mai furibunde și mai zmintite frenezii, și desigur că nu-și mai amintea nimic. Însă nici înfățișarea lui nu era făcută să întărească respectul pe care Hans Castorp îl simțea în fața suferinței ; și ea, în felul ei, se adăuga acelei impresii de dezmaț la care, fără voia lui, se găsea expus aici sus, și împotriva căruia era hotărît să lupte, să-l înfrîngă, consacrîndu-se încă și mai mult celor grav bolnavi și muribunzilor, chiar contra obiceiurilor statornicite aici.

La același etaj și nu departe de camerele verilor zăcea o tînră fată, numită Leila Gerngross și care, potrivit spuselor sorei Alfreda, era pe moarte. Avusese patru hemoptizii într-un răstimp de zece zile, iar părinții veniseră s-o ia acasă sperînd s-o mai găsească în viață. Însă acest lucru nu părea posibil : consilierul

aulic declară că micuța Gerngross nu putea fi transportată. Avea șaisprezece sau șaptesprezece ani. Iar Hans Castorp chibzui că tocmai acum i se oferea prilejul să-și realizeze planul cu ghiveciul de flori și urările de însănătoșire. Desigur, nu era aniversarea zilei de naștere a Leilei — ba mai mult, pe cât se putea prevedea, probabil că ea nu va mai apuca această zi, fiindcă, după cum reușise Hans Castorp să afle, aniversarea următoare urma să vină tocmai la primăvară. Însă, după părerea lui, faptul acesta nu trebuia să fie o piedică în fața omagiului, a dovezii de respect și de milă. Cu prilejul uneia dintre plimbările lor de la prânz, intră cu vărul său într-o florărie din preajma Cazinoului și, respirînd emoționat aerul încărcat cu un miros jilav de pămînt și de miresme, cumpără un frumos ghiveci de hortensii, pe care-l trimise anonim tinerei muribunde, specificînd în scris doar că e „din partea a doi vecini de cameră, cu cele mai bune urări de însănătoșire”. Procedă grăbit și voios, zăpăcit în mod agreabil de miresmele plantelor și de căldura din florărie — care, după frigul de afară, făcea să-i lăcrimeze ochii — cu inima zvîcnind și conștient de îndrăzneala aventuroasă dar oportună a acestei acțiuni neînsemnate, căreia el îi dădea nemărturisit o importanță simbolică.

Leila Gerngross nu avea nici o infirmieră specială, dar era dată în grija urgentă a doamnei von Mylendonck și a medicilor ; sora Alfreda însă putea să intre la ea, și comunică tinerilor impresia făcută de atenția lor. În fața acestei dovezi de prietenie, venită de la niște necunoscuți, mititica avusese o izbucnire de bucurie copilărească și care luminase lumea mărginită a situației ei îngrozitoare. Floarea era așezată chiar lîngă pat, o mîngîia cu privirile și cu mîinile, veghea să fie udată, iar ochii plini de suferință rămîneau agățați de ea chiar și în cele mai groaznice chinuri din timpul crizelor de tuse. Părinții, maiorul pensionar Gerngross și

soția lui, fuseseră deopotrivă de mișcați și plăcut surprinși, dar cum nici măcar nu puteau încerca să ghicească numele celor care trimiseseră darul, deoarece nu cunoșteau pe nimeni în sanatoriu, sora Schildknecht, cum de altfel o și mărturisi, nu s-a putut stăpîni să nu ridice vâlul anonimatului, divulgînd numele celor doi veri, autorii darului. Și, cu acest prilej, le transmise invitația celor trei Gerngross, să vină să primească mărturia mulțumirii lor, astfel încît, a treia zi, amîndoi verii conduși de călugăriță intrară pe vîrfurile picioarelor în camera de suferință a Leilei.

Muribunda era o făptură blondă, dintre cele mai grațioase, cu ochii de culoarea albastră a florii de numă-uita, și cu toate pierderile înfiorătoare de sînge și a respirației ce nu se mai înfiripa decît cu ajutorul unui rest cu totul insuficient de țesut pulmonar, avea o înfățișare plăpîndă, fără îndoială, dar de loc jalnică. Le mulțumi și sporovăi cu o voce plăcută, deși stinsă. O pîlpîire trandafirie se ivi și-i rămase în obraji. Hans Castorp, care explică părinților și bolnavei motivul gestului său — ceea ce de altfel și așteptau de la el — și care aproape că-și ceru iertare, vorbi cu un glas înăbușit, emoționat și cu un respect duios. Puțin a lipsit să nu îngenuncheze — simțea lăuntric nevoia s-o facă — în fața acestui pat și multă vreme ținu strîns mîna Leilei într-a sa, deși această mînuță era nu numai umedă, ci de-a dreptul udă, deoarece feița transpira enorm. Transpira atît de tare, încît carnea i s-ar fi zgîrcit și uscat de multă vreme, dacă n-ar fi băut cu lăcomie multă limonadă, băutură din care o carafă plină se afla pe noptieră, pentru ca în felul acesta să compenseze oarecum pierderea de apă a organismului. Părinții, așa îndurerați cum erau, întreținură conversația potrivit regulilor de bunăcuviință, se interesară de sănătatea verilor și discutară chestiuni obișnuite într-o asemenea situație. Maiorul era un băr-

bat cu umerii lați, fruntea îngustă și mustața zbîrlită — un sălbatic, un uriaș, absolut nevinovat de predispozițiile morbide și de șubrezenia fetei lui ; faptul sărea în ochi. Vinovată era, fără îndoială, soția, o ființă micuță, cu aspect specific de fizică, a cărei conștiință părea să fie, în adevăr, copleșită de această greutate. Căci atunci cînd Leila dădu, după zece minute, semne de oboseală sau mai curînd de surescitare (trandafirii din obraji se accentuasera, în vreme ce ochii de numă-uita începură să aibă străluciri fugare) și cînd verii, avertizați de o privire a sorei Alfreda, își luară rămas bun, doamna Gerngross îi însoți pînă la ușă și începu să se vaiete, asumîndu-și numai ea singură întreaga vină, fapt care îl înduioșă puternic pe Hans Castorp. Numai ea, ea singură era vinovată de toate acestea, îl încredința mama ; numai de la ea a putut moșteni sărmanul copil această boală, soțul ei n-avea nici o vină, era complet nevinovat. Dar chiar și ea, asta putea s-o afirme, nu suferise decît în mod trecător și superficial, foarte puțin timp, pe cînd era domnișoară. Apoi s-a vindecat complet, faptul i-a și fost certificat, căci voise să se mărite, era atît de fericită că se mărită și că trăiește, izbutise în sfîrșit, intrase în viața conjugală împreună cu scumpul ei soț, voinic ca bradul, care, în ceea ce-l privea, nici nu se gîndise vreodată la asemenea povești. Dar oricît de sănătos ar fi fost, el n-a putut, totuși, prin înrîurirea lui, să împiedice nenorocirea. Căci boala tănuită și uitată a izbucnit în copil și acesta era faptul îngrozitor, iar copilul n-a putut-o învinge, murea, în vreme ce ea, mama, o biruise și ajunsese la vîrsta cînd nu se mai temea de boală — murea sărmanul copilaș, acest scump odor, doctorii nu mai dădeau nici o speranță, și ea, numai ea singură purta vina, din cauza trecutului ei.

Tinerii se siliră s-o îmbărbăteze, îngăimară fraze asupra posibilității unei întorsături fericite. Însă maio-

reasa nu se putea împiedica să plîngă și să suspine, apoi le mulțumi încă o dată mult de tot pentru hortensii, dar și pentru că, prin vizita lor, i-au mai distrat copila, dîndu-i puțină fericire. Sărăcuța de ea zăcea acolo cu chinul și singurătatea ei, în vreme ce alte fete se bucurau de viață și dansau cu băieți drăguți, dorință firească pe care boala n-o putea nicidecum înăbuși. Domnii îi aduseseră cîteva raze de soare, Dumnezeu, poate că ultimele. Hortensiile erau ca un succes la bal, iar această conversație cu doi cavaleri atît de chipeși fusese pentru ea ca un mic flirt nevinovat și gingaș, lucru pe care ea, mama Gerngross, l-a văzut limpede pe chipul fetei.

Și o dată cu această frază, iată tocmai ceea ce era în măsură să-l impresioneze pe Hans Castorp într-un mod neplăcut, deoarece maioreasa nu pronunțase cuvîntul „flirt” în mod corect, adică pe englezește, ci cu un *i* nemțesc, fapt care îl enervă profund. În plus, el nu era un cavalier cu înfățișare chipeșă, ci făcuse o vizită micuței Leila cu scopul de-a protesta împotriva egoismului care bîntuia aici, dar și într-un spirit medical și moral. Pe scurt, îl enervase puțin felul cum se încheiase această vizită, cu atît mai mult cu cît fusese alint să țină seama de mentalitatea maioresei — totuși era foarte încîntat și mișcat de succesul inițiativei lor. Sufletul și simțurile lui reținuseră mai ales două impresii : mireasma de pămînt din florărie și mînuța umedă a micuței Leila. Și cum primul pas fusese făcut, se înțeleseră cu sora Alfreda chiar în aceeași zi să-l viziteze și pe bolnavul ei Fritz Rotbein, care se plictisea atît de îngrozitor cu infirmiera lui, deși — afară numai dacă toate semnele nu erau înșelătoare — nu mai avea de trăit decît foarte puțin.

Bunul Joachim nu avu încotro, trebui să-i țină tovarășie. Elanul lui Hans Castorp, izvorît din milă și din spiritul lui de inițiativă, se dovedi mai tare decît aver-

siunea vărului, pe care acesta nu putu s-o exprime decât tăcînd și plecînd ochii, deoarece n-ar fi știut s-o justifice fără să trădeze că nu era de loc animat de sentimente creștinești. Hans Castorp își dădu seama foarte bine de acest fapt, și profită. Înțelese exact sensul lipsei de entuziasm a celui animat de un spirit de militar. Dar ce putea face dacă pe el însuși asemenea inițiative îl însuflețeau și îl făceau fericit, și dacă i se păreau folositoare? Se pricepu, deci, să înfrîngă rezistența destul de slabă a lui Joachim. Se sfătuiră, prin urmare, împreună asupra felului în care să procedeză, dacă să-i trimită sau dacă n-ar fi cazul să ducă ei înșiși niște flori tînărului Fritz Rotbein, cu toate că muribundul era bărbat. Hans Castorp dorea foarte mult să-și îndeplinească acest plan; florile, găsea el, erau binevenite; alegerea hortensiei, care era mov și cu o înfățișare atît de plăcută, îl încîntase extraordinar; de aceea hotărîră că, ținînd seama de gravitatea cazului, se putea trece peste faptul că Rotbein era bărbat, și că pentru a i se trimite flori nu era absolut nevoie să fie aniversarea zilei sale de naștere, deoarece muribunzii pot fi tratați, în permanență, datorită tocmai situației în care se găsesc la fel cu acei care își serbează aniversarea zilei de naștere. Așa stînd lucrurile, plecă împreună cu vărul său și ajunse iarăși în atmosfera încărcată cu miresme de pămînt a florăriei, apoi, cu un buchet de trandafiri, garoafe și micșunele proaspăt stropite și parfumate, intrară la domnul Rotbein, fiind conduși de Alfreda Schildknecht care anunțase vizita tinerilor.

Bolnavul, abia în vîrstă de douăzeci de ani, dar de pe acum puțin chel și încăruntit, cu pielea gălbuie ca ceara și chipul ofilit, nasul mare și urechile și mîinile mari, se arătă recunoscător pînă la lacrimi pentru această îmbărbătare, pentru acest divertisment — și în adevăr, primind buchetul plînsese puțin din cauza

slăbiciunii, salutându-i pe cei doi veri, dar cu acest prilej începu imediat, deși cu glas abia șoptit, să le vorbească despre comerțul de flori din Europa și despre dezvoltarea mereu crescîndă, despre formidabilul export al horticultorilor de la Nisa și Cannes, despre încărcătura vagoanelor și a coletelor poștale care porneau din aceste puncte, în fiecare zi, în toate direcțiile, către piețele de engros de la Paris și Berlin, cît și pentru aprovizionarea Rusiei. Căci era comerciant, și atîta vreme cît mai trăia continua să se inițieze în această direcție. Tatăl lui, fabricant de păpuși la Coburg, murmură el, îl trimisese pentru perfecționare în Anglia, și acolo s-a îmbolnăvit. La început febra lui fusese considerată ca fiind un tifos, și l-au tratat în consecință, adică l-au pus la un regim de zeamă subțire, ceea ce l-a slăbit în halul acesta. Ajuns aici, i s-a îngăduit să mănînce și a făcut-o : a mîncat în pat și s-a silit să se alimenteze, cu mari eforturi. Dar, din nefericire, era prea tîrziu, intestinul îi era atins și în zadar cei de-acasă se îngrijeau să-i trimită limbă afumată și țigar afumat, căci el nu mai putea suporta nimic. Acum tatăl lui, chemat urgent de Behrens printr-o telegramă, pornise tocmai de la Coburg, deoarece voia să încerce o intervenție chirurgicală decisivă, adică o rezecție de coaste, iar el era hotărît s-o facă și pe asta, cu toate că șansele erau reduse. Cu glasul abia murmurat, Rotbein relatează lucruri pline de bun simț în legătură cu această chestiune, oprindu-se, deopotrivă, și asupra laturii comerciale a operației : atît cît va trăi va privi lucrurile și din acest punct de vedere. Capitolul cheltuielilor, șopti el, împreună cu rahianestezia, se ridica la suma de o mie de franci, căci, în definitiv, era vorba să fie ridicat aproape întreg capacul toracic, adică șapte sau opt coaste, iar singura problemă care se punea era de-a ști dacă acest plasament va putea fi

relativ rentabil. Behrens insista, însă profitul lui era sigur, pe cînd interesul său personal i se părea îndoielnic, și nu puteai ști dacă nu era mai bine să moară liniștit cu coastele sale.

Era greu să-i dai un sfat. Verii își exprimară părerea că, la calcularea devizului, trebuia ținut seama de excepționala măiestrie de chirurg a consilierului aulic. Și sfîrșiră prin a fi de acord să aștepte părerea bătrînului Rotbein, care se și afla în drum, fiind cea hotărîtoare. Cînd își luară rămas bun, tînărul Fritz mai plînsese puțin și, cu toate că lacrimile nu erau decît un efect al slăbiciunii, ele făceau un contrast straniu cu obiectivitatea seacă a felului său de a gîndi și de a vorbi. Îi rugă pe domni să binevoiască să-l mai viziteze, iar ei îi făgăduiră bucuroși, dar nu mai apucară. Căci cum fabricantul de păpuși sosise seara, operația a și fost încercată a doua zi dimineața, după care tînărul Fritz n-a mai fost în stare să primească vizite. Iar două zile mai tîrziu, Hans Castorp, trezîndu-se pe coridor cu Joachim, văzu că se făcea curat în camera lui Rotbein. Sora Alfreda părăsise și ea Berghoful, deoarece fusese trimisă de urgență într-un alt stabiliment, la un alt muribund, și suspinînd, cu șnurul ochelarilor pe după ureche, plecă lîngă acesta din urmă, deoarece trebuia să folosească singura perspectivă ce-i era hărăzită.

O cameră „părăsită“, o cameră eliberată, în care se dezinfecța, cu amîndouă canaturile ușii date de pereți și cu mobilele cocoțate unele peste altele, cum putea fi văzută cînd, ducîndu-te sau întorcîndu-te din sufragerie, treceai pe lîngă una dintre ele — dar acest spectacol, deși categoric semnificativ, era atît de obișnuit, încît aproape că nu mai impresiona închipuirea nimănui, mai cu seamă cînd, la timpul său, ai intrat și tu în stăpînirea unei asemenea camere „eliberată“ în aceleași condiții, care fusese și ea dez-

infectată, și unde te simți ca acasă. Uneori se știa cine ocupase camera cu numărul respectiv, ceea ce te punea, oricum, pe gânduri. Așa s-a întâmplat în ziua aceea, și la fel s-au petrecut lucrurile când, opt zile mai târziu, Hans Castorp văzu, în trecere, camera micuței Gerngross în aceeași situație. Dar în acest caz nu reuși să identifice imediat de ce natură erau zgomotele care se auzeau acolo, înăuntru. Pe când se oprise și privise, gânditor și cam uimit, consilierul aulic tocmai trecu din întâmplare :

— Stau aici și privesc tulburat, zise Hans Castorp. Bună ziua, domnule consilier aulic. Micuța Leila...

— Mda, răspunse Behrens ridicând din umeri. Apoi după o tăcere care dădu acestui gest întreaga lui semnificație, adăugă : Nu cumva te-ai grăbit să-i faci o curte asiduă tocmai acum, înainte de a se trage obloanele ? Îmi place la dumneata că te interesezi puțin de micii mei pitigoi tuberculoși, vizitându-i în coliviile lor, dumneata care ești relativ sănătos. Este o trăsătură frumoasă a caracterului dumitale, nu, nu te apăra, este o trăsătură foarte frumoasă. Dorești ca din când în când să te introduc și pe la alții ? Mai am câteva soiuri de scatii din ăstia, cocoțați pe cracă — dacă te interesează. Uite, chiar în clipa asta mă duc să dau o raită pe la „prea umflata“ mea. Mă însoțești ? Te voi prezenta pur și simplu, ca pe un inimos tovarăș de suferință.

Hans Castorp mărturisi că de fapt consilierul aulic îi luase vorba din gură, căci îi propunea exact ceea ce el însuși avusese intenția să-l roage. Așadar se va folosi cu recunoștință de permisiunea de a-l întovărăși. Dar cine era oare „prea umflata“, și cum trebuia înțeleasă această denumire ?

— Textual, spuse consilierul aulic. Absolut textual și fără nici o metaforă. Haide, că o să-ți povestească chiar ea.

După câțiva pași ajunseră în fața camerei „prea umflatei“, iar consilierul intră pe ușa dublă, rugându-l pe însoțitor să-l aștepte. Un hohot de râs și câteva vorbe vesele, care sunau cam gîfuite din pricina respirației scurte, răsunară în cameră la intrarea lui Behrens, stingîndu-se cînd se închise ușa. Dar cînd vizitatorul compătimitor intră, la rîndul său, câteva minute mai tîrziu, în cameră izbucni din nou râsul, iar Behrens îl prezentă pe Hans Castorp tinerei doamne cu ochi albaștri, care, culcată în pat, îl privi plină de curiozitate — stătea în capul oaselor, cu o pernă la spate, agitată și rîdea neconținut cu un hohot de râs perlat foarte ascuțit și argintiu, gîfîind, însă surescitată și parcă stimulată tocmai de această respirație dificilă. Rîse la fel și de chipul în care consilierul aulic i-l prezentă pe vizitator și îi strigă de mai multe ori adio, mulțumesc frumos, la revedere, îi făcu semn cu mîna atunci cînd Behrens plecă, apoi scoase un suspin tremurător, rîse iarăși cu râsul ei argintiu, își apăsă mîinile pe pieptul agitat sub cămașa de batist, dar nereușind să-și țină picioarele liniștite. Se numea doamna Zimmermann.

Hans Castorp o cunoștea destul de vag, doar din vedere. Stătuse câteva săptămîni la masa doamnei Salomon și a liceanului mîncăcios și rîdea mereu. În ultima vreme dispăruse, fără ca tînărul nostru să se mai fi sinchisit de ea. Se vede că plecase, presupusese el, și atît a fost tot ce i-a trecut prin minte în legătură cu dispariția ei. Și iată că acum o găsea aici, sub numele de „prea umflata“, și aștepta de la ea o lămurire.

— Hahahaha, chicoti doamna, surescitată și cu pieptul agitat. Un om teribil de caraghios, acest Behrens, extraordinar de caraghios și de amuzant, să te faci să te strîmbi și să te îmbolnăvești de râs. Dar luați lor, domnule Kasten, domnule Carsten sau cum

vă numiți, aveți un nume atît de caraghios, hahahaha, vă rog să mă iertați ! Luați loc pe scaunul acesta, la picioarele mele, și îngăduiți-mi să-mi bîîțî picioarele, nu pot altfel — ha...a, gemu ea adînc cu gura deschisă și iarăși începu să chicotească, îmi este cu neputință să mă rețin.

Era aproape drăgălașă, avea trăsături pure, puțin cam prea accentuate, dar plăcute, și o mică bărbie dublă. Dar buzele îi erau vinete, iar vârful nasului avea aceeași nuanță, fără îndoială pentru că pacienta nu avea suficient aer. Mîinile, slabe dar destul de plăcute la privit și pe care manșetele de dantelă ale cămășii le puneau în valoare, erau tot atît de neastîmpărate ca și picioarele. Avea un gît feciorelnic, cu „solnițe“ deasupra claviculelor fragile, iar sub cămașa de batist sînul agitat de rîs și de greutatea respirației, într-un ritm neregulat și scurt, părea plătînd și tînăr. Hans Castorp se și hotărî să-i trimită sau să-i aducă și ei flori frumoase, provenite din export, produse ale horticultorilor de la Nisa sau Cannes, proaspăt stropite și parfumate. Puțin neliniștit, luă totuși parte la veselia agitată și cam gîfîită a doamnei Zimmermann.

— Și dumneavoastră vizitați pe cei care au temperatură mare ? întrebă ea. Cît este de amuzant și de drăguț din partea dumneavoastră, hahahaha ! Dar eu, închipuiți-vă, nu am de loc temperatură mare, adică, la urma urmei, nu aveam de loc pînă nu de mult, dar absolut de loc... Pînă cînd, de curînd, s-a ivit chestia asta... Ascultați, să vedeți dacă n-o să vi se pară cel mai caraghios lucru pe care l-ați întîlnit vreodată în toată viața dumneavoastră...

Și luptîndu-se cu aerul printre hihhi și trilili îi povesti ceea ce i se întîmplase.

Aici, sus, ajunsese doar nițeluș bolnavă — oricum, destul de bolnavă, căci dacă n-ar fi fost nu urca,

atînsă probabil de boală și nu chiar deosebit de ușor, dar, în sfîrșit, mai curînd sub o formă ușoară decît gravă. Pneumotoraxul, această cucerire atît de recentă a tehnicii chirurgicale care cunoscuse un succes absolut fulgerător, își dovedise în cazul ei calitățile excepționale. Intervenția reușise complet și starea doamnei Zimmermann făcuse progresele cele mai satisfăcătoare ; iar soțul — căci era măritată, deși încă nu avea copii — putea să se bizuie pe reîntoarcerea ei peste două sau trei luni. Dar chiar atunci, pentru a se distra, făcu o excursie pînă la Zürich — da, călătoria asta n-a fost determinată decît de dorința de-a se distra. Și în adevăr se distrase din toată inima, însă fiind la Zürich își dădu seama că va avea nevoie să fie umflată din nou, și însărcină cu chestia aceasta pe un doctor de acolo. Era un tînăr fermecător și atît de nostim, hahahaha, hahahaha, ei dar ce oare îi făcuse ? Nimic altceva decît o umflase prea tare ! Nu exista o altă expresie, aceste cuvinte spuneau totul. Era plin de bune intenții, doctorașul, dar fără îndoială că nu prea se pricepea în chestia asta, și pe scurt : devenise prea umflată, prin urmare cu palpitații și cu crize de astmă — ha ! hihhi — însă imediat ce-a sosit aici, Behrens a vîrît-o urgent la pat, înjurînd și răcnind. Căci de data aceasta era în adevăr foarte grav bolnavă — nu chiar cu febră puternică, dar, oricum, cîrpăcită, deteriorată — hahahaha, dar ce-i cu „mutra-asta“, ce v-a venit să faceți mutra asta caraghioasă ? Și arătîndu-l cu degetul, se porni să rîdă atît de tare de mutra lui Hans Castorp, încît acesta simți că pînă și fruntea începea să i se învinețească. Însă cel mai caraghios, spuse ea, rămînea tot Behrens cu înjurăturile și grosolăniile lui. Pe ea o apucase rîsul imediat ce înțeleșese că e prea umflată. Dar el, fără să țină seama de nimic și fără nici un menajament, îi zbieră în față : „Viața dumitale

e în mare primejdie!" — ce mai urs, hahahaha, hihihhi, iertați-mă.

Puteai să te întrebi ce anume din spusăle consilierului aulic o putea face să rîdă atît de perlat — să fi fost oare numai „grosolăniile" lui și faptul că nu-l credea, sau cu toate că-l credea — și fără îndoială că-l credea — găsea extraordinar de caraghios lucrul în sine, adică primejdia de moarte care o amenința? Hans Castorp avea impresia că ultima supoziție era cea adevărată și că, de fapt, nu-i trăgea cu hihihhi și trilili, cu ciripeli și chicoteli decît dintr-o nechibzuință copilărească, dintr-o inconștiență izvorîită din creierul ei de păsărică, fapt pe care el îl dezaproba. Cu toate acestea îi trimise flori, dar n-o mai revăzu niciodată pe doamna Zimmermann cu rîsul ei. Căci, după ce cîteva zile o mai ținură cu baloane de oxigen, muri de-a binelea în brațele soțului chemat telegrafic — „O gîscă în adevăratul sens al cuvîntului" adăugă consilierul aulic de la care Hans Castorp aflase știrea.

Dar chiar mai înainte de asta, spiritul de inițiativă și caracterul milos ale lui Hans Castorp făcuseră, cu ajutorul consilierului aulic și al infirmierelor, noi cunoștințe printre gravii bolnavi ai casei, iar Joachim trebui să-l însoțească. Astfel, îl cără la fiul doamnei *Tous-les-deux*, cel de-al doilea, care mai rămăsese încă în viață, după ce de multă vreme se făcuse curat și se dezinfectase cu H_2CO în camera celui alt. Apoi, ajunseră la Teddy, băiețelul sosit de curînd, deoarece cazul lui fusese prea grav ca să mai poată rămîne la colegiul „Fridericianum" unde era intern. După aceea nimeriseră la funcționarul unei societăți de asigurare germano-rusă, Anton Karlovici Ferge, un martir blajin. În sfîrșit, intrară la nefericita și totuși atît de cochetă doamnă Mallinckrodt, care primi de asemenea flori, la fel ca și precedenții, și căreia i se dădu de

mai multe ori de mâncare chiar în fața lui Hans Castorp și Joachim... Pînă la urmă sfîrșiră prin a-și face reputația de samariteni și de frați milostivi. Așa că, într-o bună zi, Settembrini deschise discuția despre asta.

— I-a naiba, domnule inginer, aud spunîndu-se lucruri excentrice în legătură cu comportarea dumneavoastră ! Este adevărat că v-ați dedicat complet operei de binefacere ? Țineți cu tot dinadinsul să vă dezvinovați prin fapte bune ?

— Nu vă mai dați osteneala să discutați despre lucrul acesta, domnule Settembrini. Nu merită să stîrniți atîta vîlvă. Vărul meu și cu mine...

— Dar lăsați-l măcar o dată la o parte pe vărul dumneavoastră ! Căci cu dumneavoastră avem ce avem, iată ceea ce interesează în primul rînd, măcar că se vorbește despre amîndoi. Locotenentul este demn de respect, însă are o fire simplă, care nu amenință pe nimeni, și deci nu poate neliniști pe un educator. N-o să mă faceți să cred că el este acela care vă conduce. Cel mai reprezentativ dintre amîndoi, dar și cel mai expus unei mari primejdii, sînteți numai dumneavoastră. Sînteți, dacă mă pot exprima astfel, un copil răsfățat de viață — încît trebuie să se ocupe cineva de dumneavoastră. De altfel, mi-ați îngăduit să mă ocup de dumneavoastră.

— Desigur, domnule Settembrini, am fost de acord, o dată pentru totdeauna. Este foarte amabil din partea dumneavoastră. Dar mi se pare că „un copil răsfățat de viață“ este nostim spus. Ce-i poate trece prin minte unui scriitor ! Nu-mi dau seama prea bine dacă mă pot mîndri cu titlul acesta, însă știu că sună drăguț, trebuie s-o mărturisesc. Ei bine, da, mă ocup puținel de „copiii morții“, probabil că la aceasta vă referiți. Mă interesez ici și colo, dar fără să neglijez cura de odihnă, deci cînd am timp, de cei mai grav

și de cei mai serios bolnavi, mă înțelegeți, adică nu de aceia care sînt aici doar pentru plăcerea lor și se dedau dezmățului, ci numai de aceia care mor.

— Dar este scris : „Lăsați morții să-și îngroape morții“, spuse italianul.

Hans Castorp ridică brațele și-l făcu să înțeleagă prin expresia chipului că multe lucruri erau scrise, dar că ar fi greu să le alegi pe cele mai bune și să le urmezi. Flașnetarul adusese, bineînțeles, un argument stingheritor, ceea ce era de așteptat. Dar, cu toate că Hans Castorp încă mai era dispus să-i acorde atenție, să creadă că-i cuviincios să-l asculte — cu toate rezervele și fără nici un angajament — și, în plus, să mai suporte, cu titlul de experiență, această influență cu tendință educatoare, totuși era destul de departe de gîndul să renunțe vreodată, doar de dragul unor concepții pedagogice, la inițiativele sale care i se păreau încă, într-un chip nu prea lămurit, destul de folositoare și de o mare însemnătate, cu toată experiența făcută cu mama-Gerngross și cu felul ei de-a vorbi despre „micul flirt drăgălaș“, și independent de uscăciunea sărmanului Rotbein, și de nătîngul țîlîli al „prea umflatei“.

Fiul doamnei *Tous-les-deux* se numea Lauro. Promise și el flori, violete de Nisa, cu miros de pămînt, „din partea a doi tovarăși de suferință din stabiliment, plini de compasiune, cu cele mai bune urări de însănătoșire“, dar fiindcă anonimatul ajunsese o pură formalitate, întrucît toată lumea știa de la cine erau aceste daruri, doamna *Tous-les-deux* ea însăși, mama mexicană palidă și îmbrăcată în negru, îi opri pe veri, întîlnindu-i pe coridor, le mulțumi și îi invită cu niște vorbe răgușite dar mai ales printr-o mimică îndurerată, să primească personal dovada de recunoștință din partea fiului ei — *de son seul et dernier*

*filz qui allait mourir aussi*¹. Ceea ce și făcură numai-decît. Se întâmplă ca Lauro să fie în adevăr de o uimitoare frumusețe, cu ochi arzători, nas acvilin, ale cărui nări fremătau, și niște buze splendide, deasupra cărora mijea o mustăcioară neagră, însă își luă o asemenea alură dramatică de erou, încît musafirii, Hans Castorp nu mai puțin decît Joachim Ziemsssem, fură fericiți cînd ușa de la camera bolnavului se închise în urma lor. Căci, în vreme ce doamna *Tous-les-deux* — cu șalul de cașmir, cu voalul negru legat sub bărbie și cu zbîrciturile transversale ale frunții înguste și chinuite, cu pungile enorme sub ochii ei negri ca tăciunele și cu genunchii slăbiți de suferință — se învîrtea prin cameră de colo pînă colo, lăsînd să-i cadă îndurerat unul dintre colțurile gurii mari și apropiindu-se din cînd în cînd de tinerii așezați pe marginea patului, le repeta tragica ei formulă papagali-cească: „*Tous les dé, vous comprenez massiés... Premièrement l'un et maintenant l'autre*“², în acest timp frumosul Lauro se lansa, tot în franțuzește, în tirade răgușite și gîfîitoare, de o fanfaronadă nesuferită, al căror înțeles era că se gîndea să moară ca un erou, *comme héros, à l'espagnol*, la fel ca și fratele său, *de même que son fier jeune frère Fernando*³, care murise și el ca un erou spaniol — și gesticulînd își descheie cămașa ca să-și ofere pieptul galben loviturilor morții, apoi continuă să se comporte astfel pînă cînd un acces de tuse îi stropi buzele cu o spumă subțire trandafirie, îi înăbuși fanfaronadele sforăitoare, și-i hotărî pe veri să plece în vîrfurile picioarelor.

¹ Din partea singurului și ultimului ei fiu care, și el e pe moarte (fr.).

² Întîi unul și acum altul (fr.).

³ Ca erou, în stil spaniol... ca și Fernando, mîndrul său frate mai mic (fr.).

Nici atunci și nici după aceea nu mai vorbiră nimic despre vizita făcută lui Lauro, și chiar în intimitatea lor se abținură să-i judece atitudinea. Dar amândoi se simțiră mai la largul lor lângă Anton Karlovici Ferge din Petersburg, care, cu mustața lui mare și plăcută și cu proeminența deopotrivă de plăcută a mărilor lui Adam, zăcea în pat și se restabilea încet și greu după încercarea de a i se aplica pneumotoraxul, încercare de pe urma căreia era cît pe ce să-și piardă viața. În adevăr, resimțise un șoc puternic, șocul pleural, cunoscut ca o complicație a acestei intervenții chirurgicale la modă. La el însă șocul se produsese într-o formă excepțional de primejdioasă, anume aceea a unui colaps complet și a unei sincope dintre cele mai grave, într-un cuvînt s-a dezlănțuit cu atîta putere, încît s-au văzut siliți să întrerupă, în mod provizoriu, operația.

Domnul Ferge căsca ochii blînzi și cenușii iar chipul îi pălea ori de cîte ori vorbea despre această întîmplare care trebuie să fi fost, pentru el, înspăimîntătoare. „Fără anestezie, domnilor ! Bine, noi ăștia n-o putem suporta, în cazul nostru este contraindicată, se știe asta, și, ca om cu judecată, te resemnezi. Însă anestezia locală, domnii mei, nu pătrunde prea adînc, ci amortește numai pielea la suprafață, îți dai seama că te deschide și, firește, că te apasă și te strivește. Stăteam culcat, cu fața acoperită ca să nu văd nimic, asistentul mă ținea de mîna dreaptă și infirmiera-șefă de sînga. Era ca și cum m-ar fi apăsă și strivit, adică era carnea pe care o deschideau și o îndoiau cu ajutorul penselor. Dar iată că tocmai atunci îl aud pe domnul consilier aulic spunînd : „Așa !“ și, domnii mei, în aceeași clipă, începu să dibuie pleura cu un instrument bont — trebuia să fie bont ca să n-o străpungă prea iute — dibuia ca să găsească locul cel mai bun pentru a putea să străpungă ca să introducă

gazul, însă, în timp ce-și plimba instrumentul de-a lungul pleurei — domnii mei, domnii mei ! — mi s-a întâmplat ceva, mi-am dat seama că s-a isprăvit cu mine, căci am început să simt un rău absolut de nedescris. Pleura, domnii mei, nu trebuie atinsă, ea nu îngăduie și nu vrea să fie atinsă, este tabu, e acoperită de carne, izolată, este ceva de care nu te poți apropia nici în ruptul capului. Și iată că o dezveliseră și o pipăiau. Atunci, domnii mei, mi s-a făcut rău. Înspăimântător, domnii mei — niciodată n-aș fi crezut că este cu puțință să ai o asemenea senzație, atât de monstruoasă și de ticăloasă, n-aș fi crezut-o posibilă aici, pe pământ, ci numai în iad ! Am avut o sincopă — adică trei la șir, una verde, alta cafenie și alta violetă. Și, pe deasupra tuturor, această sincopă mirosea urât, șocul pleural îmi lovea mirosul, domnii mei, mirosea înfiorător a hidrogen sulfurat, așa cum trebuie să pută în iad, și, în același timp, pe când leșinam, mă auzeam pe mine însumi rîzînd cît mă ținea gura, dar nu așa cum rîde un om, nu, era cel mai necuviincios și greșos hohot de rîs pe care l-am auzit vreodată în viață, căci, domnii mei, dacă ți se pipăie astfel pleura, este ca și cum te-ar gîdila în modul cel mai exagerat și cel mai inuman, iată, așa și nu altfel este cu această blestemată rușine și tortură, acesta este șocul pleural de care bunul Dumnezeu să vă ferească.

Adesea, însă de fiecare dată vînat de spaimă, Anton Karlovici Ferge revenea asupra acestei „infame“ experiențe sufletești, și se temea grozav să nu se mai repete. De altfel, chiar de la primele cuvinte s-a dovedit a fi un om simplu, căruia toate chestiunile „înalte“ îi erau străine și față de care nu trebuia să ai nici un fel de pretenții de natură intelectuală sau sentimentală, tot așa după cum el însuși nu avea față de alții nici o pretenție de acest fel. Acest lucru o

dată stabilit, îți dădeai seama, de altfel, că povestea lucruri interesante din viața lui trecută și din mijlocul căreia boala îl smulsese, adică din viața unui voiajor în serviciul unei societăți de asigurare împotriva incendiilor : întreprinsese de la Petersburg călătorii lungi de-a lungul și de-a latul întregii Rusii, vizitase fabricile asigurate, iar rolul său era acela de-a face o anchetă asupra firmelor industriale care se găseau într-o situație financiară grea ; căci statistica dovedea că incendiile cele mai frecvente izbucneau în fabricile care făceau afaceri proaste. De aceea i-au dat însărcinarea să sondeze câte o întreprindere, sub un pretext oarecare, și să raporteze băncii rezultatele anchetei, pentru ca, printr-o reasigurare majorată sau printr-o altă repartitie a primelor, să se prevină anumite pierderi simțitoare. Vorbea despre călătoriile lui în plină iarnă de-a lungul imensului imperiu, despre cursele în plină noapte pe un ger nemaipomenit, culcat în sanie, învelit cu blănuri de oaie, și cum văzuse sticlind ochii lupilor pe întinderea zăpezii, asemenea unor stele. Avea în valiză provizii congelate, supă de varză și pâine albă, pe care le dezgheța la hanuri, în timp ce se schimbau caii, iar pâinea era tot atât de proaspătă ca în prima zi. Nu riscai nici o neplăcere, decît doar cînd venea brusc vremea dezghețului : atunci, bucățelele de supă de varză congelată, pe care le avea la el, se topeau și curgeau.

În felul acesta domnul Ferge povestea întrerupîndu-se din cînd în cînd, ca să observe, oftînd, că totul ar fi rămas foarte frumos dacă cel puțin n-ar fi fost necesar să se mai supună unei alte încercări de a i se face pneumotoraxul. Nu spunea nimic prea deosebit, erau doar fapte adevărate, pe care le ascultai cu plăcere, și mai ales Hans Castorp găsea că este folositor să audă vorbindu-se despre imperiul rusesc și despre felul său de viață, despre samovare și arta

preparării piroștilor, despre cazaci și bisericile de lemn cu multe clopotnițe în formă de ceapă, încât ai fi putut spune că sînt colonii de ciuperci. Îl mai ruga pe domnul Ferge să-i povestească despre locuitorii acestei țări, despre exotismul lor nordic și cu atît mai ciudat în ochii lui, despre sîngele asiatic care curgea în vinele lor, despre pomeții proeminenți, despre forma finico-mongolă a ochilor, și asculta totul cu un interes pur antropologic, ba avu chiar și curiozitatea să ceară să i se vorbească rusește — și de sub mustața plăcută a domnului Ferge și din mărul lui Adam pornea repede, confuz, complet străin și nearticulat idiomul răsăritean — iar Hans Castorp găsea această diversiune cu atît mai plăcută (așa e făcută tinerețea) cu cît putea să zburde în voie într-un domeniu interzis din punct de vedere pedagogic.

De multe ori se abăteau să stea de vorbă cîte un sfert de oră cu Anton Karlovici Ferge. Dar, între timp, făceau vizite copilandrului Teddy, de la „Fridericianum“, un băiețaș de vreo paisprezece ani, blond și delicat, care avea o înfirmieră particulară și o pijama de mătase albă împodobită cu brandenburguri. Era orfan și bogat, după cum îi informase el însuși. În așteptarea unei operații ce urma să pătrundă la o oarecare profunzime, operație pe care voiau s-o încerce cît de curînd pentru extirparea unor părți infectate, părăsea patul din cînd în cînd, pentru o oră, și, într-un costum de sport drăguț, lua parte la reuniunea din salon. Doamnelor le plăcea să glumească cu el, iar el asculta conversațiile lor, de pildă acelea în legătură cu avocatul Einhuf, cu domnișoara cu chiloții de tricou și cu Fränzchen Oberdank. Apoi se întorcea să se culce. Așa trăia, de azi pe mîine, copilandrul Teddy, elegant, lăsînd să se presupună că asta era tot ce aștepta de la viață de-acum înainte.

Dar la numărul 50 zăcea doamna von Mallinckrodt, Natalie pe numele cel mic, cu ochi negri, cercei de aur și cochetă, plăcându-i să se gătească, dar care, cu toate acestea, era un fel de Lazăr sau de Iov feminin, lovită de Dumnezeu cu toate infirmitățile posibile. Organismul ei părea inundat cu toxine, astfel încât toate bolile imaginabile se năpusteau asupra-i, fiecare pe rînd și toate deodată. Mai ales pielea îi era afectată, căci regiuni mari erau acoperite de o eczemă care îi provoca mîncărimi atroce, și care, ici și colo, ajunsese pînă la carne vie, cuprinzîndu-i și buzele, astfel încât îi era greu să bage lingura în gură. Inflamațiile interne se țineau lanț la doamna Mallinckrodt, cuprinzîndu-i pleura, rinichii, plămîinii, periostul și chiar creierul, din care cauză avea momente de inconștiență, iar slăbiciunea inimii, ca urmare a temperaturii și a suferințelor, îi provoca spaima mari din pricina cărora, cînd mîncă de pildă, nu putea să înghită cum se cuvine : duminicatul îi rămînea în gît. Pe scurt, această doamnă se găsea într-o situație înfiorătoare și pe deasupra mai era și singură pe lume ; căci după ce-și părăsise soțul și copiii pentru un alt bărbat sau, mai bine spus, pentru un adolescent, a fost la rîndul ei părăsită de amant, așa cum o mărturisiră celor doi veri ; prin urmare nu avea cămin, deși nu era lipsită de mijloace de trai, întrucît i le oferea chiar soțul ei. Fără să se mîndrească într-un mod necuviincios cu acest fapt, profita oricum de generozitatea lui — sau poate că la mijloc era o dragoste traianică — dar fără ca ea însăși s-o ia prea în serios, și înțelegea că nu e decît o păcătoasă nenorocită, dezonorată și din cauza aceasta îndura toate plăgile vrednice de un Iov, cu o răbdare și o dîrzenie surprinzătoare, cu o putere de rezistență elementară, caracteristică firii și sexului ei, învingînd durerile îngrozitoare ale trupului ei bronzat și reușind totuși să-și

facă o podoabă cochetă, chiar și din pansamentul cu care era silită să-și înfășoare capul din cauza bolii. Nu mai contenea să-și schimbe bijuteriile, începînd dimineața cu corali și sfîrșind seara cu perle. Încîntată de florile trimise de Hans Castorp, cărora le dădu o semnificație mai degrabă galantă decît caritabilă, îi invită pe tineri să se așeze lîngă patul ei și să ia ceaiul pe care ea însăși îl bea dintr-un ibric, avînd degetele acoperite pînă la articulații — inclusiv policarii — de opale, ametiste, smaralde. În vreme ce la urechi i se legăneau cerceii de aur, le povesti verilor, din prima clipă, cum se petrecuse totul. Le vorbi atît despre soțul ei, un om vrednic de respect, însă plictisitor, cît și despre copiii deopotrivă de buni și de plictisitori, care semănau leit cu tatăl lor și pentru care nu avusese niciodată sentimente deosebit de călduroase, dar le vorbi și despre adolescentul cu care fugise și lăudă îndelung tandrețea lui plină de elanuri poetice. Însă părinții tînarului știură, prin tertipuri pline de viclenie și chiar folosind forța, să-l îndepărteze de ea, deși poate că și boala, care tocmai atunci izbucnise sub aspecte multiple și năprasnice, îi făcuse silă micuțului. Vă fac cumva silă și dumneavoastră, domnilor? întrebă ea cu cochetărie, iar feminitatea ei exotică înfrînse eczema care-i acoperea jumătate din față.

Hans Castorp nu simți decît dispreț pentru tinerelul căruia ea îi provocase silă, și își manifestă acest sentiment ridicînd din umeri. Lașitatea poeticului adolescent îl îndemnă, în ceea ce-l privea pe el, către un zel de o natură cu totul opusă și găsi prilejul, în mai multe rînduri, să facă nefericitei doamne von Mallinckrodt mici servicii de infirmier, care nu cereau cunoștințe speciale: adică încercă să-i vîre în gură, cu băgare de seamă, supa de la prînz — dacă se întîmpla să fie de față cînd i se aducea — îi dădea să bea din ibric, atunci cînd vreun dumatic i se

oprea în gît, sau o ajuta să-și mai schimbe poziția în pat, căci, în afară de toate bolile mai era chinuită și de rana încă necicatrizată a unei operații. Îi dădea astfel o mînă de ajutor, fie cînd era în drum spre sufragerie, fie cînd se întorcea de la plimbare, rugîndu-l pe Joachim să-și continue singur drumul — în timp ce el va da o raită pe la cazul de la numărul cincizeci, pentru a afla cum se mai simțea — și trăia în el însuși o bucurie deosebită, care izvora din convingerea menirii tainice și din oportunitatea purtării lui, bucurie care se împletea deopotrivă cu o anumită plăcere nemărturisită și foarte creștină, născută din felul acesta de a activa atît de pios, de blînd și de lăudabil, încît nici din punct de vedere militar, nici din punct de vedere umanist și pedagogic nu i se puteau face obiecții serioase.

Dar despre Karen Karstedt n-am vorbit încă, și cu toate acestea Hans Castorp și Joachim se îngrijiră de ea într-un mod cu totul deosebit. Era o clientă particulară și externă a consilierului aulic care, de altfel, o dăduse el însuși în grija miloșilor veri. Era aici, sus, de patru ani, fără resurse materiale, la bunul plac al unor rude care se dovediseră neîndurătoare față de ea căci o dată o și luaseră de-aici, sub pretextul că, oricum, tot era condamnată la moarte, și n-au binevoit s-o trimită înapoi decît după intervențiile consilierului aulic. Locuia în Dorf, la o pensiuie ieftină — avea abia nouăsprezece ani, subțirică, cu părul lîns, unsuros și cu niște ochi care se sileau cu sfială să ascundă o lucire ce se potrivea cu îmbujorarea de febră a obrajilor și cu vocea ei stinsă într-un chip caracteristic, dar care suna plăcut. Tușea fără înterupere și avea aproape toate vîrfurile degetelor acoperite cu plasturi, fiindcă supurau.

Prin urmare, verii se ocupară de ea în mod deosebit, la rugămintea consilierului aulic, ca băieți buni

ce erau. Totul a început cu trimiterea unor flori, apoi îi făcură o vizită nefericitei Karen, pe balconul ei din Dorf, iar după aceea organizează câteva plimbări în trei: la un concurs de patinaj, la o cursă de bob. Căci, în valea noastră din creierul munților, sezonul sporturilor de iarnă era acum în toi, se organizase o săptămână a campionatelor, inițiativele se înmulțeau, petrecerile și spectacolele se țineau lanț — erau însă manifestații cărora verii nu le acordaseră pînă atunci decît o atenție fugară. De fapt, Joachim era împotriva tuturor distracțiilor de-aici. Nu pentru ele se afla aici — nu stătea aici nici pentru a trăi și a se acomoda cu această sedere, făcînd-o plăcută și variată, ci numai ca să scape cît mai repede cu putință de infiltrație, să ajungă valid pentru a-și face serviciul, adevăratul serviciu, la șes, în locul serviciului prestat prin urmarea tratamentului, care era un succedaneu, însă de care nu îngăduia să se atingă nimeni. Îi era interzis să practice sporturile de iarnă și îi dispăcea să facă pe gură cască. Cît despre Hans Castorp, el se simțea legat de cei de-aici, de sus, printr-o solidaritate prea strînsă și prea intimă pentru a mai putea arăta cel mai mic interes față de viața unor oameni care considerau acest loc ca pe un teren de sport.

Dar solitudinea lor pentru biata domnișoară Karstedt schimbase situația, iar Joachim nu putea ridica nici o obiecție — căci în acest caz s-ar fi dovedit mai puțin animat de sentimente creștine. Se duseră deci să ia bolnava de la locuința ei modestă din Dorf și o conduseră, pe un minunat ger cu soare arzător, de-a lungul cartierului englezesc, numit astfel după *Hôtel d'Angleterre*, printre magazinele luxoase de pe strada principală, unde săniile alergau în sunet de zurgălăi, și pe unde se plimbau bogătașii petrecăreți și trîndavi din întreaga lume, clienți ai Cazinoului și ai marilor

hoteluri, bărbați fără pălării, îmbrăcați în costume elegante de sport croite din stofe alese și scumpe, cu fețele bronzate de arșița soarelui de iarnă și de reverberația zăpezii, apoi coborîră mult mai jos pînă la patinoarul situat în fundul văii, nu departe de Cazinou, și care în timpul verii servise ca teren de fotbal. Se auzea muzică; orchestra Cazinoului dădea un concert pe estrada pavilionului de lemn, deasupra patinoarului dreptunghiular, îndărătul căruia se înălțau, în albastrul închis al cerului, munții înzăpeziți. Intrară tustrei, își făcură drum printre spectatorii așezați pe bănci în amfiteatru, în jurul patinoarului, găsiră loc și începură să privească. Patinatorii cu costumele lipite de trup, cu tricouri negre și dolmane împodobite cu găetane, se legănau, pluteau, descriau figuri, săreau și făceau cercuri. O pereche de virtuosi, un domn și o doamnă, profesioniști deosebit de abili, executară o figură pe care în lumea întreagă nimeni nu mai era în stare s-o realizeze, provocînd aplauze acompaniate de muzică. Disputîndu-și recordul de viteză, șase tineri de naționalități diferite, aplecați înainte și cu mîinile la spate, ținînd uneori o batistă între dinți, făcură de șase ori ocolul vastului pătrat. Un clopot își amesteca din cînd în cînd sunetele în melodia muzicii. Uneori din mulțime izbucneau strigăte de încurajare și aplauze.

Era o adunătură pestriță, la care cei trei bolnavi, verii și protejata lor, priviră cu curiozitate. Englezi cu șepci de stofă cadrilată și dinți albi vorbeau franțuzește unor doamne parfumate puternic și îmbrăcate din cap pînă-n picioare cu tricouri viu colorate, iar unele dintre ele purtau pantaloni. Americani cu scăfîrliile mici, cu părul lins și pomădat, cu pipe butucănoase în gură, purtînd blănuri cu spicul aspru în afară. Ruși bărboși și eleganți, bogați și sălbatici la vedere, cît și olandezi de un tip corcit cu malaezi, se

amestecau într-o asistență formată din germani și elvețieni, pe cînd toți ceilalți, nedefiniți, și care vorbeau franțuzește, veniți din Balcani și țările Levantului, oameni cu înfățișare aventuroasă pentru care Hans Castorp avea o oarecare slăbiciune, dar pe care Joachim îi condamna ca avînd ceva interlop și lipsit de caracter, erau împrăștiați pretutindeni. Între timp, niște copii se avîntară într-un concurs glumeț și se poticniră de-a lungul patinoarului, avînd pe un picior un șoson și pe celălalt o patină, apoi tot un grup de copii împinse pe lopățele niște fetițe. O luară la goană cu lumînări aprinse, învingătorul fiind acela care ajungea la capăt fără să i se stingă flacăra ; alergînd, erau obligați să sară peste obstacole sau să umple cu cartofi niște găleți cu ajutorul unor linguri de cositor. Cei din societatea distinsă se amuzau zgometos. Își arătau unii altora pe cei mai bogați, pe cei mai cunoscuți și pe cei mai eleganți dintre copii, fetița unui multimilionar olandez, fiul unui prinț prusac și băiețelul de doisprezece ani care purta numele unei mărci de șampanie cunoscută în lumea întreagă. Biata Karen se amuza și în același timp tușea. De bucurie, bătea din palme, fără să mai țină seama de degetele care-i supurau. Le era atît de recunoscătoare.

Verii o conduseră și la cursele de bob : locul pînă unde trebuiau să meargă nu era prea departe nici de Berghof, nici de locuința domnișoarei Karen Karstedt, căci pista, scoborînd de pe Schatzalp, se termina în Dorf, între grădinile cartierului de pe versantul vestic. Acolo era instalat micul pavilion de control ; se comunica telefonic plecarea fiecărei sănii. Printre taluzele de zăpadă înghețată, parcurgînd virajele pistei inundate de sclipiri metalice, coborau din vîrf, la intervale destul de lungi, săniuțele plate, încărcate cu domni și doamne în svetere de lînă albă și avînd în jurul piepturilor niște eșarfe cu culorile tuturor națiu-

nilor. Vedeai chipuri îmbujorate și încordate, pline de zăpada spulberată. Publicul fotografia săniile care cădeau, derapau sau se dădeau peste cap, răsturnînd echi-pele în zăpadă. Și aici cînta muzica. Privitorii stăteau în tribunele mici amenajate special sau se strecurau pe cărarea îngustă, săpată pe lîngă pistă. Podețele de lemn așezate peste pistă și pe sub care aluneca în goană, din cînd în cînd, cîte un bob, erau și ele ocupate de spectatori. Cadavrele sanatoriului făceau și ele același drum, treceau vîjîind pe sub poduri de-a lungul curbelor, la vale, mereu la vale, își spuse Hans Castorp și chiar vorbi cu ceilalți despre acest lucru.

Și la Bioskop-Theater ¹ din Platz o conduseră verii, într-o după-amiază, pe Karen Karstedt, deoarece îi plăceau mult lucrurile acestea. În aerul stricat care îngreuna respirația celor trei, întrucît/erau obișnuiți numai cu atmosfera cea mai curată, și care le apăsa piepturile umplîndu-le capetele cu o ceață tulbure, licărea, în fața ochilor lor îndurerați, o amestecătură de scene din viața tremurîndă pe ecran, agitată, amuzantă și pripită, într-o agitație fremătătoare ce nu se oprea trepidînd decît ca s-o ia imediat de la capăt, acompaniată de o biată muzică menită să atribuie gonitelor închipuiri trecute o împărțire prezentă a timpului, și care, în pofida mijloacelor sale reduse, reușea totuși să cînte pe toate registrele solemnității, măreției, pasiunii, sălbăticiiei și ale unei senzualități cam desuete. Văzură, astfel, desfășurîndu-se în tăcere o poveste frămîntată, cu dragoste și cu crime, care se petrecea la curtea unui despot oriental, întâmplări neașteptate, pline de grandoare și goliciune, pline de dorințe tiranice și de furii fanatice ale slugărniciiei, pline de cruzimi și de poște, de voluptăți și de întîrzieri semnificative mai cu seamă atunci cînd era vorba,

¹ Una dintre primele denumiri ale cinematografului.

de pildă, de-a scoate în evidență musculatura brațelor unui călău — pe scurt, văzură ceva întemeiat pe o cunoaștere intimă a dorințelor ascunse ale reprezentanților civilizației internaționale care asistau la acest spectacol. Settembrini, ca om al rațiunii, ar fi condamnat desigur cu asprime și cu o ironie sfichiuitoare, clasică, acest spectacol atât de puțin umanist, și n-ar fi pierdut ocazia să înfiereze abuzul de-a folosi tehnica pentru a da viață unor imagini care înjoseau demnitatea omului, se gîndi Hans Castorp și în șoaptă îi împărtăși vărului său aceste gînduri. În schimb, doamna Stöhr, care era și ea acolo, șezînd nu prea departe de ei, părea complet extaziată; chipul congestionat și incult i se schimonosise de plăcere.

De altfel, pe toate chipurile aflate în sală se petrecea același lucru. În clipa cînd dispărea ultima imagine tremurătoare a unei scene, cînd lumina se aprindea, iar cîmpul vizual apărea spectatorilor ca o pînză goală, nici pe departe nu mai putea fi vorba de aplauze. Nu mai era nimeni acolo pe care l-ai fi putut răsplăti cu aplauze, sau pe care, din admirație, l-ai fi putut rechema la rampă pentru a omagia arta de care dăduse dovadă. Actorii care se asociaseră ca să realizeze acest spectacol erau de mult risipiți în cele patru vînturi; publicul nu văzuse decît umbrele creațiilor lor, adică acele milioane de imagini și instantanee scurte prin care acțiunea a fost descompusă și apoi reconstituită, ca să poată fi restituită duratei după voie și oricît de des, într-o înlănțuire rapidă și tremurătoare. Din cauza iluziei, tăcerea publicului avea ceva vlăguit și neplăcut. Mîinile rămîneau întinse, neputincioase, în fața neantului. Te frecai la ochi, priveai fix, drept înainte, te rușinai de lumină și erai nerăbdător să te regăsești în întuneric, ca să vezi desfășurîndu-se iarăși niște fapte ce avuseseră un timp al lor propriu, dar acum erau trans-

plantate într-un timp nou, fiind reîmprospătate cu spoiala muzicii.

Tiranul muri înjunghiat cu un cuțit, răcnind cît îl ținea gura, dar fără ca nimeni să-l audă. Apoi, spectatorii văzură imagini din întreaga lume : pe președintele Republicii franceze, cu joben și decorații, răspunzînd din fundul landoului printr-o scurtă cuvîntare ; pe viceregele Indiei la nunta unui rajah și pe kronprinz în curtea unui regiment din Potsdam. Văzură viața și îndeletnicirile unui sat de indigeni din Noul Mecklemburg, o luptă de cocoși în Borneo, sălbatici goi care cîntau din fluiere suflînd pe nas, vînarea unor elefanți sălbatici, o ceremonie la curtea regelui Siamului și o stradă cu bordele din Japonia, unde gheșele stăteau așezate îndărătul unor zăbrele de lemn. Văzură, de asemenea, samoezi înfolați, străbătînd cu săniile trase de reni un pustiu de zăpadă din nördul Asiei, pelerini ruși închinîndu-se pe muntele Hebron și un delincvent persan bătut cu ciomege. Parcă luai parte la toate acestea. Spațiul era desființat, timpul se trăsesese înapoi, „acolo” și „atunci” deveniseră într-o clipită niște scamatorii, iar „aici” și „acum” erau metamorfozate și învăluite de muzică. Pe neașteptate vedeai apropiindu-se de tine o tînără marocană, în mărime naturală, îmbrăcată cu mătase vărgată, împopoțonată cu lanțuri, inele și paiete, și cu sînii plini dezgoliți pe jumătate. Avea nările largi, ochii plini de o viață primitivă și trăsăturile mobile ; rîdea cu toți dinții ei albi și-și acoperea ochii cu o mînă ale cărei unghii păreau de o culoare mai deschisă decît pielea, iar cu cealaltă făcea semn publicului. Te uitai uluit la chipul ei de umbră seducătoare, care părea că vede și nu vedea, ale cărei priviri nu te priveau de loc, al cărei rîs și ale cărei gesturi nu ținteau întru nimic prezentul, ci erau numai în lumea lor, acolo și odinioară, astfel încît n-ar fi avut

sens să le răspunzi. Acest fapt, după cum am mai spus, amesteca bucuria cu un sentiment al neputinței. Și chiar atunci năluca se destrămă. O lumină puternică inundă ecranul după ce cuvântul „Sfârșit“ fusese proiectat: ciclul programului oferit se terminase, iar publicul părăsea teatrul, în vreme ce un altul nou se înghesuia afară, dornic să se bucure de repetarea acestei desfășurări.

Indemnați de doamna Stöhr, care li se alăturase, și din dorința de-a fi pe plac bieteii Karen, care își împreunase mâinile a recunoștință, intrară și la cafe-neaua Cazinoului. Muzică era și acolo. O mică orcheastră de muzicanți în fracuri roșii cânta sub conducerea unui prim-viorist ceh sau ungur care, desprins de grup, stătea în picioare în mijlocul dansatorilor și-și chinuia instrumentul cu răsuciri pasionate ale trupului. O animație mondenă domnea în jurul meselor. Se serveau băuturi rare. Pentru a se răcori, verii comandară oranjade pentru ei și protejata lor, căci era cald și aerul îmbăcsit, în vreme ce doamna Stöhr comandă un lichior dulce. La ora asta, spuse ea, animația încă nu-i în toi. Abia mai spre seară dansul se însuflețea; de altfel, foarte mulți internați din diferite alte sanatorii, cât și bolnavi care stăteau aici pe cont propriu, prin hoteluri și la Cazinou, veneau în grupuri mult mai mari decât acum, și nu numai unul dintre cei ce făceau febră a trecut dansînd pragul eternității și a sucombat cu o hemoptizie finală, golind în *dulci júbilo* cupa bucuriei de a trăi. Ceea ce făcea profunda ignoranță a doamnei Stöhr din acest *dulci júbilo* era în adevăr extraordinar; primul cuvînt îl lua din vocabularul italiano-muzical al soțului ei, și-l rostea în consecință, „dolce“, iar al doilea cuvînt amintea de anul jubiliar și numai Dumnezeu știe de unde-l găsisese — iar verii, cînd izbucni această latină, apucară amîndoi deodată firele de pai din

pahare, însă doamna Stöhr nu se arătă de loc tulburată. Dimpotrivă, hlizindu-se încăpățînată cu dinții ei de iepure, se silea, prin aluzii și tachinări, să ghicească adevărata cauză a legăturilor dintre cei trei tineri, întrucît nu și-o putea explica limpede decît din punctul de vedere al biete Karen care, spunea doamna Stöhr, dată fiind pîrtarea ei nițel cam ușuratică, nu trebuia să fie mîhnită că este însoțită, în același timp, de doi cavaleri atît de veseli. Cazul i se părea însă mai puțin limpede, văzut din punctul de vedere al celor doi veri ; dar oricît de proastă și ignorantă era, intuiția ei feminină o ajuta totuși să-și facă o idee, incompletă și trivială bineînțeles, asupra faptelor. Căci ghici și lăsa chiar să se înțeleagă prin tachinările ei că singurul și adevăratul cavalier era numai Hans Castorp, pe cînd tînărul Ziemssen se mîrginea doar să-l asiste și Hans Castorp, a cărui înclinație intimă pentru doamna Chauchat îi era cunoscută, n-o însoțea pe nenorocita de Karstedt decît în lipsă de ceva mai bun, deoarece, după toate aparențele, nu știa deocamdată cum să se apropie de cealaltă — un fel de a judeca demn de doamna Stöhr, lipsit de orice adîncime morală, foarte stîngaci și bazat pe o intuiție vulgară, drept care Hans Castorp nu o onora decît cu o privire obosită și disprețuitoare, atunci cînd ea își formulă părerea pe un vulgar ton de glumă. Deoarece legăturile cu biata Karen constituiau pentru el, în adevăr, un fel de compensație și un expedient oportun și util — după cum de altfel toate acțiunile lui caritabile aveau un sens asemănător. Însă, în același timp, aceste inițiative pioase aveau și un scop al lor, propriu, iar mulțumirea pe care o simțea nu era de o natură mai puțin spontană și pură decît aceea încercată cînd o ajuta pe infirma doamnă Malinckrodt să-și înghită fiertura, cînd îl asculta pe domnul Fergo descriind infernalul șoc pleural sau cînd o

vedea pe biata Karen aplaudînd cu recunoștință și bucurie, deși avea degetele acoperite cu plasturi ; mulțumirea aceasta izvora dintr-o concepție spirituală ce voia să depășească, într-un sens opus, punctul de vedere pe care domnul Settembrini îl reprezenta prin acțiunea lui educatoare, iar tînărului Hans Castorp i se părea că această concepție merita mai curînd decît altele să i se aplice formula *placet experiri*.

Căsuța în care locuia Karen Karstedt era situată nu departe de pîriu și de calea ferată, adică la marginea drumului ce ducea spre Dorf, așa că verii, după micul dejun, puteau lesne, cînd doreau, să se ducă s-o ia la plimbarea prescrisă. Mergînd astfel înspre Dorf, ca să iasă în șoseaua principală, aveau în față priveliștea micului Schiaghorn, apoi la dreapta trei piscuri numite Turnurile Verzi, dar acoperite acum de o zăpadă lucind orbitor în razele soarelui, iar mai departe tot pe dreapta vîrfurile rotunjite ale Dorfbergului. La jumătatea pîrîișului abrupt se vedea un cimitir, cimitirul din Dorf, înconjurat de un zid, de unde probabil aveai prilejul să te bucuri de o priveliște frumoasă, cuprinzînd desigur și lacul, încît putea alcătui ținta unei plimbări. Așa se face că porniră tustrei să ajungă pînă sus într-o dimineață frumoasă — și de altfel toate zilele erau frumoase : liniștite și însorite, de un albastru adînc, de o căldură plăcut răcoroasă și de un alb scînteietor. Verii, unul cu chipul roșu ca o țiglă, celălalt bronzat, mergeau în haină, deoarece, sub săgețile unui asemenea soare pardesiurile i-ar fi incomodat — tînărul Ziemssen în costum de sport și cu șoșoni de cauciuc, iar Hans Castorp încălțat la fel, dar cu pantaloni lungi, deoarece nu era conformat fizicește pentru exercițiile fizice, ca să-i poarte scurți. Era între începutul și mijlocul lui februarie al noului an. Așa e, anul se schimbaseră de cînd Hans Castorp urcase aici, era notat un altul, următorul. Un mare

arătător al ceasornicului lumii pășise cu o unitate mai departe, nu cu una dintre cele mai mari, nu cu una dintre acelea care măsoară mileniile — foarte puțini erau aceia care, trăind astăzi, vor putea asista la o asemenea schimbare ; și nu era nici una dintre acelea care marchează secolele sau măcar deceniile, nu, fără îndoială că nu. Dar limba indicatoare a anilor se deplasase de curînd, cu toate că Hans Castorp nu era aici chiar de un an, ci abia de puțin mai mult decît de o jumătate de an, și, la fel ca minutarele unor anumite ceasornice mari care nu înaintează decît la fiecare cinci minute, se oprise acum, pînă cînd va trebui iarăși să se miște. Dar pînă atunci arătătorul lunilor trebuia să mai înainteze încă de zece ori, adică de mai multe ori de cîte o făcuse de cînd Hans Castorp sosise aici — deci, pe februarie nu-l mai punea la socoteală, căci o dată început, putea fi considerat imediat ca și dispărut, la fel cum, schimbînd în bani mărunți o monedă, e ca și cînd ai fi cheltuit-o.

Așadar, într-o zi, cei trei porniră să facă o plimbare pînă la cimitirul Dorfbergului — și, pentru onestitatea povestirii, vom pomeni și de această excursie. Hans Castorp luase inițiativa, iar Joachim, cu toate că începuse prin a face cîteva obiecțiuni din cauza bieteii Karen, s-a lăsat convins pînă la sfîrșit și recunoscu că ar fi fost inutil să se joace cu ea de-a v-ați ascunselea și să caute, potrivit lașității doamnei Stöhr, s-o pună la adăpost de tot ceea ce i-ar fi putut sugera să se gîndească la *exitus*. Karen Karstedt nu era încă în prada iluziilor cu care te amăgești în ultima fază a bolii, adică știa soarta ce-i era hărăzită și ce anume însemna necroza din vîrful degetelor. Dar mai știa, de asemenea, că rudele ei nemiloase nici nu vor voi să se gîndească la cheltuiala de a-i transporta sicriul acasă, și că, după *exitus*, o să i se dea și ei un locșor modest, acolo, sus. Pe scurt, puteai să consideri că

scopul plimbării era, din punct de vedere moral, mai potrivit pentru ea decît multe altele, adică decît, de pildă, locul de sosire al boburilor sau cinematograful — fără să mai pui la socoteală că la mijloc nu era decît un gest spontan de camaraderie să vizitezi o dată, ca din întâmplare, pe cei de-acolo, de sus — admițînd că n-ai voiai să consideri cimitirul numai și numai ca pe o curiozitate sau ca pe un loc oarecare de plimbare.

Urcară încet, în șir indian, căci poteca desfundată nu le îngăduia să treacă decît unul cîte unul, lăsară în urmă și sub ei, vilele așezate pe coastă, și suind mereu văzură iarăși, pe parcurs, schimbîndu-se și deschizîndu-se priveliștea familiară a peisajului care le oferea, în perspectivă, splendoarea lui hibernală : se desfășura către nord-est, în direcția intrării în vale, și cum se și așteptau vederea li se deschise spre lacul al cărui disc înghețat și acoperit de zăpadă era înconjurat de desimea pădurilor ; dincolo de țărmul lui cel mai îndepărtat, versantele munților păreau că se întîlnesc, iar peste ele alte piscuri necunoscute, acoperite cu zăpadă, se înălțau etajîndu-se în albastrul cerului. Priviră toate acestea stînd în picioare, în zăpadă, în fața portalului de piatră așezat la intrarea în cimitir, apoi pătrunseră pe porțița de fier cu grilaj, fixată în stîlpii de piatră ai porții — o porțiță care se ținea numai în tîtîni.

Cărările, curățate cu lopata chiar și acolo, se întindeau printre movilele mormintelor acoperite de zăpadă și împrejmuite cu grilaje, aceste paturi odihnitoare, cu grijă și simetric făcute, cu cruci de piatră și de metal și mici monumente împodobite cu medalioane și epitafuri ; dar nicăieri nu se vedea și nu se auzea suflet de om. Liniștea, singurătatea, și tăcerea păreau profunde și intime în multe privințe ; cîte un îngeraș de piatră sau amoraș de bronz, cu căciulițe de zăpadă pe căpșoare, ținînd degetul pe buze pentru a simbo-

liza tăcerea, putea foarte bine să treacă drept spiritul ei — cu alte cuvinte: drept spiritul acestei tăceri anume a unei tăceri pe care o simțai, în adevăr, ca pe un foarte puternic potrivnic și adversar al cuvîntului, așadar ca pe un mutism nicidecum lipsit de înțeles și nici gol de viață. Pentru cei doi bărbați ar fi fost fără îndoială un prilej să se descopere, dacă ar fi avut pălării. Însă erau cu capul descoperit, adică nici Hans Castorp nu avea pălărie, așa că se mărginiră doar să meargă în șir câte unul, într-o ținută respectuoasă, lăsîndu-și greutatea trupului în vîrfurile picioarelor și înclinîndu-se ușor la dreapta și la stînga, în urma Karenei Karstedt.

Cimitirul avea o formă neregulată, adică se întindea mai întîi ca un dreptunghi îngust, spre sud, apoi se prelungea în cele două sensuri în formă de asemenea dreptunghiulară. Era evident că au fost siliți să-l mărească în mai multe rînduri, drept care i se adăugaseră niște parcele din ogoarele vecine. Cu toate acestea, locul îngrădit părea ocupat complet, dacă se poate spune așa, atît de-a lungul zidurilor cît și pe parcelele interioare mai puțin căutate — încît abia puteai vedea și spune unde mai era posibil, deocamdată, să găsești la nevoie un loc. Cei trei vizitatori se plimbară cu discreție, destul de mult, pe cărările înguste și pe trecerile dintre inscripții, oprindu-se ici și colo pentru a descifra un nume împreună cu data nașterii și data morții. Pietrele funerare și crucile erau modeste și dovedeau că nimeni nu exagerase aici cu cheltuiala. Cît despre inscripții, numele erau de toate felurile și de pretutindeni și sunau englezește, rusește — în general erau multe slave, dar și germane, portugheze și într-altfel, iar datele aveau o caracteristică izbitoare, adică intervalele care despărțeau pe unele de celelalte erau, în total, de o scurtă impresiune, numărul de ani care se scursese între naștere și *exitus* se ridica pretu-

tindenii cam pînă în jurul a douăzeci, și foarte arareori mai mult, așadar acest loc de odihnă era plin de foarte multă tinerețe și de foarte puțină virtute, un popor nomad care venise aici din toată lumea și consimțise să se întoarcă definitiv la o formă de existență orizontală.

Undeva, în desimea monumentelor, în interiorul paștii, cam pe la mijloc, era un locșor drept, de lungimea unui om, neted și neocupat, între două movilite de ale căror stele funerare atîrnau coroane dintr-un material trainic, iar cei trei vizitatori se opriră acolo, fără să vrea. Rămaseră în picioare, domnișoara ceva mai înainte decît însoțitorii, și citiră gingașele epitafuri de pe pietrele mormintelor — Hans Castorp într-o atitudine de renunțare la sine, cu mîinile împreunate în față, cu gura căscată și ochii somnoroși, tînărul Ziemssen în poziție de drepti, dar lăsat puțin pe spate — după care verii, mînați de o curiozitate simultană, aruncară o privire furișă spre chipul Karenei Karstedt. Totuși ea observă privirile acestea și rămase puțin rușinată și sfioasă, cu capul plecat înainte, un pic pieziș, surîse nefiresc, țuguindu-și buzele, și clipind precipitat.

NOAPTEA VALPURGIEI

Peste cîteva zile urmau să se împlinească șapte luni de cînd tînărul Hans Castorp venise aici, în vreme ce vărul său, Joachim, care se găsea de cinci luni atunci cînd sosise celălalt, avea acum douăsprezece luni în spatele lui — un an împlinit — împlinit în sensul cosmic, căci de cînd locomotiva mică dar cu mare putere de tracțiune îl lăsase aici, pămîntul străbătuse în întregime orbita lui solară și se întorsese iarăși în punctul în care se afla atunci. Erău

în Carnaval, în ajun de Lăsata secului, iar Hans Castorp îl întreabă pe vărul lui, care era mai de mult în sanatoriu, cum se petreceau lucrurile cu acest prilej.

— Magnific ! îi răspunse Settembrini, pe care verii îl întâlneau din nou în timpul plimbării lor matinale. Splendid ! mai spuse el. Se petrece cu tot atîta veselie ca și în Prater, domnule inginer, o să vă puteți da seama curînd. O să ne pierdem cu toții în horă, chiar aici, vom dansa ca niște cavaleri strălucitori, adăugă el și apoi continuă să clevească cu glasul voios, însoțindu-și criticile răutăcioase de gesturi hazlii făcute cu brațele, cu capul și umerii. Ce vreți, am citit că asemenea baluri se dau chiar și *dans une maison de santé*¹ pentru nebuni și idioți — prin urmare de ce n-ar avea loc și aici ? Programul este alcătuit din dansurile macabre cele mai diferite, cum desigur vă închipuiți. Numai că, din nefericire, unii dintre invitații de anul trecut nu vor mai putea să apară de data aceasta, căci petrecerea se termină încă de la orele nouă și jumătate...

— Vreți să spuneți... A, da, bine zis ! rîse Hans Castorp. Sînteți un mucalit ! La nouă și jumătate, ai auzit, Joachim ? Adică prea devreme pentru ca „o anumită parte“ dintre cei de anul trecut să mai poată participa la petrecere măcar o oră. Ha, ha, e sinistru ! Firește că este vorba despre acea parte care, între timp, și-a luat rămas bun definitiv de la învelișul de carne. Pricepi jocul meu de cuvinte ? Căci miezul nopții e ora stafiilor. Dar, oricum, sînt curios să aflu programul, spuse el. Este admirabil, după părerea mea, că serbăm și aici sărbătorile și că astfel marcăm popasurile potrivit obiceiului, printr-un hotar bine tras, ca să nu trăim de-a valma, într-o prea mare mo-

¹ Intr-o casă de sănătate (ospiciu de nebuni) (fr.).

notonie, ceea ce ar fi, în adevăr, straniu. Am sărbătorit Crăciunul, pe urmă ne-am dat seama că era Anul Nou, iar acu iată că vine Carnavalul. După care se vor apropia Duminica Floriilor (se fac covrigi pe aici?), Săptămîna mare, Paștile și Rusaliile care cad șase săptămîni mai tîrziu, apoi vom fi foarte aproape de ziua cea mai lungă a anului, solstițiul de vară, înțelegeți, și, în continuare, ne vom pregăti pentru toamnă.

— Stați ! stați ! stați ! exclamă Settembrini ridicînd ochii spre cer și apăsîndu-și tîmplele cu palmele. Tăceți ! Vă poftesc să n-o mai luați razna în felul acesta.

— Iertați-mă, intenția mea era dimpotrivă... De altfel, cred că Behrens o să se hotărască în sfîrșit să-mi facă niște injecții ca să înlătore infiltrația, căci am mereu treizeci și șapte cu patru, cu cinci, cu șase și chiar cu șapte. Nimic de făcut în privința aceasta. Sînt și rămîn un copil răsfățat de viață. Este adevărat că nu mă aflu aici pentru prea multă vreme, Radamante nu mi-a fixat un termen precis, totuși spune că n-ar avea nici un sens să întrerup prematur tratamentul, atunci cînd am și investit aici, sus, atîta amar de timp. Și, în fond, la ce mi-ar folosi dacă mi-ar da un termen ? Acest lucru n-ar însemna prea mult, căci atunci cînd spune, de pildă : o jumătate de anșor, este întotdeauna aproape de adevăr, dar de obicei trebuie să te aștepți la mai mult. Asta reiese și din exemplul pe care mi-l oferă vărul meu, fiindcă trebuia să fie gata de plecare la începutul lunii — gata în sensul de tîmăduit — însă la ultima consultație Behrens i-a mai adăugat patru luni pînă la vindecarea completă — ei, și pe urmă ce se va mai întîmpla ? Pe urmă va sosi solstițiul de vară, cum vă spuneam fără a avea intenția să vă supăr, și apoi ne vom îndrepta iarăși spre iarnă. Pentru moment, însă, este adevărat că nu sîntem decît în perioada Carnavalu-

lui — și apoi, sînt sigur că dumneavoastră mă înțelegeți, găsesc că este bine și frumos să prăznuim sărbătorile în bună rînduială, după cum este scris în calendar. Doamna Stöhr spunea că la portar se și găsesc de cumpărat trompete de copii.

Ceea ce era exact. De altfel, chiar de la prima gustare, în dimineața de Lăsata secului — care vine pe neașteptate și înainte ca să-ți dai seama de acest eveniment — în sufragerie începuse să se audă tot soiul de sunete scoase din instrumente de suflat care sforăiau sau țiuiau ; la prînz fuseseră aruncate și niște serpentine de la masa lui Gänser, Rasmussen și a domnișoarei Kleefeld, iar mai multe persoane, de pildă Marusia cea cu ochi rotunzi, purtau tichii de hîrtie care puteau fi cumpărate tot de la portarul schiop ; dar seara, atît în sufragerie cît și în salon se răspîndi o însuflețire de sărbătoare... Deocamdată sîntem singurii care știm, datorită spiritului de inițiativă al lui Hans Castorp, unde avea să ducă această seară de Carnaval. Dar pe noi ceea ce știm nu ne va abate din calea noastră chibzuită, dăm Timpului cîntecul ce i se cuvine și nu anticipăm nimic — ba, poate că pe parcurs tărăgănim chiar mersul evenimentelor, deoarece împărtășim cumpătarea morală a tînărului Hans Castorp, care a amînat atît de multă vreme desfășurarea acestor întîmplări.

După-amiază, toată lumea plecă în pelerinaj la Platz să vadă comicările Carnavalului de pe străzi. Și priviră cum se perindară pe drum măști, mulți Pierrot și Arlechini care duruiău și clămpăneau, iar pietonii și cei din carele alegorice, mascați și unii și ceilalți, se bătură și se hărțuiră cu confeti, printre săniile înzorzonate și împodobite cu zurgălăi. Apoi se regăsiră cu toții pentru cină în jurul celor șapte mese, foarte bine dispuși și hotărîți să păstreze spiritul veseliei generale în cercul lor închis. Tichiile de hîrtie, huruitoarele și

trompetele portarului se vîndură la iuteală, iar procurorul Paravant luă inițiativa unei deghizări mai complete, punîndu-și un chimono de femeie și o coadă falsă care, potrivit exclamațiilor izbucnite din toate părțile, părea să aparțină doamnei consul general Wurmbrandt. Își răsucise în jos vîrfurile mustăților cu un fier de frezat, astfel încît semăna leit cu un chinez. De altfel, nici administrația nu se lăsase mai prejos. Împodobise fiecare dintre cele șapte mese cu un lampion de hîrtie, o lună colorată cu o luminare aprinsă înăuntru, așa că Settembrini, intrînd în sufragerie și trecînd pe lîngă masa lui Hans Castorp, cită niște versuri care se refereau la o iluminare asemănătoare :

Văd flăcărui ce ard bălțat !

Voioasă-i lumea ce s-a adunat...

rostindu-le cu un surîs fin și sec, apoi se îndreptă cu pas tăgănat spre locul lui unde fu bombardat cu niște globulețe fragile, pline cu parfum și care spărgîndu-se îi stropeau pe cei loviți.

Pe scurt, chiar de la început erau puși pe petrecere. Hohote de rîs izbucneau peste tot, serpentinele atîrnau de lustre și se legăneau în adierea aerului, în sosul fripturii înotau confeti, pitica sosi curînd cu prima găleată cu gheață și prima sticlă de șampanie, amestecară șampania cu vinul de Burgundia, avocatul Einhuf dădu primul semnalul, iar cînd, spre sfîrșitul mesei, luminile se stinseră și doar lămpioanele mai răspîndeau în sufragerie un clarobscur împestrîțat, care te făcea să te gîndești la o noapte italiană, dispoziția generală atinse culmea, și la masa lui Hans Castorp se manifestă o vie mulțumire atunci cînd Settembrini strecură un bilețel (înmînat mai întîi Marusiei, vecina lui cea mai apropiată, gătită cu o

caschetă de jocheu din foiță verde) pe care scrisese cu creionul :

*Pe gânduri stai ! E muntele smintit de-un vrăjitor,
Și dacă-un licurici ar vrea să-ți fie-nsoțitor,
Ar fi mai bine, crede-mă, să nu te-ncrezi !*

Doctorul Blumenkohl, care în ultima vreme se simțise iarăși foarte rău, șopti ca pentru sine cîteva cuvinte — cu expresia fizionomiei și a buzelor proprii lui — cîteva cuvinte din care s-ar fi putut deduce ale cui erau aceste versuri. Hans Castorp, la rîndul său, socoti că trebuie să dea un răspuns care, la drept vorbind, știa că nu va putea fi la înălțime. Se căută prin buzunare să vadă dacă avea vreun creion, nu găsi și nu putu obține vreunul nici de la Joachim, nici de la profesoară. Ochii străbătuți de vișișoare roșii îi alunecară căutînd ajutor spre răsărit, în colțul depărtat din stînga sufrageriei, și se pare că acest gînd fugitiv degeneră într-o asociație de idei atît de îndepărtată, încît păli și uită cu totul de intenția inițială.

De altfel, mai erau și alte motive ca Hans Castorp să pălească. Acolo, în spatele lui, doamna Chauchat purta o toaletă făcută anume pentru Carnaval — o rochie nouă sau în orice caz o rochie cu care Hans Castorp n-o mai văzuse, din mătase subțire și de culoare închisă, aproape neagră, și care nu lucea decît ușor din cînd în cînd, cu ape aurii-castanii, cu decolteul rotund, discret și tineresc, ce nu dezgolea decît gîtul pînă la articulația claviculelor, iar în spate numai vertebrele cefei ușor ieșite în afară sub părul cîrlionțat, atunci cînd își înclina capul, dar lăsa brațele Clavdiei goale pînă la umeri — brațele ei plătînde și în același timp plinuțe, și de asemenea se poate presupune că erau totodată și răcoroase — și a căror extraordinară albeață ieșea în evidență atît

de izbitor pe mătasea întunecată a rochiei, încît Hans Castorp, închizînd ochii, murmură în sine : „Dumnezeule !“ Nu mai văzuse niciodată o asemenea croială. Cunoştea toaletele de bal cu decolteuri admise şi solemne, deci conforme cu regula generală, care dezgoleau mult mai mult, dar fără să fie atît de senzaţionale. Se dovedea astfel, înainte de orice, cît de eronată fusese vechea presupunere a lui Hans Castorp, că seducţia, absurdă seducţie a acestor braţe cu care făcuse cunoştinţă prin transparenţa unui voal subţire, n-ar fi fost atît de tulburătoare fără această „transfigurare“ sugestivă — aşa cum crezuse atunci. Eroare ! Fatală rătăcire de sine ! Aceste admirabile braţe goale, scoase extraordinar în relief şi atît de înviorătoare, erau ale unui organism bolnav şi intoxicat şi întrupau o apariţie cu mult mai impresionantă decît transfigurarea de odinioară, o apariţie în faţa căreia nu te puteai manifesta altfel decît plecînd capul şi repetînd fără glas : „Dumnezeule !“

Puţin mai tîrziu sosi încă un bileţel cu următorul conţinut :

*O lume chiar așa cum ți-o dorești.
Mirese-alese, guralive, cum se vede !
Flăcăi ca pe sprînceană adunați,
O lume, vai ! în care, deci, te poți încrede.*

— Bravo, bravo ! strigară cu toții.

Ajunseseră tocmai la cafeaua servită în niște ceșcuțe cafenii de ceramică, alții erau la lichioruri, ca doamna Stöhr, de pildă, care găsea o plăcere deosebită să soarbă alcooluri tari și dulci. Lumea începu să se împrăstie, să circule. Se mutară de la mesele lor, vizitîndu-se unii pe alții. O parte dintre internați se și retrăseseră prin saloane, pe cînd ceilalți rămăseseră pe loc, continuînd să onoreze diferitele soiuri de vinuri. Și iată că deodată Settembrini se apropie cu

ceașca de cafea în mînă și cu scobitoarea între dinți, pentru a lua loc la colțul mesei, între Hans Castorp și profesoară.

— Munții Harz, zise el. Împrejurimile de la Schierke și Elend¹. Așa-i că nu v-am făgăduit prea mult, domnule inginer? Arată ca un adevărat bîlci. Dar mai așteptați puțin, sîntem abia la începutul mascaradei, n-am ajuns încă în culmea ei, cu-atît mai puțin la sfîrșit. Din cîte am auzit, o să mai vedem și alte măști. Unele persoane s-au și retras — ceea ce îndreptățește speranța că vom mai avea multe alte surprize. Veți vedea că așa este.

Și, în adevăr, noi deghizați își făcuseră apariția: doamne în costume bărbătești, de un comic și un ne-verosimil de ~~operetă~~ din pricina rotunjimilor carnale prea pronunțate; obraji înnegriți cu praf de plută arsă; domni îmbrăcați cu rochii, împiedecîndu-se în poalele fustelor, ca de ~~exemplu~~, studentul Rasmussen care, într-o toaletă neagră, presărată cu paiete lucioase, își etala decolteul plin de coșuri pînă-n spate și-și făcea vînt cu un evantai de hîrtie. Apăru și un cerșetor cu genunchii strîmbi, sprijinindu-se în cîrje. Cineva își făcuse un costum de Pierrot dintr-un tricou de noapte alb și dintr-o pălărie de fetru pentru doamne, se pudrase puternic pe față, astfel încît ochii căpătaseră un aspect straniu, și-și înroșise buzele cu un roșu ca sîngele. Era tînărul cel cu unghia lungă. Un grec de la masa rușilor de rînd, care avea picioare frumoase, se plimba în izmene li-liachii de tricou, cu o mantie, o coleretă de hîrtie și un baston, ca un nobil de la Curtea Spaniei sau un prinț din basme. Toate aceste costume fuseseră im-

¹ Aluzie la Noaptea Valpurgiei din *Faust* de Goethe. Mefistofel l-a dus pe Faust în regiunea pustie și stîncoasă din Munții Harz, la poalele cărora se află și astăzi satele Schierke și Elend.

provizate după cină. Doamna Stöhr nu mai putu să rabde. Dispăru, ca să reapară după cîtăva vreme deghizată în femeie de serviciu, cu fusta ridicată și mînele sumese, cu panglicile bonetei de hîrtie legate sub bărbie, înarmată cu o găleată și o mătură pe care începu s-o mînuiască, pentru ca apoi să se apuce să frece cu peria muiată, printre picioarele internaților care stăteau jos.

Baba Baubo singură sosește,

recită Settembrini cînd o văzu, adăugînd și versul următor, cu o voce limpede și nuanțată. Ea îl auzi, îl făcu „cocoș-galic” poftindu-l să-și păstreze pentru el „murdăriile” — și-l tutui în numele libertății acordate măștilor de Carnaval ; încă din timpul mesei se adoptase acest fel de a vorbi. Settembrini tocmai se pregătea să-i răspundă, cînd zgomotul produs de niște hohote de rîs răzbătura pe neașteptate din hol, îl întrerupse, atrăgînd tuturor atenția în direcția aceea.

Urmate de internații care reveneau din saloane, își făcură apariția două figuri ciudate, care probabil că abia acum isprăviseră să se costumeze. Una era îmbrăcată în călugăriță, însă rochia ei neagră era traversată, de sus pînă jos, de benzi înguste albe lungi și de altele tot albe, dar mai scurte, ultimele mai apropiate, toate cusute pe stofă, imitînd întocmai dispoziția liniilor unui termometru. Ținea degetul arătător de la mîna stîngă ridicat în dreptul buzelor palide, iar în mîna dreaptă avea o foaie de temperatură. Cealaltă mască era în albastru pe albastru : cu buzele și sprîncenele vopsite în albastru, cu fața și gîtul mînjite ici și colo tot cu albastru, purta o scufie de lînă albastră, trasă pînă peste urechi, și un fel de ciudată îmbrăcăminte albastră legată la glezne cu panglici, peste care avea o bluză tot albastră,

croită dintr-o singură bucată și umflată la mijlocul trupului, formînd o burtă rotundă foarte proeminentă. Asistența recunoscă în ei pe doamna Iltris și pe domnul Albin. Amîndoi purtau cîte un cartonaș pe care se putea citi : „Sora mută“ și „Henric cel Albăstru“. Și cu un soi de pași legănati făcură unul alături de celălalt ocôlul sufrageriei.

A fost un adevărat succes ! Aclamațiile zguduiră toată sala. Doamna Stöhr, cu mătura sub braț și mîinile pe genunchi, rîdea în gura mare și din toată inima, într-un mod vulgar prin care voi să arate că-și joacă mai departe rolul ei de femeie de serviciu. Numai Settembrini părea inaccesibil. Sub mustața răsucită frumos, buzele i se subțiaseră după ce aruncase o privire scurtă asupra perechii mascate care cucerise atîtea aplauze.

Printre cei ce se întorseseră de prin saloane, în urma momîii albastre și a mutei, era și Claudia Chauchat. Împreună cu Tamara cea cu părul ca lîna și tovarășul ei de masă cu pieptul scobit, un oarecare Buligin, care era în ținută de seară, ea trecu pe lîngă masa lui Hans Castorp și se îndreptă spre masa tînărului Gänser și a domnișoarei Kleefeld, unde se opri sporovăind, cu mîinile la spate și rîzînd cu ochii ei oblici, pe cînd ceilalți doi însoțitori continuară să se țină după fantomele alegorice și părăsiră sufrageria în urma lor. Doamna Chauchat își pusese și ea o tichie de Carnaval — nu era nici măcar o tichie cumpărată, ci una dintre acelea care se fac pentru copii, îndoiindu-se în triunghi o foaie de hîrtie albă, dar care, așa cum și-o pusese pe-o parte, îi stătea admirabil. Rochia de mătase de un cafeniu-închis cu ape aurii lăsa să i se vadă picioarele ; fusta era de o croială bogată. Despre brațe nici nu mai vorbim. Era goală pînă la umeri.

— Privește-o cu atenție ! îl auzi Hans Castorp, ca de departe, pe Settembrini, în timp ce el o însoțea cu privirea, urmărind-o cum se îndrepta spre ușa de sticlă, apoi cum iese din sufragerie. Privește-o : e Lilith.

— Cine ? întrebă Hans Castorp.

Literatul păru încântat. Răspunse :

— Prima femeie a lui Adam. Fii atent...

În afară de ei doi, la masă nu mai era decât doctorul Blumenkohl care stătea singur la extremitatea cealaltă. Restul internaților, printre care și Joachim, trecuse în salon. Hans Castorp spuse :

— Azi ne-ai copleșit cu poezie, cu versuri. Ce mai este și cu această Lilith ? Adam a fost cumva însurat de două ori ? Habar n-aveam...

— Așa pretinde legenda ebraică. Această Lilith s-a prefăcut în strigoi, e foarte periculoasă pentru tineri, mai ales din cauza părului ei frumos.

— La dracu ! Un strigoi cu păr frumos. Este ceva care mi se pare lipsit de sens, nu-i așa ? Vii să împrăștii lumină și să readuci tineretul pe calea cea bună, asta este impresia pe care mi-o faci, îi zise Hans Castorp pe un ton bizar. Băuse cam mult vin și amestecase sorturile.

— Ascultați-mă, domnule inginer, părăsiți acest fel de a vorbi ! porunci Settembrini cu sprâncenele încruntate. Folosiți forma încetățenită în Occidentul civilizat, adică vă rog să vorbiți la persoana a doua plural. Acest nou fel de a vorbi nu vi se potrivește.

— Ei, cum așa ? Doar sîntem în Carnaval. În seara asta este îngăduit oriunde și oricui...

— Da, pentru satisfacerea unei plăceri imorale. Acest „tu“ între străini, adică între persoane care ar trebui în mod firesc să-și spună „dumneavoastră“, este o barbarie dezgustătoare, un joc de-a primitivismul, un joc dezmățat, detestabil, deoarece, în fond,

este îndreptat contra civilizației și a umanității evolate, și într-un mod impertinent și nerușinat. Eu, de altfel, nu v-am tutuit și nici să nu vă așteptați la așa ceva. N-am făcut decît să citez dintr-o capodoperă a literaturii dumneavoastră națională¹. Prin urmare am vorbit într-un sens poetic...

— Și eu ! Și eu mă exprim oarecum într-un limbaj poetic, — deoarece momentul mi se pare potrivit unui asemenea fel de a vorbi, mă exprim astfel. N-am absolut de loc sentimentul că acest fel de a vorbi îmi este firesc și că-i ușor să-ți spun „tu“, dimpotrivă, mă silește la o anumită stăpînire de sine, trebuie să mă forțez ca s-o fac, dar o fac de bună voie, cu plăcere și din inimă...

— Din inimă ?

— Da, din inimă, poți să mă crezi. Uite, sîntem laolaltă, aici, sus, nu chiar de puțin timp — de șapte luni dacă facem socoteala precis ; ceea ce nu este prea mult, date fiind obiceiurile de-aici, de sus, dar dacă mă uit îndărăt, acest interval reprezintă o bună bucată de vreme pentru mentalitatea celor de jos. Și, vezi tu, vremea asta am petrecut-o împreună pentru că viața ne-a strîns aici, ne-am văzut aproape zilnic și adesea am avut discuții interesante asupra unor subiecte din care, acasă, n-aș fi priceput o boabă. Însă aici le-am priceput bine ; căpătau importanță și mă interesau îndeaproape așa încît, cu prilejul fiecărei discuții am fost cît se poate de atent. Adică mai ales atunci cînd îmi explicai lucrurile în sensul de *homo humanus* ; întrucît eu, firește, cu lipsa mea de experiență, nu prea aveam cu ce contribui și puteam cel mult să găsesc extraordinar de interesant tot ce-mi spuneai. De la tine am învățat și am înțeles atîtea... Să-l lăsăm acum deoparte pe Carducci, dar să ne

¹ Settembrini face aluzie la fraza : „Privește-o cu atenție, e Lilith“ din *Wilhelm Meister* de Goethe.

oprim asupra raporturilor dintre Republică și stilul frumos, sau ale celor dintre Timp și Progresul omenirii — căci dacă n-ar exista Timpul, cu atât mai mult nu putea să existe vreun progres al omenirii, deoarece întreaga lume n-ar fi fost decît o mlaștină încremenită și rău mirositoare — iar eu însumi ce aș fi știut din toate acestea dacă n-ai fi fost tu ! Îți spun „tu“ pur și simplu și nu-ți dau alt nume, iartă-mă, întrucît altfel nici n-aș ști cum să-ți vorbest. Sezi în fața mea, iar eu îți spun simplu „tu“, și asta este de ajuns. Tu nu ești un oarecare om, posesor al unui nume, tu ești un reprezentant, domnule Settembrini, un reprezentant în această localitate, te afli alături de mine — iată ce ești tu, confirmă Hans Castorp, și cu podul palmei izbi în fața de masă. Și acum vreau să-ți mulțumesc o dată pentru totdeauna — continuă atingînd cu paharul plin de șampanie amestecată cu vin de Burgundia ceșcuța cu cafea a domnului Settembrini, ca și cum ar fi vrut să ciocnească cu el la aceeași masă — și-ți mulțumesc că te-ai ocupat de mine cu atîta prietenie în timpul celor șapte luni de-aici, că mi-ai întîns mîna, mie, un *mulus*¹ tînăr, fără experiență, hărțuit de atîtea impresii noi, că ai încercat, pe parcursul exercițiilor și experiențelor mele, să ai asupra mea o înrîurire corectivă intenționată, absolut *sine pecunia*, cîteodată prin povestiri, alteori într-o formă abstractă. Am limpede sentimentul că a sosit clipa să-ți mulțumesc pentru toate acestea și să-ți cer iertare că am fost un elev rău, un „copil răsfățat al vieții“, cum spui tu. Să știi că expresia asta, cînd mi-ai spus-o prima oară, m-a lovit foarte tare, și de fiecare dată cînd mi-o reamintesc, mă simt deopotrivă de lovit. Fără îndoială că am fost un copil răsfățat și pentru tine și pentru

¹ Catîr (lat.).

apetitudoinele tale de pedagog, despre care mi-ai vorbit. de altfel, chiar din prima zi — firește, lucrul acesta l-am învățat tot de la tine, ca și raportul dintre umanism și pedagogie — și dacă aș sta să mă gândesc puțin, aș mai găsi încă multe altele învățate de la tine ! Așa că iartă-mă și nici să nu-ți treacă prin minte să te superi. În sănătatea ta, domnule Settembrini, și să trăiești ! Golesc paharul în cinstea eforturilor tale literare făcute în scopul de-a desființa suferințele omenesci ! Încheie el și, dându-se brusc pe spate, bău din câteva înghițituri mari amestecul de vinuri, apoi se ridică în picioare. Și, acum, hai să trecem dincolo, la ceilalți !

— Domnule inginer, ascultați-mă, ce s-a întâmplat ? spuse italianul cu ochii plini de mirare, părăsind și el masa. Ce spuneți sună a despărțire...

— Nu, de ce despărțire ? zise Hans Castorp căutînd să se sustragă. Nu se sustrăgea numai la figurat, cu vorba, ci și cu trupul, și făcînd cu bustul o întoarcere în semicerc, se izbi de profesoară, domnișoara Engelhart, care tocmai venea să-i caute. În salonul pentru muzică, însuși consilierul aulic prepara un punci de Carnaval, oferit de administrație, îi anunță profesoara. Domnii, adăugă tot ea, trebuie să vină imediat, dacă doresc să mai apuce un pahar. Așa că trecură alături.

Consilierul aulic Behrens se afla acolo, lîngă masa rotundă din mijloc, acoperită cu o față de masă albă, și scotea cu un polonic, dintr-un castron, o băutură fierbinte, aburîndă, pe care o împărțea internaților strînși roată în jurul lui, și care îi întindeau niște păhăruțe cu toarte. Chiar și el dăduse un aer de veselie oarecum carnavalesc ținutei lui obișnuite, căci în afară de halatul de medic pe care îl purta ca de obicei, deoarece activitatea lui profesională nu cunoștea răgaz, își pusese pe cap un fes turcesc veritabil,

roșu-aprins, cu un ciucure negru care-i spînzura pînă la ureche — travestire potrivită pentru el, cu cele două piese din care era alcătuită ; potrivită fiindcă ajungeau să împingă pînă la extrem și la straniu înfățișarea lui și așa destul de caracteristică. Halatul alb și lung exagera amploarea consilierului aulic ; dacă țineai seama de încovoierea ceiei și o suprimai în gînd pentru a-i îndrepta silueta în toată lungimea ei, atunci părea de o înălțime aproape supranaturală, cu capul mic și divers colorat și chipul purtînd o expresie neverosimil de stranie. Pînă azi acest chip nu i se păruse niciodată atît de bizar tînărului Hans Castorp, ca acum cu tichia caraghioasă pe vîrfurile capului : această fizionomie banală de cîrn, vineție și ațîțată, în care ochii albaștri lăcrimau sub sprîncenele de un blond aproape alb, și a cărui mustăcioară bălaie se ridica pieziș, arcuită și parcă înfuriată deasupra gurii. Ferindu-se de aburii care se înălțau din vas, involburîndu-se, lăsa să curgă printr-o țîșnitură curbă, din polonic, în paharele întinse, băutura cafenie, un punct de arac îndulcit, și se risipea fără conținere în glume pe care le spunea folosind limbajul lui obișnuit, astfel că hohotele de rîs se țineau lănt în jurul mesei, ca la bodegă.

— Domnul Satan prezidează, explică încet Settembrini, arătîndu-l discret cu mîna pe consilierul aulic, apoi se lăsa împins spre locul unde se afla Hans Castorp.

Dar și doctorul Krokowski, chiar și el, era de față. Mic, bondoc și energic, cu halatul de lustrină neagră, căruia îi spînzurau mînele, aruncat pe umeri, ceea ce-i dădea un aspect de domino, ținea cu brațul îndoit paharul ridicat în dreptul ochilor, și flecărea vesel cu un grup de mascați — bărbați travestiți în femei și invers. Se auzi o muzică. Bolnava cu chipul de tapir cîntă la vioară, acompaniată la pian de tî-

nărul din Mannheim. Cîntă un largo de Händel și după aceea o sonată de Grieg, cu caracter nordic și monden totodată. Toți aplaudară cu bunăvoință, chiar cei de la cele două măsute de bridge care se și aranjaseră și în jurul cărora stăteau internați mascați și nemascați, cu sticle în găleți cu gheață lîngă ei. Ușile erau deschise ; internații se răspîndiseră și prin hol. Un grup strîns împrejurul mesei rotunde pe care era castronul cu punct urmărea pe consilierul aulic care explică un joc de societate. În picioare și aplecat peste masă, dar cu capul dat pe spate și cu ochii strîns închiși, pentru ca toată lumea să poată constata acest lucru, desena, cu un creion, pe dibuite, o figură pe spatele unei cărți de vizită — era conturul unui purcel, pe care îl schița cu mîna lui enormă, fără să privească, adică un purcel văzut din profil — puțin cam simplu, și mult mai idealizat decît în viață, dar era, totuși, în mod incontestabil, conturul simplificat și caracteristic al unui purceluș, redat în condiții atît de dificile. Era un tur de forță, se pricepea la asemenea treburî. Tăietura ochilor apărură unde trebuia, puțin cam prea aproape de rît, dar oricum cam la locul lor ; nu se întîmplă însă același lucru nici cu urechiușele ascuțite, nici cu piciorușele care spînzurau din burtă ; dar prelungind linia arcuită a spatelui, codița se cîrlionța foarte nostim. Cînd opera a fost gata, asistența exclamă „Ah !” și toți dădură buzna să-l egaleze pe maestru. Erau însă foarte rari chiar și aceia care ar fi fost în stare să deseneze cu ochii deschiși un purcel, deci cu atît mai puțin nu puteau cu ochii închiși. Ce monstruozități ieșiră atunci la iveală ! Nu exista nici o continuitate între linii. Ochiul era plasat în afara capului, picioarele erau vîrîte în burta care, ea însăși, rămăsese neterminată, iar codița se învîrteja, rătăcită undeva într-o parte, ca un arabesc de sine stătător, fără nici o legătură nemijlocită cu

figura principală, și ea de nerecunoscut. Se rîdea în hohote. Jocul făcu vîlvă. Atenția celor de la mesele de bridge o dată trezită jucătorii curioși se apropiară și ei, ținîndu-și cărțile în evantai. Vecinii celui care se încumeta să-și încerce dexteritatea îi supravegheau pleoapele, ca să-și dea seama dacă nu cumva clipește — împins de sentimentul nepriceperii lui, ceea ce făcură mai multe persoane — iar alții chicoteau și pufneau, în timp ce desenatorul se poticnea dintr-o greșeală în alta, iar cînd, în sfîrșit, își holba ochii să-și privească opera absurdă, toți jubilau. O amăgitoare încredere în sine îi împingea pe fiecare să se ia la întrecere. Cartea de vizită, destul de mare, fusese umplută și pe o parte și pe cealaltă cu desene, așa că figurile greșite se încălecau unele peste altele. Dar consilierul aulic mai sacrifică și o a doua carte de vizită, scoțînd-o din portofel, un carton pe care procurorul Paravant, după ce chibzui îndelung, încercă să deseneze purcelul dintr-o singură trăsătură, și ajunsese, în adevăr, la un rezultat unic, adică insuccesul său întrecu pe toate cele anterioare : podoaba pentru care se trudise din greu nu numai că nu semăna a purcel, dar nu avea nici un fel de asemănare oricît de vagă. Izbucniră strigăte, hohote de rîs dar și felicitări furtunoase. Se căutară în grabă cartoanele pe care erau tipărite meniurile, astfel că mai multe persoane, doamne și domni, putură desena în același timp, iar fiecare concurent își avea supraveghetorii și spectatorii lui, și fiecare dintre aceștia din urmă căuta sau își aștepta rîndul la un creion. Însă nu erau decît trei creioane pe care și le smulgeau unul altuia. Aparțineau internaților. Consilierul aulic, după ce lansase noul joc, dispăruse împreună cu asistentul lui.

Hans Castorp urmărea, înghesuit, pe unul dintre desenatori, din spatele lui Joachim, și se rezemase cu cotul de umărul acestuia, ținîndu-și bărbia cu toate

cele cinci degete ale mîinii, iar cealaltă mînă și-o sprijinise în șold. Vorbea și rîdea. Dar iată că, deodată, i se năzări și lui să deseneze, ceru, deci, în gura mare, un creion, și îl obținu, însă era un biet ciot pe care abia de-l puteai ține între policar și arătător. Drăcui ciotul, ridicînd orbește chipul spre tavan, îl drăcui cu glas tare și-l blestemă că era atît de mic, totuși schiță iute un monstru înfiorător pe cartonul peste ale cărui margini trecu, continuînd să deseneze și pe fața de masă. „Asta nu contează!“ strigă el în mijlocul rîsetelor binemeritate. „Cum să reușești cu așa ceva, lua-l-ar dracu!“ Și aruncă bucățica de creion în oala cu puncti. „Cine are un creion cumsecade? Cine-mi împrumută unul? Trebuie să mai încerc o dată! Un creion, un creion! Cine are încă unul?“ mai întrebă el tare, răsucindu-se în toate părțile, cu brațul stîng sprijinit de masă și gesticulînd cu mîna dreaptă. Dar nu primi nimic. Atunci se întoarse și trecu în camera de alături, continuînd să ceară un creion, și se îndreptă țintă spre Clavdia Chauchat care, așa cum el o știa foarte bine, stătea în picioare nu departe de draperia salonașului, și de acolo urmărise agitația din jurul mesei cu puncti.

Auzi o voce îndărătul lui, strigînd într-o limbă plăcută : *Eh ! Ingegnere ! Aspetti ! Che cosa fa ! Ingegnere ! Un po di ragione, sa ! Ma è matto questo ragazzo !*¹ Dar el acoperi această voce cu vocea sa, și atunci domnul Settembrini putu fi văzut cu brațele ridicate deasupra capului și cu degetele rășchirate — gest obișnuit în țara lui, al cărui sens nu-i ușor să-l tîlmăcești, fiind întovărășit de un „Ehh —!“ prîlung, după care părăsi balul Carnavalului. Însă Hans Castorp se și găsea în picioare, în curtea pavată cu cărămidă, privind de foarte aproape epicantul

¹ Ei ! Inginere ! Așteaptă ! Ce faci ! Inginere ! Puțină minte, ei ! Dar e nebun băiatul ăsta ! (Ital.)

ochilor de un albastru-gri-verde, de deasupra pomeților proeminenți, și spusă :

— Nu cumva, din întâmplare, ai tu un creion ?

Era de o paloare cadaverică, la fel de palid ca odinioară cînd, mînjit de sînge, se întorsese la conferință de la plimbarea pe care o făcuse singur. Sistemul nervos și vascular care dau aspect chipului, făcu ca de data această pielea fără sînge a obrazului tînar să se încrețească, nasul păru ascuțit și sub ochi cearcănele căpătară culoarea pămîntie a unui cadavru. Iar marele simpatic care își trimitea nervurile în inima lui Hans Castorp o făcea să bată într-un asemenea hal, încît nici măcar nu mai putea fi vorba de o respirație normală, iar pe tînar îl treceau fiori din cap pînă-n picioare, consecințe ale glandelor pielii care se ridicaseră cu păr cu tot.

Femeia cu tricornul de hîrtie îl măsură de sus și pînă jos, cu un surîs care nu trăda nici milă nici îngrijorare în fața acestui chip răvășit. Făcea parte dintr-un sex care nu cunoștea nici asemenea gen de milă și nici asemenea gen de îngrijorare în prezența spaimei provocate de pasiune — deci a unui element, după cît se pare, mult mai familiar ei decît hărbatului care, prin natură, nu se simte de loc la largul său ; iar femeia înregistrează această stare a bărbatului totdeauna cu o mulțumire vicleană și răutăcioasă. De altfel, lui nici nu i-ar păsa dacă ar trezi milă și îngrijorare.

— Eu ? răspunse bolnava cu brațele goale acestui „tu“. Da, poate. Și independent de starea în care se găsea, avea atît în surîs cît și în glas un pic din emoția ce se naște atunci cînd este rostită prima vorbă după îndelungate legături fără cuvinte — o emoție plină de viclenie, care face ca un întreg trecut să pătrundă în clipa prezentă. Ești un ambițios... Ești... foarte... ambițios, continuă ea fără a-l zeflemisi,

cu pronunția ei exotică, cu r-ul străin și cu e-ul deopotrivă de străin și prea deschis, în vreme ce glasul ușor voalat și plăcut răgușit accentua tare a doua silabă a cuvântului „ambitios“, ceea ce sfârșea prin a-i da o rezonanță complet străină — și, scotocindu-se în poșeta de piele, căută cu privirea obiectul, apoi apucă de sub o batistă pe care mai întâi o scoase afară, un mic creion de argint cu mină, subțire și delicat, un flecușteț de fantezie, de care abia dacă te puteai folosi ca lumea. Creionul de odinioară, primul, fusese, oricum, mult mai ușor de mînuit și mai veritabil.

— *Voilà!*, spuse ea, și-i puse creionul sub ochi, ținându-l de vîrf cu policarul și arătătorul, și legănîndu-l ușor.

Cum i-l oferea și i-l lua în același timp, el făcu gestul să-l apucе, adică ridică mîna la înălțimea creionului, gata să-l prindă cu degetele, dar fără să-l prindă cu adevărat, însă din străfundurile ochilor lui de culoare plumburie, privirea îi trecea, rînd pe rînd, de la creion la chipul tătărăsc al Clavdiei. Buzele lui fără pic de sînge erau deschise, și așa rămaseră, căci nu se folosi de ele ca să vorbească, atunci cînd spuse :

— Vezi, știam că tu o să ai.

— *Prenez garde, il est un peu fragile*, spuse ea. *C'est a visser tu sais.*²

Și-și aplecară amîndoi capetele, în vreme ce ea îi explica mecanismul foarte obișnuit al creionului, care, cînd îl învîrteai, scotea o mină subțire ca un ac, probabil dură și care desigur că abia scria.

Stăteau aplecați unul spre celălalt. Dar fiindcă era în ținută de seară, purta în noaptea aceasta guler tare, astfel că putu să-și sprijine bărbia.

¹ Iată (fr.).

² Fii atent, e cam fragil. Se înșurubează, să știi (fr.).

— Mic, dar al tău, spuse el, frunte lângă frunte, adresându-se creionului, fără să miște buzele.

— Oh, ești și glumeț, răspunse Clavdia cu un ris scurt, îndreptându-se și lăsându-i creionul. (De altfel, numai Dumnezeu singur știa cum de mai putea face o glumă, deoarece era limpede ca ziua că în cap nu mai avea nici o picătură de sânge.) Hai, du-te, grăbește-te, desenează, desenează bine, distinge-te întrecându-i. Glumind și ea, părea că vrea să-l îndepărteze.

— Nu, *tu* încă n-ai desenat. Trebuie să desenezi și *tu*, spuse Hans Castorp fără să pronunțe pe *t* de la trebuie, și făcu un pas îndărăt, avînd parcă intenția de-a o lua cu el.

— Eu? repetă Clavdia încă o dată, cu o surprindere care părea să fie în legătură cu altceva decît cu propunerea lui.

Surîzînd și ușor tulburată, rămase o clipă nemișcată, apoi, atrasă de mișcarea lui de retragere, care parcă o magnetiza, făcu vreo cîțiva pași spre masa cu puncti.

Dar iată că acolo jocul începuse să lîncezească, ba era pe punctul să înceteze. Doar cîte unul mai desena, dar fără să mai aibă spectatori. Cartoanele erau acoperite cu mîzgălituri, fiecare își dovedise nepriceperea, masa era aproape părăsită — cu atît mai mult cu cît, între timp, se produsese o schimbare completă: observînd că medicii plecaseră, cineva propuse pe neașteptate să se danseze. Dădură masa la o parte, iar la ușile care duceau în sala de corespondență și în salon fură postați paznici cu consemnul de a opri balul printr-un semn convenit, dacă din întîmplare „bătrînul“, Krokowski sau infirmierașă s-ar ivi din nou. Un tînăr slav atacă cu mult elan claviatura pianinei de nuc. Primele perechi începură să se învîrtească în interiorul cercului neregulat făcut din fotolii și scaune pe care stăteau spectatorii.

Hans Castorp își luă rămas bun cu un gest al mîinii, adresîndu-se mesei care tocmai era dată la o parte : „Drum bun !“ făcu el. Și cu bărbia arătă niște scaune libere pe care le zărise în salonaș, într-un colț mai ferit, lângă draperii. Nu spuse nimic, poate pentru că muzica i se părea prea zgomotoasă. Împinse un scaun — era un așa-numit „scaun de triumf“, cu cadru de lemn și îmbrăcat cu pluș — pentru doamna Chauchat, chiar în locul pe care tocmai îl arătase prin mimica feței, iar el însuși își luă un fotoliu de răchită, cu spătarul și rezemătoarele împletite, care scîrțîia și pîrîia — și se așeză, aplecat spre ea, cu brațele sprijinite pe rezemătoare, cu creionul în mînă și picioarele sub scaun. Cît despre ea, se înfundase prea tare în plușul scaunului, așa că era nevoită să-și țină genunchii cam ridicați, cu toate acestea își legăna piciorul pe care-l pusese peste celălalt, iar deasupra pantofului de lac negru glezna i se contura sub mătasea tot neagră a ciorapului. În fața lor ședeau alte persoane care se tot ridicau să danseze cedînd locu celor obosiți. Era un du-te-vino continuu.

— Ai o rochie nouă, spuse pentru a avea dreptul s-o privească, și o auzi răspunzîndu-i :

— Nouă ? Ești la curent cu toaletele mele ?

— N-am dreptate ?

— Ba da. Mi-am făcut-o de curînd la Lukacek, în Dorf. Lucrează pentru multe doamne de-aici, de sus. Îți place ?

— Foarte mult, spuse el învăluind-o încă o dată cu privirea, înainte de a-și pleca ochii. Vrei să dansezi ? mai adăugă.

— Dar tu o dorești ? întrebă ea cu sprîncenele ridicate, surizînd, iar el îi răspunse :

— Da, dacă ție îți face plăcere.

— Răspunsul tău e mai puțin îndrăzneț decît îmi închipuiam că ești, spuse Claudia, și cum Hans Cas-

torp izbucni într-un hohot de râs, ea se grăbi să adauge : Vărul tău a și plecat.

— Da, e vărul meu, confirmă el cu totul de prisos. Am observat mai adineauri că a plecat. S-o fi dus să se culce.

— *C'est un jeune homme très étroit, très honnête, très allemand.*¹

— *Étroit ? Honnête ?* repetă el. Înțeleg franceza mai bine decît o vorbesc. Vrei să spui că este pedant. Crezi că noi germanii sîntem niște pedanți — *nous autres Allemands ?*

— *Nous caissons de votre cousin. Mais c'est vrai, voi germanii sînteți un pic burghezi. Vous aimez l'ordre mieux que la liberté, toute l'Europe le sait.*²

— *Aimer... aimer... Qu'est-ce que c'est ! Ça manque de définition, ce mot-là.* Unul o are, altul o iubește, *comme nous disons proverbialement*³, afirmă Hans Castorp. În ultimul timp, continuă el repede, m-am gîndit adesea la libertate. Adică am auzit atît de des acest cuvînt, încît mi-a dat de gîndit. *Je te dirai en français, ceea ce mi-a trecut prin cap. Ce que toute l'Europe nomme la liberté est, peut-être, une chose assez pédante et assez bourgeoise en comparaison de notre besoin d'ordre — c'est ça !*

— *Tiens ! C'est amusant. C'est ton cousin à qui tu penses en disant des choses étranges comme ça ?*⁴

¹ E un tînăr foarte riguros, foarte cinstit, foarte german (fr.). Discuția se poartă în continuare, în franceză.

² Vorbim despre vărul dumitale. Este adevărat însă... Vă place ordinea mai mult decît libertatea, toată Europa o știe.

³ A iubi... a iubi... Ce înseamnă asta ? Cuvîntul acesta n-are definiție... după cum spune proverbul nostru.

⁴ Îți voi spune în franțuzește... Ceea ce întreaga Europă numește libertate este, poate, un lucru destul de pedant și destul de burghez în comparație cu nevoia noastră de ordine — asta-i !

— Ia te uită ! E amuzant. Te gîndești la vărul tău cînd spui asemenea lucruri ciudate ?

- Nu, *c'est vraiment une bonne âme*, o fire simplă, neprimejdută, tu șais. *Mais il n'est pas bourgeois, il est militaire.*¹

— Neprimejdută ? repetă ea cu greutate... Tu vrei dire : *une nature tout à fait ferme, sûre d'elle-même ? Mais il est sérieusement malade, ton pauvre cousin.*²

— Cine a spus asta ?

— Aici sîntem informați unii despre alții.

— Ți-a spus-o consilierul aulic Behrens ?

— *Peut-être en me faisant voir ses tableaux.*

— *C'est-à-dire ; en faisant ton portrait ?*

— *Pourquoi pas. Tu l'as trouvé réussi, mon portrait ?*

— *Mais oui, extrêmement. Behrens a très exactement rendu ta peau, oh, vraiment très fidèlement. J'aimerais beaucoup être portraitiste, moi aussi pour avoir l'occasion d'étudier ta peau comme lui.*³

— *Parlez allemand, s' il vous plaît !*⁴

— Vai, vorbesc nemțește chiar și în franțuzește. *C'est une sorte d'étude artistique et médicale — en un mot : il s'agit des lettres humaines, tu comprends.*⁵
Nici acum nu vrei să dansezi ?

¹ ...e într-adevăr un suflet bun... știi. Dar nu-i burghez; ci militar.

² Vrei să spui : o fire absolut neclintită, sigură de ea însăși ? Dar bietul tău văr este grav bolnav.

³ — Poate, pe cînd îmi arăta tablourile.

— Adică : făcîndu-ți portretul ?

— De ce nu. Ți s-a părut reușit, portretul meu ?

— Desigur, foarte reușit. Behrens ți-a redat foarte exact pielea, o, în adevăr foarte fidel. Mi-ar fi plăcut și mie să fiu portretist, ca să am prilejul să-ți studiez pielea, ca el.

⁴ Vorbește germana, te rog.

⁵ Este un studiu autentic și medical — într-un cuvînt : este vorba despre artele umane, înțelegi ?

— Nu, ar fi copilăros. *En cachette des médecins. Aussitôt que Behrens reviendra, tout le monde va se précipiter sur les chaises. Ce sera fort ridicule.*¹

— Il respectați chiar atât de mult?

— Pe cine? spuse ea pronunțînd pronumele interogativ într-un fel cu totul străin.

— Pe Behrens.

— *Mais va donc avec ton Behrens!* Vezi foarte bine că locul nu-i potrivit să dansăm. *Et puis sur le tapis...* ² Haide să-i privim pe ceilalți cum dansează.

— Da, așa vom face, aprobă Hans Castorp, stînd lîngă ea cu chipul palid și cu ochii albaștri duși pe gînduri, ca ai bunicului său, apoi începu să urmărească topăiala bolnavilor mascați, în salonul din față, dincolo de bibliotecă. Acolo săltau Sora mută cu Henric cel Albastru, dar dansa și doamna Salomon, travestită în dansator, în frac și vestă albă, cu un plastron lucios, o mustață pictată și un monoclu deopotrivă pictat, învîrtindu-se pe tocurile înalte ale pantofilor de lac, ce contrastau cu pantalonii negri bărbătești, un Pierrot ale cărui buze străluceau de un roșu de sînge pe fața pudrată alb și ai cărui ochi semănau cu aceia ai unui iepure de casă de rasă albino. Grecul cu mantia își vîntura picioarele strînse în tricoul li-liachiu, împrejurul lui Rasmussen cel în mare decol-teu și scînteind de mărgelă negre; procurorul în chi-mono, cu soția consulului general Wurimbrandt și cu tînarul Gänser dansau chiar în trei, ținîndu-se strîns îmbrățișați; cît despre doamna Stöhr, ea dansa de una singură, cu mătura pe care o strîngea la piept, mîngîindu-i paiele ca și cum ar fi fost părul zbîrlit al unui bărbat.

¹ Ascunzîndu-ne de doctori. Îndată ce Behrens se va întoarce, toată lumea se va repezi la scaune. Va fi foarte ridicol.

² Lasă-mă-n pace cu Behrens al tău... Și apoi pe covor...

— Așa vom face, repetă Hans Castorp mașinal. Vorbeau încet iar pianul le acoporea vocile. O să stăm aici și o să privim ca într-un vis. Trebuie să știi că pentru mine faptul de-a sta așa, lângă tine, e ca un vis — *comme un rêve singulièrement profond, car il faut dormir très profondément pour rêver comme cela... Je veux dire ; c'est un rêve bien connu, rêvé de tout temps, long, éternel, oui, être assis près de toi comme à présent, voilà l'éternité.*

— Poète ! spuse ea. Bourgeois, humaniste et poète — voilà l'Allemand au complet, comme il faut !

— Je crains que nous ne soyons pas du tout et nullement comme il faut, răspunse el. Sous aucun égard. Nous sommes peut-être des copii răsfățați ai vieții, tout simplement.¹

— Joli mot. Dis-moi donc... Il n'aurait pas été fort difficile de rêver ce rêve-là plus tôt. C'est un peu tard que monsieur se résout à adresser la parole à son humble servante.

— Pourquoi des paroles ? zise el. Pourquoi parler ? Parler, discourir, c'est une chose bien républicaine, je le concède. Mais je doute que ce soit poétique au même degré. Un de nos pensionnaires, qui est un peu devenu mon ami, M. Settembrini...

— Il vient de te lancer quelques paroles.

— Eh bien, c'est un grand parleur, sans doute, il aime même beaucoup à réciter de beaux vers — mais est-ce un poète, cet homme-là ?

¹ ...ca un vis deosebit de profund, căci trebuie să dormi foarte profund ca să visezi în felul acesta... Vreau să spun : este un vis bine cunoscut, visat de când e lumea, lung, veșnic, da, să stai lângă tine ca acum, iată veșnicia.

— Poet !... Burghez, umanist și poet — iată germanul în toată puterea cuvântului, cum se cuvine !

— Mă tem că nu simțem cîtuși de puțin cum se cuvine. În nici o privință. Simțem poate niște... pur și simplu.

— *Je regrette sincèrement de n'avoir jamais eu le plaisir de faire la connaissance de ce chevalier.*¹

— *Je le crois bien.*

— *Ah ! tu le crois.*

— *Comment ? C'était une phrase tout a fait indifférente, ce que j'ai dit là. Moi, tu le remarques bien, je ne parle guère le français. Pourtant, avec toi, je préfère cette langue à la mienne, car pour moi parler français c'est parler sans parler, en quelque manière — sans responsabilité, ou comme nous parlons en rêve. Tu comprends ?*

— *A peu près.*

— *Ça suffit... Parler, continuă Hans Castorp — pauvre affaire ! Dans l'éternité, on ne parle point. Dans l'éternité, tu sais, on fait comme en dessinant un petit cochon : on penche la tête en arrière et on ferme les yeux.*

— *Pas mal, ça ! Tu es chez toi dans l'éternité, sans aucun doute, tu la connais à fond. Il faut avouer que tu es un petit rêveur assez curieux.*²

¹ Drăguț cuvînt. Ascultă-mă... N-ar fi fost prea greu să vezi visul acesta mai devreme. Este puțin cam tîrziu cînd domnul se hotărăște să adreseze cuvîntul umilei lui supuse.

— La ce sînt bune cuvintele ? De ce să vorbești ? A vorbi, a flecări, este un lucru foarte republican, recunosc. Dar mă îndoiesc că este în același timp și poetic. Unul dintre internații noștri, care mi-a devenit oarecum prieten, domnul Settembrini.

— Ți-a aruncat cîteva vorbe adineauri.

— Ei bine, este un mare orator, îi place chiar foarte mult să recite versuri frumoase — dar este oare poet, omul acesta ?

— Regret din toată inima că n-am avut plăcerea să-l cunosc pe acest nobil.

² — Îmi place s-o cred.

— Ah ! o crezi.

— Cum ? Ceea ce am spus a fost o frază cu totul indiferentă. Eu, vezi bine, nu vorbesc de loc franțuzește. Totuși, cu tine prefer limba asta în locul graiului meu, căci pentru mine a vorbi franțuzește este ca și cum aș vorbi fără să vorbesc —

— *Et puis, zise Hans Castorp, si je t'avais parlé plus tôt, il m'aurait fallu te dire „vous“.*

— *Eh bien, est-ce que tu as l'intention de me tutoyer pour toujours ?*

— *Mais oui. Je t'ai tutoyée de tout temps et je te tutoierai éternellement.*

— *C'est un peu fort, par exemple. En tout cas tu n'auras pas trop longtemps l'occasion de me dire „tu“. Je vais partir.*¹

Cuvîntul avu nevoie de un oarecare timp ca să-i pătrundă în conștiință. Apoi Hans Castorp tresări și privi în jurul lui cu aerul rătăcit al omului brusc trezit din somn. Conversația lor înaintase destul de încet, căci Hans Castorp vorbea frântușește cu oarecare dificultate, de parcă ar fi avut o nesiguranță în gândire. Pianul, care tăcuse o clipă, răsună din nou, de data aceasta sub degetele tînărului din Mannheim care-l sculase pe tînărul slav, punînd pe pupitru și niște note. Domnișoara Engelhart stătea lîngă el și întorcea paginile. Balul se potolise. Se părea că un număr destul de mare dintre internați luaseră poziția

adică fără vreo răspundere, cam așa cum vorbim în vis. Înțelegi ?

— Aproape.

— Asta-i deajuns... A vorbi... Nu-i mare lucru ! În veșnicie nu se vorbește. În veșnicie, știi, faci ca și cum ai desena un purcel : lași capul pe spate și închizi ochii.

— Asta nu-i rău ! Fără îndoială că te simți în veșnicie ca la tine acasă, o cunoști la perfecție. Trebuie să recunosc că ești un mic visător destul de ciudat.

¹ — Și-apoi... dacă ți-aș fi vorbit mai curînd, ar fi trebuit să-ți spun „dumneavoastră“.

— Ei, și ai de gînd să mă tutuiești mereu ?

— Bineînțeles. Te-am tutuit de cînd lumea și te voi tutui veșnic.

— În adevăr, mergi cam departe. Oricum, nu vei avea prea mult timp ocazia să-mi spui „tu“. Curînd vei pleca.

orizontală. În fața lor nu mai era nimeni. În sala de lectură se jucau cărți.

— Ce-ai de gând să faci? întrebă Hans Castorp cu privirea rătăcită.

— Voi pleca, repetă ea surîzînd și părăind uimită de stuporea lui.

— Nu se poate, zise el. Glumești.

— Absolut de loc. Vorbesc foarte serios. Plec.

— Cînd?

— Mîine. *Après dîner.*¹

În el se petrecu o imensă prăbușire. Spuse:

— Unde te duci?

— Foarte departe de aici.

— În Daghestan?

— *Tu n'es pas mal instruit. Peut-être, pour le moment...*²

— Te-ai vindecat?

— *Quant à ça... non.* Dar Behrens crede că, deocamdată, nu mai pot face mari progrese aici. *C'est pour quoi je vais risquer un petit changement d'air.*³

— Așadar, te reîntorci!

— Rămîne de văzut. Cînd nu se știe cu precizie niciodată. *Quant à moi, tu sais, j'aime la liberté avant tout et notamment celle de choisir mon domicile. Tu ne comprends guère ce que c'est : être obsédé d'indépendance. C'est de ma race, peut-être.*⁴

— *Et ton mari au Daghestan te l'accorde — ta liberté?*

¹ — După masă.

² — Nu ești de loc rău informat. Poate, deocamdată...

³ — Cît despre asta... nu... De aceea mai risc încă o schimbare de aer.

⁴ — Cît despre mine, știi, iubesc libertatea mai mult ca orice, și mai cu seamă libertatea de a-mi alege domiciliul. Dar tu nu poți pricepe ce înseamnă asta: să fii obsedat de independență. Poate că e ceva specific neamului meu.

— C'est la maladie qui me la rend. Me voilà à cet endroit pour la troisième fois. J'ai passé un an ici, cette fois. Possible que je revienne. Mais alors tu seras bien loin depuis longtemps.¹

— Crezi, Clavdia ?

— Mon prénom aussi ? Vraiment, tu les prends bien au sérieux, les coutumes du Carnaval !²

— Știi, oare, cât sînt de bolnav ?

— Oui... non... Comme on sait ces choses, ici. Tu as une petite tache humide là dedans et un peu de fièvre, n'est-ce pas ?

— Trente-sept et huit ou neuf l'après-midi, spuse Hans Castorp. Și tu ?

— Oh ! mon cas, tu sais, c'est un peu plus complicat... pas tout à fait simple.

— Il y a quelque chose dans cette branche de lettres humaines, dite la médecine, zise Hans Castorp, qu'on appelle : bouchement tuberculeux des vases de lymphé.³

— Ah ! tu as mouchardé, mon cher, on le voit bien.

— Et toi...⁴ Iartă-mă ! Și-acum îngăduie-mi să te întreb ceva, cu insistență și în nemțește ! În ziua cînd

¹ — Și soțul tău din Daghestan îți acordă libertatea asta ?

— Boala mi-o dă. Mă aflu aici pentru a treia oară. De data aceasta am stat un an. Se prea poate să mă mai întorc. Dar atunci tu ai să fii foarte departe, de multă vreme.

² — Îmi spui chiar și pe nume ? În adevăr,iei foarte în serios obiceiurile Carnavalului !

³ — Da... nu... Așa cum se știu lucrurile aici. Ai un mic punct umed acolo în interior și puțină febră, nu-i așa ?

— Treizeci și șapte cu opt sau nouă, după-amiaza...

— Oh ! cazul meu, știi, este puțin mai complicat... nu-i de loc simplu.

— Există ceva în această ramură a artelor umane, numită medicina... care este denumită : astuparea tuberculoasă a canalelor limfatice.

⁴ A, ai spionat, dragul meu, e limpede.

— Și tu...

m-am sculat de la masă pentru a mă duce la consultație, acum șase luni, te-ai întors, îți amintești?

— *Quelle question ! Il y a six mois !*

— Știai unde mă duc ?

— *Certes, c'était tout à fait par hasard...*

— Știai de la Behrens ?

— *Toujours ce Behrens !*

— *Oh ! il a représenté ta peau d'une façon tellement exacte... D'ailleurs, c'est un veuf aux joues ardentes et qui possède un service à café très remarquable. Je crois bien qu'il connaisse ton corps, non seulement comme médecin, mais aussi comme adepte d'une autre discipline de lettres humaines.*

— *Tu as décidément raison de dire que tu parles en rêve, mon ami.*

— *Soit... Laisse-moi rêver de nouveau après m'avoir réveillé si cruellement par cette cloche d'alarme de ton départ. Sept mois sous tes yeux... Et à présent, ou en réalité j'ai fait ta connaissance, tu me parles de départ !¹*

— *Je te répète que nous aurions pu causer plus tôt.*

— *Ai fi dorit-o ?*

¹ Ce întrebare ? Acum șase luni !

—

— Desigur, a fost cu totul din întâmplare...

—

— Mercu Behrens ăsta !

— *Vai ! ți-a redat pielea într-un fel atât de exact... De altfel, e un văduv cu obrazii aprinși și are un serviciu de cafea foarte deosebit... Cred că-ți cunoaște trupul nu numai ca medic, ci și ca adept al unei alte discipline a artelor umane.*

— *Ai perfectă dreptate când spui că vorbești în vis, dragă prietene.*

— *Fie... Dar lasă-mă să visez iarăși după ce m-ai trezit atât de nemilos cu acest clopot de alarmă al plecării tale. Șapte luni în preajma ta... Și acum, când în adevăr te-am cunoscut, îmi vorbești de plecare !*

— *Moi ? Tu ne m'échapperas pas, mon petit. Il s'agit de tes intérêts, à toi. Est-ce que tu étais trop timide pour t'approcher d'une femme à qui tu parles en rêve maintenant, ou est-ce qu'il y avait quelqu'un qui t'en a empêché ?*

— *Je te l'ai dit. Je ne voulais pas te dire „vous“.*

— *Farceur. Réponds donc — ce monsieur beau parleur, cet Italien-là qui a quitté la soirée, — qu'est-ce qu'il t'a lancé, tantôt ?*

— *Je n'en ai entendu absolument rien. Je me soucie très peu de ce monsieur, quand mes yeux te voient. Mais tu oublies... il n'aurait pas été si facile du tout de faire ta connaissance dans le monde. Il y avait encore mon cousin avec qui j'étais lié et qui incline très peu à s'amuser ici : il ne pense à rien qu'à son retour dans les plaines, pour se faire soldat.¹*

— *Pauvre diable. Il est, en effet, plus malade qu'il ne sait. Ton ami italien, du reste, ne va pas trop bien non plus.*

— *Il le dit lui-même. Mais mon cousin... Est-ce vrai ? Tu m'effraies.*

— *Fort possible qu'il aille mourir, s'il essaie d'être soldat dans les plaines.*

¹ *Îți repet, am fi putut sta de vorbă mai de mult.*

— *Eu ? N-o să-mi scapi, băiete. Este vorba de interesele tale. Erai oare prea timid ca să te-ai apropii de-o femeie căreia acum îi vorbești în vis, sau exista cineva care te-a împiedicat ?*

— *Ți-am spus. Nu voiam să-ți spun „dumneavoastră“.*

— *Farsorule. Răspunde o dată — domnul acesta guraliv, italianul care a părăsit serata — ce ți-a strigat adineauri ?*

— *N-am auzit absolut nimic. Când ochii mei te privesc, puțin îmi pasă de acest domn. Dar uiți... N-ar fi fost de loc ușor să te cunosc în plină societate. Mai era și vărul meu de care sînt legat și care nu-i de loc dispus să se distreze aici : nu se gîndește la nimic altceva decît să se reîntoarcă la șes pentru a se face ostaș.*

— *Qu'il va mourir. La mort. Terrible mot, n'est-ce pas ? Mais c'est étrange, il ne m'impressionne pas tellement aujourd'hui, ce mot. C'était une façon de parler bien conventionnelle lorsque je disais : „Tu m'effraies“. L'idée de la mort ne m'effraie pas. Elle me laisse tranquille. Je n'ai pas pitié — ni de mon bon Joachim, ni de moi-même, en entendant qu'il va peut-être mourir. Si c'est vrai, son état ressemble beaucoup au mien et je ne le trouve pas particulièrement imposant. Il est moribond, et moi je suis amoureux, eh bien ! — Tu as parlé à mon cousin à l'atelier de photographie intime, dans l'antichambre, tu te souviens ?¹*

— *Je me souviens un peu.*

— *Donc ce jour-là Behrens a fait ton portrait transparent ?*

— *Mais oui.*

— *Mon Dieu. Et l'as-tu sur toi ?*

— *Non, il est dans ma chambre.*

— *Ah ! dans ta chambre ? Quand au mien, je l'ai toujours dans mon portefeuille. Veux-tu que je te le fasse voir ?*

¹ — Bietul de el ! Este într-adevăr mult mai bolnav decât știe. Prietenul tău italian, n-o duce, de altfel, nici el mult mai bine.

— O spune singur. Dar vărul meu... E adevărat ? Mă înspăimîntă.

— Foarte posibil să moară, dacă va încerca să devină soldat, la șes.

— Să moară ! Morte. Groaznic cuvînt, nu-i așa ? Însă e ciudat că astăzi cuvîntul acesta nu mă mai impresionează chiar atît de tare. De altminteri, era un fel de-a vorbi cu totul convențional cînd ți-am spus „Mă înspăimîntă“ ! Ideea morții nu mă înspăimîntă. Mă lasă destul de rece. Nu mi-e milă — nici de bunul meu Joachim, nici de mine însumi, auzind că poate va muri. Dacă este adevărat, arunci starea lui seamănă mult cu a mea, și n-o găsesc de loc deosebită. El este muribund, eu sînt îndrăgostit, asta-i ! Îți amintești ? I-ai vorbit vărului meu la atelierul de fotografie interioară, în anticameră.

— Mille remerciements. Ma curiosité n'est pas invincible. Ce sera un aspect très innocent.

— Moi, j'ai vu ton portrait extérieur. J'aimerais beaucoup mieux voir ton portrait intérieur qui est enfermé dans ta chambre... Laisse-moi demander autre chose ! Te voit un monsieur russe qui loge en ville vient te voir. Qui est-ce ? Dans quel but vient-il, cet homme ?

— Tu es joliment fort en espionnage, je l'avoue. Eh bien, je réponds. Oui, c'est un compatriote souffrant, un ami. J'ai fait sa connaissance à une autre station balnéaire, il y a quelques années déjà. Nos relations ? Les voilà : nous prenons notre thé ensemble, nous fumons deux ou trois papiros et nous bavardons, nous philosophons, nous parlons de l'homme, de Dieu, de la vie, de la morale, de mille choses, voilà mon compte rendu. Es-tu satisfait ? ¹

— De la morale aussi ! Et qu'est-ce que vous avez trouvé en fait de morale, par exemple ?

¹ — Mi-aduc aminte, oarecum.

— În ziua aceea ți-a făcut Behrens portretul transparent ?

— Desigur.

— Dumnezeu ! Il ai la tine ?

— Nu, e în cameră.

— Ah ! în camera ta ? Cît despre al meu, îl țin mereu în portofel. Vrei să ți-l arăt ?

— Mii de mulțumiri. Curiozitatea mea nu e invincibilă. Nu poate avea decât un aspect foarte nevinovat.

— Eu ți-am văzut portretul exterior. Mi-ar place cu mult mai mult portretul interior, care-i închis în camera ta... Dă-mi voie să te întreb ceva. Vine câteodată să te vadă un rus care locuiește în oraș. Cine este ? Cu ce scop vine acest bărbat ?

— Ești destul de tare în spionaj, o recunosc. Ei bine, îți răspund. Da, este un compatriot suferind, un prieten. L-am cunoscut la o altă stațiune balneară, sînt cîțiva ani de atunci. Relațiile noastre ? Iată-le : luăm ceaiul împreună, fumăm două sau trei țigări și discutăm, filozofăm, vorbim despre om, despre Dumnezeu, despre viață, despre morală, despre mii de lucruri. Iată darea mea de seamă. Ești satisfăcut ?

— *La morale ? Cela t'intéresse ? Eh bien, il nous semble qu'il faudrait chercher la morale non dans la vertu, c'est-à-dire dans la raison, la discipline, les bonnes mœurs, l'honnêteté — mais plutôt dans le contraire, je veux dire : dans le péché, en s'abandonnant au danger, à ce qui est nuisible, à ce qui se consume. Il nous semble qu'il est plus moral de se perdre et même de se laisser dépérir que de se conserver. Les grands moralistes n'étaient point des vertueux, mais des aventuriers dans le mal, des vicieux, des grands pécheurs qui nous enseignent à nous incliner chrétiennement devant la misère. Tout ça doit te déplaire beaucoup, n'est-ce pas ?¹*

Hans Castorp tăcu. Tot mai stătea ca la început, cu picioarele încrucișate sub scaunul care scârțâia, ținând între degete creionul de argint și, aplecat spre tînăra femeie care ședea cu tricornul de hîrtie pe cap, privea pe sub pleoape cu ochii albaștri ai lui Hans Lorenz Castorp, în salonul care se golise. Internații se risipiseră. Pianul din colț, chiar din fața lor, nu mai scotea decît sunete ușoare și incoherente, căci bolnavul din Mannheim cînta cu o singură mîină, iar lîngă el ședea profesoara și răsfoia o partitură pe care o ținea pe genunchi. Cînd conversația între Hans Castorp și Clavdia Chauchat se sfîrși, pianistul încetă complet

¹ — Și despre morală ! Și, de pildă, ce-ai găsit în ceea ce privește morală ?

— Morală ? Te interesează ? Ei bine, nouă ni se pare că morală n-ar trebui căutată în virtute, adică în rațiune, în disciplină, în bunele moravuri sau în cinste — ci, mai degrabă, în contrariul lor, vreau să spun : în păcat, expunîndu-te pericolului, expunîndu-te la ceea ce este vătămător, mistuitor. Nouă ni se pare că este mai moral să te pierzi și chiar să pieri decît să te conservi. Marii moralști n-au fost de fel niște virtuoși, ci niște aventurieri pe tărîmurile răului, niște vicioși, mari păcătoși care ne învață să ne plecăm creștinește în fața mizeriei. Toate acestea trebuie să-ți displace foarte mult, nu-i așa ?

să mai cînte, lăsînd să-i cadă pe genunchi mîna cu care cîntase, în timp ce domnișoara Engelhart continua să urmărească notele. Cele patru persoane, singurele care mai rămăseseră de la petrecerea Carnavalului, stăteau nemișcate. Tăcerea dăinui mai multe minute. Încet, ca sub propria lor greutate, capetele perechii de la pian părăură că se pleacă din ce în ce mai tare, cel al tînărului din Mannheim spre claviatură, cel al domnișoarei Engelhart spre partitură. În sfîrșit, amîndoi în același timp, și cel din Mannheim și profesoara, ca și cum s-ar fi înțeles în taină, se ridicară încetișor și fără zgomot, cu fruntea aplecată și brațele atîrnîndu-le țepene — și se depărtară împreună prin sala de corespondență și sala de lectură, evitînd în mod vădit să privească spre celălalt colț al camerei care mai era încă ocupat.

— *Tout le monde se retire*, spuse doamna Chauchat. *C'étaient les derniers ; il se fait tard. Eh bien, la fête du Carnaval est finie*¹, și-și ridică brațele ca să-și scoată cu amîndouă mîinile tricornul de hîrtie de pe părul ei roșcat, a cărui coadă era răsucită ca o coroană în jurul capului. *Vous connaissez les conséquences, monsieur.*²

Dar Hans Castorp se împotrivi cu ochii închiși, fără să-și schimbe poziția. Răspunse :

— *Jamais, Clavdia. Jamais je te dirai „vous“, jamais de la vie ni de la mort*, dacă se poate spune astfel — deși ar trebui să se poată. *Cette forme de s'adresser à une personne, qui est celle de l'Occident cultivé et de la civilisation humanitaire, me semble fort bourgeoise et pédante. Pourquoi, au fond, de la forme ? La forme, c'est la pédanterie elle-même ! Tout ce que vous avez fixé a l'égard de la morale, toi et*

¹ — Toată lumea se retrage... Aceștia au fost ultimii ; e tîrziu. Ei bine, petrecerea Carnavalului s-a sfîrșit.

² — Cunoașteți consecințele, domnule.

ton compatriote souffrant — tu veux sérieusement que ça me surprenne ? Pour quel sot me prends-tu ? Dis donc, qu'est-ce que tu penses de moi ?

— C'est un sujet qui ne donne pas beaucoup à penser. Tu es un petit bonhomme convenable, de bonne famille, d'une tenue appétissante, disciple docile de tes précepteurs et qui retournera bientôt dans les plaines, pour oublier complètement qu'il a jamais parlé en rêve ici et pour aider à rendre son pays grand et puissant par son travail honnête sur le chantier. Voilà ta photographie intime, faite sans appareil. Tu la trouves exacte, j'espère ?

— Il y manque quelques détails que Behrens y a trouvés.

— Ah ! les médecins en trouvent toujours, ils s'y connaissent...

— Tu parles comme Monsieur Settembrini. Et ma fièvre ? D'où vient-elle ?

— Allons donc, c'est un incident sans conséquence qui passera vite.

— Non, Claudia, tu sais bien que ce que tu dis là n'est pas vrai, et tu le dis sans conviction, j'en suis sûr. La fièvre de mon corps et le battement de mon cœur harassé et le frissonnement de mes membres, c'est le contraire d'un incident, car ce n'est rien d'autre — iar chipul lui palid cu buzele care-i zvîcneau se înclină spre obrazul femeii — rien d'autre que mon amour pour toi, oui, cet amour qui m'a saisi à l'instant ou mes yeux t'ont vue, ou, plutôt, que j'ai reconnu, quand je t'ai reconnue toi — et c'était lui, évidemment, qui m'a mené à cet endroit...

— Quelle folie !

— Oh, l'amour n'est rien, s'il n'est pas de la folie, une chose insensée, défendue et une aventure dans le mal. Autrement c'est une banalité agréable, bonne pour en faire de petites chansons paisibles dans les

plaines. Mais quant à ce que je t'ai reconnue et que j'ai reconnu mon amour pour toi — oui, c'est vrai, je t'ai déjà connue, anciennement, toi et tes yeux merveilleusement obliques et ta bouche et ta voix, avec laquelle tu parles — une fois déjà, lorsque j'étais collègien, je t'ai demandé ton crayon, pour faire enfin ta connaissance mondaine, parce que je t'aimais irraisonnablement, et c'est de là, sans doute, c'est de mon ancien amour pour toi que ces marques me restent que Behrens a trouvées dans mon corps, et qui indiquent que jadis aussi j'étais malade...¹

¹ — Niciodată, Clavdia, niciodată. Niciodată n-o să-ți spun „dumneavoastră“, niciodată, nici în viață și nici în moarte... Această formă de a te adresa unei persoane, care aparține Occidentului cultivat și civilizației umaniste, mi se pare teribil de burgheză și de pedantă. În fond, la ce este bună forma? Forma este pedanteria însăși! Tot ce ai hotărât în privința moralei, tu și compatriotul tău suferind — credeai chiar în mod serios că o să mă surprindă? Mă ici drept un nătărău? Hai, spune-mi ce gîndești despre mine?

— Este un subiect care nu dă prea mult de gîndit. Ești un băiețel acceptabil, de familie bună, cu o ținută plăcută, discipol docil al preceptorilor, și care se va întoarce în curînd în cîmpie ca să uite complet că a vorbit vreodată aici în vis, dar și pentru a da o mîna de ajutor ca să-și vadă patria mare și puternică prin munca lui cîstită, pe șantier. Iată-ți fotografia intimă, făcută fără aparat. O găsești exactă, sper.

— Lipsesc cîteva amănunte pe care Behrens le-a găsit.

— Ah! doctorii găsesc întotdeauna, se pricepe!

— Vorbești ca domnul Settembrini. Și febra mea? De unde vine?

— Haida-de, este un incident fără consecințe, care va trece repede.

— Nu, Clavdia, știi foarte bine că ceea ce spui acum nu este adevărat, o spui fără convingere, sînt sigur. Febra trupului meu și bătăile inimii mele obosite, și tremurătura membrelor mele sînt tocmai contrarul unui incident, deoarece nu-i nimic altceva decît — ...nimic altceva decît dragostea mea pentru tine, da, această dragoste care m-a învăluit chiar din clipa cînd ochii

Dinții îi clănțăneau. Și în timp ce divaga, își trăsesese piciorul de sub scaunul care scîrțîia, și întinzînd mereu acest picior atinse dușumeaua cu genunchiul celuilalt, astfel că îngenunche în fața ei, cu capul plecat și tremurînd din tot trupul.

— *Je t'aime*, bolborosi el, *je t'ai aimée de tout temps, car tu es le Toi de ma vie, mon rêve, mon sort, mon envie, mon éternel désir...*

— *Allons, allons!* spuse ea. *Si tes précepteurs te voyaient...*¹

Dar el clătină capul cu desnădejde și cu fața întoarsă spre covor, răspunse :

— *Je m'en ficherais, je me fiche de tous ces Carducci et de la République éloquente et du progrès humain dans le temps, car je t'aime!*²

Clavdia îi mîngîie ușurel cu mîna părul tuns scurt pe ceafă.

mei te-au văzut, sau, mai curînd, cînd am recunoscut, cînd te-am recunoscut pe tine — și este evident că ea m-a adus în locul acesta...

— Ce nebulie !

— Oh ! dragostea nu-i nimic, dacă nu-i nebulie, un lucru smintit, interzis și o aventură în rău. Altfel este o banalitate agreabilă, bună pentru a face cîntece liniștite la cîmpie. Cît despre faptul că te-am recunoscut și mi-am recunoscut dragostea pentru tine — da, e adevărat, te-am mai cunoscut, odinioară, și pe tine și ochii tăi minunat de oblici, și gura ta și vocea cu care vorbești — odată, de mult, cînd eram licean și ți-am cerut creionul, ca să te pot cunoaște în sfîrșit într-un fel monden, deoarece te iubeam nebunește, iar faptul izvorăște fără îndoială de acolo că la mijloc este vechea mea dragoste pentru tine, deoarece mi-au mai rămas încă aceste urme pe care Behrens le-a găsit în trupul meu, și care arată că și odinioară am fost bolnav...

¹ — Te iubesc,... te-am iubit din totdeauna, căci tu ești *Tu*-ul vieții mele, visul meu, soarta mea, dorul meu, dorința mea eternă...

— Haide, haide !... Dacă te-ar vedea preceptorii ?

² — I-aș da la naiba, îi dau la naiba pe toți acești Carducci și Republica elocventă și progresul uman în timp, căci te iubesc !

— *Petit bourgeois ! îi spuse. Joli bourgeois à la petite tache humide. Est-ce vrai que tu m'aimes tant ?*¹

Și exaltat de această atingere, stînd acum complet în genunchi, cu capul dat pe spate și cu ochii închiși, el continuă să vorbească :

— *Oh, l'amour, tu sais... Le corps, l'amour, la mort, ces trois ne font qu'un. Car le corps, c'est la maladie et la volupté et c'est lui qui fait la mort, oui, ils sont charnels tous les deux, l'amour et la mort, el voilà leur terreur et leur grande magie ! Mais la mort, tu comprends, c'est d'une part une chose mal famée, impudente qui fait rougir de honte ; et d'autre part c'est une puissance très solennelle et très majestueuse — beaucoup plus haute que la vie riante gagnant de la monnaie et farcisant sa panse — beaucoup plus vénérable que le progrès qui bavarde par les temps — parce qu'elle est l'histoire et la noblesse et la piété et l'éternel et le sacré qui nous fait tirer le chapeau et marcher sur la pointe des pieds... Or, de même, le corps, lui aussi, et l'amour du corps, sont une affaire indécente et fâcheuse, et le corps rougit et palit à sa surface par frayeur et honte de lui-même. Mais aussi il est une grande gloire adorable, image miraculeuse de la vie organique, sainte merveille de la forme et de la beauté, et l'amour pour lui, pour le corps humain, c'est de même un intérêt extrêmement humanitaire et une puissance plus éducative que toute la pédagogie du monde !... Oh, enchantante beauté organique, qui ne se compose ni de teinture à l'huile ni de pierre, mais de matière vivante et corruptible, pleine du secret fébrile de la vie et de la pourriture ! Regarde la symétrie merveilleuse de l'édifice humain, les épaules et les hanches et les mamelons fleurissants de part et d'autre sur la poitrine, et les côtes arrangées par*

¹ — Mic-burghiez !... Drăguș burghiez cu micul lui punct umed. Este adevărat că mă iubești atât de mult ?

paire, et le nombril au milieu dans la mollesse du ventre, et le sexe obscur entre les cuisses ! Regarde les omoplates se remuer sous la peau soyeuse du dos, et l'échine qui descend vers la luxuriance double et fraîche des fesses, et les grandes branches des vases et des nerfs qui passent du tronc aux rameaux par les aisselles, et comme la structure des bras correspond à celle des jambes. Oh ! le douces régions de la jointure intérieure du coude et du jarret avec leur abondance de délicatesses organiques sous leurs coussins de chair ! Quelle fête immense de les caresser ces endroits délicieux du corps humain ! Fête à mourir sans plainte après ! Oui, mon Dieu, laisse-moi sentir l'odeur de la peau de ta rotule, sous laquelle l'ingénieuse capsule articulaire secrète son huile glissante ! Laisse-moi toucher dévotement de ma bouche l'Arteria femoralis qui bat au front de ta cuisse et qui se divise plus bas en les deux artères du tibia ! Laisse-moi ressentir l'exhalation de tes pores et tâter ton duvet, image humaine d'eau et d'albumine, destinée pour l'anatomie du tombeau, et laisse-moi périr, mes lèvres aux tiennes !¹

¹ — Oh, iubirea, știi... Trupul, iubirea, moartea, acestea trei nu fac decât una. Căci trupul e boală și voluptate, și el e acela care iscă moartea, da, amândouă sînt carnale și trupul și iubirea, iată teroarea și marea lor vrajă ! Însă moartea, înțelegi, este pe de o parte un lucru despre care se vorbește de rău, e nerușinată, te face să roșești de rușine ; și pe de altă parte este o forță foarte solemnă și foarte maiestuoasă — cu mult mai aleasă decât viața veselă ce cîștigă parale și-și îndoapă pîntecul — cu mult mai venerabilă decât progresul care trîncănește de-a lungul vremurilor — deoarece ea este istoria și noblețea și mila și eternul și sacrul care ne obligă să ne scoatem pălăria și să pășim în vârful picioarelor... Deci, tot ca și trupul, și ea, și dragostea trupului, sînt o chestiune nerușinată și supărătoare, iar trupul roșește și pălește la suprafață de spaima și rușinea de sine însuși. Dar tot el este o mare glorie slăvită, imagine minunată a vieții organice, sfîntă minune a formei și a frumu-

Isprăvind de vorbit, nu deschise ochii ; rămase astfel nemiscat, cu capul pe spate și cu mâinile, care țineau micul creion de argint, depărtate, tremurând și clătinându-se pe genunchi. Clavdia spuse :

— *Tu es en effet un galant qui sait sollicitier d'une manière profonde, à l'allemande.*¹

Și-i puse pe cap tichia de hîrtie.

— *Adieu, mon prince Carnaval ! Vous aurez une mauvaise ligne de fièvre ce soir, je vous le prédis.*²

seții, iar iubirea este, pentru el, pentru acest corp omenesc, de un interes extrem tot atît de umanitar și reprezintă o forță mult mai educativă decît întreaga pedagogie a lumii !... Oh ! fermecătoare frumusețe organică ce nu se compune nici din pictură în ulei nici din piatră, ci din materie vie și coruptibilă, plină de taina arzătoare a vieții și a putreziciunii ! Privește simetria uimitoare a edificiului omenesc, umerii și soldurile și sîni ce înfloresc de-o parte și de alta pe piept și coastele așezate perechi, și ombilicul în mijlocul moliciunii pîntecului, și triunghiul întunecat dintre coapse ! Privește omoplații care se unduiesc sub pielea mătăsoasă a spatelui, și șira spinării coborînd spre dubla și proaspăta îmbelșugare a feselor, marile încrîngături ale vaselor și ale nervilor care se întind din trunchi sub formă de ramuri pe subsuori, și cît corespunde structura brațelor cu aceea a picioarelor. Oh ! catifelatele regiuni ale încheieturii interioare a cotului și a genunchiului, cu bogăția lor de gingășii organice, sub pernțele de carne ! Ce bucurie nemărginită să mîngîi aceste locuri fermecătoare ale trupului omenesc ! Bucurie să mori fără nici un vaiet după aceea ! Da, Dumnezeu, lasă-mă să simt mireasma pielii de pe rotula ta, sub care iscusita pungă articulară secretă unsoarea lunecoasă. Lasă ca buzele mele să-ți atingă cu smerenie *artera femoralis* care pulsează în adîncul coapsei și care se bifurcă mai jos în arterele tibiei ! Lasă-mă să-ți simt exalarea porilor și să-ți pipăi puful, imagine omenească de apă și albumină, sortită anatomiei mormîntului, și lasă-mă să mor cu buzele lipite de buzele tale !

¹ — Ești într-adevăr un seducător care știe să ceară stăruitor, în chip desăvîrșit, în stil german.

² — Adio, prințul meu Carnaval ! Astă-seară veți avea o temperatură zdravănă, v-o prezic !

Spunînd acestea se ridică de pe scaun ca și cum ar fi lunecat și alunecă mai departe pe covor spre ușă, în pervazul căreia șovăi, se întoarce pe jumătate, ridică unul din brațele goale și puse mîna pe mîner. Apoi, peste umăr, zise aproape în șoaptă :

— *N'oubliez pas de me rendre mon crayon.*¹

Și ieși.

¹ — Nu uitați să-mi înapoiati creionul.

SCHIMBĂRI

„Ce este timpul ? O taină — ireală și atotputernică. O condiție a lumii fenomenale, o mișcare ce implică și se amestecă în existența și mobilitatea corpurilor în spațiu. Dar oare n-ar exista timp, dacă n-ar exista mișcare ? Și nici mișcare, dacă n-ar exista timp ? Întreabă-te mereu. Timpul este o funcțiune a spațiului ? Sau invers ? Ori amîndouă sînt identice ? Nu înceta să te întrebi ! Timpul este activ, are și un cuvînt care-i fundamentează activitatea : temporizare. Dar ce se temporează oare ? Schimbarea. *Acum* nu este *atunci*, *aici* nu este *acolo*, căci între amîndouă se întinde mișcarea. Cum însă mișcarea prin care măsurăm timpul este ciclică, închisă în ea însăși, avem nevoie să spunem că este o mișcare și o schimbare pe care am putea să le calificăm drept repaos și nemișcare ; deoarece *atunci* se repetă neîncetat în *acum*, iar *acolo* în *aici*. Și cum, pe de altă parte, în ciuda celor mai deznădăjduite eforturi, nu pot fi imaginate un timp finit și un spațiu limitat, camenii au hotărît — fără îndoială în nădejdea de a reuși, dacă nu în mod desăvîrșit, cel puțin mai bine — să „gîndească“ timpul ca etern și spațiul ca infinit. Dar postulîndu-se astfel, eternul și infinitul, nu se distrugeau, în mod logic și

deliberat, întregul etern și întregul infinit, care se găsesc astfel reduse la zero ? În etern este oare posibilă o succesiune, în infinit, o concomitență ? Cum să împaci aceste ipoteze stringente ale eternului și infinitului, cu concepte ca distanța, mișcarea, schimbarea, sau măcar cu prezența corpurilor limitate în univers ? Poți să te întrebi cât poțezi !

Hans Castorp își puna aceste întrebări și altele asemănătoare, căci chiar imediat după sosirea lui aici, sus, dovedise că era făcut pentru asemenea indiscreții și arguții, și, datorită unei porniri vătămătoare și năvalnice plătită foarte scump după aceea, se deprinsese, poate, în felul acesta, să se ocupe cu astfel de nimicuri, și fusese încurajat să se apropie de speculații cutezătoare. Își puna lui însuși întrebări și-l întreba pe bunul Joachim, așa cum întreba și valea acoperită de o zăpadă groasă din vremuri imemorabile, măcar că nici de la primul, nici de la cealaltă nu se putea aștepta la ceva care să semene cu un răspuns — și era greu de spus de la cine anume putea să-l aștepte. El însuși nu făcea altceva decât să-și pună asemenea întrebări, tocmai fiindcă nu știa răspunsul. Cât despre Joachim, era aproape imposibil să trezești în mintea lui cel mai mic interes pentru preocupări de felul acesta, căci așa cum o spusese Hans Castorp în franțuzește într-o seară, el nu se gîndea la nimic altceva decât să ajungă soldat la șes, și ducea o luptă înverșunată cu această nădejde care ba se apropia, ba își bătea joc de el și iarăși se destrăma în depărtare, iar în ultimul timp se hotărîse chiar să pună capăt acestei situații forțînd-o, dacă va fi cazul. Da, bunul, răbdătorul, ordonatul Joachim, atît de total pătruns de statornicirile serviciului și ale disciplinei, era, de o bucată de vreme, copleșit adesea de ispita răzvrătirii, protesta împotriva „scării lui

Gaffky¹, adică a metodei de examinare prin care se stabilea și se evalua cifric, în laboratorul de la subsol — în „labo“, cum i se spunea în mod obișnuit — gradul de infectare prin bacili a unui bolnav : în raport cu cantitatea mai mică sau mai mare de bacili găsită în țesutul analizat, numărul Gaffky era mai scăzut sau mai ridicat — totul fiind în funcțiune de această cifră. Fără nici o eroare posibilă, rezultatul indica șansele de vindecare pe care putea conta titularul lui ; cu ajutorul acestei cifre se determina foarte ușor numărul lunilor sau anilor pe care trebuia să-i mai petreci aici, sus, adică începînd cu vizita agreabilă de șase luni și sfîrșind cu verdictul „pe viață“ care, de altfel — dacă i se aplicau obișnuitele măsuri ale timpului — putea să se reducă la o nimica toată. Prin urmare, Joachim se revolta împotriva acestei scări Gaffky, căreia refuza pe față să-i dea vreo crezare sau să-i acorde vreo autoritate — adică nu tocmai *complet* pe față, deci nu în prezența superiorilor, ci doar cînd era cu vărul său și chiar la masă. „M-am săturat, n-o să mă mai las înșelat multă vreme“, spuse el tare, iar sîngele îi năvăli în obrajii bronzăți. „În urmă cu numai cincisprezece zile, aveam numărul 2 la Gaffky, adică o nimica toată, cu cele mai bune perspective, și iată că acum am numărul 9, adică sînt literalmente invadat și, prin urmare, nici nu mai poate fi vorba despre plecare. Dracu să înțeleagă ce-i cu mine, nu mai pot să îndur. Sus, la Schatzalp zace un om, un țaran grec, pe care l-au trimis aici tocmai din Arcadia, un agent sanitar — un caz disperat, ftizie galopantă. *Exitus*-ul poate surveni de la o zi la alta, dar niciodată în viața lui omul acesta n-a avut bacili în spută. Dimpotrivă, gră-

¹ Georg Theodor August Gaffky (1850—1918), medic german, a întreprins cercetări în domeniul ciumei, holerei și tifosului.

sunul căpitan belgian, care a plecat sănătos atunci când am venit eu aici, avusese numărul 10 la Gaffky, bacilii mișunau literalmente în el, și cu toate acestea nu avusese la început decît o cavernă foarte mică. Nu vreau să mai știu de Gaffky ! Suspend orice tratament și plec, chiar dacă asta înseamnă că mă duc la moarte !” În halul acesta ajunsese Joachim ; și toți erau teribil de impresionati văzînd cum se revoltă tînrul acesta atît de blînd, atît de serios și cumpănit. Hans Castorp, auzindu-l pe Joachim amenințînd că lasă totul baltă și pleacă la șes, nu se putu împiedica să nu-și amintească de anumite cuvinte pe care le auzise rostite în franțuzește, de către o a treia persoană. Dar tăcu. Putea el să-i dea ca exemplu vărului său propria lui răbdare, după cum proceda și doamna Stöhr care, de fapt, îl îndemna pe Joachim să nu facă pe neastîmpăratul într-un chip atît de necuviincios, ci să se resemneze cu toată umilînța, și să ia ca model statornicia de care dădea dovadă ea, Karoline, care perseverează să stea în aceste locuri și-și interzice cu tărie să plece acasă, la Cannstadt, unde să-și reia rolul de stăpînă a casei, și aceasta numai și numai pentru a putea reda, într-o zi, soțului ei o soție complet și definitiv vindecată ? Nu, Hans Castorp nu putea îndrăzni să procedeze astfel, cu atît mai mult cu cît, de la Carnaval, avea scrupule față de Joachim — adică : conștiința îi spunea că Joachim trebuie că vedea în anumite fapte despre care nu vorbeau, dar pe care Joachim le cunoștea fără îndoială, ceva ce semăna a trădare, a dezertare, a infidelitate. Și asta în legătură cu doi ochi rotunzi și căprui, cu niște accese nejustificate de rîs și cu un anumit parfum de portocale, ale cărui efecte le îndura de cinci ori pe zi, dar în adierea căruia își pleca ochii în farfurie, statornic și rușinat... Și chiar în tăcuta împotrivire pe care

Joachim o opuse speculațiilor lui despre „Timp“, lui Hans Castorp i se păru că recunoaște nu numai o severitate milităroasă, ci și un pic de mustrare la adresa lui. Cît despre vale, valea hibernală, acoperită cu un strat gros de zăpadă, cărcia Hans Castorp îi punea asemenea întrebări suprafirești, adresîndu-le și piscurilor, culmilor, povîrnișurilor și pădurilor ei cafenii, verzi și roșietice, și care rămîneau cînd nemișcate și mute în șuvoiul duratei, cînd scînteietoare în azurul profund, cînd învăluite de neguri în curgerea tăcută a timpului terestru, cînd învăpăindu-se sub soarele ce le părăsea, cînd lucind diamantin și aspru sub vraja clarului de lună — dar erau veșnic sub troiene, de șase luni care totuși pieriseră ca într-o clipită, iar internații mărturiseau că nu mai pot vedea zăpada, că le făcea silă, că și vara îi copleșise în privința aceasta, însă că mormanele de zăpadă, grămezile de zăpadă, pernele de zăpadă, alunecăturile de zăpadă, toate văzute zi de zi — toate acestea întreceau puterile omenеști și erau ucigătoare atît pentru spirit cît și pentru suflet. Și își puseră ochelari colorați, verzi, galbeni și roșii, pentru a-și apăra ochii, dar mai mult încă pentru inimi.

Să fi trecut oare șase luni de cînd valea și munții erau sub zăpadă ? Nu, erau șapte ! Timpul înaintează neconținut pe cînd noi numărăm lunile — atît timpul *nostru*, adică cel pe care îl consacram acestei povestiri, cît și profundul timp trecut al lui Hans Castorp și al tovarășilor lui de destin, acolo, sus, în zăpadă, aducînd după sine schimbări. Toate erau pe calea cea bună, urmau să se îndeplinească, întocmai cum o prezisese în cîteva cuvinte grăbite Hans Castorp, în ziua Carnavalului, spre indignarea domnului Settembrini, pe cînd se întorceau de la Platz : nu în sensul că solstițiul de vară ar fi fost chiar atît de iminent, însă Paștele trecuse peste valea albă, april pășea pe aproape,

perspectiva Rusaliilor se întrezărea și puțin după aceea primăvara va irumpe cu topirea zăpezilor — bineînțeles, nu cu topirea tuturor zăpezilor, căci rămân veșnice acelea de pe crestele de la Sud, în crăpăturile stîncoase ale lanțului Rätikon la Nord, fără să mai vorbim despre cea care va cădea în toate lunile de vară, dar care nu dura ; și, cu toate acestea, mișcarea de rotație a anului făgăduia cu siguranță ceva nou și hotărîtor, cît de curînd, căci pînă acum se și scurseseră șase săptămîni — adică de două ori mai mult cît avusese de gînd Hans Castorp să stea aici — din acea noapte de Carnaval cînd împrumutase un creion de la doamna Chauchat și apoi i-l înapoiase, primind în schimb, la dorința mărturisită, altceva, o amintire, pe care o purta în buzunar.

Șase săptămîni trecuseră, în adevăr, din seara cînd Hans Castorp o cunoscuse pe Clavdia Chauchat, iar după aceea se urcase în camera lui cu o atît de mare întîrziere față de conștiinciosul Joachim ; șase săptămîni din ziua următoare care adusese plecarea doamnei Chauchat, plecare *provizorie* în Daghestan, foarte departe, spre Răsărit, dincolo de Caucaz. Că plecarea aceasta era provizorie, că nu era o plecare definitivă și că doamna Chauchat avea intenția să se întoarcă într-o zi — despre toate acestea Hans Castorp primise asigurări directe, prin viu grai — și îi fuseseră date nu pe cînd purta un dialog într-o limbă străină, fapt despre care am vorbit, ci în acel interval cînd, în ceea ce ne privește, l-am lăsat să treacă fără să spunem o vorbă și în cuprinsul căruia am întrerupt șirul povestirii, pentru a îngădui ca asupra acestui interval să domnească numai Tîmpul pur. Oricum ar fi, tînrul primise aceste asigurări și mărturisiri mîngîietoare mai înainte de a se întoarce la numărul 34, căci, a doua zi, n-a mai schimbat nici o vorbă cu doamna Chauchat, întrucît abia de-a văzut-o, adică, mai bine zis,

a zărit-o de două ori de departe : la de'un cînd, purtînd o rochie de stofă albastră și o jachetă de lînă albă, a venit pentru ultima oară la masă, trîntind ușa și îndreptîndu-se spre locul ei cu pasul grațios-lunecător, iar lui Hans Castorp i s-a zbătut inima în gît și numai supravegherea severă pe care domnișoara Engelhart a exercitat-o asupra lui l-a oprit să nu-și ascundă fața în mîini — și apoi la ora trei după-amiază, la plecarea ei, la care n-a asistat propriu-zis, dar a urmărit-o de la o fereastră a coridorului ce dădea spre drumul principal către sanatoriu.

Evenimentul s-a desfășurat așa cum Hans Castorp îl mai văzuse desfășurîndu-se de multe ori, de cînd ședea aici : sania sau trăsura se oprea la rampă, birjarul și băiatul de la etaj încărcau bagajele, iar internații sanatoriului, prietenii celui care, vindecăt sau nu, pornea pe drumul spre șes, ca să trăiască ori să moară — și chiar și cei care lipseau de la serviciu pentru a nu pierde emoția acestui moment deosebit, cu toții se adunau în fața intrării principale ; cîteodată, un domn cu redingotă, de la administrație, precum și medicii, erau de asemenea prezenți, apoi își făcea apariția cel care pleca — foarte adesea cu figura radioasă, saluta plin de voie bună pe curioșii ce-l înconjurau și pe cei ce rămîneau, și pentru moment se simțea puternic înviorat de aventura în care se angaja... Deci, de data aceasta doamna Chauchat fusese aceea care ieșise, surîzătoare, cu brațele încărcate de flori, într-o haină lungă de călătorie, dintr-o stofă aspră, căptușită cu blană și cu o pălărie mare, fiind întovărașită de domnul Buligin, compatriotul ei, cel cu pieptul scobit, care avea să facă împreună cu ea o parte din călătorie. Era cuprinsă și ea de o însuflețire radioasă, ca oricine pleca de aici — și aceasta datorită doar perspectivei de a schimba felul de viață, independent dacă plecai cu autorizația medicului sau dacă îți întrerupeai

șederea mînat doar de un dezgust deznădăjduit, pe răspunderea ta și cu inima plină de îngrijorare. Obrajii îi se îmbujoraseră, vorbea fără încetare, probabil în rusește, pe cînd i se înveleau genunchii cu o pătură îmblănită... Nu numai compatrioții și comesenii doamnei Chauchat veniseră, ci se mai aflau acolo mulți alți internați, iar doctorul Krokowski își dezvelise, într-un hohot de rîs viguros, dinții galbeni în mijlocul bărbii, iar bătrîna mătușă îi oferise călătoarei dulciuri — „dălceșuri“, după cum obișnuia să le spună, adică marmeladă rusească — era prezentă și profesoara, și numai bolnavul din Mannheim stătea la oarecare distanță, ascuns parcă la pîndă, cu ochii încetoșați, iar privirea alunecîndu-i de-a lungul peretelui dădu peste Hans Castorp la fereastra coridorului și se opri o clipă asupra lui, întunecîndu-se... Consilierul aulic Behrens nu se arătă; desigur că-și luase rămas bun de la călătoare cu alt prilej și între patru ochi... Apoi, în mijlocul fluturărilor din mîini și ale urărilor întregii asistențe, caii se opintiră, iar ochii oblici ai doamnei Chauchat — pe cînd zdruncinătura saniei o arunca între perne — cutreierară la rîndul lor, surîzînd încă o dată, întreaga fațadă a Berghofului, și timp de o fracțiune de secundă se opriră pe chipul lui Hans Castorp... Și, rămas singur, acesta din urmă alergase foarte palid prin cameră, pentru ca de acolo, de sus, de pe balcon, să mai vadă și să urmărească sania care, învăluită în clinchetele zurgălăilor, lunecase pe drumul spre Dorf; după aceea se prăbuși pe un scaun, scoțînd din buzunarul de la piept amintirea, zălogul, care, de data aceasta, nu mai consta din cîteva așchii cafenii-roșcate de creion, ci chiar dintr-o mică placă cu rama îngustă, un clișeu pe sticlă, pe care trebuia să-l ții în lumină ca să poți descoperi ceva — adică portretul interior al Clavdiei, fără chipul ei, dar care

îi dezvăluia osatura plăpîndă a bustului, conturat de transparența spectrală a formelor carnale, îi dezvăluia organele din cavitatea toracică...

În timpul care se scursese de atunci provocînd atîtea schimbări, de cîte ori nu contemplase portretul și nu-l apăsase pe buze ! Timpul făcuse, de pildă, să intervină o obișnuire cu viața în absența Clavdiei Chauchat despărțită de Hans Castorp prin spațiu, și asta mult mai repede decît și-ar fi închipuit-o : căci timpul de aici era de o natură cu totul deosebită și parcă special făcut să creeze obișnuința, fie chiar și obișnuința de a nu te obișnui. Nu mai exista nici un prilej să auzi pocnetul ușii la începutul fiecăreia dintre cele cinci formidabile mese, căci nimeni nu mai putea să-l pricinuiască ; doamna Chauchat trînteia acum ușile în altă parte, la o depărtare enormă — căci era o formă de manifestare a firii ei, formă împletită și legată de boala de care suferea, tot așa cum Timpul se împletește și se leagă de corpurile din spațiu : așadar, poate numai boala ei era pricina și nimic altceva... Dar deși era invizibilă și absentă, ea continua, cu toate acestea, să fie invizibilă și prezentă în gîndul lui Hans Castorp — constituia însuși duhul acestui loc, un duh pe care el îl recunoscuse și-l dominase într-o oră nefastă și de o ucigătoare dulceață, într-o oră cărcia nu i se potrivea nici un cîntec oricît de mic, liniștitor, de la șes, un duh a cărui siluetă spectrală o purta de nouă luni lipită de inima lui atît de cumplit de îndrăgostită.

În acea oră de neuitat, buzele lui tremurătoare bolborosiră, atît într-o limbă străină cît și în limba sa natală, aproape înconștient și cu un glas sugrumat, multe lucruri extravagante : propuneri, oferte, proiecte și hotărîri nesăbuite : voise să întovărășească acest duh pînă dincolo de Caucaz, să-l urmeze și să-l aștepte acolo unde îi va alege o locuință cît mai apro-

piată de a lui, ca să nu mai fie vreodată despărțiți, și-i mai făcuse și alte propuneri nebunești. Ceea ce reușise să obțină tînărul cu suflet fără ascunzișuri, în aceea oră de aventură desăvîrșită, nu fusese decît umbra unui gaj și posibilitatea, care putea să pară verosimilă, ca doamna Chauchat să se reîntoarcă pentru a patra oară, mai curînd sau mai tîrziu, după cum va crede de cuviință boala care-i reda libertatea. Dar indiferent dacă se va întîmpla mai curînd sau mai tîrziu, Hans Castorp va fi, desigur, „de mult timp plecat foarte departe“, mai spusese tot ea cînd își luaseră rămas bun unul de la altul; iar tîlcul disprețuitor al acestei profeții i-ar fi fost și mai nesuferit dacă n-ar fi avut înțelepciunea să-și spună că unele profeții nu sînt făcute ca să se împlinească, ci tocmai ca să *nu* se împlinească, la fel ca în incantațiile prin care dorim să îndepărtăm un blestem. Profeți de acest soi își bat joc de viitor prezicînd ceea ce va fi, tocmai pentru a sili viitorul să se rușineze de-a lua înfățișarea prevăzută. Și dacă acest duh îl numise, atît în timpul convorbirii relatată de noi cît și după aceea, *un joli bourgeois au petit endroit humide*, expresie care avea ceva ce suna ca o tîlmăcire a formulei lui Settembrini: „copil răsfațat al vieții“, te puteai întreba pe bună dreptate care aspect component al acestui amestec de esențe se va dovedi mai tare: burghezul sau celălalt... Mai mult, duhul nu ținuse seama că el însuși plecase și revenise de mai multe ori și că, la fel și Hans Castorp putea să se întoarcă la momentul potrivit, deși în realitate, nu stăruia să stea aici decît cu scopul de a *nu* mai fi nevoit să revină: - pentru el ca pentru atîția alții, acesta era motivul prezenței.

Una dintre glumețele profeții ale acelei serii de Carnaval se realizase: Hans Castorp avusese o febră zdravănă, temperatura se ridicase dintr-o dată, iar el o notase cu o gravitate solemnă, și, după o scurtă

scădere, se prelungise la nivelul unei linii înalte ușor oscilante, care se menținuse în mod constant deasupra nivelului temperaturilor obișnuite mai înainte. Era o febră anormală, a cărei înălțime și persistență, potrivit spuselor consilierului aulic, nu puteau fi puse în legătură cu starea de lucruri locală. „Ești mult mai infectat decît s-ar părea, tînărul meu prieten, spuse el. Haide, să încercăm totuși cu injecțiile. O să-ți faci bine. Peste trei, patru luni o să te simți ca pește în apă, dacă lucrurile se aranjează așa cum cred.“ Așa se face că Hans Castorp fu obligat să se prezinte de două ori pe săptămînă, miercurea și sîmbăta, după plimbarea de dimineață, la „labo“ ca să i se facă injecția.

Ambii medici administrau, pe rînd, acest leac, însă consilierul aulic făcea injecția cu virtuozitate, dintr-o dată, golind siringa în clipa în care introducea acul. Nu-l preocupa, de altfel, locul unde înțepa, astfel că uneori durerea era cumplită, iar locul rămînea tare și ustura încă multă vreme. Pe deasupra, injecția se răsfîrîngea și asupra stării generale a organismului, zdruncina sistemul nervos ca o competiție sportivă, și acest fapt era o dovadă a eficacității tratamentului, eficacitate ce se vădea și prin aceea că, pentru moment, făcea să se ridice temperatura : așa prezisese consilierul aulic și așa s-a și întîmplat, încît nu mai era nimic de făcut în fața faptului împlinit. Totul se termina repede, imediat ce-ți venea rîndul ; cît ai bate din palme îți primeai antidotul, în pielea coapsei sau a brațului. Cîteodată, însă — cînd consilierul aulic părea mai bine dispus și starea lui sufletească nu era tulburată de tutun — se înfiripa, cu prilejul acestei injecții, o scurtă convorbire pe care Hans Castorp se pricepea s-o pornească și s-o îndrume cam în felul acesta :

— Mă gîndesc cu deosebită plăcere la ceasul acela din toamna trecută, petrecut la dumneavoastră, pe care ni l-a dăruit împlinirea, cînd ne-ați oferit o cafea, domnule consilier aulic. Chiar ieri, sau poate mai de mult, i-am evocat vărului meu această amintire...

— Gaffky șapte, spuse consilierul aulic. Băiatul acesta nu vrea și nu vrea să se dezintoxice. Și cu toate acestea, niciodată ca pînă acum nu s-a ținut atît de scai de mine și nu m-a sîcîit mai mult ca în ultima vreme cu ideile lui de plecare, ca să se ducă să-și tîrîie sabia, nepricopsitul ! Se văicărește și-mi reproșează mie cele cinci minuscule trimestre petrecute aici, de parcă ar fi vorba de secole. Vrea să plece, fie ce-o fi — ți-a spus-o și dumitale ? Ar trebui să-l muștruluiești într-o zi, ca de la dumneata, zdravăn și hotărît ! Băiatul ăsta se va prăpădi dacă va înghiți prea repede simpatica voastră ceață. Acolo sus, la dreapta. Acest viteaz nu este obligat să gîndească prea mult, dar dumneata, cel mai serios dintre amîndoi, dumneata civilul, omul de formație burgheză, ar trebui să-i explici, mai înainte de-a comite vreo prostie.

— Am și făcut-o, domnule consilier aulic, răspunse Hans Castorp fără a înceta să dirijeze conversația. Am făcut-o destul de des și ori de cîte ori l-am văzut că protestează, și cred că, încetul cu încetul, o să se resemneze, însă exemplele pe care le avem în fața ochilor nu sînt dintre cele mai bune, au o înrîurire vătămătoare. Mereu intervin plecări — plecări spre șes, spontane și fără justificări autentice, iar faptul acesta are în sine ceva ispititor mai ales pentru caracterele slabe. De pildă, de curînd... cine a plecat acum de curînd ? O doamnă, de la masa rușilor bine, doamna Chauchat. Tocmai în Daghestan, așa s-a zvonit. Ei, poftim, în Daghestan, habar n-am ce climă are, poate

că acolo e mai puțin neprielnic ca sus, la marginea mării. Totuși este șes, după părerea noastră, deși s-ar putea ca, sub aspectul geografic, să fie muntos, nu sînt prea informat în privința aceasta. Cum să trăiești acolo fără să fii vindecat, cînd îți lipsesc noțiunile de bază și cînd nimeni nu cunoaște cît de cît regulile noastre de aici, nici cum să stai întins, nici cum să-ți iei temperatura? De altfel, cred că vrea să se întoarcă, orice s-ar întîmpla, și e ceea ce mi-a și spus-o în treacăt — dar oare cum de am ajuns să vorbim despre ea? — a, da, în ziua aceea, domnule consilier aulic, v-am întîlnit în grădină, cum desigur că vă amintiți, adică dumneavoastră sînteți acela care ne-ați întîlnit, căci noi ședeam pe o bancă, știu chiar care, aș putea să v-o arăt cu precizie, da, stăteam și fumam. Adică vreau să spun că cu fumam, deoarece vărul meu, curios lucru, nu fumează. Dar tocmai atunci fumați și dumneavoastră, astfel că ne-am oferit unul altuia țigările preferate, îmi amintesc foarte bine. Brasilul dumneavoastră era excelent, însă trebuie să te porți cu el ca și cu un mînz, căci în caz contrar și se întîmplă ceva asemănător cu ceea ce ați pățit dumneavoastră după cele două trabucuri de import, cînd credeți că v-a sunat ultimul ceas, cu pieptul umflat gata-gata să se spargă — dar cum totul s-a sfîrșit cu bine, avem tot dreptul să rîdem. De altfel, am comandat iarăși cîteva sute de Maria Mancini, la Bremen, deoarece îmi place cum sînt fabricate, le socotesc foarte plăcute din toate punctele de vedere. Este adevărat că transportul și vama le scumpesc destul de tare, și dacă aveți de gînd să-mi prelungiți tratamentul pentru un timp ceva mai îndelungat, aș fi totuși în stare să le schimb pe un tutun de aici — se vîd prin vitrine țigări cu un aspect acceptabil. Și după aceea ne-ați arătat tablourile dumneavoastră, care m-au emo-

ționat puternic, mi-amintesc de parcă ar fi astăzi — am fost în adevăr uluit văzînd ce riscuri ați înfruntat încercînd să faceți pictură în ulci — cu, unul, n-aș fi avut niciodată un asemenea curaj. Mi se pare că tot cu acest prilej am văzut și portretul doamnei Chau-chat, cu pielea redată într-un chip magistral — și vă mărturisesc că am fost entuziasmat. Pe atunci încă nu cunoscusem modelul, adică îl știam numai din vedere și după nume. Apoi însă, cu foarte puțin înainte de ultima ei plecare, am cunoscut-o personal, cum se cuvine.

— Ce tot spui acolo ! îi replică scurt consilierul aulic, și, dacă ne este îngăduit să facem o apropiere, putem menționa că era exact ceea ce îi replicase și atunci cînd Hans Castorp îl anunțase, înaintea primului consult, că printre altele avea și puțină temperatură. Iar după aceea, nu mai spuse nimic altceva.

— Ba da, ba da, am cunoscut-o, insistă Hans Castorp. Știu din experiență că aici, sus, nu este chiar atît de ușor să faci cunoștințe, dar între doamna Chauchat și mine s-a întîmplat și s-a potrivit ca, în sfîrșit, în ultimul ceas, o convorbire să ne... Îi făcuse tocmai injecția. Hans Castorp trase aerul printre dinți. Phii, icni el, dîndu-l afară. Cu siguranță că, din întîmplare, ați atins, domnule consilier aulic, un nerv foarte sensibil ! O, da, da, doare îngrozitor. Mulțumesc, puțin masaj calmează... O discuție ca asta ne-a apropiat.

— Așa să fie ! Și-apoi ? făcu consilierul aulic. Punea întrebarea clătînd din cap cu mutra cuiva care se așteaptă la un răspuns foarte elogios, și care, întrucît îl privea pe el, punea dinainte în întrebare confirmarea elogiului prevăzut.

— Recunosc că franceza mea a prezentat anumite greutăți, încercă să se sustragă Hans Castorp. Dar, în definitiv, de unde puteam să știu mai mult ? Se în-

tîmplă, însă, că tocmai la momentul potrivit îţi trec prin cap fel de fel de lucruri, așa că, totuşi, ne-am înţeles într-un mod satisfăcător.

— Te cred. Ei, şi ? repetă consilierul aulic provocătoare întrebare anterioară. Apoi adăugă de la el : Nostimă, nu-i așa ?

Închizîndu-şi nasturele de la gît, Hans Castorp se sculase şi stătea cu picioarele şi coatele depărtate, şi cu capul dat pe spate.

— În definitiv, nu-i nimic nou, spuse el. Într-o staţiune balneară, şi chiar sub acelaşi acoperiş, trăiesc la distanţă, timp de săptămîni, două persoane sau două familii. Dar într-o zi fac cunoştinţă unul cu celălalt, se apreciază reciproc în mod sincer, şi iată că deodată unul dintre ei este pe punctul să plece. Îmi închipui că asemenea păreri de rău se ivesc adesea. Şi atunci ai dori să păstrezi o anumită legătură cu cel plecat, să auzi vorbindu-se despre el, sau chiar să-i scrii. Dar doamna Chauchat...

— Mda, nu-i așa că nu vrea ? rîse consilierul aulic bine dispus.

— Nu, nici n-a vrut să audă. Cum, nici dumneavoastră nu vă scrie, măcar din cînd în cînd, de prin localităţile unde se află ?

— Ei, ferească Dumnezeu ! Iată ceva ce n-o să se întîmple niciodată. Mai întîi, din lene, şi apoi cum ar putea să scrie ? Eu, unul, nu ştiu să citesc ruseşte — la nevoie, ce-i drept, o stîlcesc vorbind, dar n-aş putea citi o buche. Şi nici dumneata. Da, cît despre franceză sau germană, pisicuţa noastră le miaună adorabil, fără îndoială, însă ca să scrie — află că s-ar găsi într-o mare încurcătură. Ortografia, dragă prietene ! Nu, trebuie să ne resemnăm, tinere. Se mai întoarce, din cînd în cînd. Chestie de automatism, problemă de temperament, cum ţi-am spus-o. Unul pleacă, iar după

accea se vede silit să revină, altul stă de la început mai multă vreme ca să nu mai aibă niciodată nevoie să se reîntoarcă. Dar dacă vărul dumitale pleacă, este foarte posibil, te rog să-i spui, ca dumneata însuși să te mai găsești aici pentru a asista la solemnă lui revenire.

— Dar, domnule consilier aulic, cam cît timp credeți că eu...

— Cine-ți spune că despre dumneata este vorba? Nu, despre el! Iar eu cred că n-o să întîrzie devală nici măcar atît cît a stat aici, sus. Este un lucru de care sînt convins în mod cinstit, și dumneata fii atît de amabil să i-o repeți întocmai din partea mea.

Cam în felul acesta se desfășurau de obicei convorbirile lor, conduse cu șiretenie de Hans Castorp, deși rezultatul la care ajungea era foarte anemic și nesigur. Căci, în ceea ce privea timpul pe care trebuia să-l petreci aici ca să asisti la întoarcerea unui bolnav plecat prea de timpuriu, răspunsul era evaziv, iar cît despre cea plecată în depărtări, rezultatul era egal cu zero. Și Hans Castorp nu va afla nimic despre ea atîta vreme cît taina spațiului și a timpului îi va despărți; ea nu va scrie, și cu atît mai mult nu-i va da lui prilejul s-o facă... Dacă te gîndeai bine, de ce adică ar fi avut altă comportare? Oare ideea lui de a-i sugera că ar putea să-și scrie nu fusese pe cît de burgheză pe atît de pedantă, avînd în vedere că odinioară își dăduse foarte bine seama că nu era necesar și de dorit nici măcar să-și vorbească unul altuia? Și, oare, în seara aceea de Carnaval, alături de ea, îi vorbise în adevăr, adică în sensul pe care Occidentul civilizat îl dă acestui cuvînt, sau mai degrabă îi vorbise într-o limbă străină, ca în vis, prin urmare într-un fel cît se poate de necivilizat? Dar în cazul acesta, pentru ce să mai scrie pe hîrtie de corespondență sau pe cărți poștale, din cele pe care le trimitea, cîteodată, acasă,

la șes, pentru a-i informa pe ai lui asupra rezultatelor variabile ale consultațiilor ? Nu avea dreptate Clavdia să se simtă scutită de obligația de a scrie, bazată tocmai pe libertatea pe care i-o îngăduia boala ? A vorbi, a scrie — erau, de fapt, chestiuni eminamente umanist-republicane, afaceri ale domnului Brunetto Latini care redactase cartea aceea despre virtuți și vicii, educîndu-i pe florentini, și-i învățase atît arta de a vorbi cît și arta de a-și guverna republica după regulile politicii...

Așa se face că Hans Castorp s-a gîndit iarăși la Lodovico Settembrini și s-a îmbujorat la fel cum se îmbujorase odinioară, cînd scriitorul intrase pe neașteptate în cameră — el era bolnav în pat — iar celălalt aprinsese brusc lumina. Evident, Hans Castorp ar fi putut să-i pună domnului Settembrini toate întrebările referitoare la enigmele metafizice — chipurile mai mult ca să-l provoace și să-l sîcîie, neavînd nici o nădejde să primească un răspuns din partea umanistului care nu se sinchisea decît de interesele vieții omenești. Dar din seara Carnavalului și a ieșirii furtunoase a lui Settembrini din salonul de muzică, intervenise o oarecare răceală în relațiile dintre Hans Castorp și italian, datorată muștrării de cuget a unuia și profundei decepții a celuilalt, care suferise o înfrîngere ca pedagog — toate acestea avînd drept consecință faptul că se ocoliră și săptămîni întregi nu schimbă nici măcar un cuvînt. Pentru domnul Settembrini, Hans Castorp mai era oare un „copil răsfățat al vieții” ? Nu, căci după opinia celui care căuta morală în Rațiune și în Virtute, el merita să fie părăsit... Hans Castorp făcea pe îmbufnatul față de domnul Settembrini, încrunta sprîncenele și se bosumfla în clipa cînd se întîlneau, în vreme ce privirea neagră și scînteietoare a domnului Settem-

brini se oprea muștrătoare asupra lui. Totuși această îmbufnare se risipi imediat în clipa când literatul îi vorbi, pentru prima dată, după multe săptămâni de tăcere cu toate că nu fusese decît în treacăt și sub forma unor aluzii mitologice și foarte vagi, încît trebuia să ai o cultură occidentală ca să le poți desluși. Era după cină ; se întîlniră pe pragul ușii de sticlă care încetase să mai pocnească. Trecînd pe lîngă tînar și hotărît de mai înainte să-și continue drumul, Settembrini spuse :

— Ei, domnule inginer, cum ți s-a părut rodia ?

— Adică... nu înțeleg. Ce vrei să spunei cu asta, domnule Settembrini ? Rodie ? Dar nu ni s-a servit la masă. Niciodată, de cînd mă știu n-am... Ba da, am băut într-o zi suc de rodii cu sifon. Avea un gust prea dulceag.

Italianul, care trecuse mai departe, întoarse capul și accentuînd cuvintele spuse :

— Zei și muritori au vizitat uneori regatul umbrelor și au găsit drumul întoarcerii. Dar cei din lumea umbrelor știu că oricine gustă din fructele împărăției lor rămîne juruit pe vecie.

Și își continuă drumul, cu eternii lui pantaloni cu carouri de culoare deschisă, convins că l-a lăsat în urmă pe Hans Castorp „zdrobit“ de tîlcul acestor cuvinte — și într-adevăr era, deși, enervat și amuzat în același timp de bănuiala că ar putea fi strivit, murmură în sinea lui :

„Latini, Carducci și voi, toți șoarecii de bibliotecă, lăsați-mă-n pace !“

Totuși, aceste vorbe care îi fuseseră adresate după atîta timp de tăcere îl emoționară în chip plăcut ; căci cu tot trofeul, adică obiectul macabru ce-l purta în dreptul inimii, se simțea legat de domnul Settembrini, ținea la tovărășia lui, iar gîndul că acesta l-ar fi putut părăsi pentru totdeauna,

i-ar fi apăsător, oricum, sufletul mult mai cumplit decît sentimentul unui elev care nu mai e lăsat în seamă în clasă sau al cuiva care s-ar fi folosit de toate avantajele ruşinii, ca domnul Albin... De aceea, în ceea ce-l privea pe el, nu îndrăzneam să adreseze cuvîntul mentorului său, iar acesta lăsa iarăşi să treacă săptămîni întregi pînă să se apropie şi să lege o convorbire cu elevul care-i provoca îngrijorare.

Asta se întîmplă cînd valurile ca de ocean ale Timpului, în cadenţa lor veşnic monotonă, aruncară pe ţărm Paştele care, la Berghof, a fost sărbătorit cu cea mai mare grijă, aşa cum se prăznuiau acolo toate popasurile şi toţi răbojii, pentru ca, în felul acesta, să se evite o monotonie prea mare. La primul dejun, fiecare internat găsi un buchetel de violete lîngă tacîm. La prînz fiecare primi un ou roşu, iar la cină masa sărbătorească era împodobită cu iepuraşi de zahăr şi de şocolată.

— Aţi călătorit vreodată pe mare, domnule locotenent, şi dumneavoastră domnule inginer? întrebă Settembrini cînd, după masă, în hol, se apropie cu obişnuita lui scobitoare de măsuta la care stăteau verii... Asemenea majorităţii internaţilor, în ziua aceea îşi scurtaseră şi ei cu un sfert de ceas cura de odihnă de după-amiază, ca să ia loc aici, la o cafea şi un coniac. Şi continuă: Văzînd aceşti iepuraşi şi aceste ouă înroşite, mi-am adus aminte de viaţa de pe unul dintre acele mari vapoare care au în faţă, de săptămîni întregi, numai orizontul, pustietatea sărată, şi care, printr-un confort desăvîrşit, nu te face să uiţi decît în mod superficial ciudăţenia lui monstruoasă, în vreme ce în regiunile adînci ale sensibilităţii conştiinţa acestei situaţii stranie continuă să te macine ca o tainică nelinişte... Recunosc aici acelaşi spirit în care sînt respectate, pe

bordul unui astfel de vas, sărbătorile de pe uscat. Este un gând al oamenilor care se găsesc dincolo de țărni, o amintire sentimentală evocată conform calendarului... Pe uscat, azi ar fi Paștele, nu-i așa? Pe uscat, astăzi este sărbătorită aniversarea regelui — și asta facem și noi aici, de bine de rău, căci și noi suntem tot oameni... Nu-i așa?

Verii îl aprobară. De fapt, așa trebuia să fie. Hans Castorp, tulburat pentru că-i vorbise și îmboldit de cugetul lui plin de păreri de rău, laudă pe toate tonurile această observație, o găsi foarte inteligentă, interesantă, literară și-l sprijini pe domnul Settembrini, din toate puterile. Sigur și precis așa cum spusese domnul Settembrini într-o atît de plastică formă, confortul de pe bordul unui vapor oceanic te făcea să uiți condițiile și caracterul hazardat, și dacă îi era îngăduit să dezvolte această idee expunînd punctul său de vedere, atunci ar adăuga că în acest confort exista chiar o oarecare ușurință și provocare, ceva asemănător cu ceea ce anticii numiseră *hybris*¹ (și din cochetărie cită chiar din autorii antici) sau ceva cam în genul acesta: „Sînt regele din Babilon!” adică, pe scurt, o nesocotință. Dar pe de altă parte, luxul de pe un asemenea vas implica („implica!”) totuși o biruință categorică a spiritului omenesc și a onoarei omenești — căci prin însuși faptul că omul era capabil să transporte acest lux și confort pe spuma sărată, și le afirma cutezător, însemna că punea oarecum piciorul pe grumazul forțelor elementare; și lucrul acesta implica victoria civilizației umane asupra haosului, dacă-i era îngăduit să se folosească de o asemenea expresie.

¹ Păcat, nelegiuire (elină). În literatura antică, *hybrisul* era uneori personificat printr-un demon feminin care îndemna la fărâdelești comise din orgoliu.

Domnul Settembrini ascultă atent, ținând picioarele și brațele încrucișate, iar cu scobitoarea își mîngîia elegant mustața în furculiță.

— Este ceva care merită să fie subliniat, spuse el. Omul nu face nici o afirmație cu caracter oarecum general, oricît ar părea de lipsită de șir, fără să se divulge în întregime și fără să pună, în mod involuntar, totalitatea Eului său, chiar dacă nu înfățișează, oarecum printr-o pildă, tema fundamentală și problema esențială a vieții lui. Este exact ceea ce vi s-a întîmplat dumneavoastră, domnule inginer. Cele ce ați spus adineauri izvorau în adevăr din adîncul fundamental al personalității dumneavoastră, exprimînd deopotrivă, într-o formă poetică, starea momentană a acestei personalități: este, oarecum, încă într-o stare experimentală...

— *Placet experiri!* spuse Hans Castorp pronunțînd pe c în felul italian, aprobînd cu capul și rîzînd.

— *Sicuro*¹ — dacă în cazul acesta este vorba numai de pasiunea vrednică de respect a cercetării lumii, și nu de dezmățare. Ați vorbit despre *hybris*. V-ați folosit de această expresie. Dar *hybrisul* rațiunii împotriva puterilor întunecate este umanitatea cea mai înaltă și dacă ea atrage răzbunarea zeilor invidioși atunci cînd, *per esempio*², arca de lux naufragiază și se duce la fund, aceasta este un sfîrșit onorabil. Gestul lui Prometeu a fost de asemenea un *hybris*, iar cazna lui pe stîncă scită apare în ochii noștri drept cea mai sacră dintre pătimiri. Ce se întîmplă, însă, cu celălalt *hybris*, al pierzaniei, prezent în experiența desfrînată, făcut

¹ Desigur (ital.).

² De exemplu (ital.).

cu dușmanii iraționali ai speciei umane? Există oare vreo cinste în asta? Poate să fie vorba despre onoare într-o asemenea conduită? *Si o no*¹!

Hans Castorp învîrtea lingurița în ceșcuța de cafea, deși era goală.

— Inginere, inginer, spuse italianul clătînd din cap în vreme ce privirea ochilor lui negri și visători deveni fixă, nu vă este teamă de vîrtejul celui de-al doilea cerc al infernului, care tîrîie și sgîlțîie păcătoșii cărnii, blestemații care au jertfit rațiunea, desfrîului? *Gran Dio*², cînd îmi închipui cum vă veți prăbuși dogorît de vîlvătaia infernală, mi se pare că m-aș prăbuși și eu încremenit de mîhnire, cum se prăbușește un cadavru...

Verii făcură haz, bucuroși că-l aud glumind și dînd forme poetice ideilor. Dar domnul Settembrini adăugă:

— Domnule inginer, vă mai aduceți aminte de seara Carnavalului, cînd ați băut vin și, ca să spunem așa, v-ați luat rămas bun de la mine, da, da, oricum, a fost ceva asemănător. Ei bine, astăzi este rîndul *meu*. Așa cum mă vedeți aici, domnilor, m-am pregătit să-mi iau rămas bun de la dumneavoastră. Părăsesc această casă.

Amîndoi verii se arătară foarte mirați.

— Nu-i cu putință! E doar o glumă! strigă Hans Castorp cum mai strigase și în altă împrejurare. Și era aproape tot atît de înfricoșat ca și atunci. Însă Settembrini răspunse:

— Cîtuși de puțin. Este așa cum vă spun. Și, de altfel, sînteți mai mult sau mai puțin pregătiți pentru a primi o asemenea știre. V-am spus doar că în clipa în care orice nădejde de-a mă mai putea în-

¹ Da sau nu (ital.).

² Dumnezeu mare (ital.).

toarce la munca mea într-un termen cît de cît previzibil va fi pierdută, sînt hotărît să-mi strîng calabalîcul și să mă statornicesc undeva în șat. Iar acum, această clipă a sosit. Nu mă pot vindeca, este un fapt stabilit. Pot doar să-mi prelungească viața, dar numai aici. Verdictul, verdictul definitiv este pe viață — l-a rostit chiar domnul consilier aulic Behrens, cu obișnuita lui bună dispoziție. Bine : așadar, știu ce-mi rămîne de făcut. Am închiriat o locuință în sat, sînt pe cale să-mi transport modestul meu avut, instrumentele meseriei mele literare... Nici măcar nu este departe de aici, e la Dorf, o să ne întîlnim, fără îndoială, nu vă voi pierde din vedere, dar în calitate de comesean am onoarea să-mi iau rămas bun de la dumnevoastră.

Asta a fost știrea pe care le-a dat-o Settembrini în duminica Paștelui. Verii s-au arătat extraordinar de mișcați. Multă vreme încă, și în repetate rînduri, discutară cu el în legătură cu hotărîrea luată : despre condițiile în care va urma tratamentul pe cont propriu, despre mijloacele de transport și despre întocmirea vastei opere enciclopedice a cărei răspundere și-a asumat-o, adică despre prezentarea tuturor capodoperelor beletristice din punctul de vedere al conflictelor născute din suferință cît și a desființării suferinței ; în sfîrșit, mai vorbiră și despre viitoarea lui locuință în casa unui „băcan de mirodenii“, cum îi spunea domnul Settembrini. „Băcanul de mirodenii“, preciza el, închiriasse primul etaj unui croitor de dame, originar din Boemia, care, la rîndul său, avea subchiriași... Dar aceste convorbiri erau de domeniul trecutului. Timpul trecea și adusesese multe schimbări. Settembrini nu mai locuia, în adevăr, la sanatoriul internațional Berghof, ci la Lukacek, croitorul de dame — și asta de cîteva săptămîni. Nu plecase cu sania, ci pe jos, într-un palton scurt pînă la genunchi, de cu-

loare galbenă, cu gulerul și manșetele tivite cu blană, însoțit doar de un om care ducea într-o roabă bagajul literar și pămîntesc al scriitorului, și l-au văzut cum își învîrtea bastonul, depărtîndu-se, după ce sub portal mai ciupise o dată cu dosul a două degete, obrajii unei fete de la sufragerie... Aprilie, am spus-o, era în bună parte — adică pe trei sferturi — relegat în umbra trecutului deși totul părea încă în plină iarnă, și în cameră, dimineața, erau abia șase grade deasupra lui zero : afară era un ger de minus nouă grade, iar dacă lăsaî călimara pe balcon, cerneala îngheța peste noapte, prefăcîndu-se într-un sloi de gheață, într-o bucată de cărbune. Dar primăvara se apropia, toată lumea își dădea seama ; ziua, cînd soarele strălucea puternic, o simțai în aer, ici și colo, ca un ușor și foarte gingaș presentiment ; vremea topirii zăpezilor nu era departe, și acest fapt aducea cu sine schimbări care la Berghof se înfiripau fără încetare — și nu foloseau la nimic nici autoritatea și nici cuvintele însuflețite ale consilierului aulic cînd combătea prin camere și în sufragerie, la fiecare consult, la fiecare vizită și la fiecare masă prejudecata populară a topirii zăpezilor.

Oare veniseră aici să facă pe sportivii de iarnă, întreba el, sau erau bolnavi, pacienți ? Sau poate aveau nevoie de zăpadă înghețată ? Vremea topirii zăpezilor, neprielnică ? Dar era cea mai favorabilă — dintre toate ! Se dovedise că tocmai în această epocă a anului proporția bolnavilor de-aici, care nu se puteau da jos din pat, era cea mai mică. Pretutindeni în lume condițiile climei pentru bolnavii de plămîni erau, în această epocă, mult mai nefavorabile decît aici. Oricine avea o scînteie de bun simț trebuia să se pătrundă și să profite de efectul întăritor al condițiilor actuale ale temperaturii. După aceea, nu-ți mai era frică de nimic, erai imunizat contra tuturor cli-

matelor din lume, bineînțeles cu condiția să ai răbdare și să te vindeci complet — și așa mai departe. Dar degeaba, consilierul aulic putea să vorbească mult și bine — prejudecata față de topirea zăpezilor era adînc înfiptă în minți, iar stațiunea se golea; se prea putea ca apropierea primăverii să fi fost cea care colcăia în trupurile acestor oameni sedentari, dîndu-le neliniști și o intensă lăcomie de schimbare — însă oricum ar fi fost, plecările „neastîmpărate“ și „nesăbuite“ se înmulțeau pînă la a deveni îngrijorătoare chiar și la sanatoriul Berghof. Așa se făcu că doamna Salomon din Amsterdam — cu toate deliciile pe care i le procurau examenele medicale oferindu-i prilejul să-și etaleze lenjeria din dantelele cele mai fine — se hotărî să plece împotriva oricărei rațiuni, fără învoire, nu fiindcă se simțea mai bine, ci tocmai fiindcă se simțea mai rău. Șederea ei aici începuse cu foarte mult înaintea venirii lui Hans Castorp; trecuse mai bine de un an de cînd sosise, cu o afecțiune ușoară pentru care i se prescrisese trei luni. După patru luni, se apreciasse că „în patru săptămîni se însănătoșește cu siguranță“, dar după alte șase săptămîni nu s-a mai menționat absolut nimic despre vindecare: i s-a spus doar că trebuie să mai rămînă cel puțin patru luni. Și astfel i se prelungise șederea, căci, la urma urmelor, aici nu era nici ocnă și nici temniță siberiană — și în felul acesta doamna Salomon rămăsese să-și arate lenjeria cea mai fină. Dar iată că, la ultimul consult, ținîndu-se seama tocmai de topirea zăpezilor, i se mai dădu încă un supliment de cinci luni, din cauza unui ral, la stînga, sus, și a unor zgomote suspecte sub umărul stîng, iar ea, pierzîndu-și răbdarea, protestînd și blestemînd Dorful și Platzul, faimosul aer bun, sanatoriul internațional Berghof cît și pe medici, plecă, se înapoie acasă la ea,

la Amsterdam, în oraşul igrasios şi bîntuit de curenţi de aer.

Procedase oare în mod chibzuit ? Consilierul aulic Behrens ridică din umeri, rezezi braţele în sus şi apoi le lăasă să cadă cu zgomot peste coapse. Cel mai târziu la toamnă, spuse el, doamna Salomon se va întoarce — şi atunci va fi pentru totdeauna. Avea oare dreptate ? Vom vedea, deoarece, în acest loc de plăcere avem de gînd să mai rămînem încă o perioadă destul de lungă a timpului terestru. Dar cazul Salomon nu era singurul în felul său. Timpul statornicea schimbări — o făcuse întotdeauna, însă niciodată într-un chip atît de izbitor. Sufrageria era plină de goluri, locuri libere la toate cele şapte mese, la masa ruşilor bine, ca şi la masa ruşilor de rînd, la mesele aşezate de-a lungul, cît şi la cele puse de-a curmezişul. Evident, din acest fapt nu s-ar fi putut trage concluzii hotărîtoare asupra numărului exact al locatarilor casei ; ca totdeauna, fuseseră şi sosiri ; oricum camerele erau ocupate, însă trebuie relevat că era vorba despre pacienţii care, datorită stării grave, nu aveau libertatea să se mişte după bunul lor plac. În sufragerie, trebuie s-o spunem, nu lipsea numai un singur internat — şi nu datorită vreunei interdicţii în libertatea de mişcare, încă existentă, ci unei alte cauze de o cu totul altă natură ; lipseau chiar mai mulţi, nu numai unul, dintr-un motiv deosebit de adînc şi cavernos, ca doctorul Blumenkohl, care murise. Chipul lui căpătase o expresie tot mai pronunţată de dezgust, ca şi cum ar fi avut în gură ceva greţos ; apoi zăcu în pat o vreme destul de îndelungată şi după aceea muri — dar nimeni n-ar fi putut spune cu precizie cînd anume ; această chestiune a lui fusese tratată cu toată grija şi discreţia ; un loc gol. Doamna Stöhr stătea în sufragerie lîngă locul gol şi tremura de frică. De asta se mutase în partea cealaltă a me-

sei, lângă tînărul Ziemssen — pe locul unde stătuse *miss* Robinson, care plecase vindecată — în fața profesoarei, vecina din stînga a lui Hans Castorp care rămăsese neclintită în același loc. Deocamdată, doamna Stöhr stătea singură pe partea aceasta a mesei, celelalte trei scaune fiind libere. Studentul Rasmussen, care din zi în zi era tot mai slab și mai obosit, zăcea în pat și trecea drept muribund ; iar bătrîna mătușă, nepoata ei și Marusia cea cu pieptul dezvoltat, plecaseră într-o călătorie — spunem „plecaseră într-o călătorie“, așa cum o spunea toată lumea, deoarece apropiata lor întoarcere era hotărîtă de mai înainte. Vor reveni chiar la toamnă — prin urmare, puteai oare s-o mai numești plecare ? Atunci, ne vom găsi foarte aproape de solstițiul de vară, după ce vor trece Rusaliile care băteau la ușă ; și o dată sosită ziua cea mai lungă a anului, totul va începe să scadă cu repeziciune, îndreptîndu-se spre iarnă — pe scurt, bătrîna mătușă și Marusia puteau fi socotite aproape ca și întoarse, ceea ce constituia o fericire, întrucît voioasa Marusia nu era de loc vindecată și dezintoxicată ; profesoara auzise vorbindu-se de niște tumori tuberculoase pe care Marusia cu ochii căprui le avea în sîinii dezvoltăți, și care trebuiseră extirpate în cîteva rînduri. Cînd profesoara le povesti această chestiune, Hans Castorp îl privi iute pe Joachim, care-și vîrîse în farfurie fata pătată.

Vesela mătușă-bătrîna oferise tovarășilor ei de masă, adică verilor, profesoarei și doamnei Stöhr, un supeu de adio, la restaurant, un banchet cu icre negre, șampanie și lichioruri, în timpul căruia Joachim stătuse foarte liniștit și nu rostise decît vreo cîteva cuvinte cu glasul aproape stins, astfel încît bătrîna mătușă, cu familiaritatea ei plină de afecțiune, încercase să-i dea curaj, ba chiar îl și tutuise, nepăsîndu-i de obiceiurile civilizate. „N-are nici o importanță, bă-

iete, nu te sinchisi, bea, mănîncă și vorbește, o să ne întoarcem curînd !” spuse ea. „Atunci o să mîncăm, o să bem și o să stăm de vorbă cu toții fără să ne gîndim la lucruri triste. Iar Dumnezeu o să aducă toamna mai înainte de a-ți da seama, așa că judecă și tu dacă este cazul să fii necăjit.” A doua zi dimineata dăruise amintiri aproape tuturor obișnuiților din sufragerie, niște cutii multicolore cu „dălcețuri”, și după aceea porni în călătorie cu cele două fete.

Dar cu Joachim ce se petrecea ? Se simțea eliberat și alinat prin această plecare, sau sufletul său se chinuia cumplit, suferind din pricina absenței celor de pe latura mesei care rămăsese goală ? Neobișnuita și nimicitoare a lui nerăbdare, cît și amenințarea de a întreprinde „nesăbuita plecare” — dacă medicii ar mai încerca să-l ducă de nas — erau oare legate de absența Marusiei ? Sau, mai curînd, trebuia să avem în vedere că, dacă deocamdată nu plecase și dădea ascultare elogiului făcut de consilierul aulic topirii zăpezilor, avea în vedere celălalt considerent, anume că Marusia cea cu pieptul dezvoltat nu plecase chiar pentru totdeauna, ci numai într-o scurtă călătorie, și că la capătul a cinci mărunte fracțiuni ale timpului de-aici, se va întoarce ? În comportarea lui era cîte puțin din fiecare ; căci fiecare dintre motive trăgeau în balanță în egală măsură. Hans Castorp le bănuia fără să vorbească vreodată despre asta cu Joachim. Căci și el se abținea cu aceeași strictețe, cu care Joachim evita să rostească numele unei alte absente care, de asemenea, plecase într-o scurtă călătorie.

În vremea aceasta, la masa lui Settembrini, chiar pe locul italianului — oare cine stătea de cîtva timp, în tovărășia internaților olandezi a căror poftă de mîncare era atît de formidabilă, încît fiecare dintre ei cerea să i se mai dea trei ochiuri în afara celor cinci

feluri ale mesei zilnice, și chiar înainte de supă ? Era Anton Karlovici Ferge, acela care riscase diabolica aventură a șocului pleural. Da, domnul Ferge părăsise patul ; starea lui, chiar și fără pneumotorax, se ameliorase într-o asemenea măsură, încît cea mai mare parte a zilei și-o petrecea în picioare, îmbrăcat, luînd masa în sufragerie, cu mustața lui deasă, plăcută, și cu mărul lui Adam proeminent, dar nu mai puțin simpatic. Verii discutau cîteodată cu el, fie în sufragerie, fie în hol, iar plimbările obligatorii le făceau, cînd se întîmpla, de asemenea în tovărășia lui, plini de afecțiune pentru acest martir nevinovat care mărturisea că nu înțelege absolut nimic din problemele înalte dar care, se cuvine s-o spunem, vorbea cu haz despre fabricația cauciucului pentru încălțăminte și despre îndepărtatele ținuturi ale imperiului rusc, Georgia, Samara, în vreme ce toți trei orbecăiau prin ceață, în zăpada prefăcută în mîzgă.

Drumurile erau în adevăr abia accesibile, fiind complet desfundate și pline de zăpadă topită, iar ceturile aproape că se tîrau pe jos. Consilierul aulic spunea, bincînteles, că nu era ceață, ci numai nori ; dar asta însemna să te joci cu cuvintele, după părerea lui Hans Castorp. Primăvara ducea o aprigă bătaie care, cu sute de recăderi în amărăciunile iernii, se prelungi luni de zile, adică pînă în iunie. Începînd din martie, cînd soarele strălucea și abia dacă-i puteai suporta dogoreala stînd pe balcon, întins pe șezlong, măcar că aveai haine subțiri, pitulat chiar sub umbrelă — și au fost doamne care atunci au și crezut că venise primăvara și arboraseră, chiar de la micul dejun, rochii de muselină. Aveau ca scuză, într-o oarecare măsură, felul ciudat de a se manifesta al climatei, care îngăduia un fel de zăpăceală, amestecînd elementele meteorologice ale anotimpurilor ; însă în această

nechibzuință mai intra și multă miopie și lipsă de imaginație, adică acea prostie specifică ființelor care trăiesc numai în prezent, incapabile să conceapă că vremea se poate schimba în rău, dar era, mai ales, o mare sete de schimbare, o nerăbdare care devora timpul : în calendar scria martie, era primăvară, o vreme tot atât de frumoasă ca și vara, iar doamnele despachetaseră rochiile de muselină ca să apară în aceste toalete înainte de sosirea toamnei. Și, într-un anumit sens, aceasta venea. În aprilie zilele se arătară cenușii, reci și umede, cu ploi fără sfârșit, care se prefăcură în zăpadă, într-o involburare de zăpadă proaspătă. Degetele înghețară pe balcon, cele două pături din păr de cămilă își reluară funcțiunea și n-a lipsit mult să se recurgă la sacul îmblănit. Administrația se hotărî să dea drumul la calorifer, și fiecare se plîngea că i se fură primăvara. Spre sfârșitul lunii, pretutindeni se așternuse un strat gros de zăpadă ; dar după aceea veni föhnul, prevăzut, presimțit de inter-nații informați și sensibili la variațiile meteorologice : doamna Stöhr ca și domnișoara Levi cu tenul de fildeş, precum și văduva Hassenfeld îi simțiră apropierea chiar mai înainte ca norul cel mai mic să fi apărut deasupra piscului granitic al muntelui dinspre Sud. Doamna Hassenfeld avu imediat crize de plîns, domnișoara Levi se vîrî în pat, iar doamna Stöhr, dezgolin-du-și cu o mutră încăpățînată dinții de iepure, mărturisea din ceas în ceas teama superstițioasă că va avea o hemoptizie, deoarece, pretindea ea, föhnul are însușirea de a provoca hemoptizii. Domni o zăpușală de necrezut, caloriferul se stinse și, cu toate că în cursul nopții ușile de la balcon fură lăsate deschise, dimineața în cameră erau unsprezece grade. Zăpada se topi ca prin farmec, deveni străvezie, poroasă, pufoasă ; acolo unde era grămadită, se prăbușea în ea însăși, pîrînd că se refugiază în pămînt. Pretutindeni

picura, șiroia, susura, în pădure erau revărsări și prăvăliri și atît taluzurile drumurilor cît și poclăzile alburii ale pășunilor pieriră, deși nămeții erau prea mari ca să poată dispărea cu repeziciune. Dar se petrecură și fenomene ciudate, surprize de primăvară, feerice, nemaivăzute, peste care au dat și verii în timpul plimbărilor prescrise, în vale. Se întindea acolo o pășune — avînd în ultimul plan piscul Schwarzhornului complet sub zăpadă, și, în vecinătate, ghețarul Scaletta încărcat deopotrivă cu zăpadă groasă, iar terenul pășunii, pe care se găsea undeva o căpiță de fîn, era de asemenea acoperit cu un strat de zăpadă, dar cu unul subțire și rărit, întrerupt, ici și colo, de mușuroaie de pămînt tari și negricioase, prin străvezimea căruia răzbătea iarba uscată. Celor care se plimbau li s-a părut că în fața lor se întinde totuși pășunea acoperită numai cu o pînză destul de subțire de zăpadă — mult mai groasă mai departe, spre povîrnișul împădurit, însă sub ochii celor ce-o priveau acest petic cu iarbă uscată de peste iarnă dezvăluia că era presărat, împînzit cu o zăpadă îmbobocită, înflorită... Aplecîndu-se deasupra lui, rămaseră uluiți de ce vedeau — căci nu era zăpadă, ci flori, ghiocei, toporași, mici potire cu tulpinițele scurte, albe și alb-albăstrui, brîndușe, zău așa, ivite cu milioanele pe pășunea care mustea de apă, și atît de dese încît le puteai lua pur și simplu drept zăpada cu care, de altfel, se confundau fără nici o deosebire, acolo unde se pierdeau în depărtare.

Făcură haz de eroare, dar rîseră și de bucurie în fața acestui miracol care se înfăptuise sub ochii lor, a acestei acomodări gingașe și sfielnice a vieții organice care cuteza iarăși să se ivească. Le culeseră pe îndelele, observară și cercetară formele delicate ale potirelor, își împodobiră butonierele, le luară acasă și le aranjară în pahare cu apă, prin camere ; căci aspri-

mea anorganică a văii fusese de lungă durată — foarte lungă, deși păruse scurtă.

Dar zăpada florilor a fost acoperită de o zăpadă adevărată, și același lucru s-a întâmplat și cu clopoțelii alpini și cu primulele galbene și roșii care se iviseră mai târziu. Da, primăvara avea de luptat ca să-și croiască drumul și să biruie iarna de aici. De zeci de ori fusese azvîrlită înapoi, înainte de-a izbuti să se statornicească pe aceste înălțimi — pînă la o nouă și apropiată izbucnire a iernii cu viscole albe, vînturi înghețate și calorifer. La începutul lui mai (fiindcă luna mai a sosit chiar în vreme ce noi vorbeam despre ghiocci), așadar la începutul lui mai, devenise un adevărat chin să scrii pe balcon o carte poștală, adresată celor din cîmpie, atît de tare te dureau degetele din pricina umezelii pătrunzătoare ca în noiembrie; iar cei cinci copaci și jumătate, din curte, care ar fi trebuit să înfrunzească, erau golași ca pomii de la șes în ianuarie. Zile întregi plouase, șiroaie de apă se năpustiră o săptămînă întreagă, și fără calitățile alinătoare ale șezlongului care se folosea aici, ar fi fost teribil de greu să stai atîtea ore la odihnă, învăluit de acești nori de ceață, cu fața udă și pielea scorjită. Dar în realitate aveai de-a face cu o ploaie de primăvară, și cu cît ținea mai mult, tot mai mult, îți dădeai seama că era primăvăritică. Deoarece ea topi aproape toată zăpada: albul iernii dispăruse și doar pe alocuri se mai zărea cîte un petic cenușiu, înghețat și murdar, iar pășunile abia acum începeau cu adevărat să înverzească!

Ce blîndă binefacere pentru ochi, pășunea aceasta verde, după albul nesfîrșit! Însă mai era acolo și un verde care întrecea în gingașa și dulcea lui moliciune verdele ierbii proaspete. Erau buchetele de ace tinere ale molifișilor — iar Hans Castorp rareori pierdea prilejul, în plimbările lui regulamentare, să le mîn-

gîie cu mîna și să-și atingă obrazul de ele — nu se putea împotrivi ispitei de a le dezmierda, într-atît erau de fragede și de proaspete.

— Aici simți dorința să devii botanist, îi spuse tînrul tovarășului său, te lași ispitit de această știință numai din plăcerea pe care o simți văzînd cum se trezește natura după o iarnă petrecută pe meleagurile noastre. Ia te uită, băiete, ce vezi acolo, la poalele povîrnișului, este gențiana, iar cealaltă floare este un soi de viorea galbenă pe care n-o cunosc. Însă uite, aici, avem niște gălbincele pline, din familia renunculaceelor, bisexuate mi se pare, privește colo numărul mare de stamine și cele cîteva ovule, un androceu și un gineceu, după cîte îmi amintesc. Sînt absolut convins că o să-mi procur una sau două cărți vechi de botanică, să mă inițiez ceva mai temeinic în acest sector al vieții și al științei. Cît de variată devine viața dintr-odată!

— În iunie o să fie și mai frumos, spuse Joachim. De altfel, sînt vestite florile acestor lunci. Dar eu, oricum ar fi, cred că n-am să le mai aștept. Fără îndoială că intenția de-a studia botanica i-o datorezi lui Krokowski, nu?

Lui Krokowski? Ce voia să spună? A, da, adică în cursul ultimei lui conferințe, doctorul Krokowski se afirmase și ca botanist. Căci se înșală amarnic cei care își închipuie că schimbările aduse de timp ar fi în stare să sisteze chiar și conferințele doctorului Krokowski. Le ținea la fel ca și înainte, tot la fiecare cincisprezece zile, îmbrăcat cu redingotă, dar fără sandalele pe care și le va pune iarăși, în curînd, o dată cu venirea verii — le ținea tot luna, din două în două săptămîni, în sufragerie, ca și odinioară, cînd Hans Castorp sosise în întîrziere, mînjit cu sînge, în primele zile cînd venise aici. Trei sferturi de an analistul vorbise despre dragoste și despre boală — nici-

odată prea mult dintr-o dată, în doze mici, în mici cuvântări întocmite așa fel ca să dureze jumătate sau trei sferturi de ceas, cînd își desfășura comorile de informație și de gîndire, iar fiecare dintre ascultători avea impresia că niciodată nu se va opri și că ar putea să continue în felul acesta la infinit. Era un soi de *O mie și una de nopți*, povestite bilunar, cu urmare de la o dată la alta și bine ticluite ca și poveștile Seherzadei închipuite ca să mulțumească un prinț foarte curios și să-i împiedice actele de violență. Subiectul nemărginit al conferințelor doctorului Krokowski te făcea să-ți amintești de inițiativa la a cărei realizare își dăduse concursul Settembrini, adică de *Enciclopedia suferințelor*; și îți puteai da seama de diversitatea subiectului ales de doctorul Krokowski, dacă te gîndeai că, de curînd, conferențiarul vorbise despre botanică, mai precis, despre ciuperci... De altfel, poate că schimbase puțin subiectul; căci de data aceasta era vorba mai curînd despre dragoste și moarte, fapt care-i dădu prilejul să facă multe considerații, în parte poetice, dar în parte și nemilos de științifice. Așadar, în această ordine de idei, savantul ajunsese să vorbească — tot cu accentul lui tărăgănat, potrivit pronunției estice, și cu r-ul lingual — despre botanică, mai precis, despre ciuperci — despre aceste luxuriante și fantastice făpturi ale întunericului, despre natura lor carnală, foarte apropiate de regnul animal — întrucît în structura lor se găseau elementele rezultate din asimilarea albuminei, adică substanțele zaharoase și prin urmare amidonul animal. Iar doctorul Krokowski vorbise despre o ciupercă celebră încă din antichitatea clasică, din cauza aspectului și virtuților care i se atribuiau — un soi de zbîrciog de o formă care te făcea să te gîndești la dragoste, al cărui nume latin era adjectivul *impudicus*, dar a cărui miasmă amintea moartea. Căci era absolut evident

că *impudicus* răspîdea o duhoare cadaverică atunci cînd, din capul lui în formă de clopot, se prelingea lichidul vîscos, verzui și bălos de care erau plîni sporii. Dar ignoranții atribuie acestei ciuperce, pînă în zilele noastre, virtuți afrodisiace.

Ei, iată ceva care fusese puțin cam tare pentru doamne, găsi procurorul Paravant care, datorită sprîjinului moral dat de propaganda consilierului aulic, rămăsese ca să înfrunte aici topirea zăpezilor. De altfel, proceda asemenea doamnei Stöhr care se ținea dîrză și dovedea tărie de caracter, înfruntînd toate ispitele unei plecări nesăbuite, și care declarase la masă că doctorul Krokowski fusese puțin cam „obscur” cu ciuperca lui clasică. Da, chiar, „obscur” spusese nefericita, dezonorîndu-și boala cu asemenea enorme și boacănă greșeli de cultură. Dar Hans Castorp era surprins mai ales de faptul că Joachim făcuse aluzie la doctorul Krokowski și la botanica lui ; căci, la urma-urmei, ei vorbeau tot atît de puțin despre analist ca și despre persoana doamnei Chauchat sau despre Marusia — nu discutau despre el, adică preferau să-i disprețuiască în tăcere și activitatea și existența — dar de data aceasta Joachim rostise numele asistentului pe un ton morocănos, adică păstrînd aceeași proastă dispoziție cu care spusese mai înainte că nu se va resemna să aștepte florile lun-tilor. Bunul Joachim părea că-și pierde, puțin cîte puțin, echilibrul sufletesc ; glasul îi tremura din cauza exasperării, și nu mai dădea de loc dovadă de aceeași blîndețe și de același spirit chibzuit de altă dată. Îi lipsea oare mireasma de portocale ? Sau îl împingea la această deznădejde acea șarlatanie care era numărul Gaffky ? Nu mai izbutea oare să se pună de acord cu el însuși și să hotărască dacă va mai aștepta toamna sau dacă nu cumva încerca să cadă în greșeală întreprinzînd o călătorie ?

În realitate, mai era ceva care întreținea tremurătura iritată din glasul lui Joachim și tonul aproape sarcastic cu care făcuse aluzie la prelegerea botanică de deunăzi. În privința aceasta, Hans Castorp nu știa nimic, sau, mai curînd, nu știa că Joachim ar ști ceva, căci de fapt el însuși, acest copil răsfățat al vieții și al pedagogiei, știa foarte bine. Pe scurt, Joachim surprinsese anumite ascunzișuri ale vărului său, îl spionase și-l prinsese săvîrșind o trădare asemenea celei de care se făcuse vinovat de Lăsata secului — adică de o nouă nelealitate agravată de faptul că ajunsese obicei.

În ritmul veșnic monoton al timpului ce se depărta în goană și în organizarea neschimbată a zilelor normale mereu aceleași și care din această cauză semănau atît de mult între ele încît te-ai fi putut zăpăci confundîndu-le — adică în această eterinitate identică ei înseși și încremenită, în al cărui cuprins îți era greu să înțelegi cum de se puteau produce schimbări — așadar, în această rînduială invariabilă și totuși dominată de timp, exista, așa cum toată lumea își aduce aminte, turul zilnic al doctorului Krokowski, între orele trei și jumătate și patru, de-a lungul tuturor balcoanelor, din șezlong în șezlong și din cameră în cameră. De cîte ori nu se repetaseră zilele normale de la Berghof, din acea zi îndepărtată în care Hans Castorp, stînd în poziție orizontală, se enervase din cauză să asistentul îl evita, ocolindu-i camera și deci nu-i dădea nici o atenție ! Totuși, de foarte multă vreme Hans Castorp devenise din vizitator, camarad. Adesea doctorul Krokowski i se adresa folosind acest epitet militar, al cărui r îl pronunța cu un accent străin, lovind cu limba numai o singură dată partea din față a cerului gurii, epitet ce nu se potrivea de loc cu înfățișarea lui Hans Castorp, dar, așa cum el îi spusese lui Joachim, se potrivea foarte bine cu aspec-

tul energic și de o viguroasă bună dispoziție al medicului — care îți insufla o încredere luminoasă — aspect dezmințit, e drept, într-o oarecare măsură, de paloarea lui de brunet și care avea cumva un caracter echivoc.

— Ei, camarade, cum o duci, cum te simți ? spunea doctorul Krokowski sosind de pe balconul perechii ruse și apropiindu-se de căpățiul patului lui Hans Castorp ; iar acesta, luat într-un mod atât de viguros, stătea cu mâinile puse la piept, surîdea iarăși politicoș, uluit de acest fel de a i se adresa și privea dinții galbeni ai doctorului care se iveau în barba neagră. Te-ai odihnit cum trebuie ? continua doctorul Krokowski. Temperatura scade ? Astăzi, urcă ? Ei, n-are nici o importanță, pînă la înșurătoare, totul se aranjează. Salutare ! Și pronunțînd acest cuvînt care în gura lui suna îngrozitor, deoarece îl pronunța „sal'tare“, doctorul își continua drumul, trecînd la Joachim — unde nu făcea decît să-și arunce ochii în treacăt, pentru control, și nimic mai mult.

Este adevărat că uneori doctorul Krokowski, masiv, lat în umeri și surîzînd bărbătește, mai întîrzia puțin cu „camaradul“, flecărînd nimicuri, despre sosiri și plecări, despre starea de spirit a bolnavului, despre buna sau proasta lui dispoziție, despre situația lui personală, despre origină, despre speranțele lui, pînă cînd spunea „sal'tare“ și-și continua ruta. Iar Hans Castorp, cu mâinile puse sub ceafă ca să-și mai schimbe poziția, surîdea și el, răspundea la toate întrebările, fără a-și putea stăpîni un puternic sentiment de repulsie, dar, oricum, răspundea. Vorbeau pe șoptite — și măcar că pereții de sticlă nu despărteau în întregime balcoanele, totuși Joachim nu putea desluși nimic din convorbirea de alături și, de altfel, nici nu încerca. Îl auzea pe vărul său sculîndu-se de pe șezlong și intrînd chiar în cameră cu doctorul Krokowski, proba-

bil ca să-i arate foaia de temperatură ; și acolo, convorbirea mai continua o bună bucată de vreme, judecînd după întîrzierea cu care asistentul sosea la Joachim, venind însă, în acest caz, prin coridor.

Despre ce anume flecăreau camarazii ? Joachim nu întreba ; dar dacă vreunul dintre noi nu ar proceda ca el și ar întreba, ar fi locul să remarcăm cît de numeroase sînt subiectele și pretextele de schimburi de idei între oamenii și camarazii, a căror mentalitate poartă pecetea concepțiilor idealiste, dintre care unul, după bunul plac al credințelor sale, ajunsese să considere materia drept păcatul original al spiritului, drept un produs periculos și ispititor al acestuia, pe cînd celălalt, ca medic, era obișnuit să conceapă caracterul secundar al bolii organice. Nici nu ne putem închipui cîte păreri erau schimbate și analizate, păreri despre materia considerată ca o degenerescență a imaterialului, despre viața ca un fel de impudoare a materiei, despre boală ca formă desfrînată a vieții ! Se mai discuta, pornind de la teme luate din conferințele în curs : despre dragoste ca forță patogenă, despre natura transcendentă a viciului, despre locurile pulmonare „vechi“ și „proaspete“, despre otrăvurile solubile și elixirele de dragoste, despre explicarea inconștientului, despre binefacerile analizei psihice, despre transformarea structurală a simptomului — dar ce știm noi, care ne mărginim doar să dibuim aceste subiecte și conjecturi, întrucît pe noi ne interesează numai să aflăm despre ce puteau să flecărească împreună doctorul Krokowski și tînărul Hans Castorp !

De altfel, nici nu mai flecăreau, etapa aceasta trecuse, durase doar cîteva săptămîni ; în ultimul timp, doctorul Krokowski nu stătea cu pacientul nostru mai mult decît cu alții — iar vizita lui se reducea cel mai adesea la „Ei, camarade ?“ și la „Sal’tare“ ! În schimb, Joachim făcuse o altă descoperire, adică tocmai aceea

pe care o considera ca pe o trădare a lui Hans Castorp, și o făcuse, spre cinstea lui ostășească, în mod cu totul involuntar, fără să fi încercat cîtuși de puțin să-l surprindă — de acest lucru putem fi convinși. Într-o miercuri, în timpul primei cure de odihnă, fusese pur și simplu chemat la subsol pentru a fi cîntărit de către băieș — și astfel s-a întîmplat că a descoperit faptul. Tocmai cobora scările, scările acoperite cu linoleum curat, de pe care se putea vedea ușa sălii de consultații, de o parte și de alta fiind cele două cabinete medicale, la stînga cabinetului de radioscopie organică, iar la dreapta, după colț, cabinetul psihic, situat cu o treaptă mai jos, avînd pe ușă cartea de vizită a doctorului Krokowski. Dar Joachim se opri la jumătatea scărilor, căci îl văzu pe Hans Castorp care tocmai ieșea de la injecție și părăsea cabinetul de consultații. Cu amîndouă mîinile închise ușa pe care ieșise repede, și fără să privească în jurul său o coti la dreapta spre ușa pe care era fixată cartea de vizită cu niște pioaneze, și în fața căreia ajunse din cîțiva pași tiptili. Ciocăni, și ciocănind se aplecă și-si apropie urechea de degetul care bătea. Și cum, atunci, răsună un „intră“ baritonal cu r-ul străin, iar diftongul schimonosit se lăți ca un ecou, Joachim își văzu vărul dispărînd în penumbra criptei analitice a doctorului Krokowski.

INCA UNUI.

Zile lungi, cele mai lungi la drept vorbind, în raport cu numărul orelor solare pe care le cuprindeau; doar că dăinuirea lor astronomică nu le schimba întru nimic nici dimensiunea în ansamblu, nici pe a fiecăreia în parte și nici goana monotonă. De altfel,

echinoxul de primăvară trecuse de trei luni, solstițiul de vară sosise. Dar, la noi, cei de-aici de sus, anul așa cum se desfășura în natură era în întârziere față de anul din calendar ; abia acum, în ultimele zile, venise definitiv primăvara, o primăvară fără nici o zăpușală de vară, înmiresmată, limpede și sprintenă, cu un cer radios albastru-argintiu și cu o floră a pajiștilor naivă și multicoloră.

Hans Castorp găsi pe taluzurile povârnișurilor flori aidoma aceloră din care Joachim cu atîta drăgălășenie îi pusese cîteva ultime specimene în cameră ca să-i ureze bun venit : coada șoricelului și clopotei — un semn pentru el că anul în sine se încheiase. Dar cîte nu erau soiurile vieții organice care răsăreau din pămînt o dată cu iarba de smarald de pe costișele și pășunile luncilor, ca : stelute, potire și clopotei sau multe alte forme neregulate, îmbălsămînd aerul cu o mireasmă aspră : cruci de Malta, un soi de licheni, și enorm de multe pansele sălbatice, păralute, margarete, ciuboțica cucului galbene și roșii, mult mai frumoase și mai mari decît își amintea Hans Castorp că văzuse la șes, dacă le remarcase vreodată acolo, jos ; iar pe deasupra mai erau soldanelele cu clopoteii lor tremurători, albaștri, purpurii și trandafirii, o specie care crește numai în acele regiuni.

Culese cîte puțin din toate aceste lucruri gingașe și le aduse acasă în buchete, dar cu o intenție serioasă, adică nu atît pentru a-și împodobi camera cît pentru un riguros studiu științific pe care și-l propusese. Își cumpărase cîteva instrumente de botanist, un manual general de botanică, o mică lopată ușor de mînuit pentru a dezgropa plantele, un ierbar și o lupă puternică ; însă cu toate acestea, tînărul își petrecea vremea pe balcon — iarăși în haine de vară, adică într-unul dintre costumele pe care le adusese cînd sosise

aici — și aceasta constituia încă un semn că anul se împlinise.

În cameră erau pretutindeni flori proăspete, puse în mai multe pahare cu apă, așezate pe tăbliile mobilelor și pe măsuța de lângă șezlongul minunat de comod. Pe balustrada și pardoseala balconului se aflau împrăștiate flori pe jumătate ofilite, dar încă pline de sevă, pe cînd altele, lățite cu grijă între foile sugativei care le absorbea umezeala, erau apăsate sub pietre, pentru ca astfel Hans Castorp să-și poată fixa cu hîrtie gumată, în album, preparațiile presate și uscate. Stătea culcat, cu genunchii îndoiți, ba mai mult, cu unul pus peste celălalt, și în vreme ce pe pieptul lui manualul deschis cu tartajele în afară părea ca o creastă de acoperiș, el ținea lentila groasă a lupei între ochii naivi și albaștri și o floare a cărei corolă o tăiasă în parte cu briceagul, ca să-i poată studia mai bine receptaculul, și care sub lupa puternică își mărea forma stranie și carnală. Staminale revărsau acolo, la extremitatea firișoarelor, polenul galben, din gineceu se ivea stilul cîrligat, iar atunci cînd făcea o secțiune, puteai să vezi canalul delicat pe unde semințele și pungulițele cu polen erau aduse cu o secreție zaharoasă în cavitatea gineceului. Hans Castorp număra, examina și compara ; cerceta structura și poziția petalelor, a caliciului și a corolei, a organelor masculine și femele, se încredința că tot ceea ce vedea corespundea cu planșele schematice și cu ilustrațiile din manual, constată cu satisfacție certitudinea științifică a alcătuirii plantelor pe care le cerceta și apoi încercă să determine, cu ajutorul clasificării lui Linné, pe secții, grupe, specii și familii, plantele pe care n-ar fi știut să le denumească. Și cum avea mult timp, făcu oarecare progrese în ceea ce privește metoda botanică, plecînd de la baza morfologiei comparate. Sub fiecare plantă uscată din ierbar, Hans Castorp îi scria caligrafic numele latin

pe care știința i-l dăduse într-un mod atât de curtenitor, apoi îi făcea caracterizarea, arătându-le după aceea bunului Joachim care se mira.

Seara contempla aștrii. Îl apucase pofta să studieze tocmai acum etapele desfășurării anului, deși pînă în prezent petrecuse cam vreo douăzeci și unu de ani, timp în care nu se sinchisise vreodată de asemenea lucruri. Chiar noi, dacă ne-am folosit de expresii ca „echinoxul de primăvară“ am făcut-o în spiritul lui și ținînd seama de recenta lui pasiune. Căci aceștia erau termenii pe care se complăcea, de cîtăva vreme, să-i comunice celor din jur, uimindu-și deopotrivă vărul cu cunoștințele în acest domeniu.

— Acum soarele este gata să intre în zodia Racului, începea el pe cînd se plimbau ; tu ești lămurit în privința acestor chestiuni ? E primul semn zodiacal al verii, înțelegi ? După aceea vom intra în zodia Leului și a Fecioarei, pentru a înainta spre echinoxul de toamnă, către sfîrșitul lui septembrie, unul dintre cele două puncte echinoxiale, cînd soarele va întîlni iarăși ecuatorul cerului, așa cum s-a întîmplat de curînd, în martie, cînd soarele a intrat în zodia Berbecului.

— Asta mi-a scăpat, spuse Joachim îmbufnat. Ce tot îndrugi acolo cu atîta siguranță ? Zodia Berbecului ! Zodiacul ?

— În adevăr, zodiacul ; *zodiacus* ! Vechile constelații zodiacale : Scorpionul, Săgetătorul, Capricornul, cea care toarnă apa sau cum îi mai zice, ar putea să nu te intereseze ! Sînt douăsprezece la număr, cel puțin atîta trebuie să știi, adică trei de fiecare anotimp, semnele ascendente și semnele descendente, cercul zodiacal pe care soarele îl străbate — și-l străbate cu măreție, după părerea mea ! Închipuiește-ți că într-un templu egiptean, nu departe de Teba, aceste semne au fost descoperite pe o frescă — și pe deasupra în-

tr-un templu închinat Afroditei. Gîndește-te un pic, înșiși caldeenii le cunoșteau — acest străvechi popor de magi, arabo-semitic — erau foarte învățați în astrologie și în ghicirea viitorului. Ei studiaseră încă de pe atunci briul cerului pe care gonesc planetele, împărțindu-l în aceste douăsprezece zodii, dodekatemeria, cum îi spuneau vechii greci, și cum ne-a fost transmisă și nouă. Este grandios. Este însăși umanitatea !

— Acum văd că spui „umanitate“, ca Settembrini.

— Da, ca el sau numai puțin altfel. Trebuie s-o iei așa cum este, dar e grandioasă așa cum este. Cînd stau culcat și privesc planetele mă gîndesc cu dragoste la caldeeni, căci ei aproape că le cunoșteau, spun aproape fiindcă nu le cunoșteau chiar pe toate, măcar că au fost atît de pricepuți. Cea despre care nu știau nimic, și nici eu n-o văd, numită Uranus, n-a fost descoperită decît abia de curînd, cu telescopul, în urmă cu o sută douăzeci de ani.

— De curînd ?

— Îngăduie-mi să spun că a fost descoperită de curînd, în comparație cu cei trei mii de ani cîți au trecut de pe vremea caldeenilor. Dar cînd stau așa culcat și privesc planetele, acești trei mii de ani devin un „de curînd“, și mă gîndesc cu un fel de intimitate sufletească la acești caldeeni care le-au văzut și ei, care au înțeles cîte ceva din alcătuirea lunii, și aceasta se numește umanitatea.

— Da, bine ; mi se pare că din capul tău țîșnesc idei mărețe.

— Tu spui „mărețe“ și eu spun „intime“ — dar fie așa cum dorești. Cînd soarele va intra însă în zodia Cumpenei, deci cam peste vreo trei luni, zilele se vor fi micșorat suficient pentru ca ziua și noaptea să fie egale. După aceea, vor scădea pînă la Crăciun, cum

cred că știi foarte bine. Însă gîndește-te, te rog, numai la acest fapt : cînd soarele parcurge zodiile iernii, așadar Capricornul, Vărsătorul și Peștii, zilele încep iarăși să se mărească ! Atunci se apropie din nou echinoxul de primăvară, pentru a treia mîia oară de la caldeeni, iar zilele încep iarăși să crească pînă cînd se întoarce începutul verii.

— Evident ?

— Nu, este o farsă în stilul lui Eulenspiegel ! Iarna zilele cresc și cînd sosește cea mai lungă, la 21 iunie, începutul verii, iată că au și început să scadă, devin din ce în ce mai scurte și înaintează către iarnă. Ție faptul acesta ți se pare evident, dar dacă îl privești altfel decît ca evident, te simți deodată apucat de spaimă, și ești gata să te agăți de orice. Se pare că Eulenspiegel a întocmit lucrurile în așa fel încît primăvara să înceapă de fapt la începutul iernii, iar toamna la începutul verii... Sîntem duși astfel de nas, ne învîrtim în cerc în speranța că vom prinde din urmă ceva care este iarăși un punct de întoarcere... Punct de întoarcere în cerc. Dar toate aceste puncte de întoarcere din care este format cercul sînt fără întindere, punctul de întoarcere nu poate fi măsurat, nu există nimic statornic care să indice direcția de înaintare, iar eternitatea nu este un „drept înainte, drept înainte“, ci o învîrtire în cerc... „carusel, carusel“.

— Încetează !

— Sărbătoarea solstițiului de vară ! spuse Hans Castorp. Solstițiul de vară ! Focurile pe munți, dansurile în cerc cînd te ții de mîna în jurul flăcărilor purificatoare ! Nu le-am văzut niciodată, dar mi se pare că în felul acesta sărbătoreau oamenii, cu o robustete și o prospețime de început, miezul zilei și culmea anului, care după aceea începe să descrească — dansau, se învîrteau și se bucurau ! De ce se veseleau în simplitatea lor primitivă — poți tu, oare, să

înțelegi ? De ce erau atît de fericiți ? Pentru că anul cobora în întuneric, sau poate pentru că urcase pînă atunci, iar întoarcerea sosise cu inevitabilul punct solstițial, miezul de noapte al verii, piscul, melancolie în semeța sa revărsare de forță ? Spun toate acestea așa cum le văd eu, cu vorbele care-mi vin la îndemînă. O melancolică semeție și o semeță melancolic îi făceau pe oamenii primitivi să danseze în jurul flăcărilor, fără nici o îndoială că dansau din deznădejde, îmi îngădui să mă exprim astfel, în cinstea farsei cu învîrtirea în cerc și a veșnicei întoarceri care n-are nici o direcție și în care totul se repetă.

— Nu vreau să mă exprim în nici un fel, murmură Joachim, te rog să nu dai vina pe mine. Însă recunosc că seara, cînd stai întins pe balcon, te ocupi, în adevăr, de lucruri foarte îndepărtate.

— Da, nu pot să neg că gramatica rusă cu care te ocupi tu este mai folositoare. Desigur că, în curînd, o să vorbești curent această limbă. Evident, ar fi un mare avantaj pentru tine dacă ar izbucni un război, să ne ferească Dumnezeu.

— Să ne ferească ? Vorbești ca un civil. Războiul este necesar. Fără războaie lumea ar putrezi repede, a spus Moltke.

— Da, este adevărat că există o tendință în sensul acesta. Trebuie să recunoșc, reluă Hans Castorp și era gata-gata să revină la caldeeni, care făcuseră și ei un război și cuceriseră Babilonul, cu toate că erau semiți, prin urmare aproape evrei, cînd amîndoi observară că două persoane care se plimbau, mergînd foarte aproape în fața lor, întorceau mereu capetele îndărăt, auzindu-le glasurile și pârînd tulburați în propria lor disucție.

Era pe strada principală, între Cazino și hotelul Belvedere, la întoarcerea spre Davos-Dorf. Valea se tolănea în veșminte de sărbătoare, în culori gingașe,

luminoase și vesele. Aerul era minunat. O simfonie însoțită de miremele florilor de pe pajiști umplea atmosfera pură, uscată și transparentă.

Îl recunoscură pe Lodovico Settembrini alături de un străin ; se părea însă că el nu-i recunoscuse sau că nu dorea să-i întâlnească, deoarece întoarse repede capul, adâncindu-se gesticulînd în discuția ce-o avea cu celălalt, ba încercînd chiar să iuțească pașii. Și este adevărat că atunci cînd verii îl salutară venind pe dreapta, dînd veseli din cap, el simulă cea mai mare mirare, exclamînd „La naiba !” și „Am dat-o dracului !” însă, în acel moment păru că vrea să încetinească pasul și să-i lase să treacă înainte, ceea ce ei nu pricepură deoarece nu vedeau nici un motiv pentru un asemenea gest. Sincer bucuroși să-l întâlnească iarăși după o lungă despărțire, se opriră lîngă el și, pe cînd îi strîngeau mîna, interesîndu-se cum o mai duce cu sănătatea, se uitară cercetători, dar într-o atitudine politicoasă, la însoțitorul lui. În felul acesta îl siliră să facă ceea ce, după cît se părea, ar fi preferat să evite, însă lor li se păru lucrul cel mai firesc și mai potrivit din lume : adică să le prezinte pe acest tovarăș — dar abia cînd porniră din nou, Settembrini făcu recomandările cu gesturi potrivite și cuvinte spirituale, îndemnîndu-i pe tustrei să-și strîngă mîinile, fiecare în parte, în dreptul pieptului.

Se părea că străinul, care putea să aibă vîrsta lui Settembrini, îi era vecin de cameră : adică celălalt subchiriaș al croitorului de dame Lukacek, un oarecare Naphta după nume — așa priceuseră tinerii. Era un om mic, foarte slab, ras și, am putea spune, teribil de tăios : de o urîtenie corosivă, încît verii au fost oarecum mirați. Totul era tăios la el : nasul coroiat care-i domina fața, gura boțită și buzele subțiri, ochelarii — cu sticlele convexe și, de altfel, cu puține dioptrii care-i ascundeau ochii de un cenușiu deschis —

și chiar tăcerea ce o păstra și din care puteai trage concluzia că și vorba îi era tăioasă și logică. Era cu capul descoperit, așa cum se cuvenea, în haină — și, de altfel, îmbrăcat cu mult gust : costumul de flanel de un albastru-închis, cu dungi albe, era frumos croit și arăta bine, adaptat discret modei, așa cum o constatară verii dintr-o privire expertă de oameni de lume, dar și ei, la rîndul lor, fuseseră supuși unei examinări identice, însă mult mai rapide și mult mai pătrunzătoare din partea micului Naphta. Dacă Lodovico Settembrini n-ar fi știut să-și poarte cu atîta grație și demnitate uzata ștofă flaușată și pantalonii în carouri, înfățișarea lui ar fi contrastat în chip dezagreabil într-o asemenea societate distinsă. Însă contrastul era cu atît mai mic, cu cît pantalonii în carouri fuseseră proaspăt călcați, astfel încît, la prima vedere, puteau fi luați drept noi — opera proprietarului său, fără îndoială, își spuseră tinerii. Dar dacă urîtul Naphta era, prin eleganța și aspectul monden al costumului, mai aproape de veri decît de vecinul lui de locuință, în schimb nu numai vîrsta mai înaintată îl deosebea de cei doi tineri mai mult decît de acesta din urmă, ci și altceva care se putea reduce foarte ușor la culoarea tenului fiecăruia dintre cele două perechi, căci unii erau bronzăți și înroșiți de soare, iar ceilalți palizi : obrajii lui Joachim se bronzaseră încă și mai tare în timpul iernii, iar ai lui Hans Castorp luceau trandafirii sub cărarea blondă ; însă asupra paloarei romane a domnului Settembrini, scoasă în evidență atît de nobil de mustața lui neagră, radiațiile solare nu avuseseră nici o influență, pe cînd tovarășul său, cu toate că avea părul blond — de altfel, de un blond-cenușiu metalic și spălăcit — pe care-l purta lung și dat pe spate, pielea obrazului era decolorată parcă și palidă. Doi dintre cei patru aveau bas-toane, adică Hans Castorp și Settembrini ; căci Joa-

chim nu umbla cu baston din motive militărești, iar Naphta, după ce fusese prezentat, își pusese imediat mâinile la spate. Erau mici și plăpânde, aceste mâini, ca și picioarele foarte grațioase, fiind, de altfel, în armonie cu statura. Nu puteai fi surprins nici că a răcit și nici că avea un fel de a tuși stins și monoton.

Settembrini știu să risipească repede și cu eleganță stinghereala și indispoziția manifestate când îi zărise pe tineri. Dădu dovadă de cea mai bună dispoziție din lume prezentându-i pe cei trei tovarăși unul altuia, făcând multe glume, și poreclindu-l pe Naphta, de pildă, *princeps scholasticorum*¹. Veselia, spuse el, „țineă sedințe strălucite în sala pieptului său“, cum se exprimase Aretino² și era meritul primăverii, al unei primăveri pe care el o lăuda. Domnii trebuiau să știe că el reproșa foarte multe lucruri acestei lumi de-aici, de sus, încât își exprimase adesea dorința de a o părăsi. Dar cinste acestei primăveri din creierul munților, în stare să-l împace, chiar și numai vremelnice, cu toate ororile acestui pământ. Lipsea aici tot ceea ce primăvara de la șes avea mai tulburător și mai ațîțător. Fără clocote în adâncuri! Fără miresme umede, fără aburi innăbușitori! Ci numai lumină, secetă, seninătate și un farmec amar. Era pe placul lui, și era superb!

Mergeau tuspătru, unul lângă altul, dar nu tot timpul la rînd, ci doar atunci cînd era posibil, căci de îndată ce acci care se plimbaseră și se întorceau acum ajungeau în dreptul lor, Settembrini era silit să treacă la dreapta, ba chiar să coboare de pe trotuar pe stradă, astfel că alinierea se rupea, și sau unul sau altul rămînea în urmă, adică fie Naphta cam la stînga, fie Hans Castorp care își avea locul între umanist

¹ Principele scolasticilor (lat.).

² Pietro Aretino (1492—1557), scriitor italian din Renaștere, autorul unor *Dialoguri*.

și vărul său Joachim. Naphta rîdea scurt, pe un ton înăbușit de om gutunărit, care te făcea să te gîndești la sunetul unei farfurii crăpate pe care o ciocănești. Arătîndu-l pe italian cu capul, spuse cu un accent tărăgănat :

— Ei, ascultați-l pe voltairian, pe raționalist. Laudă natura, deoarece, chiar în împrejurările ei cele mai fecunde, nu te ametește cu aburi mistici, ci păstrează o uscăciune clasică. Cum oare s-o fi spunînd umezeală în latinește ?

— *Humor*, strigă Settembrini peste umărul stîng. Însă *humor* are, în meditațiile profesorului nostru asupra naturii, același sens pe care îl avea și la sfînta Caterina din Siena¹, adică atunci cînd vedea primule roșii se gîndea la rănile lui Christos.

Naphta răspuse :

— Asta ar fi mai curînd un spirit decît humor. Dar în același timp înseamnă că trebuie să-ți lași spiritul să pătrundă în natură. Are nevoie.

— Natura, spuse Settembrini coborînd glasul și nemaivorbind peste umăr, ci ca și cum ar fi cugetat cu voce tare, n-are nevoie de loc de spiritul dumneavoastră. Ea însăși este spirit.

— Nu vă plictisiți niciodată cu monismul dumneavoastră ?

— Ei, așadar recunoașteți că numai dintr-o bolnavicioasă pasiune după distracții, dumneavoastră împărțiți lumea în două și separați pe Dumnezeu de natură !

— Ei, este deosebit de interesant pentru mine faptul că ceea ce numesc eu pasiune și spirit dumneavoastră apreciați că este doar o pasiune bolnavicioasă după distracții.

¹ Călugăriță (1347—1380), autoarea unor scrieri în care face clogiul extazurilor mistice.

— Gîndiți-vă că mă considerați retor tocmai dumneavoastră, care întrebuințați cuvinte atît de mari pentru nevoi atît de frivole !

— Stăruîți, prin urmare, să socotiți că spirit înseamnă frivolitate. Dar nu-i nimic de făcut, dacă e de origine dualistă. Dualismul, antiteza, este principiul motor, pasionat, dialectic și spiritual. A vedea lumea despicată în două elemente adverse, înseamnă spirit. Oricare monist este plictisitor. *Solet Aristoteles quaerere pugnam.*¹

— Aristotel ? Aristotel a transferat realitatea ideilor generale în unități individuale. Și asta înseamnă panteism.

— Fals. Dacă atribuiți unităților individuale un caracter substanțial, dacă transpuneți, prin gîndire, esența lucrurilor în afara generalului, deci în individual — așa cum au făcut-o Thomas² și Bonaventura³, ca buni aristotelieni — atunci ați izolat lumea de orice relație cu ideea cea mai înaltă, ea va rămîne în afara divinului, iar Dumnezeu devine transcendent. Acesta este evul mediu clasic, domnul meu.

— Evul mediu clasic este o delicioasă combinație de cuvinte.

— Vă rog să mă scuzați, dar eu mă folosesc de ideea de clasic acolo unde este la locul ei, adică pretutindeni unde o idee atînge o culme. Antichitatea n-a fost permanent clasică. Observ la dumneavoastră o aversiune categorică împotriva... dreptului categoriilor să-și schimbe domiciliul, împotriva absolutului. Doriți ca spiritul să fie numai progresul democratic.

¹ Aristotel obișnuiește să caute lupta (lat.).

² Thomas din Aquino (1226—1274), teolog scolastic ; doctrina sa, inspirată din aristotelism, a primit numele de thomism.

³ Bonaventura (1221—1274), teolog scolastic ; ca și primul, a încercat să arate legătura dintre Aristoteles și doctrina catolică.

— Sîntem de acord, sper, că spiritul, oricît de absolut ar fi el, nu va putea să fie niciodată avocatul reacţiunii.

— Totuşi, este întotdeauna avocatul libertăţii.

— Totuşi? Libertatea este legea dragostei umane, nu-i nici nihilism, nici răutate.

— Lucruri de care vă înspăimîntaţi, după cît se pare.

Settembrini zvîrli braţele deasupra capului. Disputa rămase în suspensie. Joachim, uluit, se uita cînd la unul cînd la altul, în vreme ce Hans Castorp, cu sprîncenele încruntate, privea țință în pămînt. Naphta vorbea pe un ton tăios și categoric, cu toate că el fusese acela care apăruse libertatea cea mai largă. Fusese displăcut mai ales felul său de-a răspunde cu acel „Fals!” cînd își ținuiase buzele și rostise șuierător pe „s”, pentru că apoi să-și strîngă gura. Settembrini îi replicase vesel, și punînd în cuvinte căldură sufletească, mai ales atunci cînd îi reaminti concepțiile fundamentale care le erau comune. Iar acum, în vreme ce Naphta tăcea, italianul începu să le explice verilor viața acestui necunoscut, răspunzînd astfel unei curiozități pe care bănuia că o aveau tinerii, doritori să afle cîteva lămuriri după această dispută cu Naphta. Era profesor de limbi clasice în clasele superioare de la Fridericianum, le explică Settembrini, și potrivit obiceiului italian scoase în evidență cît se poate de pompos situația celui pe care-l prezenta. Destinul domnului Naphta era aidoma cu al său. Adus aici, în urmă cu cinci ani, din motive de sănătate și convingîndu-se că avea nevoie să rămînă în aceste locuri pentru un timp foarte îndelungat, părăsise sanatoriul și se stabilise la Lukacek, croitorul de dame. Școala din localitate fusese destul de bine inspirată ca să-și asigure concursul acestui docent, remarcabil latinist, fost elev al unui institut eclesiastic... Pe scurt, Settem-

brini făcea totuși mare caz de urîtul Naphta, deși doar cu o clipă înainte angajase cu el o discuție abstractă care urma să continue fără întârziere.

Același Settembrini începu să-i dea explicații domnului Naphta asupra verilor, de unde reieși că-i vorbise și mai înainte despre ei. Așadar, acesta era tînărul inginer cel cu trei săptămîni, căruia consilierul aulic Behrens i-a găsit un loc umed, iar celălalt era speranța armatei prusiene, locotenentul Ziemssen. Apoi îi vorbi despre nerăbdarea lui Joachim, despre proiectele lui de plecare, și adăugă că, fără îndoială, s-ar face o nedreptate inginerului dacă nu i s-ar atribui aceeași nerăbdare de a se întoarce la munca lui.

Naphta strîmbă din nas. Spuse :

— Domnii au aici un tutore elocvent. Mă feresc să pun la îndoială fidelitatea cu care vă interpretează gîndurile și dorințele. Muncă, muncă — vă rog, veți vedea că mă va declara dușmanul neamului omenesc, *inimicus humanae naturae*, de îndată ce voi îndrăzni să evoc vremurile în care cu această sforăitoare clocință n-ar fi obținut nimic, anume vremurile opuse idealului său și care erau infinit mai onorate. Pentru că Bernard de Clairvaux¹ a conceput o altă ierarhie a perfecțiunii despre care domnul Lodovico nici măcar n-a visat. Doriți să știți care ? El așeza starea cea mai de jos în „moară“, a doua pe „ogor“, iar a treia, dar și cea mai lăudabilă — ascultă bine, Settembrini — pe „patul de odihnă“. Moara este simbolul vieții lumești — și nu-i rău ales. Ogorul semnifică sufletul omului lumesc, pe care îl ară preotul și învățătorul spiritual. Această treaptă este, de altfel, ceva mai vrednică. Patul însă...

¹ Bernard de Clairvaux (1091—1153), teolog catolic, propovădător al Cruciadei a doua.

— Destul ! Știm ! strigă Settembrini. Domnii mei, iată cine vrea să vă scoată ochii cu scopul și utilitatea canapelei.

— Domnule Lodovico, nu știam că ești atât de pudic. Când te vede lumea cum faci cu ochiul fetelor... Dar cum rămîne cu lipsa de prejudecăți păgîna ? Prin urmare, pe de o parte, patul este locul unde iubita se contopește cu iubitul, pe de altă parte este luat ca simbol al depărtării contemplative de lume și de creație în scopul contopirii în Dumnezeu.

— Uf, *andate, andate*¹ se apără italianul aproape plîngînd. Se făcu haz. Dar mai apoi, Settembrini continuă cu demnitate :

— A, nu, eu sînt european, occidental. Ierarhia dumneavoastră este Orient sută la sută. Orientul are oroare de acțiune. Lao-Tze propovăduiește că trîndăvia este mai folositoare decît orice altceva aflat între cer și pămînt. Dacă toți oamenii ar înceta să mai activeze, atunci repaosul și fericirea deplină ar domni peste pămînt. Iată contopirea de care vorbiți.

— Nu mai spuneți ! Și mistica apuseană ? Dar chietismul care-l numără pe Fénelon printre adepții lui, și care învață că orice acțiune este o greșală, deoarece a vrea să fii activ înseamnă să-l jignești pe Dumnezeu, care înțelege să acționeze singur ? Pot cita în acest sens și una dintre propozițiile lui Molinos². Prin urmare, s-ar părea că posibilitatea spirituală de a găsi mîntuirea în repaos este răspîndită în omenire în mod universal.

Aici interveni și Hans Castorp. Se amestecă în discuție cu curajul ingenuității și remarcă privind în gol :

— Depărtare, contopire ! Iată cuvinte care au o semnificație și pe care le ascuți cu plăcere. Noi trăim

¹ Du-te, du-te (ital.).

² Miguel Molinos (1614—1696), teolog spaniol, unul dintre creatorii chietismului.

aici, sus, în adîncul unei considerabile depărtări, se cuvine s-o spunem. Stăm întinși pe șezlongurile noastre excepțional de confortabile, la o altitudine de cinci mii de picioare, privim înlăuntrul lumii și al omenirii și sîntem frămîntați de tot felul de gînduri. Iar dacă mă gîndesc bine și mă hotărăsc să spun adevărul, este neîndoios că patul, adică șezlongul, vă rog să mă înțelegeți, m-a ajutat în zece luni să agonisesc mult mai multe idei decît moara din cîmpie de-a lungul tuturor anilor petrecuți acolo.

Settembrini îl privi cu ochii lui negri și clipind de întristare.

— Domnule inginer, spuse el apăsător, domnule inginer ! și luîndu-l pe Hans Castorp de braț, îi încetini puțin mersul, pentru a-l convinge — în particular oarecum — în spatele celorlalți. De cîte ori v-am tot spus că fiecare ar trebui să-și dea seama ce reprezintă și să gîndească pe măsura lui. Menirea Occidentului este, în ciuda tuturor aserțiunilor, Rațiunea, Analiza, Fapta și Progresul — nu patul de trîndăvie al călugărului.

Naphta ascultase. Întorcîndu-se spre ei, vorbi :

— Al călugărului ! Mulțumită călugărilor țările europene au fost cultivate. Datorită lor Germania, Franța și Italia nu mai sînt niște codri neumblați, niște mlaștini, ci rodesc grîu, au fructe și produc vin. Călugării, domnule, au muncit foarte bine...

— *Ebbè* ¹, atunci...

— Te rog. Activitatea clericilor n-a fost nici un scop în sine, adică un narcotic, nici o încercare de a ajuta lumea să progreseze și nici n-a căutat foloase comerciale. Era un exercițiu pur ascetic, o etapă în disciplina penitenței, o mîntuire. Îi ocrotea, apărîndu-i împotriva cărnii, amorțea senzualitatea. Avea, prin

¹ Prescurtat : „Ei bine“ (ital.).

urmare — îngăduiți-mi să subliniez acest lucru — un caracter absolut antisocial. Era cel mai desăvârșit egoism religios.

— Vă sînt foarte recunoscător pentru explicațiile dumneavoastră și sînt fericit să văd că munca își dă roadele chiar împotriva voinței omului.

— Da, împotriva intenției sale. Noi nu subliniem aici nimic altceva decît deosebirea dintre util și uman.

— În primul rînd, observ cu părere de rău că iarăși împărțiți lumea în două principii.

— Regret că v-am nemulțumit, dar trebuie să se parăm, să facem ordine în lucruri și să purificăm ideea de *Homo Dei*¹, de orice element necurat. Dumneavoastră, italienii, ați născocit cămătăria și afacerile bancare ; Dumnezeu să vă ierte. Dar englezii au inventat sociologia economică, iar geniul uman nu le va ierta niciodată acest lucru.

— A, geniul umanității a inspirat deopotrivă și pe marii gînditori economiști de pe acele insule ! — Vreți să spuneți ceva, domnule inginer ?

Hans Castorp tăgădui, dar, cu toate acestea, vorbește — în timp ce Naphta și Settembrini îl ascultau cu o anumită încordare :

— Prin urmare ar trebui să vă placă, domnule Naphta, profesiunea vărului meu și să-i înțelegeți nerăbdarea de a o exercita... În ce mă privește, sînt un civil incurabil, vărul meu mi-o reproșează destul de des. Nici măcar nu mi-am făcut serviciul militar și sînt într-adevăr un copil al păcii ; am mers cîteodată pînă la a mă gîndi că puteam foarte bine să ajung preot — întrebați-l, de altfel, pe vărul meu, căci i-am vorbit de nenumărate ori în acest sens. Dar dacă las la o parte preferințele mele personale — și poate că nici măcar nu e necesar să mă îndepărtez de ele prea tare — vă

¹ Omul lui Dumnezeu (lat.).

mărturisesc că am multă înțelegere și simpatie pentru cariera militară. Profesia de ostaș e a dracului de serioasă, e o „asceză“ dacă vrei — chiar dumneavoastră v-ați folosit adineauri de această expresie — însă exercitând-o trebuie să te aștepți oricând să ai de-a face cu moartea — de care, în definitiv, te ocupi deopotrivă, ba încă foarte mult și în cariera de preot — căci doar asta îi este menirea. Dar din însuși faptul că este expusă să se întîlnească oricând cu moartea, profesia de militar își extrage caracterele ei specifice: *bien-séance*¹, ierarhie, supunere, onoare spaniolă dacă mă pot exprima astfel, și n-are nici o importanță dacă porți guler tare de uniformă sau coleretă scrobită; ceea ce importă este „ascetismul“, cum v-ați exprimat adineauri atît de just... Nu știu dacă am reușit să vă fac să-mi înțelegeți gîndurile care...

— Cum să nu, cum să nu, spuse Naphta aruncîndu-i o privire lui Settembrini, care-și învîrtea bastonul și contempla cerul.

— Și de aceea cred, continuă Hans Castorp, că înclinațiile vărului meu ar trebui să vă fie pe plac, după toate cîte ați spus. Nu mă gîndesc acum la „tron și altar“, și la alte asemenea înjghebări cu ajutorul căroră o mîină de oameni disciplinați și de bună credință dau un temei solidarității. Ci vreau să spun doar că truda ostășească, adică serviciul — și numai în acest caz se poate vorbi despre serviciu — nu urmărește nici un cîștig și nu are nici un raport cu „sociologia economică“ așa cum spuneți, și din cauza aceasta englezii nu au decît foarte puțini soldați, cîtiva pentru Indii și alți cîtiva la ei acasă, pentru parade...

— Domnule inginer, n-are nici un sens să mai continuați, îl întrerupse Settembrini. Instituția ostășească — și spun aceasta fără a intenționa să-l jignesc pe lo-

¹ Bunăcuvîință (fr.).

cotenent — nu poate fi discutată din punct de vedere moral, fiind absolut formală și fără nici un conținut propriu, deoarece tipul fundamental de soldat este mercenarul care se angajează în serviciul oricărei cauze — pe scurt, au existat soldați ai contrareformei spaniole, soldați ai armatei revoluționare, napoleonieni, ai lui Garibaldi, iar acum avem și soldați prusaci. Îngăduiți-mi să vorbesc despre soldați numai atunci când știu *pentru ce* se bat.

— Nu este mai puțin adevărat, replică Naphta, că faptul de a se bate rămâne o caracteristică a instituției ostășești, iar eu cred că e bine să ne oprim la această constatare. Este posibil ca, redusă numai la atât, să nu aibă dreptul, după dumneavoastră, de a deveni „discutabilă din punct de vedere moral“, întrucât se situează într-o zonă care scapă în întregime modului burghez de-a înțelege viața.

— Ceea ce vă place să numiți „modul burghez de-a înțelege viața“, răspunse Settembrini din vârful buzelor, în vreme ce colțurile gurii i se întindeau sub mustața zburlită iar gâtul i se deșuruba din guler în chip ciudat, pieziș și cu zvîcnituri, va fi întotdeauna gata să apere, sub orice formă, ideile Rațiunii și ale Moralei cît și influențele lor bine întemeiate asupra tinerelor suflete șovăitoare.

Urmă o tăcere. Consternați, tinerii priveau drept înainte. Însă după cîțiva pași Settembrini, care-și adusesese capul și gâtul în poziția lor normală, spuse :

— Nu trebuie să vă prindă mirarea că noi, adică acest domn și cu mine, ne certăm adesea, fiindcă o facem cu toată prietenia și pornind de la mai multe convingeri comune.

A fost o ușurare. Gestul domnului Settembrini era și cavaleresc și omenos. Însă Joachim — deși avea cele mai bune intenții și dorea ca discuția să continue

într-un chip inofensiv — spuse, de parcă îl îmboldea ceva, oarecum împotriva voinței lui :

— Tocmai discutam despre război, vărul meu și cu mine, pe cînd mergeam adineauri în urma dumneavoastră.

— Am auzit, răspunse Naphta. Am prins cuvîntul din zbor, și mi-am întors capul. Faceți politică ? Discutați despre situația generală ?

— O, nu, rîse Hans Castorp. Cum putem noi aborda un asemenea subiect ? Vărului meu însăși profesia îi interzice să se ocupe de politică, iar cît despre mine renunț s-o discut, deoarece n-o pricep cîtuși de puțin. Nici măcar n-am deschis un ziar de cînd mă aflu aici.

Settembrini găsi, ca și altădată, că faptul acesta este reprobabil. Și, imediat, arătă că este perfect de bine informat asupra principalelor evenimente internaționale și le găsi favorabile, deoarece lucrurile luau, după părerea lui, o întorsătură în avantajul civilizației. Atmosfera generală a Europei era dominată de gînduri pacifice și de planuri de dezarmare. Ideea democratică înainta văzînd cu ochii. Îi asigură pe tovarășii de plimbare că avea informații confidențiale potrivit căroră Junii turci puneau la punct ultimele pregătiri în vederea loviturii de stat. Turcia devenită stat național și constituțional — ce biruință a umanității !

— Eliberarea Islamului, spuse Naphta în bătaie de joc. Minunat ! Fanatismul luminat — foarte bine. De altfel, chestiunea aceasta vă privește, adăugă el și se întoarce către Joachim. Dacă Abdul Hamid cade, s-a zis cu influența voastră în Turcia, iar Anglia pozează în protectoare... Dumneavoastră trebuie să luați foarte în serios legăturile și informațiile lui Settembrini al nostru, continuă el, adresîndu-se destul de agresiv celor doi veri și părăind că-i crede într-adevăr în stare să nu-l ia în serios pe domnul Settembrini. Este bine in-

format în chestiunile național-revoluționare. Cei din țara lui întrețin relații amicale cu comitetul englez pentru Balcani. Dar, Lodovico, ce se va mai alege din convențiile de la Reval, dacă turcii dumitale progresiști vor reuși? Eduard al VII-lea va refuza să mai lase rușilor trecerea prin Dardanele, și dacă Austria se va hotărî cu toate acestea pentru o politică activă în Balcani, atunci...

— Profetiile dumitale catastrofice! îl întrerupsese Settembrini. Nicolai iubește pacea. Lui i se datoresc conferințele de la Haga, care rămân acțiuni morale de primul ordin.

— Ei, după mica nereușită în Orient, Rusia trebuia să-și ia o compensație cât de modestă.

— Rușine, domnul meu! n-ar trebui să vă bateți joc de dorința de perfecționare a omenirii. Acea parte a poporului care se opune unor asemenea eforturi va fi fără îndoială descalificată din punct de vedere moral.

— De ce s-ar mai face politică dacă nu s-ar da prilejul unora sau altora să se compromită din punct de vedere moral?

— Sprijiniți pangermanismul?

Naphta ridică din umerii care nu stăteau chiar la aceeași înălțime. În afară de faptul că era urât, mai era, se pare, și puțin asimetric. Nu catadixi să răspundă. Settembrini conchise:

— Oricum, e cinic ceea ce spuneți. Dumneavoastră nu vreți să vedeți în eforturile generoase ale democrației pentru a se impune pe plan internațional, decât niște viclene manevre politice...

— Poate ați dori să văd idealism sau chiar religiozitate? Este vorba doar de ultime și slabe resturi ale instinctului de conservare într-un sistem de lume condamnată. Catastrofa trebuie să vină, va veni pe toate căile și în toate felurile. Să luăm, de pildă, politica britanică! Tradiția Angliei de a-și asigura în mod ur-

gent bastionul indian este legitimă. Dar consecințele ? Eduard știe tot atât de bine ca dumneavoastră și ca mine, că guvernarea de la Petersburg trebuie să-și ia revanșa pentru înfrângerea suferită în Manciuria, și că au nevoie să zdrobească revoluția, așa cum au nevoie de pâine. Și cu toate acestea, Eduard deviază tendințele expansioniste rusești spre Europa — e nevoit s-o facă ! — și atîta rivalitățile adormite dintre Petersburg și Viena...

— Ah, Viena ! Probabil vă îngrijorează această piedică în calea progresului lumii, deoarece recunoașteți în imperiul putred a cărei capitală este, mumia Sfîntului imperiu roman de națiune germană !

— Iar eu constat că sînteți rusofil, probabil din simpatie umanistă pentru cezaro-papism.

— Domnul meu, democrația are mult mai mult de așteptat de la Kremlin decît de la Hofburg, și aceasta este o rușine pentru patria lui Luther și Gutenberg...

— De altfel, ceea ce spuneți este probabil o prostie. Dar și o prostie poate fi o unealtă a fatalității...

— Ah, mai lăsați-mă cu fatalitatea dumneavoastră ! Rațiunii umane nu-i trebuie decît să *vrea* să fie mai tare decît fatalitatea, și *este* !

— Nimeni nu dorește vreodată altceva decît destinul care-i este hărăzit. Europa capitalistă și-l dorește pe al său.

— Atunci cînd nu-l urăști îndeajuns, începi să crezi că războiul se apropie.

— Din punct de vedere logic, antipatia dumitale față de război este incoerentă, atîta timp cît n-o faci să pornească din însăși esența statului.

— Statul național este principiul acestei lumi, pe care aveți tendința s-o socotiți dominată de diavol. Dar faceți ca națiunile să fie libere și egale, apărați-le pe cele mici și slabe de asuprire, faceți dreptate, creați frontiere naționale...

— Da, frontiera de la Brenner, știu. Desființarea Austriei. Dacă măcar aş putea afla cum înțelege-ți s-o lichidați fără război...

— Iar eu aş vrea să aflu dacă, de fapt, am condamnat vreodată războaiele naționale.

— Așadar, am auzit bine...

— Nu, trebuie să confirm spusele domnului Settembrini în această privință, interveni Hans Castorp în discuția pe care o urmărise cu capul plecat, din mers, uitându-se cu atenție, rînd pe rînd, cînd la unul cînd la celălalt dintre cei doi interlocutori. Vărul meu și cu mine am avut uneori plăcuta ocazie să discutăm cu domnul Settembrini despre aceste chestiuni și despre altele asemănătoare, adică, bineînțeles, noi îl ascultam expunîndu-și și precizîndu-și ideile. Iată de ce vă pot confirma, și cred că vărul meu își va aminti și el că domnul Settembrini nu ne-a vorbit numai o dată, plin de entuziasm, despre principiul mișcării, al revoltei și al perfecționării lumii — care, la urma urmei, mi se pare că nu este un principiu absolut pacific — spunîndu-ne, de asemenea, că acest principiu va trebui să mai facă mari eforturi înainte de a fi pretutindeni biruitor, pentru ca în felul acesta să se înfăptuiască mult fericita Republică universală. Acestea au fost cuvintele lui, deși erau mult mai plastice și expuse mai literar decît ale mele, se înțelege de la sine. Dar ceea ce știu și ceea ce am reținut cu precizie — întrucît, în calitatea mea de civil convins, m-a îngrozit în adevăr — este de a-l fi auzit spunînd odată că această zi nu va sosi pe piciorușe de porumbel, ci pe aripi de vultur (aripile vulturului sînt acelea care m-au înfricoșat, dacă-mi amintesc bine) și că Viena ar trebui să fie învinsă, dacă vrem să deschidem calea spre fericire. Prin urmare nu se poate spune că domnul Settembrini a condamnat în general războiul. Am dreptate, domnule Settembrini ?

— Oarecum, spuse italianul scurt, legănându-și bastonul pe care-l ținea întors.

— Rău, rânji Naphta strîmbîndu-se. Iată înclinațiile dumitale războinice denunțate chiar de propriul dumitale discipol. *Assument pennas ut aquilae...*¹

— Însuși Voltaire a aprobat războiul civilizator și l-a recomandat lui Frederic al II-lea împotriva turcilor.

— Și în loc să le facă război, s-a aliat cu ei, he, he ! Ba, pe deasupra, mai vii și cu Republica universală ! Renunț să mai întreb ce va mai rămîne din principiul mișcării și al revoltei dacă fericirea și unitatea se vor realiza. În aceeași clipă revolta ar deveni o crimă...

— Știi foarte bine, și tinerii domni o știu, de asemenea, că este vorba despre progresul umanității presupus ca un proces permanent.

— Dar orice mișcare este ciclică, spuse Hans Castorp. Legile conservării masei și cele ale periodicității ne învață că atît în spațiu cît și în timp mișcarea este ciclică. Tocmai despre această chestiune vorbeam adineauri cu vărul meu. Oare mai poate fi vorba despre progres, atunci cînd ești în fața unei mișcări închise, fără durată și sens ? Cînd stau întins seara și privesc zodiacul, adică jumătatea vizibilă de-aici, mă gîndesc la vechile popoare înțelepte...

— Ați face mai bine să nu vă mai frămîntați atîta și să nu mai visați, domnule inginer, ci să vă încredeți ferm în instinctele vîrstei și ale rasei dumneavoastră, care trebuie să vă ducă la acțiune. Însăși pregătirea dumneavoastră științifică trebuie să vă lege de ideea progresului. Priviți cum viața, în imensele sale spații de timp, se dezvoltă de la infuzor pînă la om, astfel că nu mai lasă nici o îndoială cu privire la posibilitățile deocamdată nelimitate de perfecționare deschise omului. Dar chiar dacă vă încapățînați să rămîneți

¹ Să le crească aripi de vulturi... (lat.).

numai în planul matematic, totuși, ducînd mișcarea dumneavoastră ciclică din desăvîrșire în desăvîrșire, veți ajunge să vă adăpați din învățătura secolului al optsprezecelea, potrivit căreia omul a fost la început bun, fericit și desăvîrșit și n-a fost falsificat și corupt decît de erorile sociale, iar ca să devină din nou bun, fericit și desăvîrșit e dator să meargă pe drumul ce duce la activitate de revizuire critică a întregii structuri sociale, altfel...

— Domnul Settembrini uită să adauge, interveni Naphta, că idilica teorie rousseauistă este o adaptare schilodită și raționalistă a doctrinei creștine privitoare la starea originară a omului, care nu cunoștea nici păcatul și nici societatea, ci numai originea sa divină și legătura cu Dumnezeu, stare în care urmează să se reîntoarcă. Însă reclădirea împărăției lui Dumnezeu, după nimicirea tuturor formelor terestre, este situată într-un punct unde cerul și pămîntul — unde raționalul și iraționalul — se ating, mîntuirea este transcendentă, iar în ceea ce privește Republica dumitale universală și capitalistă, mi se pare foarte straniu, dragă doctore, să te aud vorbind despre „instinct” în legătură cu ea. Ființa instinctivă este necondiționat alături de ceea ce este național, și chiar Dumnezeu însuși a sădit în oameni instinctul firesc care i-a îmboldit să se despartă unii de alții, formînd state diferite. Războiul...

— Războiul, strigă Settembrini, chiar războiul, domnul meu, a fost el însuși silit să slujească progresul — ești obligat să fii de acord cu mine, dacă ai în vedere unele evenimente chiar din epoca dumitale preferată, vreau să spun: cruciadele! Aceste războaie civilizatoare au favorizat în modul cel mai fericit din lume raporturile economice și comerciale ale popoarelor și au solidarizat umanitatea apuseană sub semnul unei idei.

— Ești foarte îngăduitor față de idee. Dar îmi permit să rectific spusele dumitale cât mai politicos posibil, menționînd faptul că cruciadele, în afară de impulsul ce l-au dat comerțului, au exercitat o influență într-un sens de loc internațional, ci dimpotrivă au învățat popoarele să se deosebească unele de altele și au prilejuit dezvoltarea ideii de stat național.

— Întocmai, dar numai dacă privim lucrurile din punct de vedere al raporturilor dintre popoare și cler. Da, în clipa aceea sentimentul onoarei naționale a început să se consolideze împotriva arbitrarului izvorît din ierarhie...

— Și cu toate acestea, ceea ce numești arbitrar izvorît din ierarhie nu este altceva decît ideea de unire a oamenilor sub semnul spiritului.

— Cunoaștem acest spirit rousseauist și renunțăm bucuroși la el.

— Este evident că, îmboldit de mania dumitale națională, ai oroare de cosmopolitismul nebiruit al bisericii. Dacă aș putea măcar să știu cum vrei să împaci acest fel de a gândi cu aversiunea dumitale față de război ! Cultul pentru statul conceput după modelul antic trebuie să facă din dumneata un partizan al unei concepții juridice pozitive, și ca atare...

— Discutăm chestiuni juridice ? În dreptul popoarelor, domnul meu, ideea dreptului natural și a rațiunii umane universale rămîne cea mai vie...

— Să fim serioși, dreptul popoarelor despre care vorbești nu este nimic mai mult decît o formă coruptă rousseauistă a lui *jus divinum*, care nu are nimic de-a face cu natura și nici cu rațiunea, ci se sprijină pe revelație...

— Domnule profesor, să nu ne certăm pe cuvinte ! Numiți netulburat *jus divinum* ceea ce eu cinstesc ca drept natural și drept al popoarelor. Esențialul este că deasupra drepturilor pozitive ale statelor naționale se

înaltă unul superior, general-valabil și care ne îngăduie să soluționăm prin instanțe de arbitraj chestiunile litigioase izvorâte din interese contradictorii.

— Prin instanțe de arbitraj ! Când aud o năzbîtie ca asta ! Deci, printr-un tribunal burghez de arbitraj care hotărăște asupra problemelor vieții, care satornicește voia lui Dumnezeu și fundamentează istoria ! Bun, iată ceva pentru piciorușele de porumbei ! Dar atunci, cum rămîne cu aripile de vultur ?

— Morala burgheză...

— Dumnezeule, dar morala burgheză nici măcar nu știe ce vrea ! Urlă împotriva scăderii natalității și pretinde reducerea taxelor pentru instrucția și pregătirea profesională a copiilor. Și totuși te înăbuși de mulțime, iar toate profesiunile sînt atît de supraîncărcate, încît lupta pentru un blid de mîncare este mult mai înfiorătoare decît toate războaiele din vremurile trecute. Parcuri și orașe-grădini ! Ameliorarea rasei ! Dar la ce bun s-o ameliorezi, dacă progresul și civilizația doresc să nu mai fie războaie ? Războiul ar fi mijlocul împotriva tuturor acestora și pentru toate acestea. Pentru ameliorarea rasei și chiar împotriva scăderii natalității.

— Glumești. Ceea ce spui nu mai este serios. De altfel, discuția noastră s-a și destrămat, și tocmai la momentul oportun. Am ajuns, spuse Settembrini și, arătînd verilor cu bastonul căsuța, se opri în fața porții. Era modestă fiind așezată lîngă intrarea în „Dorf“, pe șoseaua de care n-o despărțea decît o grădiniță îngustă. Vița sălbatică cu rădăcinile dezgolate încununa ușa casei și-și întindea una dintre tulpinile răsucite și cățarate pe zid spre fereastra parterului, la dreapta, unde se afla vitrina unei mici băcănii. Parterul aparținea băcanului, declară Settembrini. Locuința lui Naphta se afla la primul etaj, la croitor,

și el însuși locuia chiar sub acoperiș. Era o mansardă liniștită.

Manifestînd, deodată, o amabilitate surprinzătoare, Naphta își exprimă nădejdea că acestei întîlniri îi vor mai urma și altele.

— Vizitați-ne, spuse el. Aș spune : vizitați-mă, dacă doctorul Settembrini, aici de față, nu ar avea drepturi mai vechi la prietenia dumneavoastră. Veniți ori de cîte ori o veți dori, oricînd vă va fi dor de o mică discuție. Prețuiesc schimburile de idei cu tineretul. Poate că nici mic nu-mi lipsește o oarecare tradiție în pedagogie... Dacă maestrul nostru de catedră (și-l arată pe Settembrini) pretinde să păstreze numai umanismului burghez darurile și vocația pedagogică, trebuie să-l contrazicem. Așadar, pe curînd !

Settembrini invocă greutatea. Sînt numeroase, zise el. Zilele domnului locotenent erau aici numărate fiindcă urma să plece, iar domnul inginer își va dubla desigur zelul pentru a-și respecta și mai riguros regimul ca să-și poată întîlni vărul cît mai curînd la șes.

Tinerii dădura dreptate amîndurora, mai întîi unuia, apoi celuilalt. Primiseră invitația lui Naphta cu cîte o înclinare a capului și imediat după aceea confirmară prin mișcări din cap și din umeri rezervele formulate de Settembrini. Astfel, oricare alternativă rămînea deschisă.

— Cum l-a poreclit ? întrebă Joachim pe cînd urcau drumul în spirală care conducea la Berghof...

— Eu, unul, am înțeles : „maestru al catedrei“, spuse Hans Castorp, și am de gînd să reflectez serios la acest lucru. Desigur că este o glumă fără importanță ; își dau între ei atîtea porecle ciudate. Settembrini i-a zis lui Naphta *princeps scholasticorum* — ceea ce nu-i rău. În definitiv, scolastici au fost cărturarii evului mediu, filozofii dogmelor, dacă vrei. Hm ! De altfel despre evul mediu s-a pomenit de mai

multe ori — fapt care mi-a amintit că Settembrini a spus chiar din prima zi de după sosirea mea că multe lucruri de aici, de la noi, i se par că amintesc evul mediu. A spus-o în legătură cu Adriatica von Mylendonk, adică din cauza numelui ei. Dar el, ce impresie ți-a făcut ?

— Mititelul ? Nu prea grozavă. A spus multe lucruri care mi-au plăcut. Firește că tribunalele de arbitraj sînt o fățarnicie. Drept să-ți spun, el personal nu mi-a plăcut de loc, și, în definitiv, ce folos că spune atîtea lucruri interesante, dacă el însuși este un tip echivoc ? Și este într-adevăr echivoc, nu poți să negi. Chiar povestea aceea cu „locul comuniunii“ a fost, de fapt, echivocă. Și pe deasupra mai are și un nas de evreu, uită-te bine la el ! De altfel numai semiții pot avea un aer atît de maladiv. Te gîndești în mod serios să-l vizitezi ?

— Firește, o să-l vizităm amîndoi, preciză Hans Castorp. Cît despre fizicul lui, vorbește militarul din tine. Și caldeenii aveau același fel de nas, erau deopotrivă de înverșunați în cercetările lor și mai ales în științele oculte. Naphta are și el ceva de adept al științelor oculte și mă interesează destul de mult... De altminteri, nici nu pretind că l-am priceput chiar de azi. Însă, dacă-l vom întîlni mai des, poate că o să sfîrșim prin a-l pricepe, și nu-i chiar imposibil ca mintea noastră să profite în general de pe urma lui.

— A, băiete, tu devii aici din ce în ce mai înțelept cu biologia, cu botanica și cu toate punctele tale solstițiale lipsite de statornicie. De altfel, timpul te-a interesat chiar din ziua sosirii tale. Și cu toate acestea, sîntem aici numai și numai ca să ne însănătoșim, nu ca să devenim mai deștepți, adică venise vorba ca, în sfîrșit, să ni se restituie libertatea și să fim trimiși vindecați la șes.

— Libertatea locuiește în munți ! cîntă Hans Castorp pe un ton vesel. Ia spune, tu ce crezi că este libertatea, continuă el. Naphta și Settembrini au discutat și ei, adineauri, dar n-au reușit să se înțeleagă. „Libertatea este legea iubirii oamenilor“, spune Settembrini, și această afirmație te face să te gîndești la strămoșul lui, carbonarul. Dar oricît de curajos a fost carbonarul și oricît de curajos ar fi însuși Settembrini al nostru...

— Da, devenise urîcios cînd venise vorba despre curajul personal.

— ...cred, totuși, că se teme de multe lucruri de care Naphta *nu* se teme, înțelegi tu, și că libertatea și curajul lui sînt lucruri destul de confuze. Crezi tu că ar avea curajul *de se perdre ou même de se laisser déperir* ? ¹

— Ce te-a apucat de vorbești franțuzește ?

— Uite-așa... Atmosfera de aici este atît de internațională. Nu știu care ar trebui să se simtă mai bine. Settembrini cu Republica lui burgheză-universală sau Naphta cu cosmopolitismul lui ierarhic. După cum vezi, am fost foarte atent, însă n-am priceput chiar totul, dimpotrivă, mi s-a părut că din discuția lor reieșeau mari confuzii.

— Așa se întîmplă întotdeauna, și o să constăți mereu că a vorbi și a avea păreri duc numai la confuzie. Nu ți-am mai spus-o ? Ceea ce importă nu este cîtuși de puțin ce părere ai, ci numai să știi dacă ești sau nu om cinstit. Cel mai sănătos este să n-ai nici un fel de părere și să-ți faci serviciul.

— Da, tu poți să spui asta în calitate de viitor ofițer făcînd parte dintr-o instituție pur formală. Cu mine însă e altceva, eu sînt civil, am oarecare răspun-

¹ Să se nenorocască sau chiar să admită să se stingă încetul cu încetul ? (Fr.).

dere. Și mă enervează să văd o atare confuzie, că unul predică Republica internațională și urăște în principiu războiul, dar este atât de patriot încît cere *partout*¹ frontiera de la Brenner vrînd să civilizeze, folosindu-se de război, în vreme ce celălalt socotește statul ca fiind opera diavolului și laudă pe toate tonurile solidaritatea universală, însă cu o clipă mai tîrziu apără dreptul instinctului natural, și-și bate joc de conferințele de pace. Desigur că trebuie să luăm parte pentru a ne descurca pe cît posibil. Tu spui că noi sîntem aici nu ca să devenim mai inteligenți, ci ca să ne vindecăm. Dar trebuie să le poți împăca pe amîndouă, băiete, căci dacă nu procedezi astfel, ești amenințat de concepția dualistă asupra lumii și ții să-ți atrag atenția că aceasta este o greșală foarte mare.

DESPRE ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU ȘI DESPRE MINTUIREA PROST ÎNȚELEASĂ

Hans Castorp stătea pe balcon și identifica o plantă care creștea în multe locuri, acum, cînd vara astronomică începuse, iar zilele se micșorau : coada șoricelului sau aquilegia, o varietate a ranunculaceelor care creștea ca un copăcel cu tulpina lungă, flori albastre, violete și roșii-cafenii și cu frunzele ierbiforme, destul de dezvoltate. Planta creștea ici și colo, în număr mare, dar mai ales în acel colț liniștit unde iată că în curînd va fi un an de cînd o văzuse pentru prima oară : adică în acea depărtată vale împădurită, plină de vuietul torentului, cu o cărare și o bancă unde se sfîrșise plimbarea lui de odinioară, plimbare prematură și destul de puțin folositoare, dar unde se mai ducea din cînd în cînd.

¹ Pretutindeni (fr.).

Nu era un drum chiar atît de lung, dacă făceai această plimbare într-un mod mai puţin aventuros decît o făcuse el altădată. Urcînd o porţiune pe povi nişul de deasupra derdeluşului de la „Dorf“, ajungeai cam în douăzeci de minute — cu condiţia să mergi fără ocolişuri, fără să cînti arii din opere şi fără opriri din pricina oboselii — în partea pitorească a potecii care, şerpuind de-a lungul pădurii, trecea peste podeţele de lemn ale pistei de bob ce cobora dinspre Schatzalp, iar c nd Joachim era reţinut la sanatoriu de îndatoririle impuse de tratament, de vreo consultaţie, de vreo radiografie, de vreo luare de sânge pentru analiză, de vreo injecţie sau de obligaţia de a se c nt ri, Hans Castorp pleca, dacă vremea era frumoasă, fie după al doilea dejun, fie după primul şi c teodată profita chiar de orele dintre ceai şi cină, pentru a-şi vizita locul preferat, acelaşi unde, odinioară, avusese o hemoragie pe nas atît de cumplită, iar acolo se a eza pe o bancă, asculta cu capul plecat vuietul torentului şi privea peisajul şi acea mulţime albastră de coada şoricelului care înflorea iarăşi în ad ncul văii.

Venea oare numai pentru atît ? Nu, se ducea acolo şi din nevoia sufletească de a fi singur, ca să-şi poată aduce aminte, să-şi recapituleze impresiile şi int mpl rile at tor luni — şi pentru a se g ndi la toate. Erau multe şi felurite — în afară de asta, nici nu-i venea prea uşor să şi le pună în ordine, căci îi apăreau inc lcite, amestec ndu-se între ele în nesf rşite feluri, astfel inc t cea mai limpede amintire reală abia putea fi separată de cea g ndit , visată sau închipuită doar. In s  toate erau de o esen   aventurieră at t de intensă, inc t atunci când îl năpădeau, inima lui destul de uşor impresionabilă, adică a a cum fusese chiar din prima zi a sosirii aici, sus, se oprea pentru ca apoi să zv cneasc  din nou cu putere. Sau poate numai constatarea lucidă că, în această vale — deasupra căreia îi

apăruse, odinioară, într-un moment de exaltare, Pribislav Hippe în carne și oase, iar Aquilegia nu numai că se păstrase înflorită, ci înflorise încă o dată — înțelesese că acele „trei săptămîni“ ale lui se vor prefăce, în curînd, într-un an întreg, era îndeajuns să-i înspăimînte, într-un chip atît de straniu, inima impresionabilă ?

De altfel, acum nu-i mai curgea sînge din nas, pe banca de lîngă torent — faptul acesta rămăsese în urmă. Făcuse progrese aclimatizarea lui, despre a cărei dificultate Joachim îi atrăsese atenția chiar de la început, și care, în adevăr, se dovedise anevoioasă. Dar după unsprezece luni puteai s-o consideri ca terminată și abia dacă mai era cazul să te aștepți la ceva nou în această direcție. Chimismul stomacului i se normalizase și se adaptase. Maria Mancini își recăpătase întreaga savoare, nervii mucoaselor uscate atîta vreme simțeau iarăși buchetul acestui produs care era foarte bun și de aceea-l comanda cu același sentiment de piozitate tot de la Bremen, cînd rezervele erau pe terminate, măcar că în vitrinele stațiunii internaționale erau expuse țigări foarte ispititoare. Oare Maria nu făcea un fel de legătură între el, care se găsea în adîncul depărtării, și lumea de la șes, vechea lui patrie ? Și oare această legătură nu se întreținea și nu se păstra mult mai bine în acest fel, decît prin mijlocirea cărților poștale, de pildă, pe care le trimitea, din cînd în cînd acolo jos, unchilor lui, dar pe care de la o vreme le cam rărise, cu atît mai mult cu cît, însușindu-și concepțiile locale, își însușise foarte bine în special obiceiul de-a irosi timpul. Cel mai adesea le scria cărți poștale ilustrate, deoarece erau mai plăcute la vedere, reprezentînd priveliști cu valea sub zăpadă sau cu aspectele ei de vară, și nu aveau pentru scris decît exact cît trebuia pentru a comunica ultimele diagnostice ale medicilor, rezultatul vreunei consul-

tații lunare sau generale, cu alte cuvinte loc pentru termenii în care relatezi aceste diagnostice pentru folosul rudelor, adică le anunți, de exemplu, faptul că se constatare, cu ajutorul depistărilor fie acustice, fie optice, o îmbunătățire incontestabilă, însă că bolnavul nu era deocamdată dezintoxicat și că ușoara creștere a temperaturii pe care încă o mai avea, provenea din cele câteva mici puncte care pentru moment mai dăinuiau, dar fără îndoială vor dispărea complet dacă pacientul va avea puțină răbdare spre a nu mai fi silit, mai târziu, să se reîntoarcă. Putea presupune cu oarecare certitudine că nimeni nu se aștepta să primească de la el compoziții epistolare mai ample ; doar nu se adresa unei sfere umaniste și retorice ; răspunsurile pe care le primea nu erau nici ele mai expansive. De cele mai multe ori, însoțeau trimiterea de acasă a mijloacelor bănești, adică a venitului provenit din averea părintească și care, preschimbat în moneda acestei țări, devenea atât de avantajoasă, încât rezervele nici nu apucaseră vreodată să se sfârșească în clipa când îi sosea un nou mandat întovărașit de câteva rînduri bătute la mașină, semnate de James Tienappel, cu gânduri bune și urări de însănătoșire din partea bătrînului său unchi, iar cîteodată și din partea lui Peter, cel mereu plecat pe mare.

Consilierul aulic încetase de cîtăva vreme să-i mai administreze injecțiile, îi anunțase Hans Castorp pe cei de acasă. Nu-i făceau bine tînărului pacient, îi dădeau dureri de cap, îi stricau pofta de mîncare, îl făceau să piardă din greutate, îl oboseau, ba începuseră chiar să-i ridice temperatura, care după aceea nu mai coborîse. Febra, senzația subiectivă, îl dogorea cu fierbințeală uscată sub tenul trandafiriu, amintind acestui vlăstar al cîmpiei cu vesela ei meteorologie umedă, că aclimatizarea nu consta, totuși, decît în a te obișnui să nu te obișnuiești, ceea ce era, de altfel,

și cazul lui Radamante însuși, care avea obraji mereu vineții. „Mulți nu se obișnuiesc niciodată“, îi spusese Joachim chiar de la început, și acesta părea să fie cazul lui Hans Castorp. Căci tremurul cefei, care începuse să-l stingherească ușor imediat după sosirea aci, sus, nu încetase nici el, ci continua — da, îl simțea când mergea, când vorbea și chiar aici, în acest refugiu ales pentru meditație, în feeria albastră, înflorită, ticul se manifesta în mod atât de insistent încât aproape se obișnuise să-și rezeme bărbia în felul demn al lui Hans Lorenz Castorp, întâmplare cu prilejul căreia fu silit să-și amintească de gulerul tare al bătrînului, urmaș direct al coleretei de paradă, de rotunjimea suflată cu aur a cupei de botez, de repetarea sonoră și evlavioasă a acelor stră-stră și de alte lucruri asemănătoare, care-l împingeau iarăși să se gîndească la propriul său complex de viață.

Pribislav Hippe nu-i mai apărea în carne și oase, ca în urmă cu vreo unsprezecé luni. Aclimatizarea lui Hans Castorp se efectuase, trupul nu-i mai zăcea țeapăn, întins pe bancă, iar eul său nu mai întârzia pe meleaguri îndepărtate — asemenea întâmplări nu mai aveau loc. Limpezimea vie a acestei aducerii aminte, atunci cînd o evoca, se păstra în limitele normale și sănătoase ; și, cu acest prilej, Hans Castorp scotea cu plăcere, din buzunarul hainei, amintirea de sticlă pe care-o păstra într-un plic dublu, virît la rîndul lui în portvizit : o plăcuță care, atunci cînd o ținea orizontal, avea sclipiri negre fără luciu, dar, înălțată în lumina cerului, se limpezea și dezvăluia lucruri omenesti : imaginea transparentă a trupului omenesc, alcătuirea coastelor, forma inimii, arcul diafragmei și contururile plămînilor, iar în plus oasele brațelor și ale claviculei, toate acestea mărginite de învelișul palid și aburit al acelei cărnii din care Hans Castorp gustase în mod nesocotit în săptămîna Carnavalului. Prin

urmare, ce putea fi surprinzător în faptul că inima lui emotivă se oprea și-si iuțea bătaile, atunci când privea această amintire continuînd după aceea să recapituleze și să retrăiască „totul“, rezemîndu-se de spătarul rudimentar al băncii, cu brațele încrucișate și capul plecat pe umăr, în vuietul torentului și în fața căldărușei în floare?

Forma superioară a vieții organice, omul, îi apărea întocmai ca în acele nopți geroase și de lumină astrală din vremea savantelor lui studii, iar de această viziune interioară depindeau, pentru tînărul Hans Castorp, încă multe alte probleme și precizări de care bunul Joachim era scutit să se ocupe, însă de care el începuse să se simtă răspunzător în calitatea lui de civil, cu toate că acolo jos, la șes, nu-i fuseseră niciodată dezvăluite și nu le-ar fi descoperit niciodată, dar aici, de unde privea lumea și viețuitoarele de pe piscul acestui punct pierdut, de la o altitudine de cinci mii de picioare, lăsa gîndurile să se depene — desigur și pentru că trupul îi era atîțat de toxinele solubile a căror căldură uscată îi dogorea obrazii. Se gîndea cu acest prilej la Settembrini, la flașnetarul pedagog al cărui tată venise pe lume în Grecia și vedea menirea supremă a omului în politică, revoltă și elocință și care sfîncea sabia și scutul pe altarul Umanității; se gîndea, de asemenea, la „camaradul“ Krokowski și la discuțiile purtate cu el de cîtva timp în camera neagră, și reflecta la sensul dublu al analizei, spunîndu-și cît putea fi de prielnică acțiunii și progresului și cît era de înrudită cu mormîntul și cu suspecta lui anatomie. Evoca imaginile celor doi bunici, revoltatul și evlaviosul, care se îmbrăcau în negru din motive diferite, îi compara între ei și le aprecia demnitatea. Dar se mai lăsa și în voia considerațiilor asupra unor complexe atît de vaste ca Formă și Libertate, Spirit și Trup, Onoare și Rușine, Timp

și Eternitate — și simțea o scurtă și bruscă amețală la gândul că coada șoricelului înflorea încă o dată și că anul se închidea în propriul lui ciclu.

Avea în refugiul său pitoresc un cuvânt ciudat pentru această serioasă activitate la care își supunea gândirea : îi spunea — „cîrmă“, după un termen folosit de copii la joc, și întrebuinta această expresie care-i plăcea, cu toate că era legată de spaimile, ametelele și toate soiurile de zbuciume ale inimii, mărindu-i dogoreala din obraji. Dar nu găsea necuviincios că truda impusă de această activitate îl silea să-și sprijine bărbia ; căci o asemenea atitudine corespundea perfect cu demnitatea pe care i-o dădea în sinea lui faptul de a folosi „cîrma“ în fața imaginilor ce-i apăreau în minte.

Homo Dei numise urîtul Naphta făptura superioară, atunci cînd îi luase apărarea împotriva teoriilor sociologice engleze. Avînd în vedere toate acestea, oare ce ar putea fi surprinzător în faptul că Hans Castorp se credea obligat — în numele responsabilității conferite de starea lui de civil, și în interesul „cîrmei“ — să facă împreună cu Joachim o vizită mititelului ? Settembrini nu se arătase de loc încîntat de asemenea eventualitate — iar Hans Castorp avea destulă finețe și sensibilitate pentru a-și da perfect seama de acest lucru. Nici măcar prima întîlnire nu fusese pe placul umanistului, și după toate aparențele Settembrini se silise chiar s-o evite, din prudență pedagogică, voind să-i cruțe pe tineri — aceasta era explicația pe care și-o dădea rafinatul copil răsfățat al vieții — să-i scutească de a face cunoștință cu Naphta, deși el însuși avea legături cu acesta din urmă și discuta cu el. Așa sînt educatorii. Își îngăduie numai lor ceea ce este interesant, socotind că sînt înzestrați pentru acest lucru ; dar interzic tineretului și-i cer să nu se considere înzestrat pentru ceea ce este interesant. Din

fericire, flașnetarul nu avea vreun drept real să-i interzică, indiferent ce, tânărului Hans Castorp ; și la urma urmei nici măcar n-o făcuse în mod serios. Discipolul neastîmpărat n-avea decît să-și ascundă jocul, prefăcîndu-se că este naiv, pentru ca, în felul acesta, nimic să nu-l mai împiedice a da curs, în mod politicoș, invitație micului Naphta — ceea ce făcu de altfel, iar Joachim, vrînd-nevrînd, îl însoți, cîteva zile după prima lor întîlnire, într-o duminică după-amiază, după cura de odihnă.

De la Berghof pînă la ușa căsuței împodobite cu viță sălbatică erau doar cîteva minute. Intrară lăsînd pe dreapta ușa ce da în băcănie și urcară scara îngustă care îi conduse pînă în fața ușii de la etaj, lîngă a cărei sonerie nu se afla decît o tăbliță cu numele lui Lukacek, croitor de dame. Le deschise un copilandru, un băiat de serviciu, cu părul tăiat scurt și obraji roșii, îmbrăcat cu un soi de livrea, adică o haină vîrgată și jambiere. Întrebară de domnul profesor Naphta, și cum nu aveau la ei cărți de vizită, își spuseră numele pe care copilandru se duse să-l comunice domnului Naphta — al cărui nume îl pronunță fără a-i pune vreun titlu în față. Ușa de la camera din fața intrării principale stătea deschisă și dădea în atelierul croitorului, iar Lukacek, deși era zi de sărbătoare, ședea cu picioarele îndoite la o masă și cosea. Era palid și chel ; sub nasu-i enorm, mustața neagră se revărsa peste gură, dîndu-i o expresie amară.

— Bună ziua, spuse Hans Castorp.

— *Grütsi*, răspunse în dialect, croitorul, cu toate că acest grai elvețian nu se potrivea nici cu numele și nici cu înfățișarea lui, și suna puțintel cam fals și neobișnuit.

— Atît de zelos ? continuă Hans Castorp dînd din cap... Doar e duminică !

— Lucru urgent, răspunse scurt Lukacek, continuînd să coasă.

— Fără îndoială că este ceva deosebit, presupuse Hans Castorp, cumva o nevoie urgentă pentru vreo serată sau cam așa ceva ?

Croitorul lăsa cîtva timp întrebarea fără răspuns, rupsese firul cu dinții și băgă altul în ac. Apoi dădu din cap.

— Va fi ceva drăguț ? mai întrebă Hans Castorp. Ți puneti și mîneci ?

— Da, mîneci, este pentru o bătrînă, răspunse Lukacek cu un pronunțat accent boemian.

Dar întoarcerea micului servitor întrerupse această convorbire din pragul ușii.

— Domnul Naphta roagă pe domni să intre, anunță el, și deschise tinerilor o ușa care se afla la doi sau trei pași spre dreapta și în același timp dădu la o parte și o draperie din fața lor. Naphta, în papuci, stînd în picioare pe un covor de un verde ca mușchiul, îi primi pe cei doi.

Amîndoi au fost surprinși și chiar uluiți văzîndu-se întîmpinați în neașteptatul lux al acestei camere de lucru, luminată de două ferestre ; căci aspectul sărăcăcios al căsuței, cu scara și coridorul ei jalnic, nu îngăduia pentru nimic în lume să prevezi un asemenea lucru, și dădea, prin contrast, eleganței aranjamentului interior al locuinței lui Naphta un aer de basm, deși această eleganță nu era reală și desigur că n-ar fi apărut astfel nici în ochii lui Hans Castorp și Joachim Ziemssen. Cu toate acestea, era distins, chiar luxos, ba, în pofida biroului și a dulapurilor cu cărți, nu avea, în realitate, aspectul unei camere de lucru. Era acolo prea multă mătase, de un roșu închis pînă la purpuriu : draperiile care acopereau ușile urîte, cît și țesătura întinsă pe grupul de mobile aranjate într-una din laturile înguste, din dreptul celei de a doua uși, în

fața unui gobelin ce atârna peste aproape întreg peretele. Erau niște scaune — cu brațe fistichii și cu perne mici pe spătarele de mătase — puse roată în jurul unei mese rotunde, încrustată cu metal, în spatele căreia se afla o canapea în același stil, încărcată cu perne de catifea. Dulapurile cu cărți ocupau toată lățimea peretelui, între cele două uși. Semănau cu masa de scris sau mai mult cu scrinul care-și găsisese locul între ferestre, prevăzut cu un oblon convex pe rotile, și toate erau sculptate în lemn de mahon, cu uși de sticlă îndărătul cărora era întinsă o mătase verde. Iar în colț, la stînga grupului de scaune, se vedea un obiect de artă, o sculptură de lemn, pictată și așezată pe un soclu învelit cu mătase roșie — ceva care în sine te înspăimînta. O Pietă, naivă și expresivă pînă la grotesc : Maica Domnului cu scufie, cu sprîncenele încruntate și gura piezișă, strîmbată de plîns, ținînd în poală pe Mîntuitorul cu fruntea încununată de spini, fața și brațele stropite cu picături de sînge, sînge coagulat la rana din coastă și la stigmatele de la mîini și de la picioare — o sculptură primitivă, de proporții arbitrară, cu o anatomie grosolană, dovădind ignoranța sculptorului. Această lucrare ciudată clădea o notă deosebită camerei împodobite cu mătăsuri. Tapetul, vizibil deasupra dulapurilor cu cărți și între ferestre, fusese ales, după cît se părea, de către subchiriaș : verdele benzilor verticale era același cu al covorului moale așternut peste un postav roșu care fusese întins pe dușumea. Numai tavanul scund dădea impresia că nu putea fi reparat. Era afumat și cu crăpături. Dar din el cobora o mică lustră venețiană. Ferestrele aveau perdele crem care atingeau dușumeaua.

— Iată că ne regăsim pentru a mai sta de vorbă, spuse Hans Castorp, în vreme ce ochii îi încremeniseră mai curînd pe evlavioasa oroare din colț, decît

pe locatarul acestei camere surprinzătoare, care constata cu satisfacție că verii se ținuseră de cuvînt. Încercă să-i conducă cu gesturi mici și ospitaliere, făcute cu mîna dreaptă, spre scaunele capitonate cu mătase, dar Hans Castorp, ca vrăjit, se îndreptă direct către grupul sculptat în lemn, oprindu-se în fața lui cu mîinile în șolduri și capul plecat.

— Ce aveți dumneavoastră aici ! spuse el încet. Dar este înspăimîntător de bun. Oare s-a mai văzut vreodată o asemenea suferință ? Firește că e ceva foarte vechi.

— Secolul ai paisprezecelea, răspunse Naphta. De origine renană, probabil. Vă impresionează ?

— Enorm, spuse Hans Castorp. De altfel, o asemenea lucrare nu poate să nu facă o impresie puternică asupra oricui o vede. Nu mi-aș fi închipuit că ceva poate fi totodată atît de urît — vă rog să mă iertați — și atît de frumos.

— Creațiile unei lumi a sufletului și a expresiei, răspunse Naphta, sînt întotdeauna urîte prin frumusețe și frumoase prin urîtenie, aceasta este regula. Este vorba despre frumusețea spirituală, nu despre cea carnală care e absolut stupidă. De altfel, este și abstractă, adăugă el. Frumusețea cărnii este abstractă. Realitate nu are decît cea interioară, adică frumusețea expresiei religioase.

— Ați făcut discernămintul și ați scos în evidență acest lucru cu multă justete, zise Hans Castorp. Al paisprezecelea ? repetă el pentru sine. O mie trei sute și ceva ? Da, este evul mediu așa cum îl găsești în cărți, și recunosc oarecum imaginea pe care mi-am făcut-o în ultima vreme despre evul mediu. În definitiv, nu-l cunoșteam de loc, deoarece eu sînt un om al progresului tehnic, dacă persoana mea interesează în această chestiune. Dar aici, sus, imaginea evului mediu mi-a devenit mai apropiată în mai multe im-

prejurări. Sociologia economică nu exista pe atunci, asta e clar. Oare cum se numea artistul?

Naphta ridică din umeri.

— Ce importanță are? zise el. N-ar trebui să ne frământăm cu asemenea întrebări, deoarece nici contemporanii acestei opere nu s-au frământat. Lucrarea pe care o vedeți nu are ca autor un individ, un *Monsieur* oarecare, ci este anonimă, creată în comun. Apartine, de altfel, unui ev mediu foarte înaintat, în plin gotic, *signum mortificationis*¹. Nu se mai găsea în acel moment nici o tendință de crutare sau de îndurare în modurile de a-l înfățișa pe Crucificat, adică nici coroană regală, nici triumful maiestuos asupra lumii și a martirajului morții, ca în epoca romană. Acum, totul se transformase într-o destăinuire sinceră a suferinței și a slăbiciunii cărnii. De fapt, numai stilul gotic este, propriu-zis, ascetic și pesimist. Desigur că nu cunoașteți scrierea lui Inocențiu al III-lea. *De miseria humanae conditionis*², o bucată literară plină de duh. Datează de la sfârșitul secolului al doisprezecelea, însă numai această artă de-aici o ilustrează cu adevărat.

— Domnule Naphta, spuse Hans Castorp după ce suspină, mă interesează fiecare cuvânt pe care-l roștiți mai apăsător. *Signum mortificationis*, ați spus? O să-mi aduc aminte de această expresie. Dar adineauri ați mai spus ceva și despre „anonimat și creația în comun“, la care va trebui, de asemenea, să meditez. Aveți dreptate, din nefericire, să bănuieți că nu cunoșc scrierea acestui papă — căci presupun că Inocențiu al III-lea a fost papă. V-am înțeles oare corect când ați spus că scrierea lui este totodată ascetică și glumeată? Trebuie să vă mărturisesc că nu mi-am

¹ Semnul torturii (lat.).

² Despre mizeria condiției omenești (lat.).

închipuit niciodată că aceste lucruri pot merge împreună, dar acum, dacă mă gîndesc mai bine, înțeleg, deoarece considerațiile asupra mizeriei omenești te ispitesc să faci glume pe socoteala cărnii. Scrierea aceasta se află în comerț? Dacă aș recurge la toată latina pe care am învățat-o, poate aș reuși s-o citesc.

— Posed cartea, răspunse Naphta, arătînd cu capul spre unul dintre dulapuri. Vă stă la dispoziție. Dar nu vreți să luați loc? Puteți vedea Pietă tot atît de bine și de pe canapeaua asta. Iată însă că sosește și o mică gustare...

Micul servitor aducea ceaiul împreună cu un elegant paneraș argintat în care se găsea un cozonac tăiat felii. Dar cine intra îndărătul lui, pe ușa rămasă deschisă, cu un pas înaripat, exclamînd „La naiba! *Accidenti!*” cu o umbră de surîs pe față? Era chiar domnul Settembrini, care locuia la etajul de deasupra și coborîse să țină tovărășie acestor domni... Văzuse prin fereastră, îi lămurii el, sosirea verilor, și încheiasă la repezeală una din paginile enciclopediei care tocmai îi șiroia din condei, pentru a putea să se invite singur ca musafir. Nimic nu era mai firesc decît venirea lui. Faptul că de mult îi cunoștea pe locatarii de la Berghof îl îndreptătea să-i caute și, pe deasupra, relațiile și schimburile lui de idei cu Naphta erau foarte strînse — lucru limpede ca lumina zilei, în pofida divergențelor de păreri ce se iveau între ei — astfel încît gazda îi ură bun venit fără să se simtă stingherit și fără să se mire. Aceasta nu-l împiedică pe Hans Castorp să aibă, la venirea lui, o dublă impresie. În primul rînd, i se păru că Settembrini își făcuse apariția ca să nu-i lase singuri, pe el și pe Joachim, sau, în special, numai pe el, cu micul și urîtul Naphta, dorind să creeze prin prezența lui un echilibru pedagogic; și în al doilea rînd era limpede că se

folosea cu plăcere de acest prilej ca să-și poată părași o clipă mansarda pentru camera tapetată cu mătăsuri a lui Naphta și să ia un ceai bine servit : de altfel își frecă podul palmelor cu dosul păros al mâinilor lui gălbui, înainte de a se servi, și fără să-și ascundă mulțumirea, mîncă cu o poftă de netăgăduit feliile rotunde de cozonac umplut cu ciocolată.

Convorbirea continuă să se depece în legătură cu Pietă, deoarece Hans Castorp rămăsese cu privirea și vorba agățate de acest subiect, astfel că se întoarse către domnul Settembrini pentru a-l pune la curent cu aprecierile legate de această operă de artă, deși umanistul părea să manifeste o scîrbă vădită față de acest obiect, după cum se putea deduce din mura ce-o făcuse aruncîndu-și privirile spre sculptură ; de altfel, luînd un scaun, se așeză cu spatele spre colțul respectiv. Prea politicos ca să spună tot ce gîndea, se mărgini să critice defectele proporțiilor și formelor trupești ale grupului și să remarce abaterile de la realitate, care nici pe departe nu i se păreau emoționante, deoarece nu proveneau din stîngăcia unui artist primitiv, ci se vedeau a fi de rea credință, avînd ca origine un principiu cu desăvîrșire ostil naturii — ceea ce Naphta confirmă cu malițiozitate. Desigur, nu putea fi vorba de vreo stîngăcie de meșteșug. Era spiritul care se emancipa în mod conștient de ceea ce este natural, și prin refuzul de a i se supune își afirma disprețul, proclamînd smerenia religioasă. Dar cînd Settembrini își expuse părerea : că neglijarea naturii și a studiului ei era o eroare din punct de vedere uman și cînd absurdului cult al informului, căruia i se înrobiseră atît evul mediu cît și epocile ce l-au imitat, îi opuse moștenirea greco-romană — deci clasicismul, cultul formei, frumusețea, rațiunea și evlavia firească a seninătății, singurele chemate să apere cauza omului — Hans Castorp se amestecă în dispută și întrebă

ce trebuie să mai creadă, în asemenea condiții despre Plotin căruia îi fusese rușine că avea un trup și despre Voltaire care se revoltase în numele rațiunii împotriva cutremurului de pământ de la Lisabona? Felul lor de a gândi fusese absurd? Da, fusese absurd, dar dacă te gîndeai bine la toate acestea, îți era îngăduit, după părerea lui, să tragi concluzia că absurdul putea fi foarte demn de cinste din punctul de vedere al spiritului, și că, deci, absurda ostilitate a artei gotice față de natură fusese, la urma urmei, tot atît de onorabilă ca și atitudinea unor Plotin și Voltaire, căci ea exprima aceeași eliberare de destin și de realitatea faptică, aceeași trufie neîmblînzită care refuza să se încovoie în fața forței stupide, cu alte cuvinte, în fața naturii...

Naphta se revărsă într-un hohot de rîs care amintea de farfuria crăpată despre care a mai fost vorba — și se înecă tușind. Settembrini spuse cu noblete :

— Îi faceți rău gazdei noastre fiind atît de spiritual și totodată vă dovediți nerecunoscător pentru acest cozonac minunat. Dar oare recunoștința este o chestiune care vă privește pe dumneavoastră ca musafir? Spunînd aceasta afirm că recunoștința constă în a te folosi cît mai bine de darurile pe care le primești...

Dar cum Hans Castorp se rușină, celălalt adăugă cuceritor :

— Domnule inginer, v-ați cucerit o faimă de muncă. Felul dumneavoastră de a glumi prieteneste pe socoteala binelui, nu-mi îngăduie să mă îndoiesc că-i sînteți devotat. Știți, evident, că nu poate fi socotită drept vrednică de cinste decît numai acea revoltă a spiritului împotriva naturii, care are în vedere demnitatea și frumusețea omului, prin urmare nu și aceea care, deși nu țintește, reușește totuși să-l înjosească și să-l dezonoreze. Și mai știți de asemenea cîte atrocități

căți inumane și dușmăanii sîngeroase a prilejuit perioada căreia această operă de artă, care este acolo în spatele meu, își datorează existența. Este destul să vă reamintesc despre acel înspăimîntător judecător al ereticilor, scăldat de sînge, care a fost Konrad von Marburg¹ cu înfiorătoarea ură de cleric împotriva a tot ce se opunea domniei supranaturalului. Sînteți, prin dumneavoastră înșivă, foarte departe de-a considera spada și rugul ca pe niște instrumente ale dragostei de oameni...

— Dimpotrivă, replică Naphta, în slujba acestei dragoste de oameni a lucrat și mașina Convenției², scăpînd lumea de cetățenii nemernici. Toate osînde date de biserică, chiar rugul și chiar excomunicarea au fost hotărîte pentru a mîntui sufletele de pierzania veșnică, ceea ce nu s-ar putea spune despre entuziasmul distrugător al iacobinilor. Îmi îngădui să observ că orice justiție inchizitorială și sîngeroasă este bestială numai în măsura în care nu izvorăște din credința în viața de dincolo. Iar cît despre înjosirea omului, istoria ei coincide exact cu înjosirea spiritului burghez. Renașterea, secolul luminilor, știința naturii și doctrinele economice ale secolului al nouăsprezecelea n-au uitat să propage nimic, dar absolut nimic, care să nu stimuleze într-un fel sau altul această înjosire, începînd chiar cu noile concepții în astronomie care au făcut din centrul universului — loc înălțător, unde Dumnezeu și diavolul își disputau creația — o oarecare planetă mărunță, suspendînd, deocamdată, grandioasa situație cosmică a omului pe care se întemeia deopotrivă și astrologia.

¹ Călugăr dominican inchizitor al Germaniei între 1227 și 1233.

² Este vorba despre Convenția națională din 1792, din timpul Revoluției franceze.

— Deocamdată ? Şi punînd această întrebare, domnul Settembrini avea expresia unui judecător de ere tici, a unui inchiizitor care aştepta să vadă cum se va compromite printr-un răspuns demn de pedeapsă cel care va vorbi.

— Desigur. Pentru cîteva sute de ani, îi confirm cu răceală Naphta. Dacă semnele nu ne înşală, atunci sub acest raport, scolastica va fi reabilitată, iar schim barea a şi început. Copernic va fi înfrînt de Ptolomeu. Teza heliocentristă se izbeşte din ce în ce mai puternic de rezistenţa spiritului ale cărui acţiuni vor duce, fără îndoială, la biruinţa finală. Este probabil că ştiinţa va fi silită de către filozofie să restituie întregul pămînt toată măreţia pe care i-o atribuia dogma bisericii.

— Cum ? Cum ? Rezistenţa spiritului ? Ştiinţa silită de filozofie ? Biruinţa finală ? Ce soi de voluntarism¹ vorbeşte prin glasul dumneavoastră ? Dar libertatea necondiţionată a cercetării ? Dar cunoaşterea pură ? Dar adevărul, domnul meu, cum rămîne cu adevărul atît de intim legat de libertatea omenească şi ai cărui martiri vor rămîne veşnic mîndria acestei planete, împotriva celor care, ca dumneavoastră, îi consideră drept nişte pîngăritori ai ei ?

Felul de a pune întrebări al domnului Settembrini avea ceva copleşitor. Şedea pe scaun cu bustul drept şi lăsa să-i cadă cuvintele pline de demnitate peste mititelul domn Naphta, amplificîndu-şi vocea atît de puternic, încît se vedea bine cît era de sigur că răspunsul adversarului nu putea fi decît o tăcere ruşinată. În timp ce vorbea, ţinuse între degete o bucată de cozonac, dar pe care o rupse pe farfurie, căci după

¹ Doctrină filozofică (Schopenhauer, Wundt ş.a.) conform căreia esenţa realităţii este voinţa.

ce pusese asemenea întrebări nu mai avea chef să mănînce.

Naphta răspunse cu o liniște îngrijorătoare :

— Dragă prietene, nu există cunoaștere pură. Legitimitatea doctrinei științifice a bisericii, care se poate rezuma prin propoziția lui Augustin : „Cred, ca prin aceasta să cunosc“, este absolut de netăgăduit. Credința este instrumentul principal de cunoaștere, iar intelectul este secundar. Știința dumneavoastră necondiționată este un mit. Există întotdeauna o credință, o concepție unificatoare a lumii, o idee, pe scurt : o voință, și este menirea rațiunii s-o explice, s-o dovedească, mereu și în toate cazurile. Este vorba să ajungem la *Quod erat demonstrandum*¹. Chiar noțiunea de argumentație conține, din punct de vedere psihologic, un element voluntar foarte categoric. Marii scolastici din secolele al doisprezecelea și al treisprezecelea erau de acord în convingerea că nimic nu putea fi adevărat în filozofie, dacă era fals în teorie. Dacă vreți, să lăsăm la o parte teologia, dar o umanitate care n-ar recunoaște că nimic nu poate fi adevărat în științele naturii din ceea ce este fals în filozofie, n-ar mai fi umanitate. Argumentarea Sfîntului Oficiu² împotriva lui Galilei se reducea la aceea că principiile lui fizico-astronomice erau absurde din punct de vedere filozofic, și nu poate exista o argumentare mai hotărîtoare.

— Ei, ei, numai că argumentele bietului și marelui nostru Galilei s-au dovedit mai solide. Nu, să vorbim serios, profesore ! În fața acestor doi tineri atît de atenți răspunde-mi la următoarea întrebare : credeți într-un adevăr, unul obiectiv, un adevăr științific, pe care înalta lege a oricărei morale ne poruncește să-l

¹ Ceea ce era de demonstrat (lat.).

² Instituție inchiizitorială a bisericii catolice.

căutam și ale cărui biruințe asupra autorității constituie glorioasa istorie a spiritului uman ?

Hans Castorp și Joachim întoarseră capetele, primul mai repede decât al doilea, de la Settembrini către Naphta.

— O asemenea biruință nu este posibilă, deoarece autoritatea este omul, interesele sale, demnitatea și mîntuirea lui, iar între acestea și adevăr nu poate avea loc nici un conflict. Se contopesc.

— Prin urmare, adevărul ar fi...

— Este adevărat numai ceea ce folosește omului. În el s-a concentrat întreaga natură, numai el singur a fost creat în întreaga natură, și întreaga natură a fost făcută doar pentru el. El este măsura lucrurilor, iar mîntuirea lui este criteriul adevărului. O cunoaștere teoretică ce nu s-ar referi în mod practic la ideea mîntuirii omului este atît de total lipsită de interes, încît ar trebui să i se nege întreaga valoare de adevăr și să nu fie admisă niciodată. În ceea ce privește omul, secolele creștine erau întru totul de acord asupra neînsemnătății științei naturii. Iacanta¹, pe care Constantin cel Mare l-a ales ca învățător pentru fiul său, se întreba fătîș ce beatitudine își hărăzea prin faptul că știa de unde izvorăște Nilul sau ceea ce îndrugaseră fizicienii despre cer. Ce-ar fi să-i răspun-deți lui ? Dacă filozofia platonice a fost preferată oricărei alte filozofii, asta s-a datorat faptului că nu avea ca obiect cunoașterea naturii, ci cunoașterea lui Dumnezeu. Pot să vă asigur că omenirea este pe cale să se reîntoarcă la acest punct de vedere și să-și dea seama că menirea adevăratei științe nu este să alege după cunoașteri lipsite de utilitate, ci să elimine în mod sistematic ceea ce este dăunător sau pur și simplu fără semnificație din punctul de vedere al idealului,

¹ Teolog și orator bizantin din primul pătrar al veacului al IV-lea.

Într-un cuvînt să dea dovadă de instinct, măsură și discernămint. Este o copilărie să crezi că biserica a luat apărarea întunericului împotriva luminii. A avut de trei ori dreptate să declare vinovată o cunoaștere care năzuia să le lipsească de orice ipoteză, adică : una care nu avea nici o considerație față de spiritual și, pînă la sfîrșit, față de mîntuire, iar aceea care l-a cufundat pe om în beznă și-l va cufunda din ce în ce mai adînc, este mai curînd știința naturii „fără nici o ipoteză” și afilozofică.

— Predicați, așadar, un pragmatism¹, răspunse Settembrini, pe care n-aveți decît să-l transpuneți pe plan politic pentru a vă da seama cît este de primejdios. Bun, real și drept este numai ceea ce convine statului. Salvarea, demnitatea și puterea lui constituie criteriul moral. Bine ! În felul acesta deschidem ușa tuturor crimelor, iar cît despre adevărul uman, justiția individuală și democrația — vai de capul lor...

— Vă propun să folosim puțin logica, răspunse Naphta. Sau Ptolomeu și scolastica au dreptate, iar lumea este finită în spațiu și timp. Dacă este așa, divinitatea este transcendentă, anuțea între Dumnezeu și lume există, și omul, el însuși, este o ființă dualistă : problema sufletului său constă în conflictul dintre fizic și metafizic, și tot ce este social devine secundar. Nu pot considera ca logic decît acest gen de individualism. Sau, dimpotrivă, astronomia dumneavoastră din Renaștere a găsit adevărul, iar universul este infinit : în cazul acesta nu există lume transcendentă, nu există dualism ; dincolo este integrat în dincoace, opoziția dintre Dumnezeu și

¹ Curent idealist-subiectiv, care propagă așa-numita „teorie practică a adevărului” susținînd că nu există idei care *sînt* adevărate, ci numai idei care *devin* adevărate în cursul acțiunii indivizilor. Curentul a fost inițiat de americanul Ch. Peirce (1839—1914) și dezvoltat de W. James și J. Dewey.

natură dispare, și în cadrul acestei ipoteze personalitatea umană nu mai este câmpul de luptă pe care se înfruntă două principii potrivnice, ci, din contra, este armonioasă și unitară — prin urmare conflictul interior al omului depinde numai de conflictul între interesele lui și ale colectivității, iar scopul urmărit de stat devine regula fundamentală a eticii, conform bunelor principii păgâne. Sau una sau alta.

— Protestez, strigă Settembrini întinzînd spre gazdă mîna cu care ținea ceașca cu ceai. Protestez împotriva acestei insinuări că statul modern înseamnă înrobirea diabolică a individului. Și mai protestez împotriva alternativei jignitoare între prusianism și reacțiunea gotică, în fața căreia încercați să ne puneți. Democrația nu are alt sens decît acela de corectiv individualist al oricărui absolutism al statului. Adevărul și justiția sînt nestematele din coroana moralei individualiste și în caz de conflict cu interesele statului pot lua chiar înfățișarea de forțe adverse statului, dar numai formal, fiindcă în realitate ele tind spre binele suprem, ba putem chiar spune : spre binele suprapămîntean al statului. Renașterea — originea idolatriei statale ! Ce logică degenerată ! Cuceririle — întrebuițez cuvîntul în sensul etimologic : cuceririle Renașterii și ale secolului luminilor, domnul meu, se numesc personalitatea, drepturile omului, libertatea !

Cei doi veri care ascultaseră, răsuflară ușurați, deoarece își ținuseră respirația în tot timpul îndelungii replici a domnului Settembrini. Hans Castorp nici măcar nu se putu stăpîni să nu lovească în marginea mesei cu mîna, deși cu o oarecare discreție prudentă. „Remarcabil !“, spuse el printre dinți, iar Joachim se arătă, de asemenea, foarte încîntat, deși prusianismul fusese pomenit între termeni neplăcuți. Dar amîndoi se întoarseră după aceea către interlocutorul al cărui

atac fusese respins cu asemenea succes, și Hans Castorp procedă atît de nerăbdător, încît își rezemă cotul de masă și bărbia în pumn — cam ca atunci, cu prilejul desenării purcelușilor — și privi atent și foarte de aproape chipul domnului Naphta.

Acesta stătea liniștit și tăios, cu mîinile slabe pe genunchi. Spuse :

— Eu încerc să introduc puțină logică în discuția noastră, iar dumneavoastră îmi răspundeți cu chestiuni generale și generoase. Am recunoscut fără nici o șovăială că Renașterea a adus lumii tot ceea ce se numește liberalism, individualism, umanism burghez. Dar toate acestea mă lasă rece, căci cucerirea, vîrsta eroică a idealului dumneavoastră a trecut de multă vreme, acest ideal este mort sau cel puțin în agonie, iar cei care-i vor da ultima lovitură sînt chiar în fața ușii. Vă socotiți, fără îndoială, un revoluționar. Dar dacă vă închipuiți că rezultatul viitoarelor revoluții va fi libertatea — vă înșelați. Principiul libertății s-a înfăptuit și s-a epuizat în cinci sute de ani. O pedagogie care, astăzi, se prezintă ca izvorită din secolul luminilor și care-și vede mijloacele de educație în critică, în dezrobire și în cultul eului, în distrugerea formelor de viață avînd un caracter absolut — o astfel de pedagogie mai poate să repurteze succese momentane, însă caracterul ei retrograd nu mai poate fi pus la îndoială pentru nici un spirit clarvăzător. Toate instituțiile cu adevărat educative au știut, din totdeauna, ceea ce avea valoare cu adevărat în pedagogie : adică autoritatea absolută, disciplina de fier, sacrificiul, negarea eului, siluirea personalității. În ultimă analiză, înseamnă să nu prețuiești cîtuși de puțin tineretul, dacă-ți închipui că el își găsește bucuria în libertate. Bucuria lui cea mai profundă este supunerea.

Joachim se îmbătoșă. Hans Castorp se îmbușoră. Domnul Settembrini, iritat, își răsucea mustața frumoasă.

— Nu ! continuă Naphta. Secretul și imperativul acestor vremuri nu sînt nici dezrobirea și nici împlinirea personalității. Ceea ce le trebuie, ceea ce cer, ceea ce vor avea — este Teroarea.

Ultimul cuvînt îl pronunțase mai încet decît pe cele precedente, fără să-și miște trupul ; numai sticlele ochelarilor îi sclipeau. Cei trei ascultători tresăriră, deodată, pînă și Settembrini care, imediat, se reazăză surîzînd.

— Ne este îngăduit să ne informăm, întrebă el, cine sau ce — și, după cum vedeți, nu fac decît să întreb, măcar că nici nu știu precis cum anume trebuie să formulez întrebarea — așadar, cine sau ce credeți că trebuie să fie, după dumneavoastră, sprijinitorul acestei — da, repet în silă expresia — acestei terori ?

Naphta stătea jos, calm, tăios, și scînteietor. Spuse :

— Sînt la ordinele dumneavoastră. Și nu cred să mă înșel presupunînd că sîntem de acord și putem admite că a existat demult o stare primordială și ideală a umanității, o stare fără organizație socială și fără recurgere la forță, o viață trăită numai în Dumnezeu, și în care să nu existe nici stăpîni, nici supuși, nici lege și nici chiar pedeapsă, fără nedreptate, fără legătură carnală, fără diferențe de clasă, fără muncă, fără proprietate, ci numai egalitate, fraternitate și desăvîrșire morală.

— Foarte bine. Sînt de acord, declară Settembrini. Sînt de acord în afară de legătura carnală, întrucît este evident că a existat din totdeauna, căci omul este un vertebrat superior și nu se deosebește de alte ființe...

— Cum credeți. Constat acordul nostru de principiu în ceea ce privește starea primordială, paradizică, slobodă de justiție și în legătură nemijlocită cu divinitatea, pierdută prin căderea în păcatul originar. Cred că mai putem merge alături, unul lângă celălalt, încă o bucată de drum, considerînd statul ca un contract social care, ținînd seama de păcat, a fost încheiat pentru a apăra omul contra nedreptății, statornicindu-se, în felul acesta, originea puterii suverane.

— *Benissimo*¹, strigă Settembrini. Un contract social... acesta-i secolul luminilor, acesta-i Rousseau. N-aș fi crezut...

— Vă rog. Aici drumurile noastre se despart. Din faptul că, la început, autoritatea și puterea aparțineau poporului, și că acesta a trecut principelui dreptul de legiferare și toată autoritatea statului, școala dumneavoastră trage concluzia că poporul are dreptul să se revolte împotriva regalității. Pe cînd noi...

„«Noi»? își spuse Hans Castorp încordat. Cine sînt acești «noi»? Mai tîrziu, trebuie neapărat să-l întreb pe Settembrini cine sînt acești «noi» la care se gîndește Naphta.“

— Noi, în ceea ce ne privește, spuse Naphta, poate că nefiind mai puțin revoluționari decît dumneavoastră, am ajuns în primul rînd și dintotdeauna la concluzia întîietății bisericii asupra statului laic. Căci dacă statului nu-i era scris pe frunte caracterul său nedivin, ar fi fost în adevăr suficient să vă amintesc numai faptul istoric că el se sprijină pe voința poporului și deci nu-i de origine divină ca biserica, pentru a vă dovedi că, în orice caz, dacă nu-i înjghebarea directă a răului, este cel puțin o necesitate strict naturală și un remediu insuficient împotriva păcătoșeniei.

— Statul, domnul meu...

¹ Foarte bine (ital.).

— Știu ce gîndiți despre statul național. „Înainte de orice, dragostea de patrie și nemărginita dorință de glorie.“ E din Vergiliu. Adăugați-i un pic de individualism liberal, și iată democrația ; însă acest lucru nu schimbă cu nimic relațiile dumneavoastră de principiu cu statul. Faptul că sufletul lui este banul nu vă jignește de loc. Sau poate aveți pretenția să n-o recunoașteți ? Antichitatea a fost capitalistă, deoarece avea un adevărat cult pentru stat. Evul mediu creștin a descoperit cu deosebită limpezime caracterul capitalist imanent al statului laic. „Banul va fi împărat“ este o profeție din secolul al unsprezecelea. Puteți oare nega că ea s-a îndeplinit întocmai și că drept urmare viața s-a ticăloșit ajungînd să fie dominată de diavol ?

— Dragă prietene, ai cuvîntul. Sînt nerăbdător să fac cunoștință cu marele necunoscut, purtător al Teroarei.

— Este o curiozitate temerară pentru avocatul unei clase sociale bazate pe o libertate *care* a împins lumea la pieire. La nevoie pot renunța la replicile dumneavoastră, căci cunosc ideologia politică a burghezimii. Scopul dumneavoastră este imperiul democratic, dezvoltarea principiului de stat național către universal, adică spre statul universal. Cine va fi împăratul acestui imperiu ? Îl cunoaștem. Utopia dumneavoastră este înfiorătoare și cu toate acestea — chiar în acest punct ne întîlnim oarecum. Căci replica dumneavoastră universal-capitalistă are ceva transcendentă, căci statul universal este transcendența statului laic, și sîntem de acord în credința că unei stări originare desăvîrșite a omenirii trebuie să-i corespundă o stare finală desăvîrșită, ce urmează să se ivească undeva, la orizont. Dar încă din timpul lui Grigore cel Mare, întemeietorul statului clerical, biserica a considerat că este de datoria ei să-l aducă pe om sub

cîrmuirea lui Dumnezeu. Papa n-a pretins pentru el însuși suveranitatea ; dictatura lui, în locul și în numele lui Dumnezeu, nu a fost decît un mijloc de a atinge mîntuirea finală, o formă de tranziție a statului păgîn către împărăția cerurilor. Le-ați vorbit acestor tineri dornici de a ști despre faptele sîngeroase ale bisericii, despre intoleranța ei care osîndește — și ați fost complet greșit, căci este de la sine înțeles că zelul religios nu poate fi pașnic, de altfel Grigore a și rostit maxima : Blestemat fie cel a cărui sabie cruță sîngele“. Că puterea este rea, o știm. Însă dualismul binelui și al răului, al lui dincoace și al lui dincolo, al spiritului și al puterii trebuie să fie — pentru împărăția ce va veni — în mod trecător suspendat și înlocuit printr-un principiu care să împace asceza cu autoritatea. Iată ce numesc eu necesitatea Teroarei.

— Cine o va aduce ? Cine o va aduce ?

— Ce fel de întrebare e asta ?

— Oare să fi scăpat manchesterianismului dumnea-voastră existența unci doctrine sociale care proclamă biruința omului asupra economismului, și ale cărei principii și scopuri coincid întocmai cu ale împărăției creștine a lui Dumnezeu ? Părinții bisericii au considerat „al meu“ și „al tău“ drept expresii blestemate și au calificat proprietatea particulară ca o uzurpare și un furt. Au condamnat proprietatea deoarece, atît după dreptul natural cît și după dreptul divin, pămîntul este comun tuturor oamenilor și, în consecință, el dă roade pentru folosul tuturor. Au arătat că numai lăcomia, care este o consecință a păcatului originar, reclamă drepturile de proprietate și a dat naștere proprietății particulare. Au fost destul de umani dar și destul de dușmani ai negoțului, pentru a socoti orice activitate economică în general ca pe un pericol pentru mîntuirea sufletului, cu alte cuvinte : pentru ceea ce este uman. Au urît banii și afacerile bănești și au cali-

ficat bogăția capitalistă drept combustibilul care alimentează flăcările iadului. Au disprețuit din toată inima principiul fundamental al doctrinei economice, anume că prețul rezultă din echilibrul dintre ofertă și cerere, și au condamnat ca pe o exploatare cinică a durerii aproapele faptele acelora care profită de conjunctură. Dar în ochii lor exista o exploatare încă și mai mișelească : aceea a timpului — prin urmare mîrșăvia care constă în a fi nevoit să plătești o primă pentru simpla scurgere a timpului, adică o dobîndă, și de a abuza, în felul acesta, pentru propriul folos, de o rînduială divină hărăzită tuturor, anume timpul.

— *Benissimo !* strigă Hans Castorp care, în entuziasmul său, se folosi de expresia de aprobare a domnului Settembrini. Timpul... O rînduială divină hărăzită tuturor... Asta este foarte important !...

— În adevăr, continuă Naphta. Acești oameni ai spiritului au considerat gîndul înmulțirii prin ei înșiși a banilor ca pe ceva reprobabil și afacerile de plasament sau de speculație le-au calificat drept cămătărie, declarînd că orice om bogat era sau un hoț sau moștenitorul unui hoț. Ba au mers și mai departe. Ca și Thomas din Aquino, au privit comerțul în general — adică afacerea pur comercială, cumpărarea sau revînzarea cu cîștig, fără transformări sau îmbunătățiri a obiectului acestor operațiuni — ca pe o meserie rușinoasă. Nu erau dispuși să facă mare caz de munca în sine, ea nefiind decît o treabă morală, nu religioasă, pe care o îndeplinești fiind în slujba vieții, nu în slujba lui Dumnezeu. Și întrucît nu era vorba decît de viață și de economie, au cerut ca activitatea productivă să fie condiția oricărui folos economic și măsura onorabilității. Țăranul și meseriașul erau demni de stimă în ochii lor, iar nu negustorul și nici industriașul. Căci voiau ca producția să se adapteze necesității și aveau oroare de producția în masă.

bunurilor. Și iată că acum toate aceste principii și această scară a valorilor economice au înviat, după secole, în mișcarea modernă a comunismului. Concordanța este completă pînă și în sensul revendicării întîietății pe care trebuie s-o capete munca internațională împotriva domniei internaționale a comerțului și a speculației, adică proletariatul mondial care opune umanitatea și principiile statului lui Dumnezeu, putreziciunii burgheze și capitaliste. Dictatura proletariatului, această manifestare a mîntuirii politice și economice a vremii noastre, nu are înțelesul unei dominații pentru ea însăși și pentru veșnicie, ci doar acela al unei suspendări momentane a conflictului dintre spirit și autoritate, sub semnul crucii, așadar sensul unei biruinți asupra lumii pămîntene cu ajutorul dominației lumii, sensul tranziției, al transcendenței, al suveranității. Proletariatul a reluat opera lui Grigore cel Mare, zelul cucernic al acestuia a fost înprospătat prin el, și după cum n-a făcut-o nici sfîntul, nici proletariatul nu-și poate îngădui să-și oprească mîna de a vărsa sînge. Datoria lui este să întroneze teroarea pentru mîntuirea lumii, pentru atingerea înaltului său țel : o viață orientată către Dumnezeu, fără stat și fără clase.

Acesta a fost discursul tăios al lui Naphta. Participanții la mica reuniune tăcură. Tinerii se uitau la Settembrini. Era rîndul lui să se manifeste într-un fel sau altul. Spuse :

— Uimitor ! Vă mărturisesc că sînt realmente zguduit, la asta nu mă așteptam. *Roma locuta*¹. Și cum — da, cum a vorbit ! A executat sub ochii noștri un surprinzător *salto mortale* — și dacă există vreo contradicție în această apreciere, putem spune că a

¹ Roma a vorbit (lat.). Maxima completă este : *Roma locuta, causa finita* („Roma a vorbit, dezbaterea s-a încheiat“) cu sensul că chestiunea a fost rezolvată printr-o autoritate supremă.

„suspendat-o în mod provizoriu“, ah, da ! Repet : uimitor. Profesore, desigur v-ați gândit că se pot ivi obiecții — ce-i drept, obiecții numai din punctul de vedere al consecvenței ? V-ați silit mai adineauri să ne faceți să înțelegem un individualism creștin bazat pe dualitatea lui Dumnezeu și a lumii, și să ne dovedeți întințitatea lui asupra întregii morale întemeiate pe politică. Iar câteva minute mai târziu ați împins socialismul până la dictatură și până la teroare. Cum rimează asta ?

— Contradicțiile, spuse Naphta, pot să rimeze. Numai jumătățile de măsură și mediocrul nu rimează. Individualismul dumneavoastră, cum mi-am îngăduit să vă atrag adineauri atenția, este un compromis, o jumătate de măsură. El pigmentează morala dumneavoastră păgînă a statului cu un pic de creștinism, cu un pic de „drept al individului“, cu un pic de așa-zisă libertate, și aceasta-i tot. Dimpotrivă, un individualism care pornește de la însemnătatea cosmică de la însemnătatea astrologică a sufletului individual care socotește omenescul nu ca pe un conflict între eu și societate, ci ca pe un conflict între eu și Dumnezeu, între carne și spirit — un asemenea individualism se potrivește foarte bine comunității organizate.

— E anonim și colectiv, spuse Hans Castorp.

Settembrini îl privi cu ochii mari.

— Tăceți, domnule inginer ! porunci el cu o seriozitate care trebuia pusă pe seama nervozității și încredării. Instruiți-vă, dar nu vă expuneți părerile ! — Este un răspuns, spuse el întorcîndu-se către Naphta, mă lămurește prea puțin, dar este unul. Să luăm în considerație toate consecințele... Negînd valoarea industriei, comunismul creștin reneagă tehnica, mașina, progresul. Iar prin ceea ce numiți forma comercială, banii și afacerile bănești pe care antichitatea le-a suit pe o treaptă mult

perioară față de agricultură și de meșteșuguri, același creștinism neagă libertatea. Fiindcă este limpede, sare în ochi că prin însuși acest fapt, ca și în evul mediu, toate relațiile particulare și publice vor fi legate doar de pământ și de agricultură, întocmai ca și — nu-mi este de loc ușor s-o spun — întocmai ca și personalitatea. Căci numai pământul este în stare să hrănească, numai el singur dă libertate. Meșteșugarii și țăranii, oricât de vrednici de cinste ar fi, dacă nu posedă pământ, sînt supușii celui care îl posedă. Într-adevăr, marea masă, chiar la orașe, a fost compusă din șerbi pînă tîrziu în evul mediu. Pe parcursul discuției dumneavoastră ați lăsat să se înțeleagă multe lucruri despre demnitatea umană. Și cu toate acestea apărați o morală economică de care sînt legate robia și înjosirea personalității.

— Despre demnitate și înjosire, replică Naphta, s-ar putea discuta. Însă pentru început voi fi mulțumit dacă aceste conexiuni v-ar face să priviți libertatea nu atît ca pe o atitudine frumoasă, cît ca pe o problemă. Dumneavoastră constatați că morala economică creștină, în frumusețea și omenia ei, aduce cu sine robia. Dimpotrivă, constat că problema libertății — problema orașelor, cum se poate spune într-un mod mai concret — oricât de înaltă ar trebui să fie, este istoricește legată de degenerescența profund inumană a moralei economice, adică de toate ororile comerțului și ale speculațiilor moderne, de domnia diavolească a banului și a afacerilor.

— Constat că nu vă ascundeți în fața vreunei îndoieli sau a vreunei antinomii, ci vă declarați limpede și fără echivoc partizan al reacțiunii celei mai negre.

— Primul pas spre adevărata libertate și spre umanitate va consta din eliberarea de această tremurare de frică în fața ideii de „reacțiune“.

— Bine, ajunge, declară Settembrini cu un glas ce tremura ușor, împingînd ceașca și farfuria care, de altfel, erau goale, și ridicîndu-se de pe canapeaua îmbrăcată cu mătase. Cred că ne ajunge atît ; într-o singură zi mi se pare că e destul. Profesore, vă mulțumim pentru minunata dumneavoastră gustare și pentru această conversație foarte spirituală. Prietenii mei de la Berghof trebuie să-și efectueze cura, iar eu aș vrea, înainte de plecare, să le arăt chilia mea de sus. Veniți, domnii mei ! *Adio, padre* !¹.

Acum îl numise pe Naphta „*padre*“, reținu Hans Castorp încruntînd sprîncenele. Iar Settembrini aranjase după bunul lui plac plecarea și dispunea de veri fără să întrebe dacă nu cumva voia și Naphta să vină cu ei. Tinerii își luară rămas bun, mulțumiră gazdei, și fură invitați să mai vină. Plecară deci numai în tovărășia italianului, dar nu fără ca Hans Castorp să fi împrumutat scrierea *De miseria humanae conditionis*, un volum cartonat, ros de carii. Cînd trecură prin fața ușii, ca să ajungă la mansardă, pe scărița care urca aproape vertical după ce cotea din scara principală, ursuzul Lukacek stătea tot la masa lui, cosînd la rochia cu mînci destinată bătrînei. De altfel, nu era de fapt un etaj. Era pur și simplu podul cu bîrnele goale, puse chiar sub șindrila, unde domnea atmosfera de vară a unui pod cu mirosul lui de lemn încins. Dar acest pod avea două mansarde în care locuia capitalistul republican și ele slujeau de studio și de dormitor acestui adept al literelor și colaborator la *Sociologia suferințelor*. Le arătă bucuros tinerilor lui prieteni mansardele, le numi compartimentul său izolat și intim, ca astfel să le sugereze cît mai exact cuvintele de care ei s-ar putea folosi pentru a-i face elogiu — eecă ce făcură, în adevăr, de comun acord.

¹ Adio, părinte ! (Ital.).

Era absolut încântător, declarară amândoi, discret și intim, exact așa cum spusese el. Aruncară o scurtă privire și în dormitorul unde un covoraș făcut din bucățele puse cap la cap servea de carpetă la picioarele patului, apoi examinară cabinetul de lucru tot atît de sărăcăcios ca și dormitorul, însă, care, în același timp, făcea paradă de o ordine aproape rigidă. Scaune grele, de modă veche, patru la număr, cu partea unde se stă făcută din pai împletit, erau așezate simetric de-o parte și de alta a ușii, iar canapeaua era și ea lipită de perete, astfel încît masa rotundă se afla izolată în mijlocul încăperii, fiind acoperită cu un covoraș verde pe care era pusă, în chip de ornament — sau pentru o potolire cu siguranță nevinovată a setei — o carafă cu apă pe gîtul căreia se afla un pahar întors. Niște cărți, unele legate, altele broșate, stăteau rezemate oblic unele de altele pe un raft, iar lîngă fereștriuca deschisă se înălța, pe niște picioare lungi, în pupitru lucrat simplu, avînd jos, în fața lui, un covoraș de pîslă, tocmai atît de lat cît să poți sta pe el. Hans Castorp rămase o clipă, oarecum ca un fel de încercare, în fața pupitrului la care domnul Settembrini studia artele frumoase potrivit unui scop enciclopedic și din punctul de vedere al suferințelor umane — își rezemă cotul pe tăblia înclinată și declară că avea un sentiment de izolare și de intimitate. Așa trebuie să fi stat la Padova, spuse el, și tatăl lui Lodovico, cu nasul lui atît de fin și lung, în fața pupitrului și, în adevăr, află că avea sub ochi chiar pupitrul bătrînului învățat și că scaunele cu fundul de pai, masa și chiar carafa cu apă proveneau tot de la el, ba scaunele cu fundul de pai aparținuseră însuși bunicului său, carbonarului, aflîndu-se printre mobilele de la Milano, din cabinetul de avocat. Era impresionant. În ochii tinerilor, înfăți-

șarea scaunelor căpătă un fel de aureolă politică și revoluționară, iar Joachim care, fără să bănuiască nimic, ședea pe unul picior peste picior, se sculă, îl privi bănuitor și nu se mai așeză din nou. Cît despre Hans Castorp, stătea în picioare în fața pupitrului bătrînului Settembrini, și se gîndea la fiul care lucra acum, îmbîinînd prin artele frumoase politica bunicului și umanismul tatălui. Apoi tustrei plecară. Scriitorul se oferise să-i întovărășească pe veri.

O bucată de drum tăcură, dar chiar și această tăcere îl privea tot pe Naphta, iar Hans Castorp putea să aștepte liniștit : era sigur că domnul Settembrini va începe să vorbească despre colocatarul său, întrucît, după toate aparențele, îi întovărășise numai cu acest scop. Și nu se înșelă. După un suspin care păru să-i servească de elan, italianul începu :

— Domnii mei — aș vrea să vă previn.

Cum făcu o pauză, Hans Castorp întrebă foarte firesc, cu o uimire prefăcută : „De ce ?“ Ar fi putut bineînțeles să întrebe : „Împotriva cui ?“ Dar preferă această formă impersonală, ca să-și arate întreaga nevinovăție, cu toate că însuși Joachim înțelesese perfect de bine.

— Împotriva personalității ai cărei musafiri ai fost, răspunse Settembrini, și cu care v-am făcut cunoștință împotriva dorinței și voinței mele. Știți bine că numai împlinirea a vrut-o, iar eu n-am putut să nu-i dau curs ; însă port o răspundere care mă apasă. Datoria mea este să apăr măcar tinerețea dumneavoastră de primejdiile sufletești la care vă expuneți în relațiile cu acest om, și să vă rog, printre altele, să vă mențineți în limitele prudenței. Este logic în formă, dar cu ideile lui răspîndește confuzie.

În adevăr, așa este, își dădu cu părerea Hans Castorp, căci nu te simți tocmai la largul tău în pre-

zența lui Naphta, ba câteodată cuvintele lui aveau ceva cam straniu. La un moment dat aproape ai fi putut spune că pretindea în adevăr că soarele se învîrtește în jurul pămîntului. Dar, în definitiv, cum ar fi putut ei, verii, să creadă că ar fi o imprudență să intre în relații cu un prieten al domnului Settembrini? Nu spusese chiar el adineauri că l-au cunoscut pe Naphta prin mijlocirea sa? Nu l-au întâlnit în tovărășia lui, nu se plimba cu domnul Naphta și nu venea într-un fel foarte degajat să ia ceaiul la acesta din urmă? Toate acestea nu dovedeau că...

— Desigur, domnule inginer, desigur. Glasul domnului Settembrini era blînd și resemnat, cu toate că avea un ușor tremur. Mi se poate aduce argumentul acesta și chiar mi-l aduceți. Bine, vă dau bucuros socoteală de purtarea mea. Trăiesc sub același acoperiș cu acest domn, este foarte greu să nu-l întâlnești, o vorbă aduce după sine alta, și astfel faci cunoștință. Domnul Naphta este un om cu judecată, ceea ce e lucru rar în zilele noastre. Este o natură discursivă, la fel ca mine — și oricît aș fi de condamnat, îmi place să folosesc prilejul ce mi se oferă de-a încrucișa spada ideii cu un adversar de forță egală. Nu am pe nimeni, nici aproape, nici departe... Pe scurt, acesta-i adevărul: mă duc la el, vine la mine, și ne plimbăm împreună. Discutăm. Ne certăm pînă la sînge, aproape în fiecare zi, dar mărturisesc că farmecul legăturilor noastre constă tocmai în această divergență de păreri dintre noi. Am nevoie de discuții în contradictoriu. Convingerile noastre nu trăiesc dacă nu le oferim ocazia să lupte, și în ce privește convingerile mele, ele sînt solid statornicite. Însă cum ați putea spune la fel despre ale dumneavoastră — dumneavoastră, domnule locotenent, și dumneavoastră, domnule inginer? Sînteți dezarmați în fața fascinațiilor intelectuale și riscați să vă imbolnăviți mintea și su-

fletul sub influența viclesugurilor acestui om pe jumătate fanatic și pe jumătate răutăcios.

Da, așa este, admise Hans Castorp, și adăugă că, fără îndoială, vărul lui și cu el însuși erau astfel mai mult sau mai puțin amenințați. Așa se întâmplă cu copiii răsfățați ai vieții, iar el înțelegea. Însă tuturor acestora i se putea opune Petrarca, adică deviza lui, domnul Settembrini știa ce vrea să spună, și cu toate acestea era interesant să ascuți de debita domnul Naphta: trebuia să fii drept și să recunoști că ceea ce spusese despre timpul comunist pentru scurgerea căruia nimeni nu trebuia să primească o primă bănească, fusese remarcabil, iar el, Hans Castorp, simțise un interes arzător și față de anumite observații asupra pedagogiei, pe care desigur că fără Naphta nu le-ar fi auzit niciodată...

Domnul Settembrini își strânse buzele și Hans Castorp se grăbi să adauge că el însuși se abținea, bineînțeles, de a hotărî, dar găsisese pur și simplu interesante spusele lui Naphta despre „ceea ce constituie pasiunea tineretului“.

— Însă explicați-ne, o dată pentru totdeauna, un lucru, continuă el. Acest domn Naphta — spun „acest domn“ pentru a arăta că nu mi-e de loc simpatic și, dimpotrivă, păstrez față de el o strictă rezervă interioară...

— Și faceți foarte bine, strigă recunoscător domnul Settembrini.

— ...așadar, acest domn Naphta ne-a spus o mulțime de lucruri împotriva banilor, sufletul statului, cum s-a exprimat el, împotriva proprietății particulare care ar fi un furt, pe scurt, contra bogăției capitaliste, despre care a declarat, mi se pare, că este combustibilul care alimentează flăcările iadului — da, cred că așa s-a exprimat, și a lăudat pe toate tonurile faptul că evul mediu condamnă cămăta. Și în același

timp, el însuși... Iertați-mă, dar cred că trebuie... Este o adevărată surpriză cînd intri la el. Toată mătășăria aceea...

— Ei da, zîmbi Settembrini, este caracteristic pentru gustul său.

— ...frumoasele mobile vechi, își reaminti Hans Castorp, Pietă din secolul al paisprezecelea... Lustra venețiană... micul servitor în livrea... și cozonacul cu ciocolată multă, la discreție... Cheltuiește, probabil, pentru persoana lui...

— Domnul Naphta, răspuse Settembrini, este pentru persoana lui tot atît de puțin capitalist ca și mine.

— Dar ? întrebă Hans Castorp. Căci răspunsul pe care mi l-ați dat comportă un „dar“, domnule Settembrini.

— Ei bine, oamenii aceștia nu-i lasă niciodată pe ai lor să moară de foame.

— Cine sînt „oamenii aceștia“ ?

— Sfinții părinți.

— Sfinții părinți ?

— Dar, domnule inginer, mă refer la iezuiți.

Aici interveni o mică pauză. Verii manifestau cea mai vie surpriză. Hans Castorp strigă :

— Ce, lua-o-ar naiba de treabă, fir-ar să fie — omul ăsta-i iezuit ?

— Ați ghicit, spuse cu delicatețe domnul Settembrini.

— Nu, nu, nici în ruptul capului nu mi-aș... Cine putea să se gîndească la așa ceva ? Acesta e motivul pentru care i-ați dat titlul de *padre* ?

— A fost o mică exagerare din politețe, răspuse iute Settembrini. Domnul Naphta nu este preot. Numai boala e de vină dacă, deocamdată, n-a atins încă această treaptă. Dar și-a făcut noviciatul, a rostit chiar și primele jurăminte solemne. Boala însă

I-a silit să-și întrerupă studiile teologice. După aceea a mai slujit vreo câțiva ani într-un institut al Ordinului, adică: în calitate de suprayeghetor, preceptor, guvernor al tinerilor învățăcei. Asemenea slujbă i se potrivește de altfel, avînd în vedere înclinațiile lui pedagogice. Și tot această vocație îl însufletește predînd latina, aici, la *Fridericianum*. Se află aici de cinci ani. Nu mai e sigur că va putea să părăsească vreodată localitatea. Dar este membru al Ordinului și dacă nu mai este chiar atît de legat de el, oricum nu duce lipsă de nimic. V-am spus că, în ceea ce-l privește, este sărac, vreau să spun că nu posedă vreo avere. Firește, aceasta este regula lor! Însă Ordinul dispune de bogății imense și are grijă de ai săi, după cum vedeți.

— Ei, drăcia dracului, murmură Hans Castorp. Și eu, care nici n-am știut și nici măcar nu mi-am închipuit că un asemenea lucru mai poate încă exista în vremea noastră! Un ieziut! Asta-i... Dar atunci, spuneți-mi un lucru: dacă este atît de bine aprovizionat și îngrijit de oamenii aceia — de ce dracu locuiește tocmai acolo?... Nu vreau, desigur, să denigrez locuința dumneavoastră, domnule Settembrini. Dumneavoastră sînteți foarte bine instalat la Lukacek, este atît de intim, atît de simpatice. Însă vreau să spun că dacă Naphta are o pungă atît de doldora, ca să mă servesc de o expresie vulgară, de ce nu locuiește într-un alt apartament, cu o înfățișare mai frumoasă, cu o intrare potrivită și încăperi mari, într-o casă distinsă? Felul cum s-a instalat în gaura aceea, cu toate mătăsurile alea, are... miroase a ceva misterios și aventuros.

Settembrini dădu din umeri.

— De bună seamă că hotărîrea i-a fost determinată și de tact dar și de anumite motive impuse de gust. Bănuiesc că stînd într-o cameră de om sărac își

satisfacă conștiința anticapitalistă, găsim o compensație în felul cum și-a amenajat-o. Discreția, de asemenea, probabil că intră și ea în joc. Nu trîmbițezi pe toate ulițele grija deosebită cu care te ajută diavolul. Este mai prudent să adopți o fațadă suficient de discretă îndărătul căreia să te poți deda în toată libertatea patimii tale preoțești pentru mătăsurii...

— Foarte ciudat, spuse Hans Castorp. Cu totul nou și captivant pentru mine, o mărturisesc. Într-adevăr, noi, domnule Settembrini, că datorăm multă recunoștință pentru faptul că ne-ați ajutat să-l cunoaștem. Și vă rog să ne credeți că ne vom mai duce pe la el destul de des. Asta-i de la sine înțeles. Asemenea relații largesc orizontul într-un chip neașteptat și te ajută să vezi o lume a cărei existență nici măcar n-o bănuiai. Un iezuit adevărat ! Iar atunci cînd spun : „adevărat“, asta mă face să mă gîndesc la ceea ce-mi trece prin minte și ceea ce aș mai vrea să aflu. Vă întreb : totul este perfect corect ? Știu foarte bine, dumneavoastră credeți că nimic nu-i perfect corect în viața cuiva care dăorează mijloacele de trai diavolului. Însă ceea ce voiam să spun poate fi enunțat în următoarea întrebare : este el, oare, perfect corect *ca iezuit* — iată ce-mi trece prin cap. A debitat niște lucruri — știți la ce anume mă refer — despre comunismul modern și despre zelul evlavios al proletariatului care nu se va da înapoi în fața singelui, pe scurt a afirmat niște lucruri, nu spun nimic mai mult, dar bunicul dumneavoastră, cu spada lui de cetățean, ar fi fost pe lîngă toate acestea un micușel nevinovat, iertați-mi expresia. Un asemenea lucru este oare posibil ? Superiorii lui i-au dat încuviințare în acest sens ? Se potrivește oare un asemenea fel de a gîndi cu doctrina de la Roma, în spiritul căreia Ordinul din care face parte trebuie să acționeze în întreaga lume ? Nu-i cumva

— nu mai știu cum să-i zic — eretic, deviator, incorect ? La toate acestea mă gîndesc în legătură cu Naphta și aș dori foarte mult să știu ce părere aveți.

Settembrini surse.

— Foarte simplu. Domnul Naphta este în adevăr, înainte de toate, iezuit, este un veritabil și total iezuit. Dar, în al doilea rînd, este și un om inteligent — dacă n-ar fi, nu i-aș căuta tovărășia — și, ca atare, ași da silința să creeze noi variante, adaptări, acomodări și corectări mai conforme vremurilor noastre. Ați văzut cît m-au surprins teoriile lui. Niciodată nu și-a deschis inima în fața mea atît de complet. M-am servit de imboldul pe care îl constituia într-o oarecare măsură prezența dumneavoastră, ca să-l împing să-și spună, o dată pentru totdeauna, ultimul cuvînt. A fost destul de ciudat și destul de respingător.

— Da, da. Dar de ce n-a ajuns preot ? Cred că avea vîrsta cerută ?

— V-am spus doar că boala de care suferă l-a împiedicat, însă numai în mod provizoriu.

— Bine, dar oare nu credeți că, dacă e în primul rînd iezuit, și în al doilea rînd un om inteligent cu păreri originale, această a doua calitate complementară se datorează bolii ?

— Ce vreți să spuneți ?

— Nu, nu, domnule Settembrini. Vreau să spun numai atît : are o pată umedă și acest fapt l-a împiedicat să se facă preot. Dar fără îndoială că toate păreriile lui originale l-ar fi împiedicat și ele să devină preot — și că, prin urmare, păreriile pe care le manifestă și punctul său umed merg oarecum mîna-n mîna. În felul lui, este cumva și el ca un copil răsfățat al vieții, un *joli jézuïte* cu o *petite tache humide* ¹.

¹ Iezuit drăgălaș... micuță pată umedă (fr.).

Ajunseseră la sanatoriu. Pe peronul din fața clădirii se mai opriră puțin, înainte de a se despărți, formînd un mic grup, în vreme ce cîțiva internați care rătăceau fără nici o treabă prin dreptul portalului îi priveau cum stau de vorbă. Domnul Settembrini spuse :

— Și acum, tinerii mei prieteni, vă previn încă o dată. Nu vă pot împiedica să cultivați o cunoștință pe care ați făcut-o, dacă vă dă brînci cîrîozitatea. Însă înarmați-vă inima și spiritul cu neîncredere, nu uitați niciodată să opuneți acestui om o rezistență critică. Vi-l voi defini într-un cuvînt. Este un desfrînat !

Chipurile verilor se brăzdară de cute. Apoi Hans Castorp întrebă :

— Un... cum ? Îngăduiți-mi, vă rog, dar nu aparține unui ordin călugăresc ? După cîte știu, într-un asemenea caz trebuie rostite anumite jurăminte, și, în plus, este atît de șubred, atît de pîrpîriu...

— Domnule inginer, spuneți lucruri nesăbuite, răspunse Settembrini. Chestiunea nu are cu șubrezenia nici în clin nici în mîneacă, iar în ceea ce privește jurămintele, există dezlegări. Am vorbit într-un sens mai larg și mult mai abstract tocmai pentru că mă așteptam să găsesc la dumneavoastră o oarecare înțelegere. Vă mai reamintiți de ziua cînd am venit să vă vizitez în camera dumneavoastră — e grozav de mult timp de atunci — tocmai vă îndeplineați stagiul obligatoriu de zăcut în pat, după ce ați fost primit în sanatoriu.

— Bineînțeles. Ați intrat, era în amurg, și ați aprins lumina. Mi-aduc aminte de parcă ar fi astăzi...

— Bine, în ziua aceea am ajuns să vorbim — după cum, slavă Domnului, se mai poate întîmpla cîteodată — despre lucruri mai înalte. Ba chiar cred că

am vorbit despre moarte și viață, despre măreția morții, întrucît moartea este o condiție și un accesoriu al vieții, cît și despre aspectul grotesc pe care-l ia atunci cînd săvîrșește îngrozitoarea greșală de a se izola ca principiu. Domnii mei, continuă Settembrini, apropiindu-se de tineri, întinzînd către ei palicarul și mijlociul de la mîna stîngă ca pe o furculiță, spre a le atrage atenția, și ridicînd arătătorul mîinii drepte cu un gest de admonestare... Amintiți-vă că spiritul este suveran, că voința sa este liberă, că el determină universul moral! Dacă izolează, dualist, moartea, aceasta — prin voința ei spirituală — devine, în fapt *actu*¹, mă înțelegeți, o putere în sine opusă vieții, un principiu ostil, marea ispitire, iar împărăția ei este aceea a voluptății. Mă întrebați: de ce a voluptății? Vă răspund: pentru că dezleagă și mîntuie, pentru că este mîntuirea, dar nu mîntuirea de rău, ci o mîntuire desfrînată. Distruge moravurile și morala, lichidează disciplina și ținuta, și te pregătește pentru desfrînare. Dacă vă previn împotriva acestui om, pe care vi l-am prezentat fără voia mea, și dacă vă îndemn să vă încingeți inimile de trei ori cu spirit critic în relațiile și discuțiile cu el, este pentru că toate gîndurile lui sînt de natură voluptoasă, pentru că sînt așezate sub ocrotirea morții, au o putere dintre cele mai desfrînate, cum v-am mai spus-o odinioară, domnule inginer — îmi reamintesc perfect de bine expresia, îmi reamintesc întotdeauna expresiile precise și tari pe care am avut ocazia să le formulez — o putere îndreptată împotriva civilizației, a progresului, a muncii și vieții, și de al cărui suflu diabolic educatorul are datoria cea mai înaltă să ocrotească sufletele tinere.

¹ Prin însuși acest act (lat.).

Mai bine ca domnul Settembrini nu se putea vorbi, nici mai limpede și nici mai elegant. Hans Castorp și Joachim Ziemssen îi mulțumiră călduros pentru tot ce le spusese, își luară rămas bun și urcară treptele portalului de la Berghof, în vreme ce domnul Settembrini se întorcea la pupitrul lui de umanist, cu un etaj mai sus de chilia capitonată cu mătase a domnului Naphta.

Am povestit aici numai răstimpul primei vizite a verilor la Naphta. De-atunci au urmat alte două sau trei vizite, dintre care una în lipsa domnului Settembrini; iar acestea au alimentat deopotrivă reflexiile tânărului Hans Castorp, atunci când forma superioară, numită *homo dei*, apărea ochiului său lăuntric, când stătea în locul înflorit albastru al refugiului său și când folosea „cîrma“.

IZBUCNIRE DE MÎNIE. ȘI ALTCEVA, FOARTE NEPLĂCUT.

Astfel veni luna august și, o dată cu scurgerea primelor ei zile, trecu cu bine și aniversarea sosirii eroului nostru, aici, sus. Era o fericire că trecuse — căci tânărul Hans Castorp o văzuse apropiindu-se cu oarecare neliniște. De altfel, aceasta era regula. Nici celor internați de un an, nici celor internați de mai mulți ani nu le plăceau prea mult aniversările sosirilor și nu le păsa de ele, în vreme ce pe de o parte nu se pierdea nici cel mai mic prilej pentru prăznuirea tuturor soiurilor de sărbători, ca să poată bea unii în sănătatea altora, iar pe de altă parte înmulțeau ocaziile de bucurie generală și însemnau, din fel de fel de motive personale sau chiar strict anonime, ritmul și pulsația anului — tot așa se întâmpla și cu

aniversările de naștere, controalele medicale generale, plecările autorizate sau nu și încă multe alte evenimente care erau sărbătorite la restaurant prin ospete și pocnetele dopurilor de șampanie, pe cînd aniversarea sosirii era sortită celei mai depline tăceri, se trecea ușor peste ea, ba chiar uitau s-o ia în seamă, astfel încît fiecare putea să-și spună cu toată încrederea că nici ceilalți nu-și vor reaminti de ea cîtusi de puțin. Fără îndoială că se ținea socoteală de împărțirile timpului; observau calendarul, succesiunea zilelor și reîntoarcerea lor aparentă. Dar măsurarea și socotirea timpului — pe care aici, sus, fiecare îl simțea legat de spațiu — așadar, calcularea timpului personal și individual, aceasta era treaba celor cu termene scurte sau a începătorilor; cei vechi ignorau orice fel de calcul, mulțumindu-se cu eternitatea imperceptibilă, cu ziua care era mereu aceeași, și, din delicatețe, fiecare presupunea la celălalt dorința pe care o simțea el însuși. Dacă ar fi spus cineva, de pildă, că se împlineau exact trei ani de cînd era acolo, ar fi fost considerat stîngaci și chiar brutal — dar nu, asemenea lucruri nu se întîmplau. Chiar doamna Stöhr, oricîte defecte ar fi putut să aibă în alte privințe, asupra acestui punct avea și educație tact; niciodată n-ar fi făcut o asemenea gafă. Fără îndoială că boala și starea febrilă a trupului se îngemănau cu profunda ei incultură. Chiar de curînd, la masă, vorbise despre „afecțiunea” vîrfurilor plămînilor ei, iar cînd conversația alunecă asupra evenimentelor istorice, declarase că datele istorice fuseseră totdeauna pentru ea „inelul lui Policrat”¹, ceea ce făcuse să facă pe vecinii ei să încremenească vreme de o clipă.

¹ Este vorba de tiranul insulei Samos, crucificat în anul 522 î.e.n. de către perși și care a aruncat în mare un inel de aur pentru a conjura soarta în războiul cu perșii.

Dar nu i-ar fi trecut niciodată prin cap să-i reamintescă, în februarie, tânărului Ziemssen că tocmai era aniversarea sosirii lui, deși probabil că o știa. Căci mintea ei nenorocită era, firește, plină cu date și lucruri inutile, și-i plăcea să țină socotelile celorlalți; dar datina de la Berghof îi interzicea orice comentariu în această privință.

Deci așa se întâmplă și cu ziua sosirii lui Hans Castorp. La masă doamna Stöhr încercase, desigur, să-i facă o dată cu ochiul într-un mod semnificativ, dar cum se izbise de o expresie cu totul indiferentă, se grăbi să bată în retragere. Tăcuse, de asemenea, și Joachim, cu toate că își amintea, fără îndoială, de ziua în care-și așteptase la gara din „Dorf“ vărul venit să-i facă o vizită. Însă Joachim, din fire foarte puțin dispus să vorbească, și în orice caz mult mai puțin vorbăreț decît se dovedise a fi aici Hans Castorp, fără să mai pomenim de umaniștii și chitibușarii spiritului din cercul lor de cunoștințe — așadar, Joachim păstrase în ultima vreme un mutism ciudat și manifest, și numai buzele rostiseră cîteva monosilabe, căci îndărătul măștii simțea că se petrece ceva. Era limpede că pentru el alte imagini erau legate de cea a gării din „Dorf“, nu amintirea așteptării și sosirii... Întreținea o corespondență activă cu cîmpia. În el se definitivau unele hotărîri. Făcea pregătiri care se apropiau de sfîrșit.

Luna iulie fusese caldă și senină. Dar la începutul lui august, vremea deveni urîță, o umiditate rece se înstăpîni, apoi se năpusti o ploaie amestecată cu zăpadă — zăpadă pur și simplu, și fără echivoc — iar această vreme se prelungi, cu excepția cîtorva zile frumoase de vară, pînă dincolo de sfîrșitul lunii, pînă la mijlocul lui septembrie. La început, camerele mai păstrară căldura perioadei de vară, așa cum fusese aceeaștă perioadă la început; erau zece grade, ceea ce tre-

cea drept confortabil. Dar în curînd se făcu din ce în ce mai frig și au fost fericiți cînd au văzut căzînd zăpada care acopări valea, căci numai ninsoarea — ninsoarea și scăderea temperaturii, de parcă fiecare în parte n-ar fi fost de-ajuns — hotărî administrația să dea căldură, mai întîi în sufragerie, apoi și în camere, iar cînd, venind de la cura de odihnă și descotorosit de cele două pături, părăseai balconul, puteai să pipăi cu mîinile umede și țepene radiatoarele plăcute, a căror suflare uscată îți mărea, la drept vorbind, și mai mult roșeața obrazilor.

Oare sosise de pe acum iarna ? Simțurile nu scăpau de această impresie, și te plîngeai că ai fost „furat de vara ta“, cu toate că, la urma urmelor, te sărăceai singur, ajutat de împrejurările firești și artificiale, printr-o risipă interioară și exterioară a timpului. Rațiunea îți spunea că vei mai avea încă zile frumoase de toamnă ; poate chiar că vor continua în serie și vor fi de o splendoare atît de caldă, încît nu le-ai face o cinste prea mare acordîndu-le chiar numele de zile de vară, cu condiția să faci abstracție de orbita soarelui de pe acum mai lungă și de faptul că apunea mai repede. Însă acțiunea pe care această privește hibernală o exercita asupra stării sufletești era mai tare decît toate mîngîierile. Te așezai în fața ușii închise de la balcon ca să privești cu scîrbă aceste vîrtejuri de ninsoare. — și Joachim, care încremenise așa, spuse cu un glas plin de năduf :

— Oare acum are de gînd să o ia de la capăt ?

† Hans Castorp, stînd îndărătul lui, în cameră, răs-punse :

— Ar fi cam prea devreme, nu poate fi ceva definitiv, însă este drept că are un aspect înfiorător de definitiv. Dacă iarna constă în întuneric, zăpadă, frig și radiatoare calde, atunci iată că avem iarăși iarnă, nu e chip s-o negi. Iar dacă te gîndești că abia am

ieșit din iarnă și abia s-a terminat cu topirea zăpezilor — deși mi se *pare*, nu-i așa, că oricum abia a fost primăvară — poți să te simți o clipă dezgustat, recunosc. Știu, situația te face să-ți fie lehamite de orice bucurie omenească de a trăi — dar lasă-mă să-ți explic ce vreau să spun. Vreau să spun anume că întreaga lume este organizată în chip firesc astfel încât răspunde nevoilor omului și se potrivește bucuriei de a trăi, cred că ești de acord cu mine. Nu vreau să merg pînă la a afirma că ordinea firească a lucrurilor — drept pildă putem lua multe, mărimea pămîntului, timpul care-i trebuie să se învîrtească în jurul lui și al soarelui, ritmul cosmic, dacă vrei — că ar fi toate calculate pe măsura nevoilor noastre, căci dacă am afirma asta, ar fi o obrăznicie și o prostie, ar însemna că faci teologie, cum spun filozofii. Dar este simplu și evident că nevoile noastre și întîmplările firește generale și fundamentale se acordă între ele, slavă Domnului — și spun slavă Domnului pentru că este, în adevăr, un prilej să-l lauzi pe Dumnezeu — căci atunci cînd, la șes, vara sau iarna sosesc, vara sau iarna dinaintea lor s-au cufundat în trecut destul de demult pentru ca vara sau iarna să ni se pară iarăși binevenite, și în acest fapt constă bucuria de a trăi. Dar aici, sus, la noi, atît ordinea cît și potrivirea de care ți-am vorbit sînt tulburate, în primul rînd pentru că, aici, nu există anotimpuri veritabile, după cum tu însuși ai remarcat într-o zi, ci nimic altceva decît zile de vară și zile de iarnă *pêle-mêle*, unele peste altele, și în al doilea rînd deoarece aici, la noi, sus, timpul nu trece absolut de loc, astfel încît iarna viitoare, atunci cînd sosește, nu este de loc nouă, ci este veșnic aceeași; iar acest fapt explică neplăcerea cu care tu te uiți pe fereastră.

— Mulțumesc, spuse Joachim, și acum, după ce ai explicat cum se întîmplă cu vremea, cred că ești atît

de satisfăcut încît, pe deasupra, te simți mulțumit și de faptul că se întîmplă așa, cu toate că... Ei bine nu, adăugă Joachim, m-am săturat, este o porcărie. Toată această poveste este o formidabilă și dezgustătoare porcărie, și dacă în ceea ce te privește... Eu... Și părăsi camera cu pași iuți, ba mai mult, trînti chiar și ușa, și dacă toate semnele nu erau înșelătoare, frumoșii lui ochi blinzi înotau în lacrimi.

Celălalt rămase stingherit, în urma lui. Nu luase în serios anumite hotărîri ale vărului său atîta vreme cît acesta se mărginise doar la amenințări verbale. Dar acum, cînd ceva ascuns se frămînta sub trăsăturile chipului tăcut al lui Joachim, și cînd se comporta așa cum o făcuse adineauri, lui Hans Castorp începu să-i fie teamă, deoarece înțelegea că acest militar era omul în stare să treacă la fapte — căci îi era teamă pînă la a păli, pentru amîndoi, atît pentru sine însuși cît și pentru celălalt. „*Fort possible qu'il aille mourir*¹”, gîndi el, și cum fără nici o îndoială acesta era un fapt știut de la o a treia persoană, frămîntarea unei bănuieli mai vechi și niciodată potolită se amestecă în sufletul lui, în timp ce-și spunea : este cu putință să mă lase singur aici, sus — pe mine, care n-am venit decît să-i fac o vizită ? ! — ca să adauge : ar fi ceva nebunesc, un lucru înspăimîntător, ar fi ceva atît de smintit și de groaznic încît simt cum îmi îngheață fața iar inima o ia razna, căci dacă rămîn singur, aici, sus — și dacă pleacă, așa cum se va întîmpla întrucît este pur și simplu exclus să plec cu el — și dacă-i așa — însă, uite, numai gîndindu-mă inima mi se oprește de tot — nu mă voi urni de aici în vecii vecilor, deoarece niciodată nu voi mai regăsi drumul spre cîmpie...”

¹ Foarte posibil că are să moară (fr.).

Acestea au fost gândurile care l-au terorizat atunci pe Hans Castorp. Dar chiar în cursul aceleiași după amieze dori să știe exact cum aveau să se desfășoare lucrurile : iar Joachim își mărturisi planul, zarurile căzură, s-a dat o luptă și s-a luat o hotărîre.

După-ceai coborîră în subsolul luminat, pentru examenul lunar. Era la începutul lui septembrie. Intrînd în atmosfera uscată a sălii de consultații, îl găsiră pe doctorul Krokowski stînd la locul lui, în fața biroului, în vreme ce consilierul aulic, cu chipul foarte vînat, cu brațele încrucișate, stătea rezemat de perete, ținînd într-o mînă stetoscopul cu care se lovea ritmic pe umăr. Căscă, dînd capul pe spate. „Poftă bună, copii !“ spuse cu un glas obosit, manifestîndu-și, de altminteri, și în alte feluri starea destul de deprimată, de melancolie și de resemnare totală, în care se găsea. Fumase mult, fără îndoială ! Dar mai fuseseră și tot felul de alte plictiseli, despre care verii auziseră vorbindu-se : niște incidente de sanatoriu de un soi destul de cunoscut : o fată tînră, numită Ammy Nölting, venită pentru prima dată toamna trecută și trimisă înapoi după nouă luni, în august, ca vindecată, se întorsese înainte de sfîrșitul lui septembrie, deoarece „nu se simțise bine“ acasă, iar în februarie fusese iarăși socotită complet restabilită fiind redată cîmpiei, însă, pe la mijlocul lui iulie, își reluase locul la masa doamnei Ilitis — deci această Ammy fusese surprinsă la ora 1 noaptea cu un bolnav, numit Polypraxios, același grec care în seara Carnavalului făcuse senzație cu frumusețea picioarelor lui, un tînar chimist al cărui tată avea, la Pireu, o uzină de coloranți — fusese, așadar, surprinsă în camera ei de o prietenă înnebunită de gelozie, care pătrunsese în zisa cameră pe același drum ca și Polypraxios, adică intrînd pe balcon, și sfîșiată de durere și furie, în fața acestei descoperiri, scosese niște țipete

înfiorătoare și provocase un război atît de nemai-pomenit încît despre această întîmplare se răspîndi vestea în întreg sanatoriul. Behrens trebui să-i dea afară pe toți trei, pe atenian, pe Nöling și pe prietena ei, și tocmai discutasese această afacere neplăcută cu asistentul său, la care Ammy, ca și rivala ei, urmaseră, de altfel, tratamentul particular. În tot timpul examinării continuă să vorbească de această întîmplare pe un ton trist și resemnăt, căci avea o atît de desăvîrșită virtuozitate a auscultăției, încît era capabil să exploreze interiorul unui om în timp ce vorbea despre altceva și-i dicta asistentului ceea ce constatasese.

— Da, da, *gentlemen*, afurisitul ăsta de libido, spuse el. Pe dumneavoastră, firește, aceste lucruri vă mai amuză încă. — Vezicular. — Dar unui conducător de sanatoriu, ca mine, poate să i se facă lehamite, da, da, puteți — voalare — puteți să mă credeți. Ce vreți să fac, dacă fluizia este nedespărțită de o anume poftă desfrînată? — ușor sunet aspru. N-am fost eu acela care a hotărît astfel, dar mai înainte de a-ți da seama de ceva, stai aici ca un paznic de celule de temniță — Suflu scurt sub umărul stîng. Am făcut ancheta, am primit mărturisirea — da, poftă bună! Cu cît această gașcă de mincinoși este lăsată de capul ei, cu atît devine mai libertină. Eu preconizez studierea matematicilor. — Aici e mai bine, zgomotul a dispărut. — Să te ocupi de matematici, spun, este cel mai bun leac împotriva desfrînării. Procurorul Paravant era cumplit încercat de ispите, dar s-a aruncat asupra matematicilor, acum a ajuns la cvadratura cercului și asta îl potolește mult. Însă majoritatea sînt prea proști sau prea leneși pentru asta. Dumnezeu să-i ierte. — Vezicular. Vedeți dumneavoastră, eu știu perfect de bine că aici tineretul se desfrînează și o apucă pe căi greșite cu destulă ușurință, de altfel mai de mult am încercat să pun

stavilă dezvățului. Dar atunci mi s-a întâmplat ca un frate sau un logodnic oarecare să mă întrebe în față : adică ce mă privește pe mine ce fac ei ? De atunci, nu mai sînt medic. — Ușor ral la dreapta, sus.

Terminînd cu Joachim, își strecură stetoscopul în buzunarul halatului și-și frecă ochii cu uriașa lui mîină stîngă, așa cum avea obiceiul s-o facă atunci cînd „ajungea la capăt“, devenind melancolic. Apoi, mașinal și căscînd în răstimpuri, își debită mica sentință :

— Haide, Ziemssen, deviza să-ți fie : mereu voios. Este adevărat că deocamdată lucrurile nu merg chiar așa cum scrie în manualul de fiziologie. Pe ici pe colo mai șchiopătează, iar cu Gaffky n-ai lichidat încă definitiv micile socoteli, ba, de curînd, ai mai urcat cu un număr la scară — de data aceasta ai 6, dar nu-i cazul să te înspăimînți. Cînd ai venit aici erai mult mai bolnav, pot să ți-o dau în scris, și dacă mai stai încă cinci sau șase mici mense — știi doar că odinioară se spunea „mensa“ și nu „lună“. Este mult mai drăguț. De altfel, m-am hotărît să nu mai spun altfel decît „mensa“...

— Domnule consilier aulic, începu Joachim... Stătea în picioare, cu bustul gol, într-o atitudine țeapănă, cu pieptul în afară, cu călcîiele lipite, iar fața îi era tot atît de pătată ca în ziua în care Hans Castorp, într-o anumită împrejurare, observase pentru prima oară că acesta era felul în care pălea chipul bronzat al vărului său.

— Dacă mai faci, continuă Behrens, repezindu-și cuvintele, dacă-ți mai faci serviciul ostășesc încă o jumătate de anișor, ești un om făcut, poți să iei cu asalt Constantinopolul, vei ajunge atît de voinic încît te vor face generalissim al generalissimilor...

Cine știe ce-ar mai fi fost în stare să trîncănească în situația lui de vădită oboseală, dacă ținuta în-

cremenită a lui Joachim și hotărîrea lui neclintită de-a vorbi, anume de a vorbi cu curaj, nu l-ar fi făcut să-și piardă șirul.

— Domnule consilier aulic, spuse tînărul, îmi îngădui să vă informez că m-am hotărît să plec.

— Zău ? Vrei să devii voiajor ? Credeam că ai de gînd ca, într-o zi, cînd te vei fi vindecat complet, să te faci soldat.

— Nu, domnule consilier aulic, trebuie să plec chiar acum, pînă-n opt zile.

— Spune-mi, te rog, aud bine ? Arunci pușca și vrei s-o ștergi ? Știi dumneata că asta înseamnă dezertare ?

— Nu, domnule consilier aulic, nu aceeași este și convingerea mea. Trebuie să plec la regiment.

— Chiar dacă îți declar că peste o jumătate de an îți dau în mod neîndoios autorizația să pleci, dar că înaintea de jumătate de an îmi este cu neputință ?

Poziția lui Joachim devenise din ce în ce mai militărească. Își supse stomacul și spuse scurt, cu glasul înăbușit :

— Sînt aici de peste un an și jumătate, domnule consilier aulic. Nu pot să aștept mai mult. Domnul consilier aulic a spus la început un sfert de an. După aceea tratamentul mi-a fost prelungit, de fiecare dată, cu cîte un sfert sau cu cîte o jumătate de an, și cu toate acestea văd că tot nu sînt sănătos.

— E vina mea ?

— Nu, domnule consilier aulic. Însă nu mai pot să aștept. Nu pot să aștept aici să mă vindec complet, dacă nu vreau să pierd prilejul potrivit. Trebuie să plec devala chiar acum. Îmi trebuie doar puțin timp ca să mă echipez și să fac unele pregătiri.

— Familia dumitale este de aceeași părere ?

— Mama este de acord. Totul e aranjat. La întâi octombrie intru ca aspirant în regimentul al şaptezeci şi şaselea.

— Cu orice risc ? întrebă Behrens, privindu-l cu ochii injectaţi.

— La ordinele dumneavoastră, domnule consilier aulic, răspunse Joachim ale cărui buze tremurau.

— Haide, Ziemssen, în cazul acesta totul e în regulă. Consilierul aulic se schimbă la faţă, atitudinea i se destinsese şi nu mai insistă de loc. E-n regulă, Ziemssen. Şterge-o. Pleacă şi drum bun ! Văd că ştii ce vrei, ici totul asupra dumitale, aşadar este, în adevăr, numai treaba dumitale, nu şi a mea, începînd din clipa în care-ţi asumi răspunderea. Fiecare pentru sine. Porneşti la drum fără nici o garanţie, eu nu răspund de nimic. Dar să ne ferească Dumnezeu, poate că totul o să iasă foarte bine. Te duci să te dedici unei profesii în aer liber. Este perfect posibil să-ţi priască şi să ieşi din încurcătură.

— Da, da, domnule consilier aulic.

— Ei, şi acum, dumneata, tinere civil, ce-i cu dumneata ? Pleci şi dumneata în pelerinaj ?

Era rîndul lui Hans Castorp să răspundă. Stătea tot atît de palid ca şi acum un an, pe timpul primei consultaţii, cea în urma căreia rămăsese aici. Stătea nemişcat, la fel ca în ziua aceea, şi iarăşi i se vedeau în mod distinct bătaile inimii între coaste. Spuse :

— Aş dori ca asta să depindă de părerea dumneavoastră, domnule consilier aulic.

— De părerea mea. Bine ! Şi-l apucă de braţ, îl trase la el, îl ciocăni şi-l ascultă. Dar nu dictă nimic. Merse destul de repede. Cînd sfîrşi, spuse :

— Poţi să pleci.

Hans Castorp bîigui :

— Cum... adică ? Sînt sănătos ?

— Da, ești sănătos. Despre pata din stînga, de sus, nici nu merită să mai vorbim. Temperatura duminică nu depinde de ea. De unde provine, nu-ți pot spune. Dar îți pot spune că nu înseamnă mare lucru. Dacă-ți face plăcere, poți pleca.

— Dar... Domnule consilier aulic... Cred că pentru moment nu vorbiți chiar serios.

— Chiar serios? Cum așa? Oare ce-ți închipui dumneata? În definitiv, tare-aș vrea să știu cam ce gîndești despre mine. Drept cine mă iei? Un proprietar de dugheană?

Era un acces de minie iute. Culoarea vinetie a feței consilierului aulic se schimbă în violet, prin năvala unui singe înfierbîntat, cuta buzei i se accentuase sub mustața mică, în așa fel încît caninii superiori îi ieșeau la iveală, își avîntă capul ca un taur, iar ochii îi lăcrimau, umezi și injectați.

— Te rog! strigă el. Mai întîi, nu sînt de loc proprietar! Nu sînt aici decît un funcționar! Sînt medic! Nu sînt decît medic, mă înțelegi? nu sînt proxenet! Nu sînt un *signor Amoroso de Toledo* din frumosul Napoli, mă auzi bine? Sînt un slujitor al omenirii suferinde! Și dacă v-ați făcut o altă idee despre mine, puteți să vă duceți amîndoi la dracu, puteți să vă duceți să vă spînzurați unde vreți, după pofta inimii! Călătorie sprîncenată!

Părăsi odaia cu pași mari, ieșind pe ușa care dădea în sala de radioscopie, și o trînti după el.

Căutînd un sfat, verii se întoarseră spre doctorul Krokowski, dar acesta din urmă era prea cufundat și pierdut în hîrtoagele lui. Să grăbiră, deci, să se îmbrace. Pe scară Hans Castorp spuse:

— Dar e îngrozitor. L-ai mai văzut vreodată în halul ăsta?

— Nu, niciodată într-o asemenea stare. Sînt accese de autoritate. Singurul lucru ce-ți rămîne de

făcut este să le înduri fără să-ți pierzi sîngele rece. Firește, era de mai înainte enervat la culme de chestiunea lui Polypraxios și a domnișoarei Nölting. Dar ai observat, continuă Joachim, și-ai dat seama că la început bucuria de-a fi cîștigat partida se revărsa din el și-i apăsa pieptul, iar apoi cum s-a desumflat și a capitulat cînd a înțeles că vorbesc serios? E de-ajuns să fii energic și să nu te lași legat la ochi. Acum, am întrucîtva un fel de învoire din parte lui — chiar el a spus că poate o să ies din încurcătură — așa că peste opt zile plecăm... Adică peste trei săptămîni voi fi la regiment, se corectă el, lăsîndu-l pe Hans Castorp în afară de cauză și limitîndu-și la propria lui persoană optimismul exuberant.

Hans Castorp tăcu. Nu mai spuse nimic nici despre așa-zisa „învoire” căpătată de Joachim și nici despre a sa proprie, care s-ar fi convenit totuși să fie deopotrivă discutate. Se pregăti pentru cura de odihnă, își puse termometrul în gură și din cîteva mișcări repezi și sigure, cu o dexteritate desăvîrșită, conformă cu practica îndeobște consacrată, despre care nimeni de la șes nu avea nici cea mai mică noțiune, se înfășură în cele două pături din păr de cămilă, apoi rămase nemîșcat, un cilindru perfect, pe minunatul lui șezlong, în umiditatea rece a acestei după-amieze de început de toamnă.

Norii de ploaie se tîrau pe jos, drapelul fantezist din grădină fusese luat, iar rămășițele de zăpadă zăceau pe crengile umede ale brazilor. De jos, din sala de odihnă, unde cu mult timp în urmă se auzise pentru prima dată vocea domnului Albin, se înălța un ușor murmur de voci urcînd către urechea tînarului care-și făcea cura, și ale cărui degete și obraji înțepeniseră imediat de frig și umezeală. Dar se obișnuise și era recunoscător acestui fel de viață, singurul pe care și-l mai putea închipui, pentru avantajul pe

care ți-l dădea de a sta astfel întins la adăpost și de a te putea gândi la orice.

Lucrul era hotărât, Joachim urma să plece. Rada-mante îi dăduse voie să plece — nu după ritualul obișnuit și nici așa cum ar fi plecat dacă ar fi fost sănătos, ci aprobându-i pe jumătate plecarea, adică înclinându-se în fața motivelor și a neclintirii lui Joachim. Acesta va coborî cu decovilul pînă la Landquart, de acolo la Romanshorn și apoi va păși dincolo de lacul adînc și întins pe care cavalerul din poezie îl trecea călare, și călătorind de-a lungul întregii Germanii se va întoarce acasă. Va trăi acolo în lumea de la șes, în mijlocul oamenilor care habar n-aveau de modul cum trebuia să trăiești, care nu știau nimic despre termometru, despre arta de a te împacheta, despre sacul îmblănit, despre cele trei plimbări zilnice, despre... era greu de spus, era greu să le înșiri toate cele despre care cei de-acolo, de jos, nu știau nimic, dar gândul că Joachim, după ce trăise aici, sus, timp de mai bine de un an și jumătate, va fi silit să trăiască de acum înainte printre ignoranți — acest gând care nu-l privea decît pe Joachim și nu-l atîngea decît de foarte departe pe el, Hans Castorp, și oarecum doar cu titlul de ipoteză — îl tulbură, totuși, atît de tare, încît închise ochii și făcu din mînă un gest de apărare. „Imposibil, imposibil!“ murmură el.

Dar, de vreme ce era imposibil, va mai putea continua să trăiască aici, singur, fără Joachim? Da. Cîtă vreme? Pînă cînd Behrens îl va trimite acasă vindecă, temeinic vindecă, nu ca astăzi. Dar, în primul rînd, asta era o dată ce nu putea fi prevăzută decît schițînd în aer gestul imprevizibilului, așa cum făcuse Joachim într-o zi, iar în al doilea rînd, putem spune oare că acest lucru imposibil va deveni după aceea posibil? Mai curînd contrariul era adevărat. Și trebuia să recunoască în mod cinstit că tocmai acum i

se întinse o mînă de ajutor, acum cînd imposibilul poate că nu era încă atît de imposibil cum putea deveni mai tîrziu — un ajutor și o călăuză care în absența lui Joachim, plecat atît de nehibzuit, aveau să-l readucă în cîmpia pe care, bizuindu-se doar pe el însuși, risca să n-o mai găsească în vecii vecilor. Pedagogia umanistă l-ar îndemna imediat să apuce această mînă și să primească această călăuză, dacă pedagogia umanistă ar fi surprins prilejul. Dar domnul Settembrini nu era decît reprezentantul unor fapte și puteri interesante care, totuși, nu erau singurele existente, fiind condiționate de altele — și la fel se petreceau lucrurile și cu Joachim. El era militar. Pleca aproape în clipa în care Marusia cea cu pieptul voluptos urma să se întoarcă (se știa precis că trebuia să se întoarcă la 1 octombrie), în vreme ce lui, civilului Hans Castorp, plecarea i se părea — s-o spunem pe șleau — imposibilă, întrucît trebuia s-o aștepte pe Clavdia Chauchat, despre a cărei reîntoarcere nu se știa absolut nimic. „Nu aceeași este și convingerea mea“, spusese Joachim atunci cînd Radamante pomenise despre dezertare, ceea ce, în legătură cu Joachim, fără îndoială că nu fusese decît o prostie și o aiureală din partea consilierului aulic cu mintea obosită. Pentru el, însă, pentru civilul din el, lucrurile stăteau oarecum altfel. Dar numai pentru el (da, fără nici o îndoială că așa era !) Și dacă s-a întins astăzi în acest frig umed, este tocmai pentru a desluși această semnificație hotărîtoare din ceața stărilor lui sufletești — pentru el ar fi fost o dezertare, în adevăr, dacă ar fi folosit prilejul și ar fi plecat ca un sălbatic, sau aproape ca un sălbatic, la șes, o dezertare față de răspunderile de care devenise perfect conștient în clipa cînd contempla imaginea acelei ființe superioare numită *Homo Dei*, o trădare față de datoriile apăsătoare și pline de îndemnuri ale „cîrmii“ lui, pe

care o depășeau greutatea, îndatoriri ce erau totuși atât de fermecătoare și de aventuroase, și cărora li se consacraseră aici pe balcon, cît și în refugiul de deasupra văii împodobite cu flori albastre.

Își scosese termometrul din gură, cu tot atîta înverșunare cum o mai făcuse și în altă zi : atunci cînd se folosisese pentru prima dată de acest gingaș instrument pe care i-l vînduse infirmiera-șefă, și îl privi cu aceeași nepotolită curiozitate. Mercurul urcase în mod simțitor și arăta treizeci și șapte și opt, aproape și nouă.

Hans Castorp zvîrli păturile de pe el, sări în picioare, făcu vreo cîțiva pași repeziți prin cameră, pînă la ușa coridorului, dar se întoarse. Apoi, întinzîndu-se iarăși pe șezlong, îl strigă încet pe Joachim, întrebîndu-l ce temperatură are.

— Nu mi-o mai iau, răspunse Joachim.

— Ei bine, eu am destul *tempus*, spuse Hans Castorp, punînd acest cuvînt, ca și doamna Stöhr, la același gen ca *humus*. La care, dîndărătul peretelui de sticlă, Joachim nu răspunse nimic.

Nici mai tîrziu nu spuse nimic, adică nici în ziua aceea nici în cea următoare și nu se interesă nici de planurile și hotărîrile vărului său deși, dată fiind scurtimea răgazului pînă la plecare, ele trebuiau să se dezvăluie de la sine : prin fapte sau prin abținerea de la anumite fapte, iar el le află pe cea de-a doua cale. Se părea că optase pentru chietism, potrivit căruia a acționa înseamnă să jignești pe Dumnezeu, care își păstrează numai pentru el acest privilegiu. Oricum ar fi fost, activitatea lui Hans Castorp s-a redus, în intervalul acestor zile, la o vizită făcută lui Behrens, adică la o convorbire pe care Joachim o știa de mai înainte atît de bine, încît pe cele cinci degete ale mîinii putea să-i calculeze desfășurarea și rezultatul. Vărul lui trebuise, desigur, să declare —

ca să nu mai revină asupra acestui subiect — că pe viitor este hotărît să dea mai multă atenție vechilor și numeroaselor îndemnuri ale consilierului aulic, să aștepte vindecarea completă și să uite un cuvînt necugetat, rostit într-o clipă de proastă dispoziție; avea 37,8, nu se putea socoti liberat în toată regula și, neputînd să interpreteze vorba rostită deunăzi de consilierul aulic în sensul unei îndepărtări la care el, Hans Castorp, nu avea sentimentul de a fi contribuit cu ceva, se hotărîse, după o matură chibzuință și în dezacord total cu vărul lui, Joachim Ziemssen, să mai rămînă aici și să aștepte pînă va fi complet dezin-toxicat. La care consilierul aulic răspunsese fără îndoială: „Bon și frumos!” și „Fără supărare!”, și: asta înseamnă să vorbești cu judecată, și: văzuse chiar de la început că Hans Castorp avea mai mult talent pentru boală decît ștregarul ăla care-i un tîrîie-sabie. Și așa mai departe.

În felul acesta trebuie să se fi desfășurat conversația, potrivit calculelor aproximative ale lui Joachim. Așadar nu spuse nimic, dar se mărgini să constate în tăcere că Hans Castorp nu lua parte la pregătirile lui de călătorie. De altfel, bunul Joachim era destul de preocupat de propriile lui nevoi. Și fără îndoială că nu se mai putea îngriji, pe deasupra, de soarta vărului său. În piept, cum era și firesc, îi tălăzuia o furtună. Ba încă era o fericire că nu-și mai lua temperatură și că spărsese termometrul, scăpîndu-l din mînă, cum pretindea el; dacă și-ar fi luat-o, poate ar fi avut surprize neplăcute — în starea de surescitare în care se afla: cînd îmbujorat de o fierbințeală întunecată, cînd palid de bucurie și de o febrilă nerăbdare, fiindcă așa era Joachim acum. Nu mai putea să stea întins: Hans Castorp îl auzea toată ziua cum se plimba prin cameră; îl auzea mereu, de patru ori pe zi, în vreme ce la „Berghof” domnea

poziția orizontală. Un an și jumătate ! Și acum, deodată, să te ~~veri~~ coborînd în cîmpie, acasă, să ajungi la regiment în mod real și chiar cu o semiînvoire ! Nu era de loc un fleac, din orice punct de vedere ai privi, iar Hans Castorp își dădea seama de toate acestea auzind cum vărul lui se plimbă fără astîmpăr. Trăise aici optsprezece luni, străbătuse ciclul complet al anului și după aceea încă o jumătate de ciclu, se obișnuise foarte bine, se legase de această organizare, de această neclintită regulă de viață, cu săptămîină fixă, pe care o păzise timp de șapte ori șapte zeci de zile, în orice fel de anotimp — și acum iată că se întorcea acasă, într-o lume străină, printre ignoranți ! Cîte greutatea de aclimatizare aveau să-l întîmpine acolo ! Și oare mai putea fi de mirare că frămîntarea atît de intensă a lui Joachim nu era făcută numai din bucurie, ci și din spaimă și pe deasupra și din suferința despărțirii de lucrurile cu care se obișnuise atît de profund ? — Chiar dacă nici nu mai pomenim de Marusia.

Bucuria însă îl copleșea. Inima și gura bunului Joachim nu făceau altceva decît s-o mărturisască mereu și cu prisosință. Nu mai vorbea decît despre el și se dezinteresa complet de viitorul vărului său. Spunea mereu cît de nou și proaspăt va fi totul, viața, el însuși, timpul — fiecare zi, fiecare ceas. Va avea iarăși un timp bine statornicit, ani de tinerețe trăiți agale și din plin. Vorbea despre mamă-sa, mătușa prin alianță a lui Hans Castorp, care avea ochii tot atît de negri și blînzi ca Joachim, despre mamă-sa pe care n-o văzuse tot timpul cît stătuse în creierul muntilor, deoarece, așteptîndu-l din lună în lună, din jumătate în jumătate de an, nu se hotărîse niciodată să-și viziteze fiul. Vorbea cu un surîs inspirat despre jurămîntul pe drapel pe care-l va depune în curînd.

— Solemnitatea avea loc chiar în prezența drapelului, a stindardului însuși, iar jurământul se depunea în împrejurările cele mai falnice.

— Zău ? spuse Hans Castorp. Vorbești serios ? Pe o coadă de lemn ? Pe o bucată de pînză ?

— Da, evident ; iar la artilerie, jurământul se depunea pe tun, în chip simbolic.

— Ce obiceiuri romanțioase, ba chiar sentimentale, fanatice s-ar putea spune, observă civilul ; la care Joachim, mîndru și fericit, dădu aprobativ din cap.

Se pierdea în tot felul de pregătiri, achită ultima notă la administrație și începu să-și facă bagajele cu multe zile înaintea datei pe care și-o fixase el singur. Își împachetă hainele de vară și cele de iarnă și-l rugă pe omul de la etaj să-i coasă sacul îmblănit și păturile din păr de cămilă în pînză de sac : „poate că le voi folosi la marile manevre.“ Începu să-și ia rămas bun. Făcu vizite de adio lui Naphta și lui Settembrini — singur, căci vărul său nu merse cu el și nici nu se interesă ce fel de aprecieri făcuse Settembrini atît în legătură cu apropiata plecare a lui Joachim, cît și despre faptul că nu era vorba și de plecarea lui Hans Castorp : căci îi păsa prea puțin dacă a spus : „ia te uită, ia te uită !“ sau : „nu se poate !“ sau amîndouă deodată, ori, în sfîrșit : „*poveretto*“¹.

Apoi sosi ajunul plecării, ziua în care Joachim își îndeplini pentru ultima oară toate îndatoririle, făcînd conștiincios fiecare cură de odihnă, fiecare plimbare prescrisă, și în care-și luă rămas bun de la medici și de la infirmiera-șefă. Și, în sfîrșit, sosi și ziua însăși, mult așteptata zi : Joachim veni la micul dejun cu ochii arzători și cu mîinile reci, căci nu dormise de loc toată noaptea și de altfel abia dacă mîncă ceva, iar cînd pitica îl anunță că bagajele fuseseră urcate

¹ Sărăcuțul (ital.).

în trăsură, sări de pe scaun ca să-și ia rămas bun de la tovarășii de masă. Doamna Stöhr, spunându-i adio, vărsă câteva lacrimi, lacrimile superficiale și fără amărăciune ale neștiutorului, dar în spatele lui Joachim, făcînd profesoarei semn cu capul, și clătînd mîna cu degetele răschirate, își exprimă, printr-o strîmbătură și un joc foarte vulgar al fizionomiei, îndoielile ce le avea atît asupra faptului dacă plecarea era îndreptățită, cît și asupra posibilităților de însănătoșire a lui Joachim. Hans Castorp, care tocmai își golea ceașca, stînd în picioare pentru a-l urma imediat pe vărul lui, o văzu. Mai rămăsese să împartă bacșișurile și să răspundă în hol urării oficiale a reprezentantului administrației. Ca întotdeauna, se aflau de față și internați pentru a asista la plecare: doamna Ilts cu „steriletul” ei, domnișoara Levi cu tenul de fildes și depravatul Popov cu logodnica lui. Cînd trăsura cu roata din spate frînată, coborî panta, cei rămași pe scări îi făcură semne cu batistele. Lui Joachim i se oferiră trandafiri. Purta pălărie. Hans Castorp, nu.

Dimineața era splendidă, prima zi cu soare după atîta vreme urîță. Schiahornul, Turnurile verzi, piscul de la Dorfberg se înălțau în azur ca niște semnale neclintite, iar privirile lui Joachim poposiră pe ele. Aproape că-i păcat, spuse Hans Castorp, că vremea s-a făcut atît de frumoasă tocmai la plecare. Este în splendoarea aceasta o oarecare răutate, căci o vreme urîță făcea o impresie mai reconfortantă și ușura despărțirea. La care Joachim răspunse: că nu simțea nici o nevoie să-i fie ușurată, mai cu seamă că o asemenea vreme era foarte bună pentru instrucția pe cîmp și că o să aibă nevoie de ea și jos. Apoi nu mai spuseră nimic. Este adevărat că nici nu mai aveau mare lucru să-și spună, ținînd seama de împrejurări. Și, în

plus, portarul șchiop stătea în fața lor pe capră, alături de birjar.

Cocoțați și zgâlțâiți pe pernele tari ale trăsurii, trecură pîrîiașul și calea ferată îngustă, după aceea apucară pe drumul paralel cu șinele și mărginit ici și colo de case, și, în sfîrșit, se opriră în piața pietruită din fața gării din „Dorf“, care nu era decît un fel de șopron. Hans Castorp recunoscuse totul cu spaimă. Nu mai revăzuse gara de la sosirea lui, din acea înserare, în urmă cu treisprezece luni. „Aici am sosit“, spuse el absolut inutil, la care Joachim răspunse : „Mda, aici“, și plăti birjarul.

Același funcționar șchiop dar vrednic avu grijă de toate, de bilet, de bagaje. Stăteau pe peron, în picioare, unul lîngă altul, aproape de trenul cu vagoane mici, în fața compartimentului capitonat în cenușiu, unde Joachim își ocupase locul așezînd paltonul, pătura făcută sul și buchetul de trandafiri. „Ei, acum du-te și-ți depune romanțios jurămîntul!“ spuse Hans Castorp, și Joachim răspunse : „se va face“. Și după aceea, ce se mai petrecu ? Își încredințară unul altuia transmiterea de salutări, pentru cei de jos, pentru cei de sus. Apoi Hans Castorp nu mai făcu altceva decît să deseneze cu bastonul pe asfalt. Dar tresări cînd auzi strigîndu-se : „poftiți în vagoane“, și-l privi pe Joachim, iar acesta îl privi și el. Își dădură mîna. Hans Castorp zîmbi vag ; ochii celuilalt îi aruncară în grabă o privire serioasă și tristă. „Hans !“ spuse el — Dumnezeu! atotputernic ! mai existase oare pe lume un lucru atît de penibil ? Îl striga pe Hans Castorp pe pronumele lui. Nu-i mai spunea „Tu“ sau „Băiete“, așa cum o făcuse întotdeauna, ci iată că rupînd dintr-o dată cu toate obiceiurile lor de severitate și de rezervă, îl strigase cu o exuberanță tulburătoare pe numele lui ! „Hans !“ îi spuse el și cu o înfrigurare urgentă strîngea mîna

lui Hans Castorp care nu putea să nu-și dea seama că ceafa lui Joachim, enervat de nesomn și-n frigurile plecării, tremura cum i se întâmpla și lui când era la „cîrmă”. „Hans, spuse el stăruitor, să vii cît mai iute după mine !” Apoi sări pe scară. Portiera se închise, se auzi un fluierat, tampoanele vagoanelor se ciocniră între ele, mica locomotivă se opinti, trenul porni. Pe fereastră, călătorul făcu semn cu pălăria, celălalt, rămas în urmă, făcu semn cu mîna. Singur, cu inima răscolită, Hans Castorp mai întîrzie mult timp pe peron. Apoi o luă încet pe drumul pe care Joachim îl condusese odinioară.

ATAC RESPINS

Roata se învîrtea. Arătătorul înainta. Florile orhidei de munte și cozii șoricelului se scuturaseră, tot așa și ale garoafei sălbatică. Steluțele de un albastru atît de adînc, gențiana, brîndușa palidă și veninoasă începură să răsară iarăși prin iarba umedă, iar deasupra pădurilor se aprindea o lumină roșietică. Echinoxul de toamnă trecuse, sărbătoarea Tuturor Sfinților era pe undeva pe aproape, și pentru consumatorii cei mai iscusiți ai timpului postul Crăciunului se și apropia cu ziua cea mai scurtă, și la sfîrșit cu sărbătoarea Crăciunului. Însă mai veniră și zile frumoase de octombrie — zile aidoma aceleia în care verii văzuseră tablourile în ulei ale consilierului aulic.

De la plecarea lui Joachim, Hans Castorp nu mai stătea la masa doamnei Stöhr, adică la aceea de la care doctorul Blumenkhol plecase pentru a muri și unde Marusia își înăbușea, odinioară, în batista parfumată cu portocal, o veselie fără motiv. Acum, acolo stăteau internați proaspăt sosiți, cu totul necunos-

cuți. Dar prietenului nostru, care împlinea a doua lună din al doilea an, administrația îi dădu un alt loc, la o masă vecină, așezată de-a curmezișul celeilalte, mai aproape de ușa din stînga de la verandă, între vechea lui masă și masa rușilor bine, pe scurt, la masa lui Settembrini. Da, Hans Castorp stătea acum pe vechiul loc al umanistului, adică tot la capătul mesei, în fața locului rezervat medicului, fiindcă la fiecare dintre cele șapte mese un loc rămînea rezervat consilierului aulic sau asistentului său.

Tocmai acolo, la acest capăt de masă, la stînga locului de onoare al medicului, ședea pe mai multe perne un mexican cocoșat, fotograful amator. Persoana lui avea ceva din expresia unui surd, din cauză că nu cunoștea nici o limbă străină, iar alături de el își avea locul bătrîna domnișoară din Transilvania care, așa cum se plînsese mai demult și Settembrini, pisa mereu lumea trîncănind despre cuminatul ei, deși nimeni nu știa și nici nu voia să știe nimic despre acest individ. Putea fi văzută la anumite ore din zi, făcînd de-a lungul balustradei balconului exerciții de respirație și bombîndu-și pieptul uscat, cu ajutorul unui bastonaș cu mînerul de argint de Tula, pus de-a curmezișul pe ceafă și de care se folosea deopotrivă și în plimbările reglementare. În fața ei stătea un ceh, căruia îi ziceau domnul Wenzel deoarece nimeni nu știa să-i pronunțe numele de familie. La vremea lui, domnul Settembrini se silise de cîteva ori să pronunțe șirul divers de consoane din care se compunea acest nume — desigur nu în mod serios, ci numai pentru a face în glumă dovada nobilei sale incapacități de latin în fața acestui talmeș-balmeș barbar de sunete. Cu toate că era gras ca un bursuc și se remarcă în mod deosebit printr-o poftă de mîncare extraordinară chiar și la oamenii de-aici, de sus, cehul acesta spunea mereu, de patru ani, că va muri. În timpul reuniu-

nilor de seară cînta uneori la o mandolină împodobită cu panglici, cîntece din țara lui, și vorbea despre ogoarele lui de sfeclă de zahăr, pe care lucrau fete frumoase. Lîngă el stătea Haris Castorp, apoi, de o parte și de alta a mesei erau doamna și domnul Magnus, berari din Halle. Era o pereche copleșită de melancolie, deoarece amîndoi pierdeau substanțele a căror asimilare este esențială — domnul Magnus făcea zahăr, doamna Magnus albumină. În special palida doamnă Magnus pierduse parcă orice urmă de speranță ; răsplinea în jurul ei o mare goliciune sufletească, ceva ca o adiere de hrubă, reprezentînd astfel, într-un mod mult mai evident decît inculta doamnă Stöhr, un fel de sinteză definitivă a bolii și prostiei, fapt care-i izbise din punct de vedere moral pe Hans Castorp și pentru care fusese dojenit de domnul Settembrini. Domnul Magnus dispunea de un simț mai pătrunzător și mai spontan, cu toate că nu acționa decît în direcția în care ațîțase nerăbdarea literară a lui Settembrini. Dar pe deasupra mai era și irascibil și se certa de foarte multe ori cu domnul Wenzel, discutînd politică sau alte chestiuni. Căci aspirațiile naționale ale boemianului îl iritau și, în plus, cehul se declara adept al antialcoolismului și judeca cu o severitate exagerată profesia berarului, în vreme ce acesta, congestionat la față, apăra calitățile pozitive din punct de vedere sanitar ale băuturii de care interesele lui erau atît de strîns legate. În astfel de împrejurări domnul Settembrini intervenea odinioară cu o glumă care împăca lucrurile ; însă, în locul acestuia, Hans Castorp nu se simțise chiar atît de abil și nu putea să-și asume suficientă autoritate ca să-l înlocuiască.

Nu avea relații personale decît cu doi dintre comenseni : unul era A. K. Ferge, din Petersburg, vecinul

din stînga, cel atît de încercat de suferințe, care sub smocul lui de mustată roșcat-castanie vorbea despre fabricarea cauciucurilor și despre ținuturile îndepărtate, despre cercul polar și despre iarna veșnică de la Capul Nord, și uneori făcea cîte o mică plimbare cu Hans Castorp. Celălalt, care în limita posibilităților li se alătura ca al treilea din grup și își avea locul la capătul opus al mesei, lîngă mexicanul cocoșat, era tînărul din Mannheim, cu părul rar și dinții cariați, numit Wehsal, Ferdinand Wehsal, comerciant de meserie, ai cărui ochi încetoșați de o aprigă dorință fuseseră atîta vreme agățați de făptura gingașă a doamnei Chauchat, și care, de la Carnaval, căuta stăruitor prietenia lui Hans Castorp.

O făcea cu încăpățîinare și umilință, cu un devotament slugarnic, care îi inspira lui Hans Castorp un sentiment respingător și înfricoșător în același timp, deoarece îi pricepea sensul de complicitate, deși se silea să răspundă într-un chip cît mai uman la aceste avansuri. Cu privirea liniștită, căci știa că cea mai mică încruntare a sprîncenelor era deajuns să-l sperie pe bietul om care se trăgea înapoi și se făcea mic, Hans Castorp suporta comportările slugarnice ale lui Wehsal care nu pierdea nici un prilej să se încline în fața lui și să-i facă mici servicii, ba cîteodată îi mai îngăduia să-i ducă pardesiul în timpul plimbărilor — și Wehsal i-l ducea pe braț cu un anume zel fierbinte — în sfîrșit, mai suporta și conversația anostă a acestui mannheimez. Lui Wehsal îl plăcea să pună întrebări, ca de pildă dacă avea vreun sens și era înțelept să-i spui unei femei că o iubești, cînd ea nici nu voia să știe de tine — adică dorea să afle ce credeau domnii despre declarația *fără speranță*. Cît despre el însuși, domnul Wehsal făcea mare caz, afirmînd că de acest lucru depindea o fericire nespusă. Dacă, în adevăr, gestul mărturisirii trezea silă și cerea multă umi-

lință, în schimb te apropia oricum de obiceiul iubirii tale, te făcea părtaş cu însăși intimitatea mărturisirii, în atmosfera propriei tale pasiuni, și chiar dacă totul s-ar fi isprăvit, chinurile fără sfârșit nu erau prea scump plătite prin fericirea deznădăjduită a unei clipe, căci mărturisirea este o violență provocată și cu cît dezgustul care i se potrivește este mai mare cu atît e mai mare și voluptatea ce-o procură. Auzind acestea, pe chipul lui Hans Castorp trecu o umbră care-l făcu pe Wehsal să bată în retragere, deși, la drept vorbind, ea se datora mai degrabă prezenței blîndului Ferge — căruia, cum o sublinia adesea, toate lucrurile înalte și complicate îi erau absolut străine — decît mîndriei și austerității eroului nostru. Cum ne silim mereu să nu-l prezentăm nici mai bun și nici mai rău decît era, trebuie să precizăm că sărmanul Wehsal insistă într-o seară — în termeni foarte discreți, pe cînd se aflau numai ei singuri — ca Hans Castorp să-i dezvăluie cîteva amănunte în legătură cu evenimentele și experiențele unei anumite nopți de Carnaval, iar Hans Castorp dădu curs acestei rugăminți cu o bunăvoință liniștită, fără ca acest dialog în șoaptă — și insistăm ca lectorul să ne creadă că așa s-au petrecut lucrurile — prin urmare fără ca discuția să fi avut ceva libertin sau mîrșav. Cu toate acestea, avem unele motive s-o lăsăm deoparte, adică să păstrăm tăcerea față de cititorul nostru și ne mărginim să adăugăm că, începînd din acea zi, Wehsal începu să care pardesiul simpaticului Hans Castorp cu un și mai mare devotament.

Atît deocamdată despre noii tovarăși de masă ai lui Hans Castorp. Locul din dreapta lui era liber și nu fusese ocupat decît în mod trecător, vreme de cîteva zile, de un vizitator, așa cum fusese și el la început, de o rudă, de un invitat, de un musafir de

la șes, cum s-ar putea spune — într-un cuvânt, de unchiul lui Hans, James Tienappel.

Căpătase proporții de adevărată aventură faptul că un reprezentant și emisar al orașului natal ședea pe neașteptate alături de el, avînd încă în țesătura costumului de stofă englezească atmosfera vechii, depărtatei vieți trecute, a unei vieți „superficiale“, adînc înmormîntată. Însă lucrurile trebuiseră să ajungă aici. De multă vreme Hans Castorp aștepta netulburat o asemenea ofensivă pornită de la șes și prevăzuse în mod logic chiar persoana care va fi însărcinată cu această iscodire — ceea ce, de altfel, nici nu fusese prea greu de prevăzut, căci Peter cel veșnic plecat pe mare nu putea fi pus la socoteală, iar cît privește însuși bătrînul unchi Tiennapel, se știa că nici o pereche de boi n-ar fi fost de ajuns ca să-l urce în aceste ținuturi a căror presiune atmosferică îi inspira atîtea temeri. Nu, James era singurul care putea fi trimis să se intereseze de cel ce lipsea de acasă ; numai că Hans Castorp îl așteptase să sosească mai curînd. Dar de cînd Joachim se întorsese singur și fusese obligat să dea familiei toate informațiile cerute și absolut necesare, clipa atacului sosise, așa că Hans Castorp nu manifesta nici cea mai mică surprindere cînd, exact la paisprezece zile după plecarea lui Joachim, portarul îi înmîină o telegramă pe care o deschise neîndoindu-se măcar o clipă de conținutul ei, și care-i aducea știrea apropiatei sosiri a lui James Tienappel. Avea unele treburi în Elveția și cu acest prilej se hotărîse să facă și o mică excursie pînă la altitudinea unde se găsea Hans. Și astfel, își anunța sosirea peste trei zile.

„Bine“, gîndi Hans Castorp. „Minunat“, își mai spuse el. Ba, chiar adăugă în sine ceva cam de felul acesta : „Poftiți, vă rog !“ Și gîndindu-se la cel care urma să sosească, își mai zise : „Dacă ai ști cît de cît

despre ce este vorba !” Pe scurt, primi știrea cu cea mai mare liniște, o comunică, de altfel, și consilierului aulic Behrens, iar la administrație rețină o cameră — cea a lui Joachim mai era liberă — și a treia zi, cam pe la ora la care el însuși sosise, adică aproape pe la ora opt seara, de altfel se și înserase, o porni spre gara de la „Dorf” cu aceeași trăsură cu cere-l însoțise și pe Joachim, ca să-l întâmpine pe trimisul celor de la șes, venit să vadă cum stau lucrurile.

Cînd trenul sosi în gară, el se găsea pe peron, cu capul gol, tenul puternic bronzat și numai în haină, la fereastra vagonului din spatele căreia se ivi rubedenia pe care o invită să coboare. Consulul Tienappel — care, de fapt, era numai viceconsul, dar îl mai înlocuia și pe bătrîn în mod foarte onorabil în funcțiile lui oficiale — coborî înfrigurat și înfășurat în palton, căci seara senină de octombrie se arăta a fi, în adevăr, atît de rece, încît nu lipsea decît foarte puțin ca să poți spune că era o vreme numai bună de îngheț, ba chiar că spre zori înghețul se va produce cu siguranță, așadar, coborî din compartiment și manifestă o plăcută surpriză — în maniera puțin reținută și foarte civilizată a germanului din nord-vest — își salută nepotul, insistînd mai ales asupra mulțumirii ce-o simțea constatînd ce bine arăta, apoi se văzu scutit de către portarul schiop să mai poarte grija bagajelor și se sui împreună cu Hans Castorp în trăsură cu scaunele înalte și tari. Porniră sub un cer spuzit de stele, iar Hans Castorp, cu capul dat pe spate și cu arătătorul în aer, începu să-i tălmăcească unchiului elementele hărții cerești, descriindu-i cu vorbe și gesturi cutare sau cutare constelație sclipitoare, arătîndu-i planetele pe numele lor — pe cînd celălalt, mult mai atent la persoana însoțitorului său decît la universul stelar, își spunea în sine că toate acestea puteau fi, totuși, foarte

posibile și că nu era neapărat nebun fiindcă vorbea tocmai acum și atît de neașteptat despre stele, cînd, de fapt, ar fi putut discuta despre atîtea alte lucruri mult mai importante. Dar oare de cînd cunoștea atît de bine toate acele astre îndepărtate, îl întrebă pe Hans Castorp; la care el îi răspunse că și-a însușit această știință în timpul serilor cînd își făcea cura de odihnă, pe balcon, primăvara, vara, toamna și iarna.

— Cum, stăteai noaptea întins pe balcon ?!

— O, da. Și nici consulul nu va putea face altfel. Nu va avea nici un mijloc de scăpare.

— Desigur, bineînțeles ! spuse James Tienappel cu amabilitate, simțindu-se intimidat. Nepotul și fratele lui adoptiv vorbea potolit și monoton. N-avea pălărie, n-avea palton și stătea liniștit cu tot frigul aspru, aproape geros, al acestei seri de toamnă.

— Nu ți-e frig chiar de loc ? îl întrebă James, deoarece el tremura sub stofa groasă a paltonului, iar felul lui de a vorbi avea ceva care era totodată precipitat și înțepenit, arătînd că dinții abia se mai puteau ține ca să nu clănțane.

— Nouă nu ne e frig, răspunse Hans Castorp liniștit și scurt.

Consulul nu se mai sătura să-l privească dintr-o parte, pe furiș. Hans Castorp însă nu se interesă nici de rudele și nici de prietenii de-acasă. Primi, mulțumind liniștit, salutările pe care James i le transmise de la cei din vale, chiar și pe ale lui Joachim care se și afla la regiment și strălucea de fericire și de mîndrie, și nu ceru nici o altă veste asupra situației de acasă. Tulburat de ceva nelămurit și fără să poată spune dacă sentimentul acesta emana de la nepot sau dacă nu cumva se datora propriei lui stări fizice, James se uita în jurul lui fără să vadă mare lucru din priveliștea văii dintre munți și aspira adînc aerul pe care, pe cînd îl expira, îl califica drept minunat.

Desigur, îi răspunse celălalt, căci nu degeaba era atât de renumit. Aerul acesta avea însușiri remarcabile. Cu toate că accelera combustia generală, ajuta trupul să asimileze albumina. Acest aer era în stare să vindece orice boală pe care un om o purta în el în stare latentă, însă începea prin a-i grăbi în mod vădit evoluția, determinînd printr-un proces organic general o irumpere oarecum festivă a respectivei boli.

— Explică-mi, te rog, în ce sens festivă ?

— Dar desigur ! Cum, încă nu observase oare că izbucnirea unei boli avea ceva plăcut, constituind într-un fel o festivitate a trupului ?

— Da, bineînțeles, se grăbi să răspundă unchiul, căruia îi căzuse falca, apoi îl anunță pe Hans Castorp că are de gînd să stea opt zile, adică o săptămînă ; eventual șapte zile sau, poate numai șase. Și fiindcă se convinsese că Hans Castorp se restabilise într-un chip mulțumitor, ba chiar remarcabil, datorită unei șederi care, de altfel, se prelungise mult dincolo de toate așteptările, presupunea că se vor întoarce împreună acasă.

— Ei, ei, n-o lua chiar atât de repede, îi spuse Hans Castorp. Și adăugă că James discuta exact ca oamenii de la șes. Dar n-avea decît să privească puțin în jurul lui, să se aclimatizeze puțin și avea să vadă că părerile i se vor schimba de la sine. Fiindcă esențial era să se vindece definitiv, să obțină un rezultat definitiv ; acesta era lucrul cel mai important ; dovadă fiind faptul că Behrens îi mai dăduse de curînd încă șase luni. La care unchiul, începînd a-i spune „Băiatule“, îl întrebă dacă nu se smintise. „Oare te-ai smintit complet ?“ Vacanța asta durase cinci trimestre iar el vorbea acum de încă o jumătate de an ! Pentru numele lui Dumnezeu, credea oare că mai putea risipi atîta timp ? Dar Hans Castorp rîse liniștit și scurt, cu capul înălțat spre stele. Da, timpul !

Dar mai înainte de a avea dreptul să vorbească, James ar trebui să înceapă prin a-și rectifica mentalitatea pe care a adus-o o dată cu ființa lui, aici, sus, adică tocmai în legătură cu ideea sa asupra timpului omenesc. Nu, în interesul lui Hans, chiar mâine va vorbi serios cu domnul consilier aulic, îi făgădui Tienappel.

— Fă-o ! îi spuse Hans Castorp. O să-ți placă. Este o fire interesantă, în același timp energică și melancolică. Apoi îi arată luminile sanatoriului de la Schatzalp și-i vorbi ca din întâmplare despre cadavrele transportate pe pista de bob.

Domnii luară împreună masa de seară la restaurantul de la Berghof, după ce Hans Castorp își conduse mai întâi musafirul în camera lui Joachim, ca să se poată aranja puțin. Camera, îi spuse Hans Castorp, fusese dezinfectată cu H_2CO tot atât de serios ca și când n-ar fi avut loc o plecare nesăbuită, prin urmare nu un *exodus*¹, ci un *exitus*². Și cum unchiul îl întreabă de sensul acestei expresii :

— Jargon, îi spuse nepotul, o expresie locală, Joachim a dezertat — a dezertat pentru drapel, căci se mai întâmplă și de astea. Dar grăbește-te, ca să mai apuci mîncarea caldă.

Așadar luară loc în restaurantul confortabil și încălzit, la o masă așezată mai sus. Pițica îi servi cu rîvnă și James comandă o sticlă cu vin de Burgundia, care a fost adusă într-un coșuleț. Ciocniră paharele iar dulcea căldură a vinului îi învăluie. Mezinul îi vorbi despre viața de aici de-a lungul anotimpurilor, despre anumite întâmplări din sufragerie, despre pneumotorax, al cărui procedeu i-l explică, citînd și cazul blîndului Ferge, și se lungi în tot felul de precizări asupra senzației penibile a șocului pleural, fără să omită cele trei sincope diferite în

¹ Plecare (lat.).

² Moarte, sfîrșit (lat.).

care domnul Ferge spunea că se prăbuşise, o dată cu halucinaţia mirosului care jucase un rol hotărîtor în timpul şocului şi cu rîsul în care izbucnise pe cînd leşina. Numai el susţinu întreaga conversaţie. James mîncă şi bău zdravăn, aşa cum avea obiceiul, dar cu o poftă şi mai mare, aţîţată de schimbarea de aer şi de călătorie. Totuşi, cîteodată se întrerupea, rămînea cu gura plină, uîtînd să mestecă, cu cuţitul şi furculiţa încrucişate pe farfurie, şi-l privea insistent pe Hans Castorp, deşi părea că nici nu-şi dă seama de acest lucru, după cum nici Hans Castorp nu părea că observă ceva. Dar pe tîmplele consulului Tienappel, acoperite cu păr blond, se vedeau vinele umflate.

Nu se vorbi absolut nimic nici despre întîmplările de acasă, nici despre chestiunile personale şi familiale, nici despre oraş, nici despre afaceri şi nici despre firma Tunder & Wilms, şantier, fabrică de maşini şi fierărie, care aştepta întoarcerea tînarului stagiar — ceea ce, fireşte, era atît de departe de a fi singura ei grijă, încît te puteai întreba dacă într-adevăr îl mai aştepta. Ce-i drept, James Tienappel atinsese în treacăt toate aceste subiecte în timpul cît merseseră cu trăsura, ba chiar şi mai tîrziu — dar toate fuseseră înlăturate şi zăceau moarte după ce se izbiseră de indiferenţa liniştită, hotărîită şi firească a lui Hans Castorp, de ceva din el de neatîns şi distant, care te făcea să te gîndeşti la nepăsarea lui faţă de răcoarea serii de toamnă şi la această vorbă : „Nouă nu ne e frig”. Şi poate din cauza asta unchiul său îl privea uneori atît de fix. Se vorbi şi despre superioară, de asemenea despre medici şi despre conferinţele doctorului Krokowski — precum şi de faptul că James ar fi putut eventual să asiste la una dintre ele, dacă avea de gînd să stea opt zile. Cine-i sugerase nepotului că unchiul ar fi dispus să asiste la conferinţă ? Nimeni. Dar lui i se părea un lucru foarte fi-

resc — manifestat de altfel printr-o siguranță plină de liniște care presupunea de la sine că numai ideea de a nu asista ar trebui să i se pară celui alt o imposibilitate — iar unchiul se sili să îndepărteze orice bănuială asupra acestui lucru, cu un grăbit „Desigur, bineînțeles“, atât de puternică era convingerea percepută în mod confuz dar poruncitoare, care-l silea pe domnul Tienappel să se uite fără să vrea la nepotul său, în acea clipă, cu gura căscată, căci căile respiratorii ale nasului i se astupaseră, deși după știința lui consulul nu avea guturai. Își asculta nepotul vorbind despre boala care aici constituia o temă de interes oarecum profesional a tuturor, și despre cum unii aveau predispoziții pentru ea ; Hans Castorp îi dădu exemple cu însuși cazul lui, care era fără gravitate însă greu de vindecat, îi arătă efectul pe care-l produce bacilii asupra celulelor constitutive ale căilor respiratorii și asupra alveolelor pulmonare, îi vorbi despre formarea tuberculilor și a toxinelor solubile, despre descompunerea celulelor și despre cazeinizare în privința căreia întrebarea era de a ști dacă procesul se va opri la o calcificare și deci printr-o cicatrizare conjunctivă sau dacă, dimpotrivă, se va dezvoltă, înmulțindu-și focarele și dacă va săpa caverne din ce în ce mai adânci, distrugând organul. Consulul mai auzi vorbindu-i-se și despre forma accelerată și galopantă a acestui proces care în câteva luni, ba chiar și-n câteva săptămîni, ducea la *exitus*, și mai auzi despre pneumotomie, o operație pe care consilierul aulic o făcea într-un mod magistral, adică rezecția plămînului care urma să fie aplicată miine sau în orice caz în curînd unei bolnave sosită de câteva zile, bolnavă care era într-o stare foarte gravă : o scoțiană fermecătoare pe vremuri, dar care fiind atinsă de *gangraena pulmonum*, cu alte cuvinte de o cangrenă a plămînului, era cuprinsă acum de un pro-

ces de descompunere cu forme negre-verzui și de aceea era silită să respire toată ziua acid fenic vaporizat, ca să n-o înnebunească greața de ca însăși — și iată că, deodată, se petrecu ceva neobișnuit, deoarece consulul izbucni în râs fără să vrea, ba chiar spre vădita lui încurcătură. Se apucă așa, ca din senin, să hohotească, își reveni, se stăpîni cu o figură speriată, tuși și se strădui să disimuleze cu orice chip această pornire absurdă, liniștit și neliniștit în același timp — constatînd iarăși că Hans Castorp nu se sînchisea cîtuși de puțin de un incident ce nu-i putuse scăpa, dar îl neglija cu o neatenție care desigur că nu era datorată nici tactului și nici considerațiilor de politețe, ci părea să fie pur și simplu indiferență, o indulgență determinată de un fel de nepăsare îngrijorătoare, ca și cum s-ar fi dezvățat de multă vreme să se mai mire față de asemenea întîmplări. Dar fie că abia după aceea consulul avea de gînd să dea accesului său de ilaritate o justificare cît de cît întemeiată și logică, fie din altă cauză — începu cu vinele de la tîmple umflate, să vorbească pe neașteptate, așa ca între bărbați, despre o pretinsă „san-teză” de cabaret, o muierușcă afurisită, care tocmai atunci făcea furori în cartierul St. Pauli și al cărei farmec și temperament, pe care el le descria nepotului, tăia răsufarea bărbaților din Hamburg. Pe cînd povestea, limba începu să i se împleticească, însă își dădu seama că nu era cazul să se neliniș-tească, deoarece răbdarea plină de indiferență a to-varășului său de masă era parcă dispusă să-i tolereze și această manifestare. Totuși, încetul cu încetul sfîrși prin a simți atît de clar marea oboseală a călă-toriei, încît cam pe la ora zece și jumătate îi propuse să urce în cameră și, în sinea lui, se simți foarte puțin mulțumit cînd îl întîlniră în hol și pe doctorul Kro-kowski, despre care vorbiseră de cîteva ori la masă;

doctorul tocmai își citea ziarul lângă ușa unuia dintre saloane, și nepotul îl prezentă. Dar la cuvintele energice și sprintene pe care i le adresă medicul, consulul aproape nu se pricepu să răspundă decât: „Desigur, bineînțeles!“ și fu fericit când, puțin mai târziu, Hans Castorp — spunându-i că va veni a doua zi dimineață la ora opt să-l ia la micul dejun — părăsi prin balcon camera dezinfectată a lui Joachim, ca să intre în a sa, și când cu țigara lui obișnuită de seară putu în sfârșit să se trîntească în patul dezer-torului. Și n-a lipsit mult ca să mai provoace și un incendiu, căci adormi în două rînduri cu țigara aprinsă în gură.

James Tienáppel — căruia Hans Castorp îi spu-neă cînd „unchiul James“, cînd „James“ pur și sim-plu — era un domn cu picioare lungi, de vreo patru-zeci de ani, îmbrăcat cu stofă englezească și cu lenjerie de o prospețime de petală, cu părul rar și gal-ben ca gușa canarului, cu ochii albaștri apropiați unul de celălalt, cu o mustăcioară de culoarea paiului, tăiată cu grijă, și niște mîini deosebit de îngrijite. Soț și tată de cîțiva ani, fără ca pentru asta să fi fost nevoit să părăsească vila spațioasă a bătrînului consul de pe calea Harvestehud — căsătorit cu o tînără din cercul celor apropiați familiei, care era tot atît de civilizată și fină și avînd același mod de a vorbi cu vocea scăzută și de o politețe tot atît de rafinată ca și soțul, era la el acasă un om de afa-ceri foarte energic, circumspect și de o indiferență realistă, cu toată eleganța lui; dar într-un alt mediu, adică acolo unde domneau alte obiceiuri, cum ar fi în călătorie sau, de pildă, în Germania de sud, firea lui căpăta ceva prevenitor și precipitat, o comple-zență politicoasă și zorită parcă să se renege pe sine, și care nu dovedea nicidecum o lipsă de încredere în propria lui cultură, ci mai degrabă conștiința despre

posibilitățile sale limitate cît și dorința de a-și ascunde într-un mod cît mai eficace felul aristocratic de a fi și să nu lase să se întrevadă nimic din uimirea în fața unor forme de existență care i se păreau de necrezut. „Firește, desigur, bineînțeles!“ se grăbea el să spună, pentru ca nimănui să nu-i treacă prin minte, că, deși era foarte bine crescut, era totuși mărginit. Venit aici cu o atribuție precisă și concretă, ce-i drept, anume cu intenția și misiunea să îndrepte cu energie situația, să-și „decongeleze“ tînăra sa rudă neglijentă, cum se exprima el în sinea lui, și s-o aducă acasă, avea totuși conștiința că operează pe un teren străin. — și simțise chiar din prima clipă că aici îl înțîmpina o lume cu un sens pe cît de specific pe atît de ciudat, o lume cu obiceiuri bine stabilite, care nu numai că nu se pleca în fața intenției sale pline de hotărîre, dar îl domina într-un asemenea grad, încît vi-goarea sa de om de afaceri intră imediat într-un conflict dintre cele mai grave cu buna lui creștere, căci în această sferă nouă îl apăsa o forță care parcă îl înăbușea.

Tocmai acest lucru îl prevăzuse Hans Castorp atunci cînd, în sinea lui, răspunsese la telegrama consului printr-un: „Poftiți, vă rog!“; însă nu ar fi greșit să credem că se folosea cu bună știință, împotriva unchiului său, de forța de rezistență a lumii care-l înconjura. Nu mai putea să aibă o asemenea comportare, căci se confundase de prea multă vreme cu acest mediu — așa se face că nu el a fost cel care s-a folosit de această forță împotriva agresorului, ci se întîmplă tocmai contrariul, iar totul decurse cu simplitatea cea mai firească, începînd chiar din clipa cînd un prim presentiment al zădărniceii inițiativei lui — emanînd, bineînțeles, de la însăși persoana nepotului său — îl cuprinse vag pe consul, pînă la sfîrșitul „aventurii“; iar Hans Castorp, este adevărat,

nu se putu împiedica să n-o întâmpine cu un suris melancolic.

În prima dimineață, după micul dejun, în timpul căruia Hans Castorp îl prezentă pe noul sosit celor de la masa lui, Tienappel află din chiar gura consilierului aulic Behrens — care, mare și congestionat, urmat de palidul său asistent, tocmai intrase în sufragerie, vislind din mâini, ca s-o traverseze cu al său „Bine dormit?” care era o pură formalitate matinală — află, cum spuneam, nu numai că avusese o idee minunată să vină să-i țină puțină tovărășie singuraticului nepot, dar făcuse foarte bine chiar în propriul lui interes, deoarece se vedea limpede ca ziua că era destul de anemiatic. Anemiatic, el, Tienappel?

— Haidade, și cum încă! spuse Behrens, și cu arătătorul întoarse pe dos ușa dintre pleoapele inferioare ale consulului. În cel mai înalt grad! adăugă el. Domnul unchi va dovedi că este foarte prevăzător stabilindu-se confortabil, cât era de lung, pentru cîteva săptămîni, pe balcon, și poate să-și ia nepotul drept exemplu din toate punctele de vedere. În starea lui destul de îngrijorătoare, avea datoria să se comporte ca și cum ar fi fost atins de o ușoară *tuberculosis pulmonum*, care de altfel exista la toată lumea.

— Desigur, bineînțeles! spuse repede consulul și — cu gura căscată dar și cu un zel politic — se mai uită o clipă la medicul care se depărta, cu ceafa lui proeminentă și cu mișcări de parcă vislea, în vreme ce nepotul stătea lângă el calm și blazat. Apoi făcură plimbarea prescrisă, pînă la banca de lângă pîrîu, și după aceea James Tienappel petrecu și prima oră de odihnă, înfășurat de Hans Castorp care, în afara pledului adus de el, îi mai împrumută și una dintre păturile lui din păr de cămilă — căci avînd în vedere vremea frumoasă de toamnă lui îi ajungea o singură pătură — și-i arătă exact, mișcare cu miș-

care, arta tradițională de-a se înfășura — și chiar după ce consulul fusese înfășurat cum trebuie și dichisit ca o mumie, el desfăcu încă o dată totul, ca să-l facă să repete el însuși întreaga procedură, profesorul marginindu-se doar să corijeze greșelile și, printre altele, îl mai învăță și cum să fixeze umbrela de pînză de șezlong și cum s-o mînuiască în raport cu soarele.

Consulul făcea glume. Spiritul omului de la șes era încă puternic în el, și-și bătea joc de tot ceea ce afla, așa cum își bătuse joc și de plimbarea reglementară de după micul dejun. Dar, atunci cînd văzu surîsul placid și de neînțeles cu care nepotul întîmpina aceste glume, surîs în care se răsfrîngea întreaga siguranță oarbă a acestei lumi morale ciudate, se temu — da, se temu pentru energia lui de om de afaceri, și se hotărî să provoace cît mai curînd posibil discuția decisivă cu consilierul aulic în legătură cu cazul nepotului său, chiar în aceeași după-amiază, adică atîta vreme cît ar mai fi avut încă puterea necesară s-o ducă la bun sfîrșit cu forțele și spiritul aduse de la șes; căci simțea cum aceste forțe parcă se volatilizau, iar spiritul locului se aliase cu buna lui creștere într-o asociație periculoasă îndreptată împotriva lui.

Și mai simțea că și consilierul aulic îl sfătuisese în mod complet inutil să adopte obiceiurile bolnavilor din pricina pretensei lui anemii: asta era de la sine înțeles, nu putea exista nici o altă posibilitate, după toate aparențele, iar un om bine crescut ca el nu reușea să discearnă chiar de la început în ce măsură liniștea și încrederea atît de netulburate ale lui Hans Castorp contribuiau la această situație, sau măcar în ce măsură această situație imposibilă exista în adevăr. Nimic nu putea fi mai firesc decît ca primei cure de odihnă să-i urmeze a doua, după masă, mai completă, după care plimbarea pînă la „Platz“ decurgea în mod

firesc, rămînînd ca apoi Hans Castorp să-și înfășoare iarăși unchiul. Da, îl înfășura, acesta era cuvîntul. Și sub soarele de toamnă, pe un șezlong al cărui confort era absolut de netăgăduit, ba chiar demn de-a fi lăudat din toată inima, îl lăsa întins la fel cum stătea el însuși întins, pînă ce sunetul repetat de ecouri al gongului te poftea la un dejun în comun, care se dovedea de mîna întîii și atît de copios încît cura de odihnă generală care urma devenea mai puțin o obligație exterioară decît o necesitate intimă căreia te supuneai din proprie convingere. Totul continuă în felul acesta pînă la formidabila cină și pînă la reuniunea de seară, din salon, în jurul amuzantelor instrumente optice — și nu puteai obiecta absolut nimic împotriva acestei folosiri a timpului, căci ea se impunea cu o logică atît de convingătoare, încît nu dădea vreun prilej justificat pentru nici un fel de obiecție, chiar dacă aptitudinile critice ale consulului n-ar fi fost diminuate de o stare pe care nu vîdia cu nici un chip s-o numească indispoziție, dar care era totuși formată din oboseală și iritare, toate combinate cu senzații de căldură și de frig.

Pentru a aranja o convorbire cu consilierul aulic Behrens, pe care James Tienappel o dorea cu nerăbdare, se folosiră de calea ierarhică: Hans Castorp adresează cererea băieșului, iar acesta o transmite superiorului, a cărei stranie cunoștință consulul o făcuse atunci cînd ea apărură pe balcon unde îl găsi întins și unde, prin ciudățenia purtării ei, puse la grea încercare politețea consulului care zăcea fără apărare înfășurat în pături. „Onorabilul domn să binevoiască să mai aibă puțină răbdare, cîteva zile“; căci consilierul aulic era ocupat: operații, consultații generale... deoărece omenirea suferindă trecea pe planul întîii, potrivit chiar principiilor creștine, și pentru că el era presupus sănătos, trebuia să se obișnuiască să

nu se considere aici numărul unu, ci să stea-la locul lui și să-și aștepte rîndul. Ar fi fost cu totul altceva dacă voia să-i solicite o consultație, ceca ce ei, Adriatica nu i s-ar fi părut de loc surprinzător, întrucît n-avea decît să o privească în ochi, ai lui tulburi și cu privirile tremurătoare, și așa cum îl vedea culcat în față, era mai mult decît evident că la el nu era totul chiar în ordine, și nu chiar totul era complet *curat*, dar să nu exagereze înțelesul cuvintelor ei — așadar, încheie, era vorba despre o cerere de o consultație sau despre o convorbire cu caracter personal ?

— Bineînțeles, numai despre o discuție personală ! confirmă cel care stătea întins.

În acest caz, trebuia să mai aștepte pînă cînd i se va fixa o zi. Consilierul aulic n-avea decît foarte rar timp pentru conversații personale.

Pe scurt, lucrurile se desfășurară altfel decît își închipuisese James, iar această discuție cu superioara îi zdruncinase destul de tare echilibrul. Prea civilizat ca să se plîngă într-un fel nepoliticos nepotului — al cărui calm de nezduncinat îi dovedea că acesta era perfect de acord cu procedeele obișnuite aici — nu cutezase nici să-i spună cît de îngrozitoare i se păruse această femeie, ci încercă foarte prudent să observe că superioara era fără îndoială o doamnă tare originală — ceca ce Hans Castorp admise pe jumătate, după ce aruncase în gol o privire scrutătoare și îl întrebă la rîndul lui dacă domnișoara Mylendonka îi vînduse vreun termometru.

— Nu, mie ? Acesta-i rolul ei aici ? ripostă unchiul...

Dar ceea ce căpătă o întorsătură neplăcută — așa cum, de altfel, se putea citi foarte limpede pe fața nepotului — era faptul că el nici măcar nu s-ar fi mirat dacă ceea ce presupunea s-ar fi întîmplat în realitate. „Nouă nu ne e frig“, puteai citi pe chipul

lui. Dar consulului îi era frig, îi era neconținut frig, deși capul îi ardea, și își zise că dacă superioara i-ar fi oferit într-adevăr un termometru, desigur că l-ar fi refuzat, dar că fără îndoială ar fi greșit, deoarece, ca om civilizat, nu puteai întrebuința termometrul unei alte persoane, adică, de pildă, nici chiar pe acela al nepotului tău.

Astfel trecură câteva zile, cam vreo patru sau cinci. Viața emisarului mergea ca pe roate — mai precis ca pe niște șine care fuseseră puse anume pentru el și de pe care părea că este cu neputință să se abată. Consulul făcea experiențe și culegea impresii — pe care, de altfel, nici nu dorim să le urmărim mai departe. Într-o zi de pildă, în camera lui Hans Castorp, luă de pe comodă o mică placă de sticlă neagră (prin- tre alte lucruri intime, împodobeă și ea căminul cură- țel) care stătea rezemată de un mic stativ sculptat și, văzută în lumină, se dovedi a fi un negativ foto- grafic.

— Dar asta ce-o mai fi? îl întreabă unchiul, pri- vindu-l... Întrebarea era justificată. Portretul nu avea cap, era scheletul unui bust omenesc, într-un înveliș neclar de carne — un bust femeiesc de altfel, după cum se putea vedea.

— Asta? Un *souvenir*, răspunse Hans Castorp. La care unchiul spuse :

— Pardon ! și puse placa pe stativ, îndepărtându-se repede.

Nu este decît unul dintre exemplele experiențelor și impresiilor lui din timpul acestor patru sau cinci zile. Dar asistă, de asemenea, și la o conferință a doc- torului Krokowski, deoarece nimănui de aici nici măcar nu-i putea trece prin cap să lipsească. Cît des- pre convorbirea particulară cu consilierul aulic Beh- rens, pe care o solicitase, primi un răspuns afirmativ tocmai a șasea zi. Fiind convocat, după micul dejun,

coborî la subsol, hotărît să schimbe cu acest om cîteva cuvinte serioase în legătură cu nepotul său şi cu timpul pe care-l pierdea aici.

Cînd se întoarse, întrebă cu o vace stînsă :

— Ai mai auzit vreodată una ca asta ?

Era însă limpede că Hans Castorp mai auzise despre un asemenea lucru, care îl lăsa complet rece, astfel încît consulul o tăie scurt şi nu mai răspunse întrebărilor potolite pe care i le punea nepotul, decît prin:

— Nimic, nimic.

Dar din clipa aceea începu să aibă un nou obicei ; anume acela că se uita pieziş în sus, cu sprîncenele încruntate şi cu buzele tîguiate, pentru ca apoi să-şi întoarcă brusc capul şi să-şi fixeze privirea în direcţia opusă... Discuţia cu Behrens se desfăsurase, oare, tot în nişte condiţii complet diferite de acelea pe care le prevăzuse consulul ? La urma urmelor, fusese vorba nu numai despre Hans Castorp ci şi despre el, adică despre James Tienappel însuşi, aşa încît convorbirea îşi pierduse caracterul neprofesional ? Comportarea consulului te făcea s-o bănuieşti. Părea foarte bine dispus, flecărea mult, rîdea fără noimă, şi cu pumnul îi dădea nepotului cîte un ghiont în burtă, exclamînd :

— Hei, bătrîne flăcău ! Şi între timp, privirea îi sărea brusc încolo şi încoace. Însă ochii lui urmăreau şi direcţii ceva mai precise, ceea ce se întîmpla, de pildă, la masă sau în timpul plimbărilor reglementare şi a reuniunilor serale.

La început, consulul nu dăduse vreo atenţie deosebită unei oarecare doamne Redisch, soţia unui industriaş polonez, care stătea la masa doamnei Solomon, absentă pentru moment, şi a liceanului cel lacom, cu ochelari ; şi, de fapt, nu era decît o oarecare doamnă din sala curei de odihnă, asemenea celorlalte, de altfel o brună mică şi plinuţă, nu chiar dintre cele mai tinere şi de pe acum cam încăruntită, însă

cu o dublă bărbie grațioasă și cu niște ochi mari și vioi. Sub raportul bunei-creșteri nu s-ar fi putut măsura de loc cu soția consulului Tienappel, de-acolo, de jos, din cîmpie. Dar duminică seara, în hol, datorită unei rochii negre cu paiete și decoltată, consulul descoperi că doamna Redisch avea sîni, niște sîni de femeie de un alb mat, foarte tari, a căror linie despărțitoare era vizibilă destul de adînc, iar această descoperire îl răscoli și-l entuziasmă pînă în străfundurile sufletului pe acest bărbat rafinat și vîrstnic, ca și cum ar fi văzut un lucru cu totul nou, nebănuit și unic. Căută și făcu cunoștință cu doamna Redisch, discută mult cu ea, mai întîi în picioare, apoi șezînd unul lîngă altul, și se duse la culcare fredonînd. A doua zi, doamna Redisch nu mai purta toaleta neagră cu paiete, ci o rochie închisă pînă în gît; dar consulul știa ce știa și rămase credincios primelor lui impresii. Dori s-o întîlnească la plimbările reglementare, ca să meargă alături de ea, flecărînd, întors spre ea într-un fel deosebit de fermecător și care-l prindea bine. La masă bău în sănătatea ei și ea îi răspunse, lăsînd să-i strălucească într-un surîs îmbrăcămintea de aur care-i acoperea mai mulți dinți, iar în timpul unei conversații cu nepotul său, consulul declară că respectiva doamnă era în adevăr „o femeie divină”, după care începu iarăși să fredoneze. Hans Castorp suporta toate acestea cu o îngăduință calmă și de parcă era foarte firesc ca lucrurile să se desfășoare astfel. Dar această întîmplare nu părea să consolideze cîtuși de puțin autoritatea rubedeniei lui mai vîrstnice și nu se potrivea întru nimic cu misiunea consulului.

Prînzul — în timpul căruia consulul ridică paharul, și încă de două ori, în cinstea doamnei Redisch: mai întîi la pește și după aceea la șerbet — era tocmai acela pe care consilierul aulic Behrens îl lua la

masa lui Hans Castorp și a invitatului său, căci, cum s-a mai spus, el prânzea pe rînd la fiecare dintre cele șapte mese, și pretutindeni îi era rezervat un tacîm la locul de onoare. Cu mîinile lui enorme împreunate în fața farfuriei, stătea cu mustața zbîrlită între domnul Wehsal și cocoșatul mexican căruia îi vorbea în spaniolă — căci cunoștea toate limbile, chiar turca și ungara — și îl privea cu ochii lui lacrimoși și injectați cu consulul Tienappel cum ridica paharul plin cu vin de Bordeaux în cinstea doamnei Redisch. Iar ceva mai tîrziu, tot în cursul prînzului, consilierul aulic improviză o mică conferință, stimulat de James care, de la celălalt capăt și peste toată lungimea mesei, îi puse pe neașteptate o întrebare și anume ce se întîmplă cu omul cînd se descompune. Consilierul aulic studiase doar trupul din toate punctele de vedere; trupul este specialitatea lui, el este oarecum prințul trupului, dacă te poți exprima astfel, așadar este în măsură să ne relateze ce se întîmplă atunci cînd trupul se descompune.

— Mai întîi, îți crapă burta, răspunse consilierul aulic, cu coatele sprijinite de masă și aplecat peste mîinile împreunate. Zaci pe talașul și rumegușul sicriului, iar gazele, înțelegeți, se degajă, te umflă, așa cum fac ștregarii neastîmpărați cu broaștele pe care le umflă cu aer — în sfîrșit, te prefaci într-un adevărat balon, iar burta nu mai poate suporta presiunea, astfel că cedează și crapă. Poc ! Fiss ! adică te ușurezi în mod simțitor, faci ca Iuda Iscariotul cînd a căzut de pe cracă, te deșești. Mda, și apoi redevii om de societate. Atunci, dacă ți s-ar acorda un concediu, te-ai putea întoarce să-ți revezi rudele rămase în viață, fără să le provoci supărări prea mari. Căci se cheamă că ai încetat să mai puți. Dacă după aceea ți-ar veni poftă să te plimbi pe afară, prin aer liber, încă te-ai mai

prezenta ca un flăcău foarte drăguț, asemenea acelor cetățeni din Palermo, atârnați de pereții coridoarelor subterane ale capuținilor de la Porta Nuova. Stau acolo spînzurați, uscați și eleganți, și se bucură de stima generală. Important este că ai încetat să puți.

— Bineînțeles ! spuse consulul. Vă mulțumesc foarte mult. Dar a doua zi dimineața, consulul dispăruse.

O luase la sănătoasa, plecase cu primul tren spre șes — după ce, firește, se achitase de toate obligațiile materiale : cine ar fi putut presupune contrariul ! Își plătise nota și depusese onorariul convenit pentru consultația care avusese loc și, cu toată discreția, fără să sufle o vorbuliță rudei lui, își pregătise singur cele două valize — desigur că asta s-a întîmplat seara, sau spre zori, adică la o oră din noapte — căci, aproape de micul dejun, cînd Hans Castorp intră în camera unchiului său o găsi goală.

Rămase cu brațele încrucișate și spuse „Așa, așa !” Dar se întîmplă că în clipa aceea îi flutură pe chip un surîs melancolic. „Ah, așa stau lucrurile !” mai spuse el și clătină din cap. Cineva o luase la sănătoasa de-aici. S-a dat peste cap și-ntr-o grabă mută, ca și cum trebuia să profite de o clipă de hotărîre și, mai ales, să nu scape această clipă, își aruncase lucrurile în valiză și plecase : singur, nu însoțit, și nu după ce și-ar fi îndeplinit onorabila misiune, ci fericit că apucase să scape teafăr, un burghez care fuge să se adăpostească sub drapelul cîmpiei, acesta-i unchiul James. Ei, călătorie sprîncenată !

Hans Castorp nu pomeni nimănui și, înainte de toate șchiopului care-l însoțise pe consul pînă la gară, că nu știuse nimic despre iminenta plecare a rudei și vizitatorului său. Și primi o carte poștală de pe malul lacului Constanța, care-l informa că James fusese chemat la șes printr-o telegramă foarte ur-

gentă, pentru niște afaceri. Nu voise să-și deranjeze nepotul. O minciună convențională. „Ședere plăcută și pe viitor !” Era o zeflema ? În cazul acesta, o zeflema teribil de artificială, gândi Hans Castorp, căci în mintea unchiului nu se aflase nici urmă de zeflema sau de glumă atunci când plecase în grabă, ci o făcuse verde de frică, constatase în sinea lui și realizase mintal că după o ședere de numai o săptămână, întorcându-se la șes, va avea cîtăva vreme impresia că totul era prefăcut și cam nefiresc, și că ar fi lucru de mirare să nu facă plimbarea reglementară după micul dejun și să nu se întindă „la orizontal” în aer liber, înfășurat în păături după tipic, ci, în loc de toate acestea, să se ducă la birou. Iar această constatare înfricoșătoare fusese, de fapt, motivul fugii lui pripite.

Astfel se încheie încercarea cîmpiei de a pune iarăși mîna pe Hans Castorp care evadase. Tînărul nu-și ascunse de loc că eșecul complet, pe care-l prevăzuse, era de-o importanță decisivă pentru raporturile lui cu oamenii de-acolo. Însemna că șesul renunță la el, ridicînd din umeri ; iar pentru el, asta însemna libertatea desăvîrșită care, încetul cu încetul, încetase să-i mai îmboldească inima.

CUPRINS

Capitolul al cincilea

Eterna supă și revelație fulgerătoare	5
„Dumnezeule, văd !“	38
Libertate	63
Mercurul are toane	72
Enciclopedie	89
Humaniora	113
Studii	138
Dans macabru	168
Noaptea Valpurgiei	225

Capitolul al șaselea

Schimbări	268
Încă unul	306
Despre împărăția lui Dumnezeu și despre mântuirea prost înțeleasă	336
Izbucnire de minie. Și altceva, foarte neplăcut	377
Atac respins	398

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

